

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
İŞLETME ENSTİTÜSÜ**

**İCARE SUKUKUN FFMS İLE TMS\TFRS AÇISINDAN
KARŞILAŞTIRILMASI VE
MUHASEBELEŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN ÖNERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rabia ŞEN

Enstitü Anabilim Dalı : İşletme

Enstitü Bilim Dalı : Muhasebe ve Finansman

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Recep YILMAZ

OCAK – 2022

Rabia ŞEN tarafından hazırlanan ‘‘İcare Sukukun FFMS ile TMS/TFRS Açısından Karşılaştırılması ve Muhasebeleştirilmesine İlişkin Öneri’’ başlıklı bu tez, 14/01/2022 tarihinde Sakarya Üniversitesi Lisansüstü Eğilim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yapılan Tez Savunma Sınavı sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Recep Yılmaz
Sakarya Üniversitesi

Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Ahmet Vecdi Can
Sakarya Üniversitesi

Prof. Dr. Vasfi Haftacı
Kocaeli Üniversitesi

 SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	T.C.		Sa+B1:H20y+B1:H21fa : 1/1
	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ		
	İŞLETME ENSTİTÜSÜ		
	TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU		
Öğrencinin			
Adı Soyadı	:	RABİA ŞEN	
Öğrenci Numarası	:	Y189004029	
Enstitü Anabilim Dalı	:	İŞLETME	
Enstitü Bilim Dalı	:	MUHASEBE VE FİNANSMAN	
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS	☐ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	İCARE SUKUKUN FFMS İLE TMS/FRS AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN ÖNERİ	
Benzerlik Oranı	:	%..19...	
İŞLETME . ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,			
☒ Sakarya ÜniversitesiİŞLETME..... Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.			
			...18.../...01.../2022..... İmza
☒ Sakarya ÜniversitesiİŞLETME..... Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafıma yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere gsbsite@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.			
Bilgilerinize arz ederim.			
			...18.../...01.../2022..... İmza
Uygundur			
Danışman Unvanı / Adı-Soyadı: DOÇ. DR. RECEP YILMAZ Tarih: 18.01.2022 İmza:			

ÖNSÖZ

Tezimin hazırlanma aşamasında emeklerinin esirgemeyen, bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan danışmanım Doç. Dr. Recep YILMAZ hocama saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamı sahiplenerek her anlamda yanımda olan, kıymetli vaktini paylaşan, bilgi ve Katılım bankacılığı tecrübelerini, tez konumun pratik hayattaki uygulanma biçimlerini benimle paylaşan, her anlamda destek ve katkı sağlayan motive kaynağım sevgili eşim Kuveyt Türk Katılım Bankası Bireysel Satış Yönetmeni Mehmet Zahit ŞEN'e can-ı gönülden teşekkür ederim.

Çalışmamda emeğini ve desteğini son ana kadar esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Ahmet Vecdi CAN hocama teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmama hem yayınlarıyla hem bilgileriyle katkıları olan Emlak Katılım Bankası Yatırım İlişkileri Müdürü Esmâ KARABULUT'a, banka muhasebe kayıtları ve bilgilerini benimle paylaşan destek olan Kuveyt Türk Katılım Bankası Yatırım İlişkileri Müdürü Tufan KARAMÜK ve Sukuk Uzmanı Fatih KESKİN'e teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak varlık sebebim olan ve hayatımın her anında maddi manevi desteklerini esirgemeyen tüm zorluklara karşı yanımda olan en büyük destekçilerim ve dayanağım olan aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamın muhasebe ve İslam ekonomisi ve finansı literatürüne katkı sağlamasını temenni ederim.

Rabia ŞEN

14.01.2022

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	v
TABLO LİSTESİ	vi
ŞEKİL LİSTESİ	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: FAİZSİZ FİNANS VE BANKACILIK	7
1.1. Faizsiz Finans ve Bankacılık.....	7
1.2. Katılım Bankacılığı ve Geleneksel Bankacılık Sisteminin Farklılıkları	11
1.3. İslami Finans Kuruluşları	12
1.3.1. İslami Finansal Hizmetler Kurulu	13
1.3.2. Uluslararası İslami Finansal Piyasa	14
1.3.3. İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Organizasyonu.....	15
BÖLÜM 2: SUKUK (KİRA SERTİFİKALARI) KAVRAMI	19
2.1. Sukukun Tanımı	19
2.2. Sukukun Özellikleri	21
2.3. Sukuk ve Tahvilin Karşılaştırılması.....	21
2.4. Sukukun Katılım Bankalarına Sağladığı Faydalar	23
2.5. Sukukun Sektörel Faydaları	24
2.6. Sukukun Dezavantajları	25
2.7. Sukukun Vergisel Boyutu	25
2.8. Dünyada ve Türkiye’de Sukuk Piyasası	26
2.9. Kira Sertifikalarının Fıkhi Boyutu	31
2.9.1. Yatırım Sertifikalarının ve Türlerinin İkincil Piyasada İşlem Görmesi ile İlgili Fıkhi Hükümler	34
2.10. Türkiye’deki Kira Sertifikasının İşleyişi ve İhraç Aşamaları	36
2.11. Türkiye’deki Kira Sertifikası İhraçları.....	39
2.12. Kira Sertifikası Türleri	41

2.12.1. Sahipliğe Dayalı Kira Sertifikaları.....	42
2.12.2. Yönetim Sözleşmesine Dayalı Kira Sertifikaları	43
2.12.3. Alım Satıma Dayalı Kira Sertifikaları	44
2.12.4. Ortaklığa Dayalı Kira Sertifikası	44
2.12.5. Eser Sözleşmesine Dayalı Kira Sertifikası.....	45
2.13. AAOIFI Standartlarında Sukuk Çeşitleri	46
2.13.1. Mudârebe Sukuk	48
2.13.2. Muşâreke Sukuk.....	52
2.13.3. Murabaha Sukuk	56
2.13.4. İcara Sukuk.....	60
2.13.5. Selem Sukuk	64
2.13.6. İstisna sukuk.....	66
2.13.7. Diğer Sukuk Çeşitleri	70
2.14. Türkiye'deki Kira Sertifikası Uygulaması ile AAOIFI Uygulamalarının Karşılaştırılması	72
2.15. AAOIFI Ürünlerinin Türkiye Muhasebe Standartları Açısından Değerlendirilmesi.....	75
2.16. İslami Muhasebe Standartları (AAOIFI) ve Uluslararası Muhasebe Standartları (IASB) Arasındaki Temel Farklılıklar.....	77
2.17. AAOIFI ve TMS/IFRS Standartları.....	79
2.17.1. FFMS 28 Murabaha ve Diğer Vadeli Satışlar.....	79
2.17.2. FFMS 3 Mudârebe Finansmanı.....	81
2.17.3. FFMS 4 Müşâreke Finansmanı	84
2.17.4. FFMS 7 Selem ve Paralel Selem.....	86
2.17.5. FFMS 10 İstisna ve Paralel İstisna.....	88
2.17.6. FFMS 8 İcare ve İcare Muntehiye Bittemlik	90
2.17.7. FFMS 33: Sukuk Pay ve Benzeri Araçlara Yapılan Yatırımlar	96
2.17.8. FFMS 34: Sukuk Sahipleri İçin Finansal Raporlama	97
2.17.9. FAS 29 Sukuk Issuances-Sukuk İhraçları.....	98
2.18. IIFM – IFSB ve AAOIFI Standartlarındaki Temel Amaç	101
BÖLÜM 3: ÖRNEK UYGULAMA.....	102

3.1. İhraç İşleminin Uygulaması	104
3.2. Bankaya ilişkin FFMS 8 İcare Müntehiye Bittemlik Varlıkları Standartı ve TFRS 16 Kiralamalar Standartı Kapsamında Muhasebe Kayıtları	105
3.2.1. Kira Sertifikası Sözleşmeleri Kaydı.....	105
3.2.2. Sözleşmeye Dayalı Katlanılan Doğrudan Maliyetlerin Kaydı.....	107
3.2.3. Gayrimenkullerin VKŞ'ye Satışı Ve Ödemenin VKŞ'den Alınması Kaydı.....	109
3.2.4. Gayrimenkullerin VKŞ'den Geri Kiralanması Kaydı.....	111
3.2.5. Sözleşmeye Dayalı Katlanılan Doğrudan Maliyetlerin Kaydı.....	114
3.2.6. VKŞ'ye Kira Ödemesinin Yapılması Kaydı.....	116
3.2.7. Bakım Onarım Maliyeti Kaydı.....	120
3.2.8. Amortisman Kaydının Yapılması	122
3.2.9. İtfa Tarihinde Borç Anapara Ödemesinin Yapılması Kaydı.....	124
3.2.10. Kira Sertifikası Sözleşmelerinin İtfası	127
3.2.11. Gelir Gider Hesaplarının Kapatılması Kaydı	129
3.3. Varlık Kiralama Şirketine İlişkin FFMS 8 İcare Müntehiye Bittemlik Varlıkları Standartı Kapsamında Muhasebe Kayıtları	135
3.3.1. Kira Sertifikaları Sözleşmeleri Kaydı	136
3.3.2. Sözleşme Esnasında Katlanılan Doğrudan Maliyetlerin Muhasebe Kaydı	140
3.3.3. Kira Gelirleri Tahakkuk Kaydı	145
3.3.4. Bakım Onarım Maliyetleri Kaydı	149
3.3.5. Dönem Sonu Hesapların Kapatılması	165
3.4. Sukuk Yatırımcılarına İlişkin FFMS 33 ve FFMS 34 Standartları Kapsamında Muhasebe Kayıtları	171
3.4.1. İtfa Edilmiş Maliyeti Üzerinden Ölçülen Finansal Yatırımlar.....	171
3.4.2. Gerçeğe Uygun Değer Değişimi Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Yatırımlar	173
3.4.3. Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarara Yansıtılan Finansal Yatırımlar	175
3.5. FFMS'lere Göre Katılım Bankaları İçin Önerilen İlave Hesaplar	177

SONUÇ	179
KAYNAKÇA	184
EKLER	192
ÖZGEÇMİŞ	246

KISALTMALAR

AAOIFI	: Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions (İslami Finans Kurumu Muhasebe ve Denetim Örgütü)
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
A.Ş.	: Anonim Şirketleri
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BİST	: Borsa İstanbul
FAS	: Financial Accounting Standard (Finansal Muhasebe Standardı)
FFK	: Faizsiz Finans Kuruluşu
FFMS	: Faizsiz Finansal Muhasebe Standardı
HMVKŞ	: Hazine Müsteşarlığı Varlık Kiralama Şirketi
IAS	: International Accounting Standards (Uluslararası Muhasebe Standartları)
IASC	: International Accounting Standards Committee (Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi)
IDB	: Islamic Development Bank (İslami Kalkınma Bankası)
IFRS	: International Financial Reporting Standards (Uluslararası Finansal Raporlama Standardı)
IFSB	: Islamic Financial Services Board (İslami Finansal Hizmetler Kurulu)
IIFM	: International Islamic Financial Market (Uluslararası İslami Finansal Piyasası)
IIRA	: Islamic International Rating Agency (İslami Uluslararası Kredi Derecelendirme Kuruluşu)
KGK	: Kamu Gözetimi Kurumu
OVP	: Orta Vadeli Program
ÖFK	: Özel Finans Kurumları
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
SPV	: Special Purpose Vehicle (Özel Amaçlı İşletme)
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TKKB	: Türkiye Katılım Bankaları Birliği
TL	: Türk Lirası
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
USD	: ABD doları para birimi
VKŞ	: Varlık Kiralama Şirketi

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye’de 2021 Yılı Aralık Sonu İtibariyle Bankacılık Sektöründeki Toplam Banka Sayısı Tablosu.....	11
Tablo 2: Türkçeye Çevrilen Faizsiz Finansal Muhasebe Standartları.....	18
Tablo 3: Sukuk ve Geleneksel Tahvil Karşılaştırması Tablosu	23
Tablo 4: Onuncu Kalkınma Planı.....	29
Tablo 5: 2012-2020 Mart Ayları Arası Toplam Sukuk İhracı	30
Tablo 6: Kuruluşlara Göre Kira Sertifikaları Tutarı (Bin TL, 31/07/2019).....	41
Tablo 7: İslami Finans Kurumları Muhasebe ve Denetim Organizasyonu Tarafından Onaylanan Sukuk Türleri	46
Tablo 8: Yatırım Sukukuna Dair AAOIFI Şer’i Standartları Kapsamındaki Fıkhi Sözleşmeler	48
Tablo 9: Mudârebe ve Muşâreke Sukuk Arasındaki Farklar	53
Tablo 10: Selem Modeli ve İstisna Modeli Arasındaki Farklar	70
Tablo 11: Türkiye’deki Kira Sertifikası Uygulaması ile AAOIFI Uygulamalarının Karşılaştırılması	73
Tablo 12: Ülkeler Bazında Muhasebe Standartları	76
Tablo 13: İslami Muhasebe Standartları (AAOIFI) ve Uluslararası Muhasebe Standartları (IASB) Arasındaki Temel Farklılıklar.....	78
Tablo 14: TFRS 16 ve FFMS 8 Muhasebe Kaydı Karşılaştırılması	95
Tablo 15: AAOIFI FAS 29 Sukuk İhraçları Standartına Göre Sukuk İhracının Muhasebeleştirilmesi.....	100
Tablo 16: Kira Sertifikası Örnek Uygulama	102
Tablo 17: Tek Düzen Hesap Planında Yer Almayan Hesaplar	178

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Faizsiz Finans Kuruluşlarının Kronolojik Sıralaması	10
Şekil 2: Dünyada Ülkelere Göre Sukuk İhraç Payları (2021)	27
Şekil 3: Global Sukuk İhraçları (2001-2009) / Milyar USD	28
Şekil 4: Dünyada Yıllara Göre Sukuk İhraç Miktarları (milyon USD).....	30
Şekil 5: Hazine Müsteşarlığı Kira Sertifikası İhraç Modeli	38
Şekil 6: Kira Sertifikası Kronolojik Gelişimi	39
Şekil 7: Temel Sukuk Çeşitleri	47
Şekil 8: Mudârebe Sukuk İhraç Modeli	50
Şekil 9: Müşaraka Sukuk İhraç Modeli	54
Şekil 10: Murabaha Sukuk İhraç Modeli.....	59
Şekil 11: İcara Sukuk İhraç Modeli	62
Şekil 12: Selem Sukuk İhraç Modeli	65
Şekil 13: İstisna Sukuk İhraç Modeli	68
Şekil 14: Sahipliğe Dayalı Kira Sertifikası İhraç Aşamaları	104

Tezin Başlığı: İcare Sukukun FFMS ile TMS\TFRS Açısından Karşılaştırılması ve Muhasebeleştirilmesine İlişkin Öneri

Tezin Yazarı: Rabia ŞEN

Danışman: Doç. Dr. Recep YILMAZ

Kabul Tarihi: 14.01.2022

Sayfa Sayısı: ix (ön kısım)+191(tez)+ 56(ek)

Anabilim Dalı: İşletme

Bilim Dalı: Muhasebe ve Finansman

Bu çalışmanın amacı, faizsiz finans ve muhasebe alanında standartlar düzenleyen İslami Finans Kurumu Muhasebe ve Denetim Örgütü'nün (AAOIFI) yayınlamış olduğu sukuk standardının Türkiye'deki muhasebe sistematığının nasıl olması gerektiğine yöneliktir. Bu sebeple Faizsiz Finans ve Muhasebe Standartları (FFMS) Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) ile karşılaştırılarak faizsiz finans ve muhasebe standartlarından sukukun muhasebe sistematığının Türkiye'de nasıl olması gerektiği konusunda literatür ve uygulamadan faydalanılarak muhasebe kayıtları geliştirilmiştir. İslami muhasebe ile geleneksel muhasebe, faaliyetler ve niteliksel özellikleri itibariyle birbirleriyle farklılıklar göstermektedir. İslami muhasebenin gelişimi Türkiye'de yakın tarihe dayansa da, İslami muhasebe dünyanın pek çok yerinde önemli ilerlemeler kaydetmiştir. İslami muhasebenin gelişmesiyle birlikte İslami muhasebe standartlarına ihtiyaçlar artmıştır. Bugüne kadar ülkemizde geleneksel bankalar ve İslami bankalar aynı yasal ve kurumsal düzenlemelere tabi tutulmuştur. Bu sebeple AAOIFI'nin yayınladığı Faizsiz Finans ve Muhasebe Standartlarının Türkiye mevzuatına kazandırılmasıyla birlikte Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından belirtilen 01 Ocak 2020 tarihi itibariyle katılım bankaları bu standartları ihtiyari olarak uygulamaya geçmiştir. Bu çalışmada sukuk (kira sertifikası) işlemlerinin, TFRS'ye yönelik kayıtları incelenerek faizsiz finans ve muhasebe standardına uygun kayıtların yapılması amaçlanmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde, İslami muhasebenin beraberinde getirdiği katılım bankacılığının gelişimi ve İslami finans alanında standart üreten uluslararası kuruluşlar hakkında genel bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde sukuk kavramının tanımı, özellikleri, avantajlı, dezavantajlı yönleri, riskleri ve sukukun geleneksel bankalarda finansal araç olarak kullanılan tahvil ile karşılaştırılması yapılmıştır. Sukukun işleyişi modellemelerle gösterilerek örnekler çerçevesinde pekiştirilmeye çalışılmıştır.

AAOIFI'nin sukuka ilişkin çıkardığı ve Türkçeye çevrilen standartlarının kapsamının TFRS ile ilişkilerinin incelenmesi yapılmıştır.

Üçüncü bölümde ise sahipliğe dayalı kira sertifikası (icara sukuk) modeli örnek alınarak katılım bankası ve varlık kiralama şirketi tarafından yapılması gereken muhasebe kayıtları TFRS 16 (Kiralama) uyarınca incelenerek FFMS 8)'e uygun öneri kayıtları yapılmıştır. Ardından yatırımcılar tarafından FFMS 33 ve FFMS 34 kapsamında yapılması gereken muhasebe kayıtları öneri olarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sukuk, AAOIFI, TFRS 16, Finansal Kiralamalar, FFMS

Title of Thesis: Title of the Thesis: Recommendation for Comparison and Accounting of İcare Sukuk with FFMS and TMS/IFRS	
Author: Rabia ŞEN	Supervisor: Assoc. Prof. Recep YILMAZ
Date: 14.02.2022	Np: ix (pre text)+ 191(main body)+56(further)
Department: Business Administration Subfield: Accounting and Finance	
<p>The aim of this study is about how the accounting systematic in Turkey should be in the of sukuk standard published by the Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial (AAOIFI), which regulates standards in the field of interest-free finance and accounting. For this reason, by comparing the Interest Free Finance and Accounting Standards (FFMS) with the Turkish Financial Reporting Standards (IFRS), about how the accounting systematic should be in Turkey, of sukuk of the interest-free finance and accounting standards accounting records have been developed by making use of literature and practice. Islamic accounting and traditional accounting differ from each other in terms of their operational and qualitative characteristics. Although the development of Islamic accounting is based on recent history in our country, Islamic accounting has made significant progress in many parts of the world. With the development of Islamic accounting, the need for Islamic accounting standards has increased. Until today, traditional banks and Islamic banks have been subject to the same legal and institutional regulations in our country. For this reason, with the introduction of Interest-Free Finance and Accounting Standards published by AAOIFI into Turkish legislation, as of January 01, 2020, specified by the Capital Markets Board (CMB), participation banks have voluntarily implemented these standards. In this study, it is aimed to make records in accordance with the interest-free finance and accounting standards by examining the records of sukuk (lease certificate) transactions for IFRS. In the first part of the study, general information is given about the development of participation banking brought by Islamic accounting and international organizations that produce standards in the field of Islamic finance. In the second part, the definition of the concept of sukuk, its features, advantages and disadvantages, risks and was made comparison of sukuk with the bond used as a financial instrument in traditional banks. The functioning of sukuk is shown with models, tried to be reinforced within the framework of examples. The scope of the standards issued by AAOIFI on sukuk and translated into Turkish, its relations with IFRS were examined. In the third part, by taking the ownership-based lease certificate (icara sukuk) model as an example, the accounting records to should be made by the participation bank and the asset leasing company are by examining in accordance with IFRS 16 (Leases), suggested records were made in accordance with FFMS 8. Then by the investors, accounting records to be made within the scope of FFMS 33 and FFMS 34 are presented as suggestions.</p>	
Keywords: Sukuk, AAOIFI, IFRS 16, Financial Leasing, FFMS	

GİRİŞ

İslam dini faiz almayı ve vermeyi yasaklamıştır. İslam dininde faizin yasak olması İslami hassasiyete sahip kesimin ellerindeki tasarrufları faizsiz finans ürünleriyle değerlendirmek istemeleri İslami finans piyasasının gelişmesini sağlarken, akabinde faizsiz finansal araçlara olan ihtiyacı da beraberinde getirmiştir.

Türkiye’de bulunan finansal ürünlere alternatif olarak geliştirilen faizsiz finansal ürünlerinden biri de sukuktur.

Türkiye’de sukuk kira sertifikaları olarak adlandırılmaktadır. Türkiye’nin kira sertifikalarıyla tanışması, 2010 yılında sermaye piyasaları alanında denetim ve düzenleme yetkisine sahip olan Sermaye Piyasası Kurulu’nun kira sertifikaları tebliği yayınlamasıyla gerçekleşmiştir. Sukukun temellerinin Türkiye’de 2010 yılında atılmasının ardından aynı yıl, üç yıl vadeli, 100 milyon ABD doları tutarındaki, Avrupa’nın ve Türkiye’nin ilk banka sukuk işlemi, Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. tarafından gerçekleştirilmiştir.

İslami finansın, katılım bankacılığı ile ortaya çıkmasıyla birlikte, İslami finans ve bankacılık sektörü dünyada ve Türkiye’de son yıllarda büyük ilerlemeler kaydetmiştir. Dünyada İslami bankacılığın ortaya çıkması, Müslüman toplulukların İslam hukuku ile uyumlu, finansal ürün ve hizmet biçimlerine olan talebin artmasından kaynaklanmaktadır.

İslami bankaların ve finans kurumlarının niteliği ve faaliyetleri geleneksel bankalarla farklılık göstermektedir. İslami bankacılığın karşılaştığı belli başlı sorunlar vardır. Bu sorunların en önemlisi, İslami bankalar ile geleneksel bankaların aynı standartlara tabi tutulmasıdır. İslami bankalarında TFRS’ye uyması, muhasebesel kayıt ve raporlama eksikliğini yaşamasına sebep olmuştur. Bu durum uluslararası finansal raporlama açısından önemlidir. Geleneksel banka ve İslami bankaların süreçlerinin farklı olması İslami açıdan farklı kayıt ve raporlamaya ihtiyacını getirmiştir. KGK bu sebeple AAOIFI standartlarını Türkiye mevzuatıyla uyumlaştırma sürecini başlatmıştır. AAOIFI FFMS ile yatırımcıların riskleri netleştirmeleri sağlanacak, sukuk ihraç sürecinin kayıt ve raporlanması sağlanacaktır.

Uluslararası düzeyde İslam hukuku ile uyumlu standart oluşturmaya başlayan ilk kurum, 1991 yılında Bahreyn’de kurulan AAOIFI olmuştur. Ulusal/Uluslararası düzeyde belirlenen standartların oluşturulması ve doğru bir şekilde uygulanması oldukça

önemlidir. Standartlar gerçeğe uygun ve ihtiyacı karşılayacak düzeyde, muhasebe ve raporlama standartlarını da içererek finansal raporların ve tabloların güvenilirliğini kolaylaştıracak ve artıracak biçimde olmalıdır. Her ülkenin zorunlu veya gönüllü uyguladığı standartlar bulunmaktadır. AAOIFI'nin standartları da genellikle ihtiyari uygulanmaktadır. AAOIFI standartları birçok ülkede uygulama alanı bulmaktadır. KGK, AAOIFI'nin yayınladığı muhasebe, denetim ve etik standartlarını Türkiye mevzuatına kazandırmak amacıyla AAOIFI ile 27 Eylül 2017 tarihinde telif anlaşması imzalanmıştır. Bu amaçla KGK faizsiz finans muhasebe ve denetim standardını yayımlayarak Türkiye mevzuatına kazandırmıştır. Bu standartlar arasında faizsiz finans ve muhasebe standardı olan sukuk da yer almaktadır. Bu amaçla çalışmada icare sukukunun FMMS ile TMS/TFRS kapsamında karşılaştırılması, katılım bankası, varlık kiralama şirketi ve yatırımcılar tarafından yaptığı öneri niteliğinde olan muhasebe kayıtlarına yer verilmiştir.

Çalışmanın Konusu ve Önemi: İslami bankaların ve finans kurumlarının özü, niteliği ve faaliyetleri geleneksel bankalarla farklılık göstermektedir. İslami bankacılığın reddettiği belli başlı konu ve sorunlar vardır. Bu konuların en önemlisi İslami bankaların kâr temeline, geleneksel bankaların faiz temeline dayanmasıdır. Sorunların en önemlisi ise İslami bankalarının geleneksel bankalarla aynı standartlara tabi tutulmasıdır. Bu açıdan İslami bankaların doğru ve güvenilir tablolar oluşturması açısından faizsiz finans ve muhasebe standartlarına ihtiyacı olmuştur.

Bu amaçla KGK'nın AAOIFI tarafından yayımlanan muhasebe standartlarını Türkiye mevzuatına kazandırarak Türkiye'de faizsiz finans ve muhasebe standartlarına olan ihtiyaç giderilmeye başlamıştır. Bu sayede İslami kuruluşlara, sektöre ve akademik camiaya büyük katkı ve fayda sağlayacak olan bu çalışmada öneri niteliğinde muhasebe kayıtları yapılmıştır.

Çalışmanın Amacı: Sukukun kullanım alanı olan katılım bankacılığının doğuşu, sukukun dünya ve Türkiye piyasasındaki konumu değerlendirilerek, 2019 yılında Türkçeye kazandırılan AAOIFI standartlarından, FFMS 8 İcare Müntehiye Bittemlik sukuk modeli ile Türkiye'de uygulanmakta olan, Türkiye Finansal Raporlama Standartlarından Kiralamalar standardı ile benzerlikleri ve farklılıkları karşılaştırılarak, sukuk işlemlerinin ülkemizdeki İslami bankalar tarafından AAOIFI standartlarına göre yapılması gereken muhasebe kayıtları ve yatırımcıların FFMS 33 Sukuk Pay ve Benzeri Araçlara Yapılan Yatırımlar ve FFMS 34 Sukuk Sahipleri için Finansal Raporlama

standartlarına göre yapılması gereken kayıtların öneri niteliğinde yapılması amaçlanmıştır.

Çalışmanın Problemi ve Soruları: Bu çalışmada İslami finans alanında standartlar üreten uluslararası kuruluşların standartlarının temel amaçlarının ne olduğunun, İslami muhasebe alanında standartlar düzenleyen AAOIFI'nin yayınlamış olduğu FFMS 8 İcare Münthehiye Bittemlik standardının, Türkiye'de muhasebe sistematığının nasıl olması gerektiği sorularına yanıtlar verilmektedir.

Çalışmanın Yöntemi: Faizsiz finans ve muhasebe standartlarından 3,4,7,8,10,28,33,34 nolu standartlar ile ülkemizde uygulanmakta olan ilgili Türkiye finansal raporlama standartlarının karşılaştırmalı olarak incelenmeye alındığı bu çalışmada uluslararası ve yerel kaynaklar detaylı incelenerek, öncelikle İslami finansal enstrümanların işlev gördüğü katılım bankacılığının tanımı yapılmıştır. Daha sonrasında çalışmanın temelini oluşturan sukukun detaylı incelenmesi yapıldıktan sonra İslami muhasebe standartları üreten kuruluşların temel amaçları ve AAOIFI sukuk modeli standartları ile bunlara karşılık Türkiye'de uygulanmakta olan Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının ilgili standartları ile ilişkileri incelenmiştir. Son olarak ana konu olan FFMS ve TMS/TFRS'ye ilişkin kayıtlara yer verilerek çalışma tamamlanmıştır. Çalışmanın oluşturulma aşamasında, Emlak Katılım Bankası yatırım ilişkileri müdürü, Kuveyt Türk Katılım Bankası yatırım ilişkileri müdürü ve çalışanları, tezler, akademik makaleler, uluslararası ve yerel kitaplar, raporlar, tebliğler, muhasebe standartlarını oluşturan kuruluşlar ve yayınladıkları standartlardan, taslak metinlerden yararlanılmıştır.

Literatür Taraması: Bilen (2016), çalışmasında sukuk modelinin teorik alt yapısı ile muhasebe uygulamaları hakkında bilgi vermiştir. Bu amaçla öncelikle sukuk enstrümanının geliştirilmesini gerekli kılan sebeplere değinilmiş, sonrasında sukuk türleri ve işlem adımları hakkında bilgi verilmiştir. Sukukun ikincil piyasalardaki fiyatlamasına değindikten sonra son olarak muhasebe kayıtlarına yönelik uygulama yapmıştır. Muhasebe kayıtlarının yapıldığı sukuk türünün özel sektör sukuk ihracı uygulamalarında rastlanan yapılardan biri olan hibrid (icara ve alım satıma dayalı) yöntem esas alınarak bu işlem banka tarafından "TMS 17" kapsamında satış ve geri kiralama işlemi olarak yapılmıştır.

Özcan ile Elitaş (2015), çalışmalarında sukukun daha çok İslami ülkeler tarafından ihraç edildiği ve türlerinden en çok icara ve murabaha modelin kullanıldığı sonucuna varmıştır. Özcan ile Elitaş'a göre finansal raporlama standartları hukuki olarak bağlayıcı ve

uygulanabilir. İslami muhasebe standartları ve bildirimlerinin yayınlanması İslami bankacılık işlemlerine rehberlik edecek, ilkeler bazlı beyanları teşvik edecek, şeffaflığı arttıracak ve İslami sermaye piyasasının özenle gelişmesine yardım edecektir. Çalışmada, sukukun AAOIFI Faizsiz Finans ve Muhasebe Standartları Türkçeye çevrilmeden önce, Türkiye mevzuatı açısından nasıl vergilendirildiğini ve muhasebeleştirildiğini bir örnek kapsamında ele almıştır. Muhasebe kayıtlarının daha anlaşılır olması açısından ayrıntılı bilgilere yer verilmeden Kaynak Kuruluş ve Varlık Kiralama Şirketinin yaptığı kayıtlara yer vermiştir.

Eldeklî (2019), çalışmasında faizsiz finans sistemi ürünlerinin muhasebeleştirilmesi noktasında tek düzen hesap planında yer alan klasik finansman sistemi hesaplarının kullanıldığını ve tek düzen hesap planında kira sertifikaların takibi için ayrıca bir hesap bulunmadığını belirtmiştir. Bu sebeple hesap takiplerinin daha doğru olması açısından tek düzen hesap planında bir revizyona gidilerek kira sertifikalarına ilişkin hesapların eklenmesi ya da ayrı bir hesap planı oluşturulması gerekliliğini belirtmiştir.

Eldeklî, yaptığı çalışmada murabaha sukuk modelinin Türkiye’de karşılığı olan alım satıma dayalı kira sertifikası modeline ilişkin muhasebe kayıtlarını VUK, TMS 16, TFRS 9, TMS 39 kapsamında yapmıştır.

Çebi (2018), çalışmasında sukukun, İslam hukuku kurallarına göre düzenlenmiş bir finansman modeli olduğunu, İslam ülkelerindeki uygulamalarında yetkili şerri kurullardan kararlar doğrultusunda uygulandığını belirtmiştir. Fakat Türkiye’de böyle bir kurul bulunmamasıyla birlikte özel sektör bünyesinde şerri kurullar bulundurmaktadır. Bu da az sayıda bir grup yatırımcının finansman modeli ile ilgili şüphelerini gidermemektedir. Bu sebeple özel sektörün şerri kurul kararlarının diyanet tarafından denetlenmesi finansman modelini tanıtmaya ve tercih etmeye açısından pozitif bir etki sağlayacaktır görüşünü öne sürmüştür. Dünya ve Türkiye’de sukukun durumunu ele almış ve muhasebeleştirme sürecinin Maliye Bakanlığı 1. Nolu Tebliğe göre Tek Düzen Hesap Planı, VUK ve TTK hükümlerine göre nasıl olacağını ortaya koymuştur.

Kısacık (2021), çalışmasında FFS ve FFMS’leri incelendiğinde FFS’lerde katılım finans ürünlerinin İslam hukuku kurallarına uygun olarak kullanılması için gereken kriterlerin yer aldığı; FFMS’lerde ise katılım finans ürünlerinin muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasına ilişkin gerekli olan kriterlerin yer aldığı gözlemiştir.

Kısacık, çalışma kapsamında ele aldığı katılım finans ürünleriyle doğrudan ilişkili her bir standartı ayrı ayrı ele alarak muhasebe süreçlerini göstermiştir. Muhasebe kayıtları TMS/TFRS ile FFMS'lere göre ayrı ayrı ve karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

Yapılan çalışma da örnekler incelendiğinde örneklerde doğrudan yapılan giderler, bakım onarım masrafları gibi gider unsurlarının göz önüne alınmadığı eksikliği saptanmıştır.

Parlak (2018), çalışmasında kiralama işlemlerini UMS17 ile yeni UFRS 16 standartlarını kiracı ve kiraya veren açısından karşılaştırmalı olarak ele alarak benzerlikler ve farklılıklarını incelemeyi, UFRS 16'nın getirdiği yenilikleri incelemeyi amaçlamıştır. Ardından UFRS 16'nın finansal göstergeler üzerinde herhangi bir etkisinin olup olmadığını SPSS ve belirlenen finansal rasyolar aracılığı ile tespit etmeye çalışmıştır.

Alpaslan (2014), çalışmasında finansman aracı olan sukukun uygulamaları hakkında temel bilgilere yer verilerek, tarafları bazında muhasebeleştirilmesine ilişkin kayıtlar yapmıştır. Sukuk işlemlerinin muhasebeleştirilmesi kaynak kuruluş ve varlık kiralama şirketi açısından incelenmiştir. Çalışmada sukuk işlemlerinin muhasebeleştirilmesi kaynak kuruluş ve varlık kiralama şirketi açısından ayrı olarak ele alınmıştır. Kaynak kuruluşun muhasebe kayıtları katılım bankalarınınca uygulanacak tekdüzen hesap planı ve izahnamesi hakkında tebliğ esas alınarak yapılmıştır.

Karahan (2014), çalışmasında katılım bankacılığının işleyişini, yapısını, özelliklerini inceleyerek, katılım bankalarının da sukukun özelliklerinin ve avantajlarının daha iyi bir şekilde kamuoyuna tanıtılması, işletmelerin mali performansına, kârlılığına etkilerini daha iyi ortaya koymaları son derece büyük önem arz ettiğinin vurgusunu yapmaktadır. Katılım bankacılığı ürünlerinin özellikleri ve kazanç verimlerinin kamuoyuna daha iyi tanıtılabilmesi için, bu araçların etkin bir şekilde izlenmesi ve raporlanması gerekmektedir. Bu gereklilik sonucu Karahan çalışmasında sukuku daha iyi tanıtabilmek için uluslararası muhasebe standartları çerçevesinde sukukun muhasebe sistematığına yer vermiştir.

Tekneoğlu (2016), çalışmasında bir katılım bankasının %100 iştiraki konumunda bulunan bir varlık kiralama şirketinin ihraç ettiği sukuk uygulamasını incelemiştir.

TMS ve TFRS'ler açısından değerlendirildiğinde, bir menkul kıymet olan kira sertifikasının ve yatırımcılar ile kaynak kuruluş/fon kullanıcıları arasında köprü vazifesi gören VKŞ'nin alacak ve yükümlülüklerinin bir finansal araç olarak tanımlanması, bunların muhasebeleştirme ve sunumunda Finansal Araçlar Standartlarının (TMS 32,

TMS 39, TFRS 7 ve TFRS 9) takip edilmesi uygun bulunmuştur. Diğer taraftan, kira sertifikasına dayanak oluşturan ve kaynak kuruluşun kullanımında olan varlık ve hakların, TMS ve TFRS'ler açısından hangi standarta tabi olacaklarını ise bu varlık ve hakların nitelikleri ile işletmenin elde bulundurma ve kullanım amaçları belirleyici olduğuna vurgu yapmıştır.

Literatürde sukukla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, sukukun muhasebe sistematığının TMS/TFRS çerçevesinde şekillendiği, yapılan kayıtların ilgili TMS/TFRS'ye göre yapıldığı görülmüştür. Türkiye mevzuatına AAOIFI FFMS standartlarını kazandırmasıyla birlikte bankalar ihtiyari olarak FFMS'yi uygulamaya geçmiştir. Bankalar halihazırda kayıtlarını FFMS'den önce TMS/TFRS'ye göre kanunen yapmaktaydı. FFMS'nin ihtiyari, yeni olması ve muhasebe sistematığının nasıl olması gerektiğinin bilinmemesi, katılım bankacılığı faaliyetlerinin farklı olması gereği, muhasebe kayıtlarının gerçeği tam ve doğru bir şekilde yansıtmadığını ortaya koymuştur. Katılım bankalarının ilerleyen zamanlarda özleri itibariyle, AAOIFI standartlarını zorunlu uygulamaya geçmesi gerekmektedir. Bu sebeple bu çalışma literatürde eksiklik yaşanan bu konuyu gidermeye ve sektöre öncülük etmesi amacıyla AAOIFI Faizsiz Finans ve Muhasebe Standartlarından sukuk icare modeline ilişkin katılım bankalarının yapması gereken kayıtları, yatırımcılara ilişkin kayıtların ise FFMS 33 VE 34 uyarınca yapılmasına ilişkin öneri kayıtlara yer verilerek eksiklik giderilmeye çalışılmıştır.

Varlık Kiralama Şirketi ise Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetimi Standartları Kurumu'nun kararı doğrultusunda TMS/TFRS çerçevesi doğrultusunda muhasebe kayıtlarını yapmak zorundadır. İncelenen literatürde VKŞ'nin AAOIFI'ye ilişkin kayıtları tespit edilememiştir. Fakat bu çalışmada VKŞ kayıtlarının da AAOIFI kapsamında yapılması gerektiği savunulmaktadır. Bu açıdan VKŞ kayıtları aynı zamanda katılım bankasının kiraya veren açısından yapması gereken kayıtlarına örnek teşkil etmektedir. Bu kayıtlar yapılırken hesap önerilerinde bulunulmuş ve gelecekte FFMS'ye uygun hesap planı önerisi geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

BÖLÜM 1: FAİZSİZ FİNANS VE BANKACILIK

Çalışmada faizsiz finans araçlarından olan sukukla ilgili detaylı incelemeye geçmeden önce faizsiz finans ve faizsiz finans ürünlerinin işlem gördüğü katılım bankacılığı hakkında bilgi verilmektedir. Ardından bu bölümde sukukun dünya ve Türkiye piyasasındaki yeri ele alınarak çalışmanın verimli hale gelmesi sağlanacaktır.

1.1. Faizsiz Finans ve Bankacılık

Dünyada İslami finans veya faizsiz finans olarak bilinen sistem Türkiye’de katılım bankacılığı olarak anılmaktadır (AAOIFI, 2015).

İslam’ın yasaklarına uygun yaşayan kesimin elinde bulundurdukları fonları geleneksel bankacılık faaliyetleri yerine İslam hukuku kurallarına uygun çalışan katılım bankalarıyla değerlendirmek istemeleri katılım bankacılık faaliyetlerinin artmasına sebep olmuştur. Dünyada neredeyse 60 yıldır, Türkiye’de ise 30 yıldır faaliyette bulunan faizsiz bankacılık veya İslami bankacılık olarak tanımlanan katılım bankacılığını Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB), şu şekilde tanımlamıştır; (Orhan, 2018).

“Katılım bankaları mali sektörde faaliyet gösteren, reel ekonomiyi finanse eden ve bankacılık hizmetleri sunan bankalardır. Katılım bankaları, tasarruf sahiplerinden topladıkları fonları, faizsiz finansman prensipleri dâhilinde ticaret ve sanayide değerlendirerek, oluşan kâr veya zararı tasarruf sahipleriyle paylaşmaktadır. Bu bankaların isimlerindeki “katılım” sözcüğü gerçekleştirilen bankacılık türünün kâr ve zarara katılma prensibine dayalı bir bankacılık olduğunu ifade etmektedir. TL, USD, EURO ve altın bazında vadeli hesaplarda toplanan fonlar, kurumsal finansman desteği, bireysel finansman desteği, finansal kiralama, ortak yatırımlar ve kâr/zarar ortaklığı yatırımı yöntemleriyle değerlendirilmektedir. Ticaretin ve sanayinin ihtiyaç duyduğu, hammadde, emtia, gayrimenkul, makine ve teçhizatın temini, katılım bankacılığı prensiplerine uygun olarak, yani mal alım satımının finansmanı yoluyla sağlanmaktadır. Ayrıca halkın ihtiyaç duyabileceği diğer bankacılık hizmetleri de sunulmaktadır.”

Basit bir şekilde ifade etmek gerekirse, İslam dini faizi, belirsizliğe düşen ve kumar içeren işlemleri yasaklamıştır. Para alıp vermenin faiz olarak ifade edildiği faizin ise Kuran-ı Kerim’de net bir şekilde yasaklandığı ifade edilmektedir. İslami muhasebe ve faizsiz finans kavramlarının temelinde de bu yatmaktadır. Bunun üzerine oluşan katılım bankacılığı sisteminde faiz almak ve vermek yoktur. Katılım bankacılığı sistemi İslami esaslara ve kâr veya zarara katılma prensibine uygun bir şekilde işletilen kuruluşlardır (Onan, 2019).

İslami bankacılığın ayrı bir dünya görüşü üzerine inşa edildiği göz önüne alındığında İslami muhasebenin de, İslami bankacılığın da, geleneksel muhasebe ve geleneksel bankacılıktan ayrıldığı görmek mümkün olacaktır. Bu, İslami finans alanında standart sağlanmasıyla mümkün olacaktır. Standart belirleyici yapıcı kurumlar standardizasyon gündemini ilerletmek için önemli miktarda enerji harcamışlardır. 2017 yılında AAOIFI ve IFSB sukuk ihraç sürecini düzenleyici standartlar yayınlamışlardır. Bu standartlar çalışmanın ikinci bölümünde detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Dünyada İslami bankacılığın gelişimi İslami finansal enstrümanların temellerinin atılmasına sebep olmuştur. Faizsiz bankacılığın veya katılım bankacılığının kökeninin M.Ö. 2123-2081’li yıllara kadar dayandığı yazılmış ve birçok girişimin başarısızlıkla sonuçlandığı bilinmektedir. Fakat gerçek anlamda katılım bankacılığının kurulması 1900’lı yıllarda gerçekleşmiştir (Orhan, 2018).

Türkiye’de ilk milli bankacılık girişimleri Mithat Paşa tarafından kurulan Memleket Sandıkları ile Emniyet Sandığı’dır. Emniyet Sandığı’nın kuruluşundan sonra belli bir süre sıkıntı yaşaması sonucu Ziraat Bankası’nın durumu düzelttiği bilinmektedir. 1888 yılından bugüne Ziraat Bankası’nın işlevselliğini günden güne artırdığı görülmektedir. Ziraat Bankası ve Emniyet Sandığından sonra 1913 yılında millî bankacılık sahasında faaliyete geçmiş diğer önemli kuruluş, Adapazarı İslâm Ticaret Bankası’dır. Sözü edilen bu bankacılık kuruluşlarından önce 1900’lü yıllara kadar hatta Osmanlı’da da bankacılık faaliyetlerine ilişkin girişimlerde bulunulduğu bilinmektedir. Fakat bu kuruluşlardaki gaye İslami ilkeler olmamıştır. Adapazarı İslami Ticaret Bankası tarihte adında ‘İslam’ kelimesi geçen ilk banka özelliğini de taşımaktadır (Kutluata, 1970). 1940’larda faizsiz bankacılık girişimleri Malezya ile devam etmiştir. Daha sonra Pakistan da bu girişimde bulunmuştur. Fakat bu girişimler başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Söz konusu bu faaliyetler Müslümanların dikkatini çekmeye başlamıştır (<https://katilimfinansdergisi.com.tr/>).

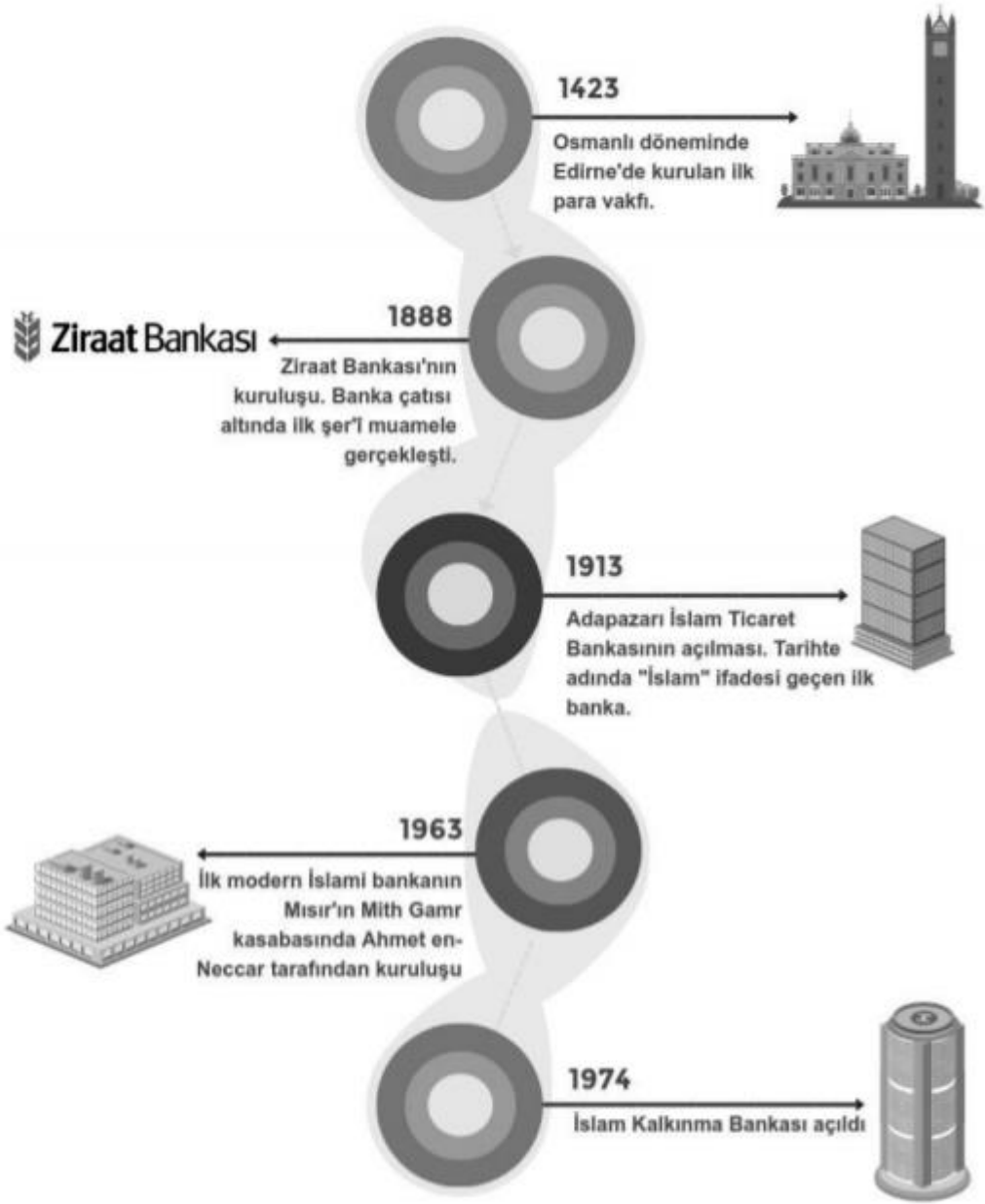
1963 yılında Ahmet en-Neccar tarafından Mısır’da islami banka kurma girişimi başarıyla sonuçlanmıştır. Ardından İslam ülkelerinde bu kuruluşların yaygınlığını artırmak, iş birliği ve dayanışma sağlamak amacıyla 1974 yılında İslam Kalkınma Bankası ve 1975 yılında Dubai İslam Bankası kurulduğu bilinmektedir (Terzi, Apan, Atar, & Şahin, 2019).

1978 yılında Lüksemburg Avrupa’da ilk İslami bankacılık girişimini başlatan ülke olmuştur. Malezya hükümeti ilk İslami tahvili 1983 yılında ihraç etmiştir. Faizsiz

bankacılığın gelişmesiyle birlikte sukuk ihraçları da sürekli bir şekilde artış göstermiştir (Terzi, Apan, Atar, & Şahin, 2019 ; Orhan, 2018).

İlk sukuk ihracı Karz-ı Hasen yönetimiyle Malezya hükümeti tarafından 1983 yılında çıkarılmıştır. Fakat ikincil piyasalarda işlem görmesine izin verilmemiştir. Bilinen anlamıyla ilk sukuk ise Malezya hükümeti tarafından 1990 yılında çıkarılmıştır. İkincil piyasalarda işlem görmesine izin verilen ilk sukukun ihracı ise 2000 yılında Bahreyn’de gerçekleşmiştir. Sukuk pazarı önemli bir gelişme göstererek birçok batı ülkesinde de işlem görmeye başlamış ve yalnızca Müslüman olan ülkelerde değil Müslüman olmayan ülkelerde de ihraç edilmeye başlamıştır (Orhan, 2018).

Türkiye’de faizsiz bankacılık girişimleri 1975’te yurtdışındaki işçilerin fonlarının değerlendirilmesi amacıyla kurulan Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankasının kurulmasıyla devam etmiştir. Fakat bu banka sadece iki yıl faizsizlik esasına uygun çalışmıştır. Daha sonra Türkiye Ortadoğu’dan yatırımcıları çekebilmek amacıyla girişimlerde bulunmuştur. Bu girişimlerin en önemlisi de Özel Finans Kurumları’nın kurulmasına yönelik olmuştur (Büyükkın & Önyılmaz, 2012). Özel Finans Kurumları (ÖFK)’nin 1985 yılında kurulmasıyla birlikte katılım bankacılığı faaliyetlerine başlamıştır. 01.11.2005 tarihinde 5411 sayılı Bankacılık Kanununun düzenlenmesiyle özel finans kurumlarının faaliyetlerine banka statüsü kazandırılmıştır. Bu kurumların hesapları da diğer banka hesaplarında olduğu gibi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) güvencesiyle alınmış ve ‘Katılım Bankaları’ adıyla faaliyetlerine devam etmiştir (TKBB, 2020).

Şekil 1:Faizsiz Finans Kuruluşlarının Kronolojik Sıralaması

Kaynak: Terzi, H., Apan, M., Atar, A., & Şahin, H. (2019). Bireysel Müşterilerin Katılım Bankalarını Tercih Etme Tutumlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Kültürlerarası Karşılaştırmalı Bir Araştırma: Türkiye Ve Avrupa Örneği. İçinde A. Polat, A. Yazıcı, S. Kavakçı, F. Cevherli, E. Özdemir, M. Sözen, . H. Şahin , *Katılım Finansmanında Yeni Yaklaşımlar 2* (s. 167). TKKB yayınları.

**Tablo 1:Türkiye’de 2021 Yılı Aralık Sonu İtibariyle Bankacılık Sektöründeki
Toplam Banka Sayısı Tablosu**

Banka Sayısı Aralık 2021	
Mevduat Bankaları	35
Kamu Sermayeli Bankalar	3
Özel Sermayeli Bankalar	8
Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna Devredilen Bankalar	3
Yabancı Sermayeli Bankalar	21
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	15
Katılım Bankaları	6
TOPLAM	56

Kaynak: Türkiye Bankaları Birliği (2021). Erişim Adresi: https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp (Erişim Tarihi:22.12.2021)

Türkiye’de 2021 yılı aralık sonu itibariyle bankacılık sektöründeki toplam banka sayısı 56 adettir. Bunların 6 tanesi katılım bankasından oluşmaktadır. 56 banka içerisinde sadece 6 bankanın katılım bankası olması Türkiye’de katılım bankacılığı sisteminin pek gelişmediğini göstermektedir. 2020 ocak ayı itibariyle 6,6 milyar lira değerinde sukuk (kira sertifikası) ihracı katılım bankaları tarafından gerçekleştirilmiştir. 2019 yılında bu değer 40,4 milyar liraya ulaşmıştır. Sukukun Türkiye piyasasıyla tanışması, Kuveyt Türk Katılım Bankasının 2010 yılında ilk sukuk ihracını gerçekleştirmesinin ardından diğer katılım bankaları olan Albaraka Türk, Emlak Katılım, Türkiye Finans, Vakıf Katılım ve Ziraat Katılım da sukuk ihracı gerçekleştirmişlerdir (Nallar, 2020).

1.2. Katılım Bankacılığı ve Geleneksel Bankacılık Sisteminin Farklılıkları

Katılım bankacılığı ile geleneksel (klasik) bankacılığın amaçları aynıdır. Her iki bankacılık sisteminde de fon ihtiyacı olan müşterilere fon sağlanırken, fon fazlası olan tasarruf sahiplerinin de fonlarının değerlendirilmesi sağlanmaktadır. Geleneksel bankaları ve katılım bankalarını ayıran nokta ise fon toplama ve fon kullandırma yöntemleridir. Katılım bankaları müşterilerinden fon toplarken taahhüt edeceği bir faiz oranı yoktur. Geleneksel bankalarda fon karşılığında sabit faiz oranı bulunmaktadır. Katılım bankaları havuz sistemine göre çalışmaktadırlar. Vade sonunda burada oluşan kâra göre müşterilere kâr payı dağıtılmaktadır.

Katılım bankaları faizsizlik prensibine bağlı olarak çalışmaktadır. Bu sebeple faizsiz banka veya İslami banka olarak da adlandırılmaktadırlar. Katılım bankalarında kâr veya zarara ortak olma esasına bağlı olarak fon toplanılmaktadır. Finansal kiralama, ticaret ve ortaklık gibi yöntemlerle fon kullanılmaktadır. Katılım bankalarında para ticareti söz konusu değildir. Müşteriye nakit para ile fon temin edilmemektedir. Müşterinin ihtiyacı olan mal, katılım bankası tarafından tedarikçiden peşin alınarak müşteriye vadeli olarak satılmaktadır. Ticaretin mal üzerinden gerçekleşmesi sebebiyle faiz engellenmektedir. Aynı zamanda katılım bankalarının varlık temelli faaliyetlerini gerçekleştirmesi gerçek bir ticaretin yapıldığı sonucuna da ulaştırmaktadır.

Geleneksel bankacılık sistemi faize dayalı olması sebebiyle oluşan kur risklerinden katılım bankalarına oranla daha çok etkilenmektedir (Orhan, 2018; TKBB, 2020).

1.3. İslami Finans Kuruluşları

1963 yılında Mitghamr Egypt Savings Association isimli Mısır bankasının kurulmasıyla birlikte bazı sorunlarda beraberinde gelmiştir. Faizsiz bankacılık hızla yayılırken aynı zamanda düzenleyici ve denetleyici kurumlara ihtiyaç oluşmuştur. Türkiye’de de olduğu gibi Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Sermaye Piyasaları Kurulu, Türkiye Katılım Bankaları Birliği gibi her ülkede kurumlar oluşmuş ve finans sektöründe düzenlemelere gidilmiştir. İslami Finans alanındaki en önemli kuruluşlardan biri olan İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Organizasyonu (AAOIFI), şeriat kurallarına uygun bir şekilde hareket eden ve standartlar düzenleyen Bahreyn merkezli bir kuruluştur. Kurucu üyeleri arasında İslami Kalkınma Bankası da yer almaktadır (Yüksel, 2017).

Diğer İslami finansal kuruluşlara ise İslami Finansal Hizmetler Kurulu (IFSB), Uluslararası İslami Finansal Piyasa (IIFM), İslami Bankacılık ve Finansal Kurumlar Genel Konseyi (CIBAFI), İslam Ülkeleri Uluslararası Derecelendirme Ajansı (IIRA) ve İslami Kalkınma Bankası (IDB) örnek verilebilmektedir (Şensoy, 2019).

1.1. İslami Finans Konusunda Standart Üreten Uluslararası Kuruluşlar

İslami finans kuruluşlarının muhasebe politikalarındaki eksiklikler, problemler, uluslararası muhasebe standartlarının İslami sermaye piyasası ürünlerinde kullanılması gibi durumlar İslami ilkelere uygun hareket eden ülkeleri standart yayınlamaya yönlendirmiştir. Sonrasında bu standartlar küresel alanda etkinlik kazanmıştır.

İslami finans konusunda uluslararası standart üreten İslami Finansal Hizmetler Kurulu (Islamic Financial Services Board), İslami Finansal Kuruluş Muhasebe ve Denetim Organizasyonu (Accounting&Auditing Organization for Islamic Financial Institutions), Uluslararası İslami Finansal Piyasa (International Islamic Financial Market) olmak üzere üç kuruluş bulunmaktadır (Şensoy, 2019). Bu kuruluşlara ilişkin açıklamalar aşağıda verilmiştir.

1.3.1. İslami Finansal Hizmetler Kurulu

İslami Finansal Hizmetler Kurulu, 3 Kasım 2002’de kurulmuş, 10 Mart 2003’te faaliyete geçmiştir. IFSB, misyonu gereği şeriat ilkelerine uygun bir şekilde mevcut ya da yeni uluslararası standartları benimseyerek şeffaf ve ihtiyatlı bir şekilde İslami finansal hizmetler kurulunun gelişmesini sağlamaktadır (IFSB, 2020).

İslami Finansal Hizmetler Kurulu yaptığı çalışmalarla, Basel Bankacılık Denetleme Komitesi, Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Teşkilatı ve Uluslararası Sigorta Denetçiler Birliğinin çalışmalarını tamamlamayı amaçlamaktadır.

Aralık 2019’da IFSB’nin 184 üyesi, 78 yetki ve denetim otoritesi, 9 uluslararası, hükümetler arası kuruluş ve 57 ülkede faaliyet gösteren 97 piyasa oyuncusu (profesyonel firma, endüstri birliği ve borsa, finansal kurum) bulunmaktadır. Bugüne kadar 27 adet standart yayınlamıştır. SPK, TCMB ve BDDK, IFSB’nin tam üyeleri arasındayken BİST, Alabaraka Türk ve Kuveyt Türk gözlemci üyeler arasında yer almaktadır.

IFSB’nin ev sahibi Malezya’dır. Malezya 2002’de İslami Finansal Hizmetler Kurulu yasası çıkarmıştır. Bu yasa uluslararası kuruluşlara ve diplomatik görevlere dokunulmazlık ve imtiyazlar vermektedir.

Bankacılık sermaye piyasaları gibi sektörlere tanımlanmış, kılavuz, yol gösterici ilkelerle küresel ihtiyari standartlar yayınlayarak İslami finans hizmetleri endüstrisinin istikrarını ve gücünü, sağlamlılığını artırmayı destekleyen uluslararası standart belirleyici kuruluştur. Aynı zamanda düzenleyici kurumlar ve sosyal paydaşlarla seminer, konferans ve yuvarlak masa toplantıları düzenleyerek araştırmalar yapmaktadır (Şahin, 2018).

İslami Finansal Hizmetler Kurulu sukukla ilgili aşağıdaki standartları geliştirmiştir (IFSB, 2020).

- IFSB-7 (Sukuk Menkul Kıymetleştirme ve Gayrimenkul Yatırımına İlişkin Sermaye Yeterliliği Şartları)

- IFSB-15 (İslami Sigortacılık (Tekâfül) Kuruluşları ve İslami Kolektif Yatırım Planları Hariç Olarak İFHK'ye Yönelik Revize Sermaye Standartı)
- IFSB-19 (İslami Sermaye Piyasası Ürünlerine (Sukuk ve İslami Kolektif Yatırım Planları) İlişkin Bildirim Şartlarına Dair Kılavuz İlkeler)

1.3.2. Uluslararası İslami Finansal Piyasa

Uluslararası İslami Finansal Hizmetler piyasası Bahreyn Merkez Bankası, Brunei Sultanlığı, Endonezya Bankası, Sudan Merkez Bankası, Labuan Finansal Hizmetler Kurumu kurucu üyelerinin, Bahreyn Krallığının 2002 tarihli (23 sayılı) kararnameğine dayanarak tarafsız bir şekilde kâr amacı gütmemek koşuluyla kurulmuş altyapı geliştirme organizasyonudur.

IIFM, en önemli İslami kurumlardan biridir ve ana odağı küresel bazda İslami standartlar yayınlamaktır. IIFM İslami finans endüstrisinin sürekli ve anlamlı ilerlemesine katkı yapmaktadır. IIFM standartları şeriat standartlarına uygun şekilde finansal belgeler oluşturmak, finansal işlemlerden kaynaklanan operasyonel riski en aza indirmek, müzakere süresini kısaltmak gibi faktörleri ele almaktadır (IIFM, 2020).

Yayınlanan standartlar konusunda IIFM, standartların konuları ve mekaniği ile ilgili ayrıntılı açıklamalar sunmakta ve şeffaf bir şekilde nasıl uygulanması gerektiği konusunda detaylı kılavuz yayımlanmaktadır.

IIFM'nin temel gücünden biri de şeriat kurulu rehberliğinde üye olan, çalışan bankalardan veya diğer piyasa katılımcılarının hukuk muhasebe gibi uzmanlıklarını bir araya getirilmesini sağlamaktadır.

2017 tarihi itibarıyla 68 üyesi mevcuttur. Türkiye'den Ziraat Katılım, BİST, Türkiye İş Bankası, Kuveyt Türk üyeleri arasındadır. TKBB Merkezi Danışma Kurulu'ndan bir üye yönetim kurulunda (konseyde) üyedir (Görmüş & Yabancı, 2021).

1.4.2.1. IIFM Faaliyetleri

IIFM faaliyetlerine maddeler halinde yer verilmiştir (Şahin, 2018).

- Sukuk ile ilgili çalışmalar yapmak,
- Sektöre özel toplantılar seminerler düzenlemek,
- Uluslararası alanda sektörün paydaşlarını bir araya getirerek platform oluşturmak,
- Sektörün sermaye finansman ihtiyaçları doğrultusunda standartlar geliştirmek (Şahin, 2018).

IIFM sukukun kapsamına giren 13 ve 14 nolu iki standart geliştirmektedir. Bunlar aşağıda verilmiştir.

- IIFM 13: Sukuk Al-Ijarah
- IIFM 14: Sukuk Al Mudarabah

1.3.3. İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Organizasyonu

İslami şeriat standartlarını korumak ve desteklemek amacıyla Mart 1991’de kurulmuş, kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur (Afshar, Compare and Contrast Sukuk (Islamic Bonds) with Conventional Bonds, Are they Compatible?, 2013).

AAOIFI, İslami bankalar ve diğer taraflarca, şeriatın İslami mali yönergelerine dayanan muhasebe denetim ve yönetim standartlarını hazırlamak ve duyurmak için kurulmuştur. AAOIFI organizasyonları, karşılaştırılabilir ve güvenilir muhasebe bilgilerini teşvik etmek için Şeriat standartlarına uygun muhasebe, denetim, yönetim ve etik standartlarını geliştirmek ve tanıtmak için yetkilendirilmiştir. AAOIFI standartlarının herhangi bir ülkede oluşturulması ve benimsenmesi, yabancı yatırımın yanı sıra yatırımcının güvenini de artırmayı amaçlamaktadır. Bu standartlar, şeffaf bir şekilde ve kullanıcılar tarafından kolayca yorumlanabilen finansal tablolar üretmek üzere oluşturulmuştur. AAOIFI, çağdaş muhasebe düşüncesiyle belirlediği hedeflere, İslami şeriatlara karşı test ederek ve şeriatla tutarlı olanları kabul ederek ve şeriatla tutarlı olmayanları reddederek başlamıştır.

AAOIFI’nin amaçları, İslami finans kurumlarının faaliyetleri ile ilgili muhasebe, denetim, yönetim ve etik standartları hazırlamak ve geliştirmektir (Sarea & Hanefah, 2013).

Uluslararası İslami finans için şeriat, muhasebe, denetim, etik ve yönetim alanlarında toplam 100 standart yayınlamıştır. Merkez bankaları ve düzenleyici otoriteler, finansal kurumlar, muhasebe ve denetim firmaları ve 45’ten fazla ülkeden hukuk firmaları dahil olmak üzere bir dizi kurumsal üye tarafından desteklenmektedir. Standartlarını şu anda dünyadaki tüm önde gelen İslami finans kurumları izlemektedir ve uluslararası İslami finans uygulamalarına aşamalı olarak uyum sağlamıştır (AAOIFI, 2019).

AAOIFI standartlarını İslami finansal kuruluşlar için yayınlamasıyla UFRS’den ayrılmaktadır.

1.4.3.1. AAOIFI Standartları ve Fıkhi Değerlendirme Süreci

Kurum tarafından yayınlanan 58 şeri standart TKBB tarafından Türkçeye kazandırılmıştır. Bu standartlar birçok ülkede merkez bankaları ve katılım bankaları tarafından bağlayıcı olarak kabul edilmektedir. Standart metinleri AAOIFI Fıkıh Kurulu tarafından hazırlanmaktadır. Daha sonra genel kurul tarafından kabul edilen şeri standartlarının tamamında standart metninin ardından standardın hazırlanma tarihçesine ve İslami hükümlerin dayanaklarına yer verilmektedir.

AAOIFI Fıkıh Kurulu standartlarını hazırlarken sadece bir mezhepten veya belirli bir mezhebin görüşüne dayanarak değil mezhepler arası bir metot takip etmektedir.

Standart metni hazırlanırken fıkhi hükümlerin temellendirilmesinde sadece fıkıh mezheplerinin söz konusu metne ilişkin görüşlerinin atfedilmesiyle yetinilmeyip kuran, sünnet, icma ve kıyas başta olmak üzere ilim geleneğinde bulunan şeri delillere de yer verildiği görülmektedir.

AAOIFI tarafından yayımlanan Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarının Türkiye mevzuatına kazandırılması amacıyla Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetimi Standartları Kurumu tarafından hazırlanan 1 adet Kavramsal Çerçeve ile 7 adet Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 21 Mayıs 2019 tarihli ve 30780 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak Türkiye mevzuatına kazandırılmıştır (Ağkan, 2018).

Bu tez kapsamında karşılaştırılacak olan ve AAOIFI tarafından yayımlanan standartlar aşağıda verilmiştir.

1.4.3.2. Standartların Hazırlanma Süreci

Kurumun bünyesinde bulunan bir grup araştırmacı standartın konusu hakkında ön çalışma yapmakta ve standartın taslağını hazırlamaktadır. Hazırlanan bu taslak fıkıh kuruluna bağlı olan alt komisyon tarafından değerlendirilmekte ve fıkıh kurulunun ardından uzmanların bulunduğu açık oturumda konu tartışmaya açılmaktadır. Bu tartışma ardından ortaya sunulan görüşler ışığında standart metni fıkıh kurulunca son kez tekrar görüşülmektedir. Son olarak standart metni oy birliği veya oy çokluğu ile resmî olarak yayımlanmaktadır (Duman, 2019).

1.4.3.3. Şeriat Standartları

AAOIFI Şeriat standartları, Bahreyn, Ürdün, Kırgız Cumhuriyeti, Nijerya, Katar ve Katar Uluslararası Finans Merkezi (QIFC), Umman, Pakistan, Sudan, Suriye gibi dünya çapında birçok ülkede zorunlu yargı koşulları ve yargı yetkisi olarak benimsenmiştir.

Düzenleyici kurumların yanı sıra, AAOIFI şeriat standartları çok sayıda İslami finans şeriat danışmanlığı, eğitim kurumu, bankacılık dışında takip edilmektedir. AAOIFI şeriat standartları Kazakistan gibi ülkelerde, ulusal standartlarının yasal dayanağıdır. Kuveyt gibi bölgelerde kılavuz olarak tavsiye edilmiştir.

Düzenleyici kurumların yanı sıra, AAOIFI şeriat standartlarını çok sayıda denetim firması, tekâfül / sigorta şirketleri, bankacılık dışı finans şirketleri, sermaye piyasası kurumları, eğitim kurumları, şeriat akademisyenleri benimsemiştir.

1.4.3.4. Muhasebe Standartları

AAOIFI muhasebe standartları, Bahreyn, Ürdün, Kırgız Cumhuriyeti, Mauritius, Nijerya, Katar, Katar Uluslararası Finans Merkezi (QIFC), Umman, Pakistan, Sudan ve Suriye ve Yemen gibi ülkelerde tamamen veya kısmen zorunlu düzenleyici gereklilikler olarak benimsenmiştir.

AAOIFI muhasebe standartları ayrıca Endonezya ve Pakistan gibi ülkelerde ulusal muhasebe standartının geliştirilmesinde temel olarak kullanılmış ve Kuveyt gibi ülkelerde rehber olarak tavsiye edilmiştir. Dubai Uluslararası Finans Merkezi (DIFC), Labuan ve Maldivler AAOIFI muhasebe standartlarına dayalı ikincil raporlamaya izin vermektedir. Ayrıca, Bangladeş gibi ülkelerde, bireysel bankalar AAOIFI muhasebe standartlarını gönüllü olarak uygulamaktadır. Kazakistan Cumhuriyeti'nde muhasebe için yasal dayanak AAOIFI standartları temelinde geliştirilmiştir.

1.4.3.5. Denetim, Yönetim Standartları ve Etik Kodlar

AAOIFI denetim, yönetim standartları, etik kurallar ve diğer bildiriler, Bahreyn, Ürdün, Kırgız Cumhuriyeti, Mauritius, Nijerya, Katar, Katar Uluslararası Finans Merkezi (QIFC), Umman, Pakistan gibi ülkelerde tamamen veya kısmen zorunlu düzenleme gerekleri olarak benimsenmiştir.

AAOIFI yönetim standartlarını, çok sayıda şeriat danışmanlığı, sermaye piyasası kurumları, eğitim öğretim kurumları, denetim firması, Tekaful/sigorta şirketleri,

bankacılık dışı finans şirketleri, dünya çapındaki şeriat akademisyenleri ve profesyonelleri izlemektedir.

AAOIFI'nin Türkçeye çevrilen standartları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2:Türkçeye Çevrilen Faizsiz Finansal Muhasebe Standartları

FFMS 0	Finans Kuruluşlarının Finansal Raporlamasına İlişkin Kavramsal Çerçeve
FFMS 1	Katılım Bankaları ve Faizsiz Finans Kuruluşlarının Finansal Tablolarında Genel Sunum ve Açıklama
FFMS 3	Mudârebe Finansmanı
FFMS 4	Müşâreke Finansmanı
FFMS 7	Selem ve Paralel Selem
FFMS 8	İcâre ve İcâre Müntehiye Bittemlik
FFMS 9	Zekât
FFMS 10	İstisna ve Paralel İstisna
FFMS 14	Yatırım Fonları
FFMS 16	Yabancı Para İşlemleri ve Yurtdışındaki İşletmeler
FFMS 18	Geleneksel Finans Kuruluşları Tarafından Sunulan Faizsiz Finans Hizmetleri
FFMS 21	Varlıkların Transferine İlişkin Açıklamalar
FFMS 22	Bölgümlere Göre Raporlama
FFMS 23	Konsolidasyon
FFMS 24	İştiraklerdeki Yatırımlar
FFMS 26	Gayrimenkul Yatırımları
FFMS 27	Yatırım Hesapları
FFMS 28	Murabaha ve Diğer Vadeli Satışlar
FFMS 30	Değer Düşüklüğü, Kredi Zararları Ve Ekonomik Açıdan Dezavantajlı Taahhütler
FFMS 31	Yatırım Vekaleti (El-Vekale Bİ'l İstithmar)
FFMS 33	Sukuk, Pay Ve Benzeri Araçlara Yapılan Yatırımlar
FFMS 34	Sukuk Sahipleri için Finansal Raporlama
FFMS 35	Risk Yedekleri

Kaynak: Yazar tarafından kgk.gov.tr sitesi incelenerek oluşturulmuştur.

Çalışmanın ilk bölümünde kuruluşlara ilişkin bilgiler detaylı incelenmiştir. Çalışmanın devam eden kısımlarında sukuk yapıları ve faizsiz finans ve muhasebe standartları ele alınacaktır.

BÖLÜM 2: SUKUK (KİRA SERTİFİKALARI) KAVRAMI

Çalışmanın bu bölümünde sukuk kavramının tanımı, özellikleri, bono ve hisse senedi ile farklılıkları, AAOIFI faizsiz finans standartlarında ve SPK Kira Sertifikaları Tebliği'nde yer alan sukuk türlerinin incelenmesi ve karşılaştırılmasına yer verilmiştir.

2.1. Sukukun Tanımı

Sukuk, Türk mevzuatında kira sertifikaları adıyla bilinmektedir. SPK'nın Kira Sertifikaları Tebliği'nde sukukun tanımı şu şekilde yapılmıştır;

“Her türlü varlık ve hakkın finansmanını sağlamak amacıyla varlık kiralama şirketi tarafından ihraç edilen ve sahiplerinin bu varlık veya haktan elde edilen gelirlerden payları oranında hak sahibi olmalarını sağlayan menkul kıymettir.”

KGK'nin yayınladığı FFMS 34 standartına göre ‘*Sukukun, maddi varlıkların, kullanım haklarının ve hizmetlerin veya belli projelerin ve özel yatırım faaliyetlerinin sahipliğine ilişkin bölünmemiş payları temsil eden eşit değere sahip sertifikalardır*’ şeklinde tanımı yapılmıştır. Bu tür özel yatırım faaliyeti bu standartta iş olarak ifade edilmektedir. Sukuk dayanak varlıkların ve işin niteliğinin yanı sıra esas sözleşmenin ya da anlaşmanın niteliğine göre ticari nitelikte olabilmekte veya olmayabilmektedir (KGK, Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 34 Sukuk Sahipleri için Finansal Raporlama, 2019).

Sukuk en basit haliyle varlığa dayalı menkul kıymetin ihraç edilmesidir (Güçlü, 2019). AAOIFI sukuku şu şekilde tanımlamıştır (AAOIFI, Faizsiz Finans Standartları, 2015);

‘Mevcut mal, menfaat veya hizmet halinde bulunan varlıklar üzerindeki mülkiyette veya belirli bir projenin varlıklarında ya da özel bir yatırım faaliyetinde şayi payları ifade eder şekilde ve birbirine eşit değerde ihraç edilen sertifikalardır’

Sukuk, İslami tahviller olarak da bilinen Şeriat veya İslam hukuku uyumlu sabit gelirli menkul kıymetlerin Arapça adıdır. Sukuk, borçlanma yükümlülüğünü temsil eden konvansiyonel tahvillerden farklı olarak Şeriat uyumlu bir varlıkta kısmi sahipliği temsil etmektedir (BondEvalue, 2018).

En genel ifade ile sukuk bir varlık üzerinde veya projede sahipliği temsil eden belge veya sertifikalardır. Yatırımcılara bu sahiplik üzerinden varlığın bir kısmının kullanım hakkını verirken aynı zamanda elde edilen kâr veya zarar riskini de beraberinde getirmektedir (Yean, 2011; Ulus, 2013).

Sukuk sahibinin hakkı, dayanak varlığın gelir akışının oransal kısmını almaktır. Sukukun temelinde İslami yapıya yerleşmiş olması yatmaktadır. Bu bağlamda şirketlerin şeriat ilkelerine uyma ile ilgili bazı kriterleri karşılaması gerekmektedir. En başta şirketlerin ticaret unsurlarında örneğin domuz eti, alkol, kumar, silahlanma gibi haram faaliyetleri bulunmamalıdır. Bunun ötesinde sukuk meselesinin kendisi İslami ilkelere uyumu sağlayacak şekilde yapılandırılmalıdır (Testa, 2009).

AAOIFI başkanı Şeyh Muhammed Taqi Usmani'nin, piyasada gerçekleşen sukuk ihraçlarının çoğunluğunun İslam hukukuna uygun şekilde ihraç edilip edilmediği yönünde belirsizlik belirten bildiri yayınlamasının ardından AAOIFI bazı kararlar almıştır.

AAOIFI'nin 2008 yılında aldığı bazı kararlar vardır. Bunlar (Yean, 2011);

- Sukuk ticaretinin gerçekleşebilmesi için varlığın tüm hak ve yükümlülüklerinin sukuk sahiplerine ait olması gerekmektedir.
- Sukuk sözleşmesi şirketin bulunduğu ülkenin yasalarıyla uyumlu ve tüm taraflarca geçerli, bağlayıcı, uygulanabilir olmalıdır.
- İcara sertifikaları sadece kira alma hakkını değil kiralanan varlığı ve gerçek sahipliği temsil edecek şekilde tasarlanmalıdır.

Sukuk, İslami bankacılık ve finans alanında yeni fırsatlar yakalamaktadır (Adam & Thomas, 2004). Kurumlar, hükümetler, kalkınma, alt yapı projeleri, gayrimenkul, geliştirme, varlık edinimi, iş genişletme ve diğer sosyoekonomik projelere finansman sağlamak amacıyla sukuka başvurmuşlardır. İlk sukuk ihraçları da bu ihtiyaçlar doğrultusunda gerçekleşmiştir (COMCEC, 2018). Sukukun kullanılabilir hale gelmesinden önce İslami bankalar için gelir elde etmenin tek yolu piyasadan kendi adına emtia alıp kurumlara satmaktı. Bu işlem murabaha işlemiyle benzerdir. Bir sukuku şeriat hukuku çerçevesinde kabul edilebilir kılan durum sukukun bir toprak parçası bir bina veya ekipman gibi varlığa dayalı olmasıdır. Sukuk bir varlık üzerinden alınıp satıldığı için gerçek bir ticari faaliyeti yansıtmaktadır. Bunun sonucunun gerçek bir ticaret işlemine dayanması şeriat bilginleri tarafından meşru olarak görülmektedir. Bu şekilde fon sağlamak isteyen şirketler getiriye düşük tutmaktaydı. Piyasa bu gibi sorunlar ile karşı karşıyaydı. Sukukun gelişi ile finansman sağlamak için araç çeşitliliği sağlanarak belli sorunlar çözüme ulaşmıştır.

2.2. Sukukun Özellikleri

Sukukun özellikler maddeler halinde verilmiştir;

- Sukukun getirisi geleneksel finansman ürünlerinde olduğu gibi faiz değil, varlığın performansından elde edilen kâr payıdır (Documents, 2018).
- Sukuk ikincil piyasalarda işlem görebilmektedir.
- Varlığa dayalı sertifikalardır.
- Sukuk, sabit veya değişken getiri sağlamaktadır.
- Sukuk, söz konusu varlık veya hizmet üzerinde mülkiyet hakkı doğurmaktadır.
- Sukuk sözleşmelerinde yaklaşık olarak bir kâr oranı belirlenmektedir. Sukuk sahipleri kâra, ihraç sırasında sözleşmede belirtilen orana göre katlanmaktadırlar. Zarara ise her biri malik oldukları oranda katlanmaktadır (AAOIFI, 2015).
- Sukuk sözleşmelerinde net bir kâr oranı bulunmamaktadır. Sukuk kâr getirisi veya sermaye getirisi garanti vermemektedir.
- Sukuk belirli projelerde ortak mülkiyet hakkı içermektedir (Fındık, 2020).
- Sukuk fikhî bir akde dayalı olarak ihraç edilebilmektedir. Sertifikaların ihracı ve ikincil piyasalarda işlem görmesi ve tedavülü fikhî kurallar çerçevesinde gerçekleşmektedir (AAOIFI, 2015).
- Sukukun piyasada satım ve tedavülünün kolaylaşması amacıyla eşit değerlerde ihraca çıkarılmaktadır.
- Sukuk varlık üzerinde mülkiyet hakkı veren sertifikalardır. Bu varlıklar fiziksel varlık, kullanım, hizmet hakkı veya bunlarında karışımından oluşabilmektedir. Sukuk, sahibinin lehine olacak şekilde ihraç edenin zimmetindeki bir alacağı temsil etmemesi sebebiyle faizli senetlerden ayrılmaktadır.
- Sukukun ihraç aşamasında belirli bir nominal değeri bulunmaktadır. Bu değer kanun tarafından belirlenmekte ve sözleşmede belirtilmektedir.
- Sukukun tedavülü esas teşkil ettiği akdin şartlarına tabiidir. Sukuk ilke olarak tedavüle uygun gözükmese de bütün türlerinde bu ilke geçerli değildir.
- Sukuk sahipleri mülkiyetin getirdiği sorumluluklara, risklere ve sonuçlara sahiplik oranları kadar katlanmakla yükümlüdürler (Cebeci, 2016-2020).

2.3. Sukuk ve Tahvilin Karşılaştırılması

Sukuk geleneksel borçlanma araçlarından olan tahvil ve hisse senedine karşılık olarak gözükmese birçok farklı yönleri bulunmaktadır. İslami finans araçları ve geleneksel

borçlanma araçlarının uygulanması ve hukuki çerçevesi birbirinden farklıdır (Güçlü, 2019).

Sukukun yapısı, paradan para kazanmayı (yani faiz) yasaklayan İslam hukukunu akılda tutarak tasarlanmıştır. Tahvil yatırımcılarına faiz ödeyen geleneksel tahvillerin aksine, sukuk, dayanak varlıktan kâr (ve zararlar) üzerinden sukuk yatırımcılarına geçmektedir. Sukuk, Birleşik Arap Emirlikleri, Malezya ve Endonezya gibi Müslüman nüfusu fazla olan ülkelerde, şirketler ve hükümetler için popüler bir finansman kaynağı haline gelmiştir (BondEvalue, 2018).

İslami finans otuz yıldan fazla süredir talep görmektedir. Akabinde İslami finans araçları da hızla büyümektedir. İslami finans enstrümanları arasında olan sukuk müşteriler şirketler ve bankalar arasında cazip hale gelmiştir. Sukuk İslami finans kurumları tarafından ihraç edilen varlık destekli finansal araçtır. Geleneksel tahviller faiz getiren borç enstrümanlarıdır. Sukuk ise varlık destekli finansal araçtır. Sukuk faiz getirmemektedir. Sukuk sahiplerine varlıktan mülkiyet hakkı sağlamaktadır. Sukukun arkasındaki temel ilke sahipliğinin bölünmemesi mülkiyete ve söz konusu varlığın getirdiği getiri hakkına sahip olmasıdır.

Klasik sukuk yapısı bir varlığın özel amaçlı şirket tarafından devralınmasını içermektedir. Özel amaçlı şirket yatırımcılardan finansman sağlarken aynı zamanda yatırımcılara güven ortamı oluşturmaktadır. Daha sonra sukuk sahipleri varlığın kira getirisinde pay almaktadırlar. AAOIFI, sukukla tahvil arasındaki farkları vurgulayan yönergeler yayınlamıştır. Şeriat konseyi başkanı Muhammed Taqi Usmani sukuk ve geleneksel tahviller arasında aşağıdaki farkları özetlemiştir (Hanefah, 2013).

- Tahviller borç belgeleridir.
- Tahvil sahiplerine düzenli faiz ödemeleri yapılmaktadır.
- Tahviller işletmenin kârlılığına bakılmaksızın vade sonunda ana para garantisi vermektedir.

Sukuk ve geleneksel tahvilin arasındaki farklar Tablo 4'te maddeler halinde verilmiştir.

Tablo 3: Sukuk ve Geleneksel Tahvil Karşılaştırması Tablosu

SUKUK	GELENEKSEL TAHVİL
Gelir varlıklardan elde edilmektedir.	Gelir borçlanma aracından elde edilmektedir.
Getiri kâr payıdır. Vade sonunda bilinmektedir.	Getiri vade başında belirlenmiştir ve faizdir.
Sukukun belli türlerinde müzakere edilebilmektedir.	Müzakere edilebilir mali belgelerdir.
Varlıkları satan taraf ihraççı taraftır.	Tahvil ihraççısı borçlu taraftır.
Sukuk sahibi varlıkların sahibidir.	Tahvil sahibi borç verendir.
Satıcı ve alıcı ilişkisi mevcuttur.	Borç veren borç alan ilişkisi mevcuttur.
Ticari risk ve getiri ilişkisi mevcuttur.	İhraççı periyodik dönemlerde faiz ve nominal bedel ödeme garantisi vermektedir.
Ana risk dayanak varlıklarla ilgilidir.	Ana risk ihraççının kredi riski ile ilgilidir.
Getiri dayanak varlıklardan sağlanır.	Faiz ödemesi bir zorunluluktur.
Yatırımcının sermayesinin geri dönüşü garanti edilmemektedir.	Yatırımcının sermayesinin geri dönüşü garanti edilmektedir.

Kaynak: Afshar, T. A. (2013, February). Compare and Contrast Sukuk (Islamic Bonds) with Conventional Bonds, Are they Compatible? *The Journal of Global Business Management, Volume 9*(Number 1), 44-52. Erişim Adresi: [https://www.semanticscholar.org/paper/Compare-and-Contrast-Sukuk-\(Islamic-Bonds\)-with-Are-Afshar/1edcd9d86dc93c9e44aca5075430e5317ba4b1d#paper-header](https://www.semanticscholar.org/paper/Compare-and-Contrast-Sukuk-(Islamic-Bonds)-with-Are-Afshar/1edcd9d86dc93c9e44aca5075430e5317ba4b1d#paper-header). (Erişim Tarihi:07.03.2020)

Sukuk geleneksel tahvillerle benzerlik göstermesine rağmen çok farklı yönleri de bulunmaktadır.

2.4. Sukukun Katılım Bankalarına Sağladığı Faydalar

Sukukun katılım bankalarına sağladığı faydalar maddeler halinde verilmiştir (KTPortföy, 2019).

- Kurum bünyesinde bulunan fonunu hem risk düzeyi düşük hem kârlı araçlar ile değerlendirebilme imkânına sahip olmuştur.
- Kurum portföyüne sukuku dahil etmekle birlikte ihtiyaç duyulduğunda nakde çevrilebilecek ve müşterilere satılabilecek farklı bir enstrümana sahip olmuştur.
- Sukuk farklı türdeki yatırım fonlarının kurulabilmesi amacıyla piyasanın ve ekonominin gelişmesine katkı sağlamaktadır.
- Yeni müşterilere ulaşım artmış ve bu sayede kâr artışı sağlanmıştır.
- Katılım bankaları sukuk finansman aracı ile likidite sıkışıklığına güvenilir ve sağlam çözüm bulmuştur.

2.5. Sukukun Sektörel Faydaları

Sukukun sektöre sağladığı faydalar maddeler halinde verilmiştir (Cebeci, 2016-2020).

- Sukuk, İslami ilkelerle uyumlu bir yapıya sahip olması sebebiyle İslam ülkelerinin ekonomik hayatının teorik ve pratik yönden gelişmesine katkı sağlamaktadır.
- Devletin altyapı projeleri gibi projelerinde finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla alternatif yatırım aracı olmaktadır.
- Ticari faaliyetlerin gelişmesine katkı sağlamaktadır.
- Likidite ihtiyacı olan kurumların ve şirketlerin likidite ihtiyacını karşılamaktadır.
- Özkaynak çeşitliliği sağlayarak birey, şirket, kurum ve devletlerin likiditesini arttırmaktadır.
- İslami hassasiyeti olan kesimin elindeki âtil fonu ekonomiye kazandırarak devletin bütçe açığının azalmasına katkı sağlamaktadır.
- Sağladığı faydalar ve İslami ilkelerle uyumluluğu işlemlerin talep görmesini sağlayarak riskin azalmasını sağlamaktadır.
- Kredi ve sermaye piyasalarının bir araya gelmesini sağlayarak farklı bütçelerden finansman desteği sağlanmaktadır.
- Firma her ihraç ettiği kira sertifikası ile gelecek ihraçlar için model teşkil eden yeni kira sertifika ihraçlarının önünü açmaktadır.
- Sukuk sektöre yeni girmiş sermaye piyasalarının derinlik kazanmalarına ve gelişmesine katkı sağlamaktadır.
- Katılım bankaları sukuku yatırım fonu olarak kullanmaktadırlar.
- T.C. Hazinesinin borçlanmak amacıyla uzun vadeli ürün kullanabildiği farklı ve yeni bir yatırım aracı olmuştur.
- Firma ve bankalar uzun vadeli kaynaklara sukukla erişmektedir. Bu şekilde elde edilen kaynaklar ülke kalkınmasına hizmet etmektedir.
- Sukuk üretim ve istihdam artışını sağladığı gibi cari açığında kaliteli finansmanını sağlamaktadır. Bu şekilde de ulusal ekonomiye büyük katkı sağlamaktadır.
- Sukuk Avrupa, Orta Doğu ve Asya gibi birçok ülkedeki yatırımcıların Türkiye'ye yönelmesini bu şekilde Türk varlıklarıyla buluşmasını sağlayan bir finansal araçtır.

- Sukuk dünya ile Türk sermaye piyasasının kucaklaşmasını sağlamıştır ve İstanbul'un finans merkezi olma projesine katkı sağlamıştır.
- Katılım bankalarının, aracı kurumların, ticari bankaların ve bireysel emeklilik şirketinin sukuka dayalı oluşturacağı yatırım fonları ile sermaye piyasaları daha çok gelişme ve derinleşme gösterecektir.

2.6. Sukukun Dezavantajları

Sukukun avantajları olduğu gibi dezavantajları da bulunmaktadır. Bunlar maddeler halinde verilmiştir(Avcı, 2015: syf 54).

- Türkiye'de sukukun hukuki yapısı yetersiz kalmaktadır.
- Sukukun ihracının gerçekleşmesinde gerekli olan varlık kiralama şirketinin her işlemde yeniden kurulmasının gerekmesi maliyeti artırmaktadır.
- Varlık kiralama şirketi bir seferde tek bir çeşit sukuk ihracı ile kısıtlanmaktadır.
- Türkiye'de, denetime tabi olan şirketlerin organizasyon şemasında yer alan bir danışma kurulu veya fıkıh kurulu bulunmamaktadır.
- Finansal kiralama araçlarındaki vergi oranları yüksektir.
- Her bir devir işlemi, sukuku geleneksel tahvillere göre dezavantajlı bir konuma sokacak bir vergi yükümlülüğünün oluşmasına yol açabilmektedir.

2.7. Sukukun Vergisel Boyutu

Sukukun vergisel boyutu aşağıda verilmiştir (KuveytTürk)

- Dar ve tam mükellef gerçek kişiler, vakıflar, dernekler ve benzeri tüzel kişilerin sertifika alım satımında %5 gelir vergisi uygulanmaktadır.
- Gerçek kişi yatırımcılar %5 oranındaki stopaj vergisi uygulamaktadırlar.
- Anonim, limitet ve komandit şirketler, kira sertifikası alım satımı ve kira ödemelerine ilişkin oluşan gelirler için gelir vergisi stopaj oranı %0'dır.
- Yukarıda tanımlanan kategorilerin dışında kalanlar için %5 oranında stopaj vergisi kesilmektedir.
- BSMV mükellefi kurumların kira sertifikası alım satım gelirleri için %1, kira ödemelerine ilişkin ise %5 BSMV hesaplayıp ödemesi gerekmektedir.
- Yurtdışında ihraçlarında stopaj oranı 1 ile 5 yıl arasında vade yapısına bağlı olarak değişmekte iken, 5 yıl ve üzeri kira sertifikalarında stopaj kesintisi yapılmamaktadır.

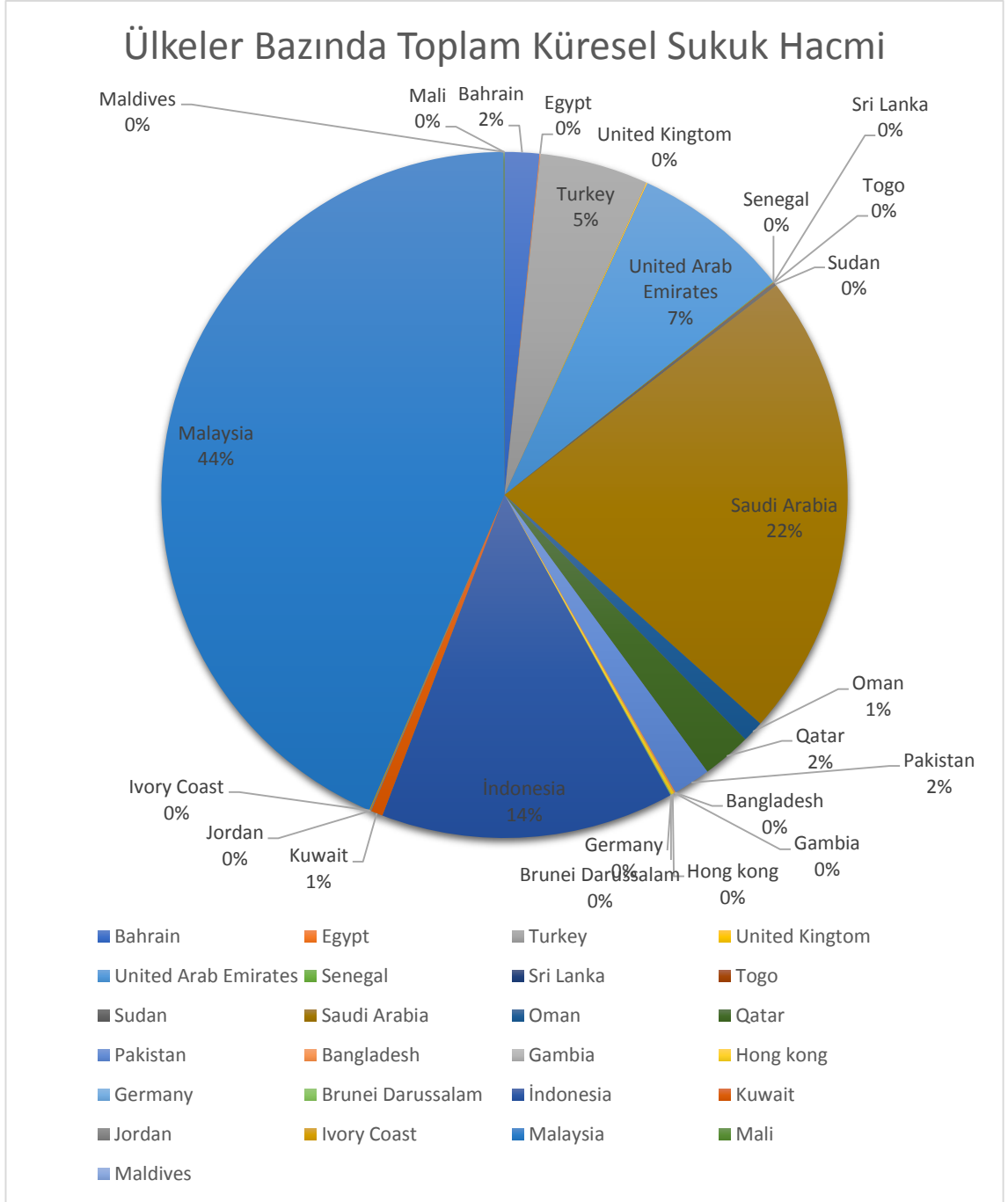
2.8. Dünyada ve Türkiye’de Sukuk Piyasası

Batılı ülkeler, bankalarında faizsiz bankacılık sistemine uygun pencereler açmışlardır. Faizsiz bankacılık ürünleriyle birlikte ürün yelpazelerini genişleterek müşterilerine bu ürünlerden pay alma hakkı sağlamıştır. Birçok ülke bu yöntemleri sadece bankacılık faaliyetlerine katarak sürdürmeyi tercih ederken bazıları ise faizsiz bankacılık sistemi üzerine şube açarak sürdürmek istemişlerdir. Yaklaşık 20 yıldır faizsiz finans uygulamalarıyla işlev gören İngiltere faizli ürünler ve faizsiz ürünler arasındaki vergilendirmeyi kaldırma gibi yenilik faaliyetlerine yer vererek faizsiz finans sektöründe konumunu yükseltmiştir.

Sukuk piyasası son yıllarda en hızlı büyüyen sektör haline gelmiştir. Malezya büyük ölçüde sukuk pazarının merkezi olmuştur. 2014 yılında küresel mali krizin ardından İngiltere, Hong Kong, Lüksemburg, Güney Afrika sukuk pazarında görücüye çıkarken Kenya, Kırgızistan, Ürdün, Moritanya, Fas, Malta ve Tunus gibi yakın ülkeler boru hattında kalmayı sürdürmüşlerdir

Aşağıdaki pasta grafiğinde de görüldüğü gibi Malezya sukuk pazarında büyük ilerlemeler kaydetmiştir. Malezya’da 27 bankanın 17’si faizsizlik esasına göre çalışmaktadır. Bu da Malezya’nın faizsiz finans sisteminin güçlü olduğunu göstermektedir. Malezya, Endonezya gibi ülkeler kendi ülkelerinin standartlarını düzenlemektedirler. Bu ülkelerde kullanılan pek çok faizsiz finans ürünleri Türkiye’de kullanılmamaktadır. Buda Türkiye’deki uygulama alanının darlığının yansıması olarak kabul edilmektedir. Malezya Endonezya gibi ülkeler faizsiz finans sisteminde belirli yasal düzenlemeler yapmışlardır. Bankaların güçlenmesi varlığının devam edebilmesi açısından uluslararası iş birliğine gitmeleri gerekmektedir. Türkiye kira sertifikası olarak adlandırılan modeli uygulamaktadır. Malezya gibi ülkelerin finansal ürünlerinin Türkiye’de uygulanması sağlanabilmektedir. Güngör çalışmasında Malezya’nın ekonomik yapısının Türkiye ile daha çok benzediğini belirtmiştir. Diğer ülkelerle yapılacak olan iş birliği o ülkelerde uygulanan modellerin Türkiye’de de uygulama alanı bulmasını sağlayacaktır (Güngör, 2015).

Küresel toplam sukuk hacmine şekil 2’de bakıldığında, %44’lük oranı tek başına Malezya oluşturmaktadır. Ardından %22’lük oranı Suudi Arabistan gelmektedir. %14’lük oranı Endonezya, %7’lik oranı Birleşik Arap Emirlikleri, %5’lik oranı Türkiye, %2’lik oranı Katar, %2’lik oranı Bahreyn ve %2’lik oranı Pakistan oluşturmaktadır.

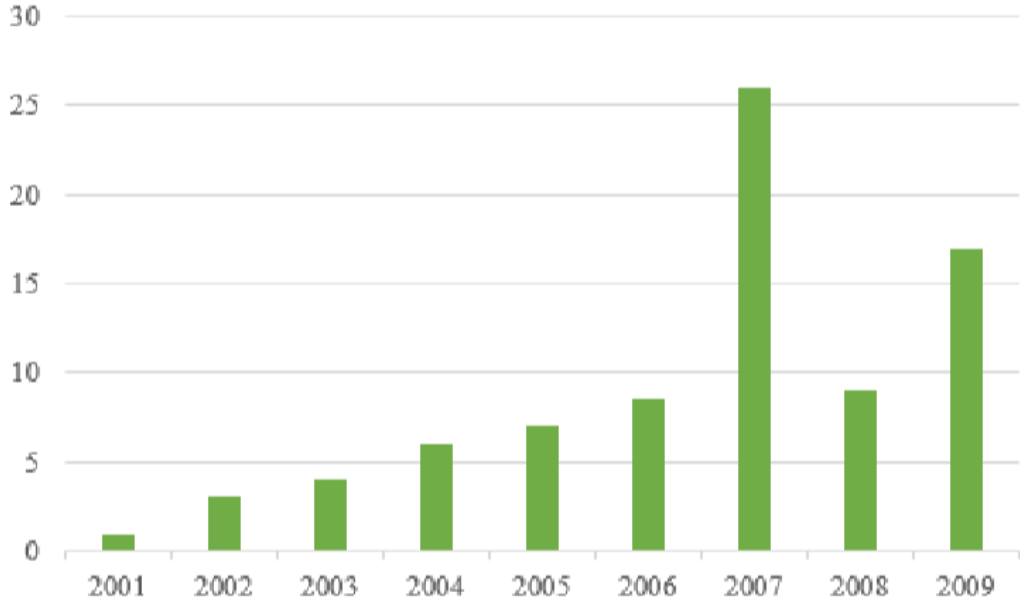

Şekil 2: Dünyada Ülkelere Göre Sukuk İhraç Payları (2021)

Kaynak: International Islamic Financial Market (IIFM). (2021). *Sukuk-Report-8th-Edition* Erişim Adresi: <https://www.iifm.net/public/frontend/generaldocuments/bcd691cfb4233fb37d783550210103921635251580.pdf> (Erişim Tarihi: 22.12.2021)

Sukuk pazarı her zaman ilerleyiş halinde olmamıştır. Küresel kriz gibi pek çok etkenden etkilenmiştir. Faizsiz finans ürünleri, faizli finans ürünleri kadar etkilenme yaşamamışlardır. Şekil 3'e baktığımızda 2008 yılına kadar artış gösteren sukuk ihraç hacmi 2008'de yaklaşık %30'luk ölçüde ciddi gerileme yaşamıştır. Bu gerilemenin sebebi 2008 krizi ile AAOIFI başkanı Şeyh Muhammed Taqi Usmani'nin, piyasada gerçekleşen

sukuk ihraçlarının çoğunluğunun İslam hukukuna uygun şekilde ihraç edilip edilmediği yönünde belirsizlik belirten bildiri yayınlamasına bağlanmaktadır (Orhan, 2018).

Şekil 3: Global Sukuk İhraçları (2001-2009) / Milyar Doları

Kaynak: Orhan, B. (2018). *Sukukun Yapısı ve İşleyişi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

2010 yılında ilk olarak Türkiye’de kira sertifikası ihracı Kuveyt Türk Katılım Bankası tarafından gerçekleştirilmiştir. Devlet sukuku ise ilk kez 2012 yılında Hazine Müsteşarlığı tarafından ihraç edilmiştir. Sukuk ihracı 2017 sonuna doğru 3,6 milyar dolarlık hacme ulaşmıştır. 2014 yılında batı ülkelerini temsil ve ilk devlet borçlanması olarak Birleşik Krallık, kira sertifikası ihracına çıkmıştır (Terzi, Apan, Atar, & Şahin, 2019).

1983 yılındaki ilk ihraçtan 2018 yılına kadar sukuk ihracı 1 trilyon dolarını aşmıştır. Son beş yıl sukuk ihraçları rakamı bu rakamın yarısını oluşturmaktadır. Bu da sukuk piyasasının hızla gelişmekte olduğunu göstermektedir. Sukukun diğer sektörlerle nazaran hızla büyümesinde hükümet desteklerinin de olduğu görülmektedir (Katılım Bankaları Sektör Raporu, 2019). Türkiye hükümeti faizsiz finans sektörünü güçlendirmek amacıyla Onuncu Kalkınma Programı (2014-2018) ve Orta Vadeli Program (2016-2018) ilan etmiştir. Tüm bu çabalar kurumsal ve yasal alt yapıyı güçlendirmek, faizsiz finansal ürünler yelpazesini genişletmek amaçlıdır. Örnek verilen programların içeriğinden Tablo 2’de bahsedilmiştir (COMCEC, 2018).

Tablo 4: Onuncu Kalkınma Planı

ONUNCU KALKINMA PLANI
Türk toplumunun 2023 hedefleri ile yüksek refah düzeyine taşınması hedeflenmiştir. Bunun etkili bir şekilde uygulanabilmesi için orta vadeli programlar, stratejik planlar, bölgesel kalkınma ve sektörel stratejilerin buna uygun şekilde hazırlanması gerekmektedir.
PLANIN İLKLERİ
İstanbul için idari alt yapı oluşturma
Finansal ürün ve çeşitliliğinin artırılması
Yasal alt yapının geliştirilmesi
Teknolojik güçlendirme
Nitelikli insan kaynaklarının artırılması
Faizsiz finansın ve katılım bankacılığının güçlendirilmesi
Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2013).Orta Vadeli Programlar. Erişim Adresi: http://www.sbb.gov.tr/orta-vadeli-programlar/ . (Erişim Tarihi: 30.04.2020)
Katılım Bankacılığı strateji belgesi (2015-2025), Türkiye'nin İslami finans gelişimini daha da desteklemektedir. Katılım bankacılığının toplam bankacılık içindeki payı %5 den 2025 yılına kadar %15 e çıkartılması hedeflenmektedir.
Türkiye sukuk piyasasının büyümesi katılım bankalarının büyümesi ile doğrudan orantılıdır (COMCEC, 2018).
Türkiye'de sukuk pazarının 2013 yılından itibaren daha cazip hale gelmesi Türkiye'yi başlıca İslami finans merkezlerinden biri haline getirmiştir. TC. Hazine Müsteşarlığı ile Sermaye Piyasaları Kurulu ilerleyen süreçte yeni düzenlemeler getirmeye devam etmiştir (Ulus, 2013).
Katılım bankalarının uluslararası piyasalardan uygun vadeli ve maliyetli finansman araçları çeşitlerini ve miktarını artırma yoluna gitmesiyle oldukça yüksek potansiyele sahip körfez ülkelerinden Türkiye'ye sermaye geçişi sağlanmıştır. Ülkemizin uluslararası kaynak açığı bulunmaktadır. Sukukun Türkiye piyasasıyla tanışmasından günümüze kadar olan sürede Hazine ve Maliye bakanlığı tarafından 8.000 milyon ABD doları değerinde sukuk ihraç edilmesiyle Türkiye sermayesine uluslararası sermaye girişi sağlanarak ülke ekonomisine katkı sağlanmıştır.

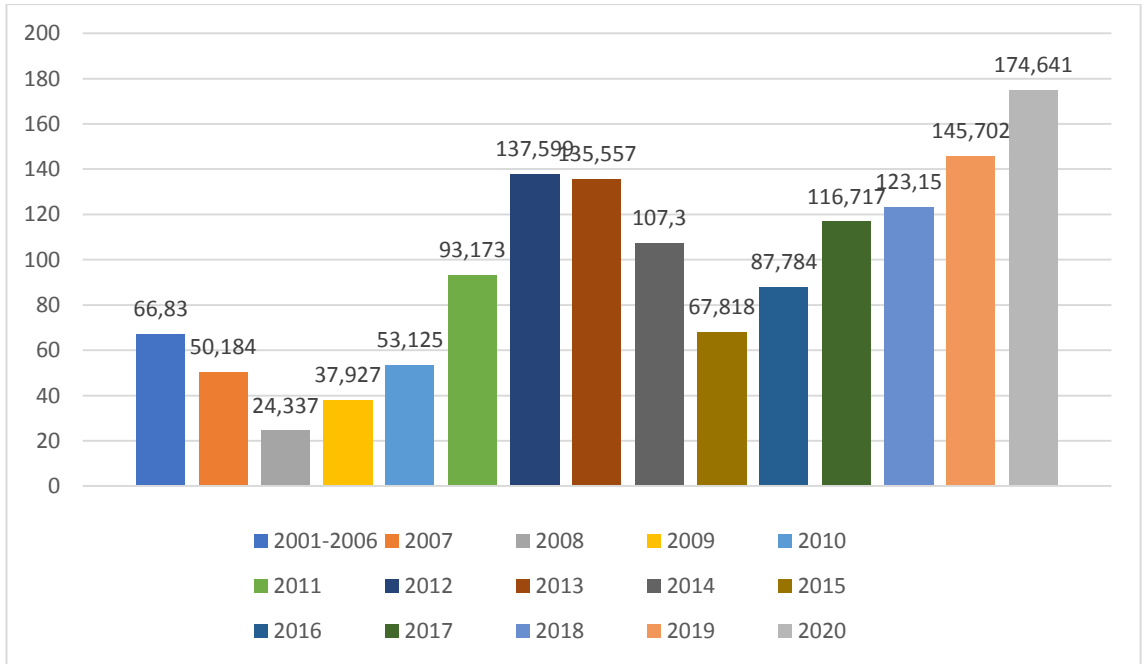
Tablo 5: 2012-2020 Mart Ayları Arası Toplam Sukuk İhracı

	Yurt İçi (milyon TL)	Yurt Dışı (milyon ABD doları)
Katılım Bankaları	83.737	2.990
Hazine ve Maliye Bakanlığı	36.897	8.000
TOPLAM	120.634	10.990

Kaynak: TKKB (2021). *Sukuk İhraç Hacimleri Raporu*. <https://tkkb.org.tr/veri/sukukihraclari>. adresinden alındı

Türkiye'deki son sekiz yılda sukuk ihraç tutarlarına baktığımızda yurt içi ve yurt dışı olmak üzere toplam 131.624 milyar TL'ye ulaşmıştır.

2012'den 2020'ye kadar sukuk piyasasında hem Türkiye hem de dünya çapında ciddi büyümeler olmuştur. 2017 yılındaki sukuk ihraçları 434,80 milyar ABD dolarında iken 2018 yılında 490.78 milyar ABD dolarında sukuk ihracı gerçekleşmiştir. Sukuk pazarının her geçen yıl daha da önem kazanmasıyla sukuk pazarına giren yatırımcı ve ihraççıların sayısı da artmaktadır. Şekil 4'teki grafikte 2001 yılından 2020 yılına kadar geçen sürede gerçekleşen sukuk ihraçlarına yer verilmiştir (TKKB, Katılım Bankaları Sektör Raporu, 2019).

Şekil 4: Dünyada Yıllara Göre Sukuk İhraç Miktarları (milyon USD)

Kaynak: International Islamic Financial Market (IIFM). (2019). *Sukuk-Report-8th-Edition* Erişim Adresi: https://www.iifm.net/wp-content/uploads/2019/08/IIFM-Sukuk-Report-8th-Edition_4.pdf. (Erişim Tarihi: 05.04.2020)

2.9. Kira Sertifikalarının Fıkhi Boyutu

Kuran-ı Kerimde ticareti hayatın gerekliliklerine dair bazı ayetler bulunmaktadır. Nisa suresinin 29. ayetinde ‘Ey iman edenler! Karşılıklı rızaya dayanan ticaret dışında mallarınızı aranızda haksızlıkla yemeyin. Ve kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah size karşı çok merhametlidir.’ buyrulmaktadır. Bu ayetle insanların mallarını haksızlıkla yememeleri gerektiği açıkça ifade edilmiştir. Faizin İslam dinine aykırı olduğu birçok kişi tarafından bilinmektedir. Faizin yasak olduğu Bakara suresi 275. ayetinde açıkça ifade edilmiştir. Bakara suresinin 275. ayetinde ‘Faiz yiyenler ancak şeytanın çarparak sersemlettiği kimse gibi kalkarlar.’ Bunun sebebi onların, "Alım satım da ancak faiz gibidir" demeleridir. Halbuki Allah alım satımı helâl, faizi ise haram kılmıştır. Artık kime Allah’tan bir öğüt erişir de faizciliği bırakırsa geçmişte yaptığı kendisine aittir, işi de Allah’a kalmıştır. Kim de yine faizciliğe dönerse işte bunlar orada devamlı kalmak üzere cehennemliklerdir.’ buyrulmuştur. Yine aynı şekilde Rum suresinde de ribanın yasak olduğu açıkça ifade edilmiştir. Rum suresinin 39. ayetinde ‘İnsanların mallarında artsın diye verdiğiniz faiz Allah katında artmaz; Allah’ın rızasını dileyerek verdiğiniz zekât ise, katlayanlar işte onlardır.’ buyrulmaktadır (Aksel, 2011).

Günümüzde uygulanan faizsiz finans ürünlerinden Karz-ı Hasen uygulamasının İslami ilkelere uyumluluğunun belirtisi Hadid suresine dayanmaktadır. Hadid suresinin 18. ayetinde ‘Muhtaçlara yardım eden erkeklere, muhtaçlara yardım eden kadınlara ve Allah’a (O’nun muhtaç kullarına) güzel bir ödünç verenlere bu fazlasıyla ödenecektir. Ayrıca onlara pek değerli bir ödül de vardır.’ buyrulmuştur (Yılmaz S. , 2018).

Günümüzde de İslami ilkelerle uyumlu bir şekilde işlev gören katılım bankacılığının faizsiz finans ürünleri bu ayetlerle desteklenmektedir.

- Hz. Muhammet (s.a.v.), iki kişi arasında pazarlık yapılırken pazarlığın kızışmaması amacıyla araya üçüncü bir kimsenin ve alıcı olmayan kimsenin girmesini yasaklamıştır.
- Ölçülebilen boyutta olan aynı cinsteki malların mübadelesi gerçekleşirken eşit miktarda ve peşin gerçekleşmesi gerekmektedir. Peşin olarak gerçekleşmeyen işlemler faize düşmektedir. Bakara suresinin 275. ayetinde de belirtildiği gibi faiz dinimizde haram kılınmıştır.
- Diyanet ölçülemeyen cinsteki ürünler arasındaki farklılık durumunda ise eşitlik şartı bulunmadığını, ürünler arasında mübadele gerçekleşirken ödenen değer

fazlalığı faize girmediğini belirtmiştir (Diyaret) . Hz. Muhammet ise malın değerinin tam olarak tespit edilememesi sebebiyle taraflardan herhangi birinin zarara uğrama riskine karşılık farklı kalitedeki ürünlerin farklı miktarlarda takasını yasaklamıştır (Yılmaz S. , 2018).

- Hz. Muhammet farklı para birimlerinin takasında peşin olmasının İslami açıdan belirsizliğe düşmeyeceğini ifade ederken, aynı para biriminin birbiriyle takasını yasaklamıştır.
- Selem akdinde de olduğu gibi peşin para ile anlaşarak mal siparişi verilirken malın ölçüsü vadesi en başında belirlenmelidir.

Sukukların İslami kurallardan ayrılmaması amacıyla Türkiye'deki birçok bankanın danışma kurulu vardır. Sukuk ihraçları, katılım bankalarında bulunan fetva kurulundan icazet alındıktan sonra gerçekleşmektedir. Türkiye'de ve dünyada fetva süreci iki önemli kuruluş tarafından yönetilmektedir. Bu kuruluşlar İslami Fıkıh Akademisi ve AAOIFI'dir. AAOIFI Fıkıh Kurulu kira sertifikası işlemlerinin caiz olduğunu belirtmiştir.

Aşağıda sukukun fikhî yönleri ele alınırken bu kuruluşların fetvaları esas alınmıştır;

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisinde, sukuk yöneticisinin Sukuk ihracı sonucunda oluşan kârın beklentisinden düşük olması durumunda sukuk sahiplerinden borç veya teberru isteme durumunun caiz olmadığı ancak bu riskten yardımlaşma sigortası yoluyla ve tekâful yoluyla korunmanın caiz olduğunu belirtilmiştir (Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 2016).

Faizsiz Finans Standartları kitabında yer verilen 17 nolu Yatırım Sertifikaları Standardının fikhî boyutlarına maddeler doğrultusunda yer verilmiştir.

Yatırımcıların elde edilecek olan arz gelirlerinin meşru bir yatırım sözleşmesine dayalı olarak işletilmesi amacıyla yatırım sertifikaları ihraç etmesi caizdir (AAOIFI, md. 5/1/1).

Elinde bulunan mal, menfaat ve hizmet halindeki varlıkları menkul kıymete çevirerek ihraç etmenin caiz olduğu fakat ikincil piyasalarda işlem görmesi ve zimmetteki alacakların tedavülü amacıyla menkulleştirilmesi caiz kabul edilmemiştir (AAOIFI, md. 5/1/2).

Sukuk ihracında geçerli olan tüm hüküm ve sonuçlar ihraç sözleşmesi için de geçerli olduğu belirtilmiştir. Bu ise ihracın tamamlanmasının ardından sertifikaların yatırımcılara tahsis edilmesinden sonra gerçekleşmektedir (AAOIFI, md. 5/1/3).

Sukuk ihracının gerçekleşmesini sağlayan taraflar sukuk ihraç eden ve bunları satın alan yatırımcılardan oluşmaktadır (AAOIFI, md. 5/1/4).

5/1/6. maddede, sukukun ihracına ilişkin yapılan sözleşmenin taraflar arasında ilişkiyi düzenlediği, sözleşmenin kurulduğu andan itibaren hükümlerinin geçerli olduğu, tarafların sözleşmede geçen hak ve sorumluluklara sahip olduğu belirtilmiştir (AAOIFI, md. 5/1/6).

5/1/7. maddede, sukuk ihraç izahnamesinin, sukuk ihraççısı tarafın yatırımcılara yöneltilen bir icaba davet anlamına geldiği belirtilmiştir (AAOIFI, md.5/1/7).

Sukuk izahnamesine ilişkin bazı fıkhi hükümler vardır;

Sukuk izahnamesi yapılırken anlaşmaya dair şartlar, tarafların şeri nitelikleri, taraflar hakkında bilgi, haklar, hükümlülükler belirtilmelidir (Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 2016).

5/1/8/1. maddede, izahnamedeki sözleşme şartları, ihraç yöneticisi, ihracı düzenleyen kaynak kurum, ihraca katılan kaynak vekili, yatırım yediemini, yatırımcıları almadığı sertifikaları satın alma vaadinde bulunan ve bu sertifikaları saklayarak yatırımcılara belli dönemlerde satan aracı kurum, sukukun tahsilatı gerçekleştikten sonra yatırımcılarına haklarını ödemeyi taahhütte bulunan kurum gibi tarafların bilgileri, sorumlulukları, hakları, fıkhi/hukuki nitelikleri görevde bulunma durumları ve görevden çıkarılma durumlarının belirtilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (AAOIFI, md. 5/1/8/1).

5/1/8/2. maddede, sukuka konu olan akdin niteliği, şartlarının izahnamede belirtilmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Sukuk sahiplerinin/yatırımcıların oluşacak kârdan pay almaları ve oluşacak zarara da payları oranında katılmaları belirtilmektedir (AAOIFI, md. 5/1/8/2).

5/1/8/7. maddede, izahnamede yatırımcılara sukuk sertifikalarının nominal değerini ve belirli kârı garanti ettiğine dair bilgilendirme bulundurulmaması gerektiği belirtilmiştir. Bu hükümler doğrultusunda üçüncü bir taraf olarak kefil dahil edilebilmektedir. Sukuk ihraç eden tarafın kasıt veya kusur durumlarını, sorumluluklarını tazmin etmesi açısından yatırımcılara şahsi veya ayni taahhüt vermesi caizdir (Cebeci, 2016-2020).

Belirli bir kurum veya kuruluşun alınmayan sukukun alımına dair taahhütte bulunması caizdir. Bu durumda bağlayıcı vaade ilişkin yükümlülük gerçekleşmektedir. Taahhütte

bulunan bu tarafın vaadine karşılık bir ücret alması caiz değildir (Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 2016).

5/1/8/4. maddede, izahnamede ihraç sürecinin fıkhi ilke ve hükümlere uyularak ilerlemesi açısından fıkıh kurulunun oluşturulacağına dair bilgi verilmesi gerektiği belirtilmektedir (AAOIFI, md. 5/1/8/4).

5/1/8/6. maddede, izahnamede sertifika sahiplerinin dayanak varlığın kârına ortak olduklarının ve sahip oldukları sertifikaların temsil ettiği mali hakları oranında zarara katlanacaklarına ilişkin madde bulunması gerektiği belirtilmektedir (AAOIFI, md. 5/1/8/6).

5/1/10. maddede, sukukun ihraç süreci fıkhi hükümlere bağlı kalındığı sürece vade gözetmeksizin kısa, orta veya uzun vadeli şekillerde yapılabildiği bilgisi yer almaktadır (AAOIFI, md. 5/1/10).

Sukuku ihraç eden taraf ve sukuk sahipleri oluşacak risklerden korunmak ve dağıtılabılır kâr dalgalanmalarının etkisini azaltmak amacıyla sukuk sahibi yatırımcıların da ortaklığıyla tekâfül fonu oluşturabilmekte ya da tekâfül esasına göre çalışan bir şirkete sigorta yaptırabilmektedir. Bu amaçla yapılan işlemde sukuk gelirinden belirli bir miktarda kesinti yapılmasında herhangi bir dini sakınca görülmemiştir (AAOIFI, md.5/1/11).

2.9.1. Yatırım Sertifikalarının ve Türlerinin İkincil Piyasada İşlem Görmesi ile İlgili Fıkhi Hükümler

AAOIFI Sukuk Kurulu 2008’de şöyle bir karar almıştır. Müdarib yani emek ile ortak olan tarafla veya şerik (müşareke akdi ortağı) ya da ücretli vekil olmaması şartıyla kiracı tarafın dayanak varlığı sukukun itfa tarihinde nominal değeriyle geri satın alacağına taahhüdünde bulunması caizdir. Uluslararası Fıkıh Akademisi de AAOIFI ile aynı doğrultuda karar almıştır. Uluslararası fıkıh akademisinin kararı ise kiracının satın alması ile ilgili değil de, müdaribin veya şerik ya da vekilin sukuku itfa tarihinde nominal değerinden ya da başlangıçta anlaştığı geri satın alma taahhüdünde bulunması caiz olmadığı yönündedir (Katılımdünyası).

AAOIFI (2015), Faizsiz Finans Standartları kitabında belirttiği gibi;

- Mevcut ve belirli mal durumdaki varlıkların kullanım hakkını alt kiralama yoluyla satın alan müşteri tarafın bunu satması ve buna yönelik sukuk ihraç etmesi caiz kabul edilmiştir.
- İstisna sözleşmesine bağlı olarak ihraç edilen yatırım sertifikaları nakit olmaktan çıkarak sukuk sahiplerinin mevcut malına dönüşürse sözleşmeye konu olan proje süresince ikincil piyasalarda işlem görebilmektedir. Aynı zamanda geri alınabilmektedir.
- Müşâreke ve Mudârebe ortaklığına dayalı olarak ihraç edilen sukuk sertifikalarının, ihracın amacına uygun şekilde gerçekleşip tahsis edilmesinden sonra, arzının tamamlanmasından ve yatırım faaliyetine başlamasından sonra ikincil piyasalarda işlem görmesi caizdir.
- Muğarese ortaklığına dayalı olarak ihraç edilen yatırım sertifikalarının amacına uygun olarak tahsis edildikten ve yatırım faaliyetinin başlamasından sonra ikincil piyasalarda işlem görmesi caiz kabul edilmiştir.
- Müzaraa ve Müsakat ortaklığına dayalı olarak sukuk ihracı gerçekleştirirken sukuk sahiplerinin arazinin maliki olmaları durumunda sertifikaların ikincil piyasalarda işlem görebilmesinin caiz olabilmesi için ihracın gerçekleşmesi arzın tamamlanması yatırım faaliyetlerinin amacına uygun bir şekilde başlaması gerekmektedir. Fakat sukuk sahiplerinin emek sahibi taraf durumunda olması sertifikaların ikincil piyasalarda işlem görebilmesinin caiz olması için tarladaki ürünün ve ağaçtaki meyvenin olgunlaşacağıının anlaşılması gerekmektedir. Aksi durumda ikincil piyasalarda işlem görmesi caiz değildir.
- Selem sukukun ikincil piyasalarda işlem görmesi caiz değildir.
- Murabaha anlaşmasında söz konusu dayanak varlığın müşteriye tesliminin gerçekleşmesinden sonra murabaha sukukunun ikincil piyasalarda işlem görmesi caiz değildir. Fakat varlığın teslimi gerçekleşmeden önce ikincil piyasalarda işlem görmesi caiz kabul edilmiştir.
- Yatırım sertifikalarının ikincil piyasalarda işlem görmesi ve geri alınması caizdir. Ancak bu durumun gerçekleşmesi için öncelikle ihracın gerçekleşmesi ve yatırım faaliyetlerinin başlaması gereklidir. Bu faaliyet başlamadan önce ise sarf akdinin hükümleri geçerli sayılmaktadır.
- İkincil piyasalarda işlem görmesi caiz sayılan sukuk türlerinin ihraç eden tarafın sukuk ihraç izahnamesinde, ihracın tamamlanmasından sonra kendisine arz

edilecek olan sukuk sertifikalarını piyasa değeriyle geri satın almayı taahhüt etmesi caiz kabul edilmektedir.

- Yatırım sertifikaları fıkhi kurallara uyulduğu sürece hesaba kaydedilebilmekte ve elektronik ortamda işlem yapılabilir.
- Yatırım sertifikaları kiralanmışsa ya da kiralanması vaat edilmişse yatırımcılar tarafından satın alındıktan sonra ihracın başladığı anda tasfiye dönemine kadar ikincil piyasalarda işlem görmesi caiz görülmüştür.
- Yatırım sertifikalarının vadesi dolmadan ihraççı tarafından piyasa fiyatıyla geri satın alınması caiz olduğu gibi anlaşılan bir fiyat üzerinden de satın alınması caizdir.
- Belirli mallara dayanak varlıklara sukuk ihraç eden tarafın sertifikaların tahsisinin gerçekleşmesinden sonra sertifikaları yatırımcılardan geri alması caizdir. Alma işlemindeki fiyat piyasa fiyatı üzerinden ya da anlaşılan fiyat üzerinden olabilmektedir fakat vadeli olmamalıdır.
- Niteliği belirlenmiş bir tarafın hizmetine malik olmayı sağlayan sukukun hizmeti sunacak tarafın belirli hale gelmesinden önce ikincil piyasalarda işlem görmesi caiz değildir. Fakat hizmeti sunacak tarafın belirli hale gelmesi durumunda ikincil piyasalarda işlem görmesi caizdir.

2.10. Türkiye’deki Kira Sertifikasının İşleyişi ve İhraç Aşamaları

Türkiye’deki sukuk ihracına SPK tarafından çıkarılan tebliğ kapsamında izin verilmiştir. Türkiye’de sukuk, kira sertifikası adını almıştır. Sukuk Türkiye’de sadece Varlık Kiralama Şirketi (VKŞ) tarafından çıkarılmaktadır ve icare sukukun özelliklerini kapsamaktadır. SPK’nın yayınladığı tebliğ ile kira sertifikalarının türleri ve uygulanışı devam eden süreçte açıklanmıştır. Tebliğ sayesinde Türkiye’deki finansal kurumların hem yurtiçinde hem yurtdışında sukuk ihraç etmesi mümkün hale gelmiştir. Türkiye’de sukuk kira sertifikaları adını alarak 5 çeşide ayrılmıştır.

Sermaye Piyasası Kurulu, kanundan aldığı yetkiye dayanarak III-61.1 sayılı Kira Sertifikaları Tebliği’ni yayınlamıştır.

Tebliğde tanımlanan maddeler incelendiğinde sukuk ihracının gerçekleşmesi için; finansman ihtiyacı olan taraf (kaynak kuruluş), finansman sağlamak için varlığı menkulleştirerek sukuk ihracı yapan taraf (varlık kiralama şirketi), ve elindeki fonu faize yatırmaktan kaçınarak faizsiz finans ürünlerine yatıran yani kira sertifikalarını satın alan

taraf (yatırımcılar) olmak üzere üç taraf bulunmaktadır. Söz konusu olan bu tarafları Tebliğ kapsamında incelendiğinde şu şekilde açıklayabiliriz;

“Kaynak Kuruluş: Sahipliğe dayalı kira sertifikası ihraçlarında varlık ve hakları varlık kiralama şirketine devreden sermaye şirketini veya tacir niteliğini haiz gerçek veya tüzel kişilerin bir araya gelerek ve malvarlıklarını birleştirmek suretiyle yazılı bir sözleşmeye istinaden oluşturdukları adi ortaklığı; yönetim sözleşmesine dayalı kira sertifikası ihraçlarında sahip olduğu varlık ve hakları VKŞ adına yöneten 12nci maddenin birinci fıkrasında belirtilen (hükümetler, faizsiz finans kuruluşları, bankalar, aracı kurumlar, ipotek finansmanı kuruluşları, payları borsada işlem gören gayrimenkul yatırım ortaklıkları gibi) nitelikli şirketlerdir.

Varlık kiralama şirketi (VKŞ): Kanununun 61 inci maddesi çerçevesinde münhasıran kira sertifikası ihraç etmek üzere aracı kurumlar, bankalar ve kaynak kuruluşlar tarafından anonim şirket şeklinde kurulmuş olan sermaye piyasası kurumudur.

Tek amacı kira sertifikası ihraç etmek için kurulmuş olan anonim şirket hüviyetindeki tüzel kişiliklere varlık kiralama şirketi denilmektedir.

Ana kuruluşa birebir bağlı icrai bir organı veya çalışanı olmayan sadece Yönetim Kurulundan oluşan bu şirketler sadece şirket bünyesi altında ihraç edilen kira sertifikalarını ayrı ayrı kaydeder ve izler.

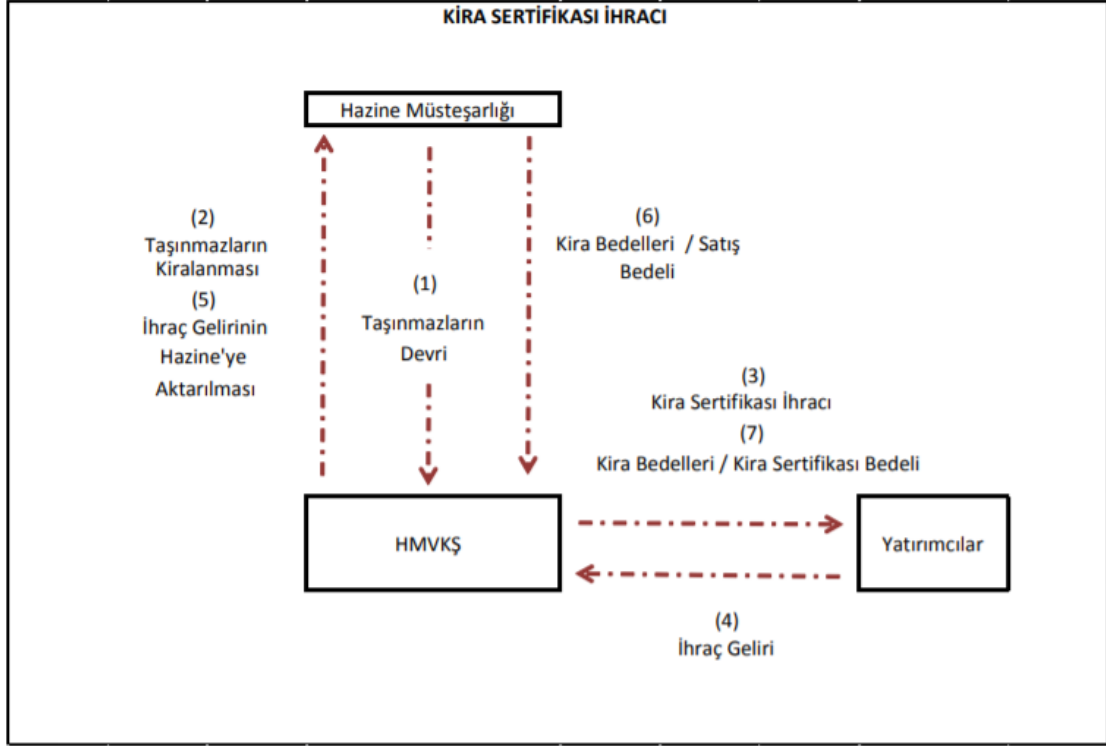
VKŞ’yi kurabilecek kuruluşlar aşağıdaki gibidir:

- Bankalar,
- Portföy aracılığı, genel saklama hizmeti veya aracılık yüklenimi faaliyetinden herhangi birini yürütecek olan aracı kurumlar,
- İpotek finansmanı kuruluşları,
- Payları borsada işlem gören gayrimenkul yatırım ortaklıkları,
- Kurulun kurumsal yönetime ilişkin düzenlemeleri çerçevesinde belirlenen birinci ve ikinci grupta yer alan halka açık ortaklıklar,
- Derecelendirme kuruluşlarından talebe bağlı olarak notlandırma ölçeğine göre ihracın para birimi cinsinden yatırım yapılabilir seviyeye denk gelen uzun vadeli derecelendirme notunu alan ortaklıklar,
- Sermayelerinin %51 veya daha fazlası doğrudan Hazine Müsteşarlığı’na ait olan ortaklıklar tarafından kurulabilir.

Yatırımcılar: Projeye finansman sağlamak amacıyla VKŞ tarafından ihraç edilen sertifikaları satın alan bireysel veya nitelikli yatırımcıları ifade eder.”

2.1.1. Hazine Müsteşarlığı Kira Sertifikası İhraç Süreci

Kira sertifikası katılım bankaları, yatırım bankaları, özel şirketler ve devlet tarafından ihraç edilmektedir. Hazine Müsteşarlığı kira sertifikası ihraç sürecine aşağıda yer verilmiştir.

Şekil 5: Hazine Müsteşarlığı Kira Sertifikası İhraç Modeli

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı. (2018). Kira Sertifikası Yatırım Klavuzu. Erişim Adresi: <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2018/11/Sabit-Kira-%C3%96demeli-Kira-Sertifika%C4%B1-Yat%C4%B1r%C4%B1mc%C4%B1-K%C4%B1lavuzu.pdf>. (Erişim Tarihi: 09.04.2020)

Hazine Müsteşarlığı kira sertifikası ihraç süreci detaylı bir şekilde, modelle bağlantılı olarak verilmiştir (Hazine Müsteşarlığı, 2018; Alpaslan & Kudun, 2016).

1. Kamunun mülkiyetinde bulunan taşınmazların Hazine Müsteşarlığı Varlık Kiralama Şirketi'ne (HMVKŞ) devri ve tapu kayıtlarındaki taşınmazların HMVKŞ adına tescili gerçekleşmektedir.
2. Devri gerçekleşen taşınmazların kullanımlarının devamlılığı açısından Hazine Müsteşarlığı ile HMVKŞ arasında ilk sözleşmeden hariç bir kira sözleşmesi yapılmaktadır. Hazine Müsteşarlığı devrettiği taşınmazları HMVKŞ'den kira süresi sonunda geri alımına dair geri alım taahhütnamesi düzenlenmektedir. HMVKŞ ise varlıkların korunacağına dair bildiri düzenlemektedir.

3. HMKVŞ satın aldığı varlıkların Hazine müsteşarlığı tarafından kiralanması karşılığında yatırımcılara payları oranında kira geliri sağlamaları amacıyla kira sertifikası ihraç etmektedir.
4. Sertifika karşılığında yatırımcılar HMKVŞ'ye ödeme yapmaktadırlar.
5. HMKVŞ, ihraç sonucu yatırımcılardan elde ettiği hasılatı devraldığı varlıklara karşılık olarak Hazine Müsteşarlığı'na aktarmaktadır.
6. Hazine Müsteşarlığı, HMKVŞ'ye kiralama süresi boyunca kira ödemelerini ve kira sözleşmesi vadesinin bitiminde ise söz konusu taşınmazların geri almakta ve ödemeyi yapmaktadır.
7. Süreç, sertifika sahiplerinin HMKVŞ'den payları oranında kira sertifikası bedelini ve kira gelirini almaları sonucunda tamamlanmaktadır.

2.11. Türkiye'deki Kira Sertifikası İhraçları

2010 yılında kira sertifikaları tebliğinin yayınlanmasından başlayarak sukuk türlerinin gelişimi aşağıda kronolojik sıraya göre verilmiştir.

Şekil 6: Kira Sertifikası Kronolojik Gelişimi

Kaynak: TKBB, Erişim Adresi: <https://katilimfinansdergisi.com.tr/>. (Erişim tarihi: 15.12.2019)

Türkiye’de sermaye piyasaları alanında denetim ve düzenleme yetkisine sahip olan kurum Sermaye Piyasaları Kurulu (SPK)’dur. SPK sukuka dair ilk düzenlemeyi 2010 yılında Kira Sertifikaları Tebliği ile yapmıştır. Kira sertifikaları ve varlık kiralama şirketine ilişkin esaslar hakkında çıkan tebliğ çalışmanın önceki bölümünde ele alınmıştır. 2010 yılında yayınlanan kira sertifikaları tebliği sadece icara sukukun ihracına olanak sağlamaktaydı. Türkiye’de ilk sukuk ihracının hukuki temelleri 2010 yılında atılmıştır. Aynı yıl üç yıl vadeli 100 milyon ABD doları tutarındaki Avrupa’nın ve Türkiye’nin ilk banka sukuk işlemi Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş tarafından gerçekleştirilmiştir. Şekil 6’de gösterildiği gibi 2012 yılında 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile düzenlemeler yapılmış ve Hazine Müsteşarlığı bu yılda ilk sukuk ihracını gerçekleştirmiştir (Yakar, Kandır, & Önal, 2013). 2013 yılında yeni kira sertifikaları tebliğinin yayınlanmasıyla birlikte Ortadoğu ve Malezya modeli karışımı olarak Türkiye piyasasına farklı kira sertifikaları türleri kazandırılmıştır. Bu sertifika türleri eser sözleşmesine dayalı kira sertifikaları, sahipliğe dayalı kira sertifikaları, yönetim sözleşmesine dayalı kira sertifikaları, alım-satım ortaklığa dayalı kira sertifikalarıdır. Ardından 2014 yılı Ocak ayında sahipliğe dayalı ilk reel sektör kira sertifikası ihracı gerçekleşmiştir. 2015 yılının Mart ayında ilk yönetim sözleşmesine dayalı kira sertifikası ihracı gerçekleşerek sukuk çeşitlerinin gelişmesine olanak sağlanmıştır. Türkiye’de uygulanan kira sertifikaları çeşitleri detaylı bir şekilde çalışmanın ilerleyen kısımlarında ele alınmıştır.

Yüksel (2017), çalışmasında Türkiye’deki kira sertifikası ihraçlarını hazine müsteşarlığı ihraçları(kamu) ve özel sektör kira sertifikası ihraçları olarak iki başlık altında incelemiştir. Türkiye’de ilk hazine müsteşarlığı sukuk ihracı 2012 yılında gerçekleşmiştir. Hazine müsteşarlığı, sukuk pazarının en büyük oyuncularından biri konumuna gelmiştir. Hazine müsteşarlığı kira sertifikaları vadeleri ile özel sektörün ihraç ettiği kira sertifikalarının vadeleriyle kıyaslandığında uzun vadeli kaynak oluşturma amacıyla 2-5 yıl vadeli olarak ihraç edilmektedir (Yüksel, 2017). Hazine müsteşarlığının toplam kira sertifikası ihraç hacmi 2019 Temmuz itibarıyla %35 oranına ulaşmıştır. Hazine Müsteşarlığı Varlık Kiralama Şirketi tarafından ihraç edilen kira sertifikaları kamusal ihraç olması sebebiyle özek sektör ihraçlarına göre vergi açısından avantajlara sahiptir (Onan, 2019).

SPK Türkiye' kira sertifikası ihraçlarına yönelik yayınladığı ilgili tebliğ ile düzenlemelere uyma zorunluluğu getirmiştir.

Tablo 6, yurtiçinde TL cinsinden ihraç edilen kira sertifikalarını kapsamaktadır.

Tablo 6: Kuruluşlara Göre Kira Sertifikaları Tutarı (Bin TL, 31/07/2019)

KATILIM BANKALARI	%57	52,909,026
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI	%35	32,381,179
ÖZEL ŞİRKETLER	%5	5,059,810
YATIRIM BANKALARI	%3	2,902,000
TOPLAM		93,252,015

Kaynak: (Katılım Finansı Dergisi, 2019)

2019 yılında katılım bankaları kira sertifikası ihraç tutarı en fazla olan kuruluş olmuştur. Hazine Müsteşarlığı ihraç tutarları ise ikinci sırayı almaktadır. Bu durum devletinde sukuk ihraçlarına yönelik ciddi adımlar attığını göstermektedir. Hazine Müsteşarlığı ihraç tutarlarının ardından üçüncü sırayı özel şirket ihraçları, dördüncü olarak yatırım bankaları ihraç tutarları gelmektedir.

2.12. Kira Sertifikası Türleri

Sukukun Türk mevzuatındaki adı kira sertifikaları olarak geçmektedir. İslami finans literatüründe sukuk olarak bilinmektedir.

2013 yılında SPK tarafından sukuk ihraç işlemleri için yeni bir tebliğ yayınlanmıştır. 2013 yılında yayınlanan tebliğ ile farklı sukuk türleri Türk mevzuatına kazandırılmıştır (Güçlü, 2019).

2013 yılında yayınlanan tebliğde 5 çeşit kira sertifikası tanımı yapılmıştır. Türkiye'de bu beş tür sukuk dışında sukuk ihracının gerçekleşmesi mümkün değildir. Bu türlerin tanımına bu bölümde yer verilmiştir. Tebliğde tanımı yapılan türlerin ardından AAOIFI'nin kabul ettiği sukuk türlerinin tanımlarına da detaylı yer verilmiştir.

SPK Kira Sertifikaları Tebliğinin (2013) 5. maddesine göre kira sertifikası türleri;

- Sahipliğe dayalı,
- Yönetim sözleşmesine dayalı,
- Alım-satıma dayalı,

- d) Ortaklığa dayalı,
- e) Eser sözleşmesine dayalı,

olmak üzere 5 tür bulunmaktadır. Bu ihraç türleri tek başına ihraç edildiği gibi birlikte de ihraç edilebilmektedir. Sermaye piyasaları mevduatı gereği ihraçlar varlık kiralama şirketi tarafından gerçekleştirilmektedir.

2.12.1. Sahipliğe Dayalı Kira Sertifikaları

SPK'nın 7.6.2013 tarihli Kira Sertifikası Tebliği'nin 5. maddesinde, sahipliğe dayalı kira sertifikaları;

“Kaynak kuruluşa veya üçüncü kişilere kiralanmak veya VKŞ adına yönetilmek üzere VKŞ tarafından kaynak kuruluştan devralınacak varlık ve hakların finansmanını sağlamak için ihraç edilen kira sertifikalarıdır.”

şeklinde tanımlanmıştır.”

Sahipliğe dayalı kira sertifikaları, bu tebliğ kapsamında sukuk türlerinden icare sukukla benzerlik göstermektedir. Söz konusu varlığın varlık kiralama şirketine devrinin yapılması ve devrine ilişkin sözleşme düzenlenmesi söz konusu varlıklar tescile tabi ise tescil işlemlerinin gerçekleştirilmesi zorunlu tutulmuştur. Varlık gayrimenkul ise kaynak kuruluş tarafından talep edilmesi durumunda geri alım hakkının tapu kütüğüne tesis edilmesi gerekmektedir (Alpaslan & Kudun, Türkiye’de Sukuk Uygulamaları ve Vergisel Boyutu, 2016).

Tebliğin 11. maddesine göre sahipliğe dayalı kira sertifikaları saptanan gerçeğe uygun değerinin %90’ını aşmamalıdır (SPK, 2013).

Bu kira sertifikasında yapı şu şekilde işlemektedir:

- Varlığı olan kuruluş finansman sağlamak amacıyla VKŞ’ye başvuru yapmaktadır.
- VKŞ kaynak kuruluşun finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla sukuk ihraç etmektedir.
- Yatırımcılar, sukuk sertifikalarını VKŞ’den satın almaktadır ve sertifika karşılığında VKŞ’ye ödeme yapmaktadır.
- VKŞ yatırımcılardan aldığı fonları kaynak kuruluşa vererek varlığın mülkiyetini belirli bir süre sonunda aynı fiyattan tekrar kaynak kuruluşa satmak amacıyla almaktadır.
- Bu varlıklar VKŞ tarafından aynı kuruluşa veya farklı kuruluşlara kiralanmaktadır.

- VKŞ topladığı kira bedellerini periyodik biçimde sertifika sahiplerine(yatırımcı) ödemektedir.
- Varlık kiralama şirketi vade sonunda söz konusu varlığı kaynak kuruluşa satmaktadır ve karşılığında ödeme almaktadır.
- VKŞ kaynak kuruluştan aldığı bu anaparayı sertifika sahiplerine geri vererek sertifikaları yatırımcılardan almaktadır (Yüksel, 2017).

2.12.2. Yönetim Sözleşmesine Dayalı Kira Sertifikaları

Tebliğin 6.maddesinde yönetim sözleşmesine dayalı kira sertifikalarına ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Tebliğde yönetim sözleşmesine dayalı kira sertifikalarının;

“Kaynak kuruluşa ait varlık veya hakların vade boyunca kiralanması da dâhil olmak üzere VKŞ lehine yönetilmesi neticesinde elde edilen gelirlerin sözleşme hükümleri çerçevesinde VKŞ’ye aktarılması amacıyla ihraç edilen kira sertifikalarıdır.”

şeklinde tanımı yapılmıştır.

Yönetim sözleşmesine dayalı kira sertifikası türü de sahipliğe dayalı kira sertifikası türü gibi icare sukuk ile benzerlik göstermektedir. Fakat yönetim sözleşmesine dayalı kira sertifikasında varlığın ve hakların mülkiyeti VKŞ’ye geçmemektedir.

Süreç VKŞ’nin kaynak kuruluşa fon sağlamak amacıyla sukuk ihraç etmesiyle başlamaktadır. Yatırımcılar bu sukuk sertifikalarını alarak ödeme yapmaktadırlar. Toplanan fonlar VKŞ tarafından kaynak kuruluşa devredilmektedir. Burada esas olan finansmana ihtiyacı olan kaynak kuruluşun söz konusu varlık ve hakları VKŞ adına yönetmesidir (Orhan, 2018).

Kaynak kuruluş ve VKŞ aralarında, yapılacak olan ihracın VKŞ lehine yönetilmesine dair sözleşme düzenlenmektedir. VKŞ’nin elde edeceği gelirin hesaplamalarına yönelik bilgi sözleşmede belirtilmektedir (SPK, 2013). Gelirin beklenen sonuca ulaşmaması durumunda kaynak kuruluş her durumda önceden anlaştıkları bedeli VKŞ’ye ödemek durumundadır (Yüksel, 2017).

2.12.3. Alım Satıma Dayalı Kira Sertifikaları

İlgili tebliğin 7. maddesinde Alım Satıma Dayalı Kira Sertifikalarının;

“Bir varlık veya hakkın VKŞ tarafından satın alınarak belirli nitelikteki şirketlere vadeli olarak satılması işleminde varlık veya hak alımının finansmanını sağlamak için ihraç edilen kira sertifikalarıdır.”

şeklinde tanımı yapılmıştır.

Alım satıma dayalı kira sertifikaları murabaha sukuk ile benzerlik göstermektedir. Türkiye’de alım satıma dayalı kira sertifikaları olarak geçen bu tür, dünyada murabaha sukuk olarak bilinmektedir. Murabaha sukukun ikincil piyasalarda işlem görmesi fiikhen olumlu görülmemiştir. Alım satıma dayalı kira sertifikaları da ikincil piyasalarda işlem görememektedir.

Alım satıma dayalı kira sertifikalarının ihracında varlık kiralama şirketi ihraçtan elde ettiği fonları en geç fonların hesabına aktarıldığı iş gününde söz konusu varlık veya hakları piyasadan alarak ve maliyetinin üzerinde bir bedelden belli bir vadede satmak zorundadır. Bu işlem bu sürede gerçekleşmezse VKŞ bu fonu, en geç kendi hesabına aktarılmasını izleyen ikinci iş günü yatırımcıların hesabına iade etmek durumundadır (KTPortföy, 2019).

İhraçlara konu olan varlık veya hakların Borsa İstanbul Anonim Şirketi veya diğer likit piyasalarda alınıp satılması tebliğde zorunlu kılınmıştır.

2.12.4. Ortaklığa Dayalı Kira Sertifikası

Tebliğin 8. maddesinde ortaklığa dayalı kira sertifikaları;

“VKŞ’nin ortak girişime ortak olmak amacıyla ihraç ettiği kira sertifikalarıdır.”

şeklinde tanımlanmıştır.

Varlık kiralama şirketi de ortak girişime sermaye koymaktadır. Bu ortak girişimi girişimci veya girişimcinin atadığı üçüncü kişi yönetmektedir. Bu girişimden elde edilen kârın varlık kiralama şirketi ile girişimci arasında paylaşım oranı veya girişimcinin alacağı sabit gelir ortaklık sözleşmesinde belirtilmektedir.

Şirket sözleşmesi ve esas sözleşmede paylaşım oranları veya atanmış kişiye ödenecek yönetim ücreti ayrıca düzenlenmektedir. Ortak girişimin kötü niyet ya da hukuka aykırı

fiili sonucu oluşabilecek zarar durumu haricinde zararlarla sonuçlanması durumunda VKŞ oluşan bu zarara koyduğu sermaye oranında katlanmaktadır.

Ortaklık sözleşmesi, esas sözleşme veya şirket sözleşmelerinde girişimcinin veya girişimi yönetmek amacıyla atanan üçüncü tarafların hukuka ayrı fillileri veya kötü niyet sonucu oluşabilecek zararın tazmini amacıyla girişimciden teminat istenecekse, istenecek teminatın nitelik ve niceliğine ilişkin hükümler belirtilmelidir.

VKŞ'nin sermayesini koyduğu diğer ortakların ise emeğini koyduğu ortaklığa dayalı kira sertifikası ihraçlarında bu girişimi taraflardan biri veya ortaklar tarafından atanan taraf yönetmektedir.

Girişim sonucunda oluşan kâr tarafların sözleşmede mutabık kaldıkları orana göre dağıtılmaktadır. Girişimin zararlarla sonuçlanması durumunda ise taraflar sermayeleri oranında zarara katlanmaktadır.

Tebliğde ihraç tutarının gerçeğe uygun değerinin %90'ını aşmaması gerektiği belirtilmiştir.

VKŞ sertifika sahiplerinin tayin ettiği güvenilir kişi konumdadır. Bu maddeye dayanarak VKŞ kendi ve sahiplerin lehine olacak şekilde ortak girişimin veya diğer ortakların girişim dışındaki malvarlıkları üzerinde bu ihracın tutarı kadar rehin kurmak zorundadır (SPK, 2013).

2.12.5. Eser Sözleşmesine Dayalı Kira Sertifikası

Tebliğin 9. maddesinde eser sözleşmesine dayalı kira sertifikaları şu şekilde tanımlanmıştır.

“Eser sözleşmesine dayalı kira sertifikaları, VKŞ'nin iş sahibi sıfatıyla taraf olduğu bir eser sözleşmesi kapsamında eserin meydana getirilmesini sağlamak amacıyla ihraç edilen kira sertifikalarıdır.”

Eser sözleşmesine dayalı kira sertifikasının uluslararası sukuk ihraçlarındaki karşılığı istisna sukuktur. Daha çok büyük alt yapı projeleri gibi belirli eserlerin meydana getirilmesi amacıyla finansman sağlamak için ihraç edilmektedir. Eser sözleşmesine dayalı kira sertifikaları ihraç tutarı gerçeğe uygun değerinin %90'ını aşmamalıdır.

Varlık kiralama şirketi eser bedelini peşin ödediği durumda, eserin zamanında ve tam tamamlanmasına yönelik yüklenici taraf, varlık kiralama şirketinin lehine menkul veya gayrimenkul rehini gibi teminatlar vermek durumundadır.

Varlık kiralama şirketi, meydana getirilecek varlığı kiralayabilmekte veya kiralamadan direkt satış sözleşmesine alabilmektedir. Vade sonunda satış bedeli VKŞ tarafından tahsil edilerek sertifika sahiplerine ödenmektedir (KTPortföy, 2019).

2.13. AAOIFI Standartlarında Sukuk Çeşitleri

Faizsiz finans standartlarında sukuk, hisse senedi ve bono gibi borçlanma araçlarından farklı tutularak yatırım sertifikaları olarak tanımlanmıştır. Yatırım sertifikaları kapsamında yer alan sukuk türleri ise şu şekilde sınıflandırılmıştır:

“Kiradaki varlıkların aslına malik olmayı sağlayan sukûk, varlıkların menfaatlerine malik olmayı sağlayan sukûk, hizmet paketine malik olmayı sağlayan sukûk, murâbaha akdine dayalı sukûk, selem akdine dayalı sukûk, istisnâ‘ akdine dayalı sukûk, mudârebe akdine dayalı sukûk, müşâreke ortaklığına dayalı sukûk, yatırım vekâletine dayalı sukûk, müzâraa ortaklığına (zirâat ortaklığı) dayalı sukûk, müsâkât ortaklığına (bağ–bahçe ortaklığı) dayalı sukûk, muğârase ortaklığına (ağaç dikip yetiştirme ortaklığı) dayalı sukûk.”

AAOIFI tarafından tanımlanan ve onaylanan 14 adet sukuk çeşidi bulunmaktadır. Bu sukuk türlerinin isimlerine Tablo 7’de yer verilmiştir (Yardımcıoğlu ve diğerleri, 2014).

Tablo 7:İslami Finans Kurumları Muhasebe ve Denetim Organizasyonu Tarafından Onaylanan Sukuk Türleri

1. Mudârebe Sukuk	8. Joala Sukuk
2. Muşâreke Sukuk	9. İstithmar Sukuk
3. Murabaha Sukuk	10. Hibrid Sukuk
4. İcara Sukuk	11. Muğarese Sukuk
5. İstisna Sukuk	12. Menfaat
6. Selem Sukuk	13. Müzaraa
7. Wakala Sukuk	14. Musakat

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

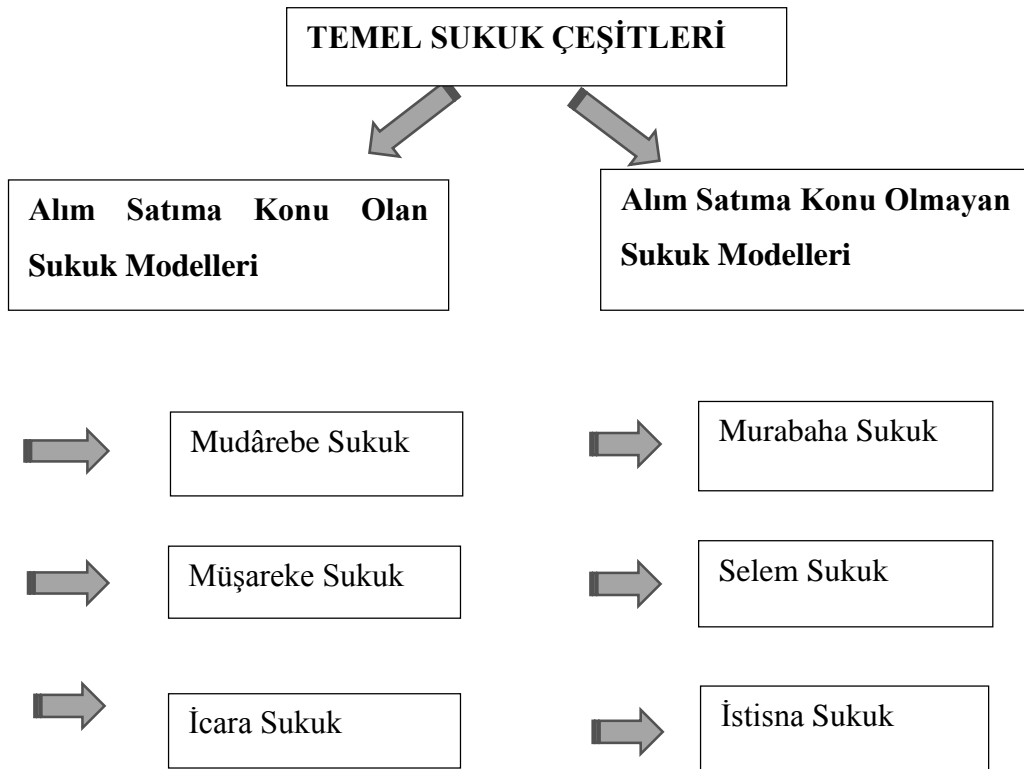
AAOIFI standartında yer alan selem, müsakat, muğarese ve müzaraa akitlerine dayalı türlerin SPK mevzuatında karşılığının bulunmaması sebebiyle Türkiye’de bu türlerin ihracı gerçekleştirilmemektedir (Güçlü, 2019).

İcara sukuk ve muşâreke sukuk hem ihracatçılar hem yatırımcılar için en popüler sukuk türü olarak ortaya çıkmıştır. Muşâreke sukuk yeni projelere finansman sağlanması

mevcut projelerde iyileştirmeler yapılması, iş faaliyetlerinin finansmanı için ihraç edilmektedir. Sukuk ilk kez 1980’lerde ihraç edilmesine rağmen neredeyse tüm büyüme son on yıl içerisinde gerçekleşmiştir. Sukuk piyasası dünyanın her yerinde olağanüstü bir büyüme kaydetmiştir. Malezya dinamik destekleyici bankacılık ve sermaye piyasası mevzuatı sağlayarak yerel para birimi ile sukuk piyasasını tanıtmaya erken başlangıç yapmıştır. Körfez ülkeleri dışında Türkiye de yerel sukuk piyasasını geliştirmektedir. Türk hükümeti İslami finansal araçları ve sukuku destekleyici son derece ciddi adımlar atmıştır (Naifar ve Diğerleri, 2016).

Uluslararası literatürde sukuk türleri birçok farklı yönetime göre sınıflandırılmıştır.

Şekil 7’de alım satıma konu olan sukuk türleri ve alım satıma konu olmayan sukuk türleri verilmiştir (Documents, 2018).

Şekil 7: Temel Sukuk Çeşitleri

Kaynak: Türkiye Katılım Bankaları Birliği (2008). Sukuk (Kira Sertifikaları).Erişim Adresi: <http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/SUKUK-MEHMETABAT.pp>).(ErişimTarihi: 16.05.2020)

Bazı sukuk türlerinin ikincil piyasalarda alım satımı uygun görülürken bazılarının ikincil piyasalarda alım satımı uygun görülmemiştir. İcara, mudarebe ve müşâreke sukuk ikincil

piyasalarda alınıp satılabilmektedir. Murabaha selem ve istisna sukuk türlerinin ikincil piyasalarda alınıp satılması ise uygun görülmemiştir. Bu türlerin ikincil piyasalarda işlem görebilmesi açısından melez sukuk yapısı kurulabilmektedir. Bu yapıda ise alım satıma konu olan sukuk türlerinin %51'in üzerinde paya sahip olması gerekmektedir (Tok, 2009). Mudârebe sukuk türünün borcu temsil etmesi sebebiyle ikincil piyasalarda işlem görebilmesi tartışmaya açık bir konu haline gelmiştir. Fakat mudârebe varlıklarının %51 ve üzeri oranda maddi varlığa dayalı olması durumunda alım satıma konu olabilmektedir (Yüksel, 2017).

Sukuk türleri Tablo 8'de olduğu gibi satış tabanlı, kiralama tabanlı ve ortaklık tabanlı olarak da ayrıma tabi tutulmaktadır.

Tablo 8: Yatırım Sukukuna Dair AAOIFI Şer'i Standartları Kapsamındaki Fıkhi Sözleşmeler

SATIŞ TABANLI SÖZLEŞMELER	KİRALAMA	ORTAKLIK	DİĞERLERİ
	TABANLI SÖZLEŞMELER	TABANLI SÖZLEŞMELER	
Murabaha	İcare	Mudârebe	Muzara
İstisna		Muşâreke	Musaqa
Selem			Mugharasa

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB).(2018) *İslami Sermaye Piyasalarında Sukukun Rolü*. Erişim Adresi: <https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/08/%c4%b0sedak-%c4%b0slami-Sermaye-Piyasalar%c4%b1nda-Sukukun-Rol%c3%bc.pdf>. (Erişim Tarihi: 09.02.2020)

Bu çalışmada piyasada yaygın bir şekilde kullanılan sukuk çeşitleri üzerinde durulmaktadır. Bunlar; kiralama endeksli sukuk (icare sukuk), risk sermayesi endeksli sukuk (mudârebe sukuk), kâr zarar ortaklığı yatırımına endeksli sukuk (müşaraka sukuk), ileri vadede teslim sözleşmesine endeksli sukuk (selem sukuk), genel amaçlı finansman desteğine endeksli sukuk (murabaha sukuk), özel altyapı finansmanına endeksli sukuk (istisna sukuk)'dur (Yardımcıoğlu, Ayriçay, & Coşkun, 2014).

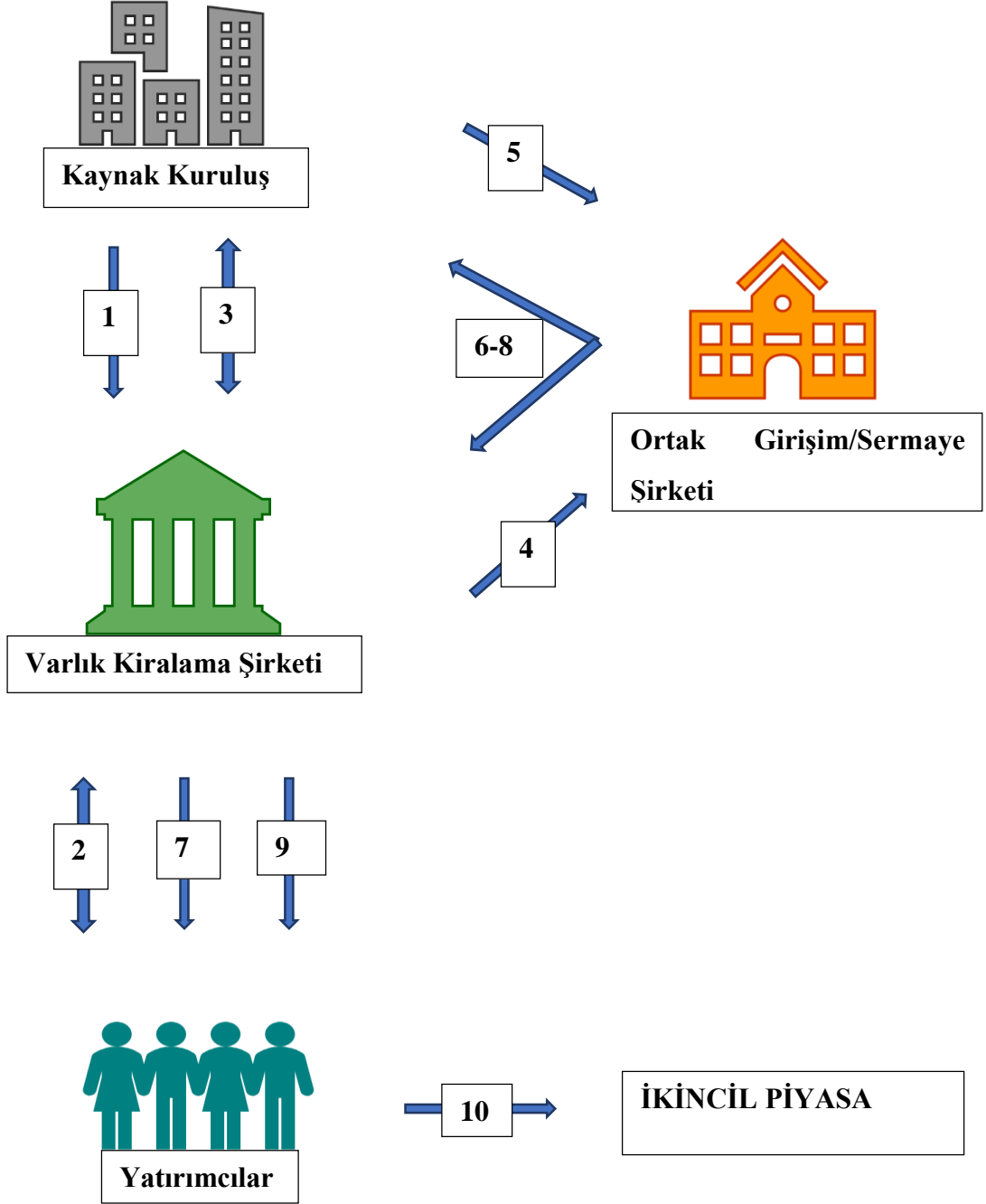
2.13.1. Mudârebe Sukuk

Mudârebe sukuk ilk olarak 1980 yılında Pakistan'da ihraç edilmiştir. Öz sermayesi en az 5 milyon PR olan şirketlerin bu sertifikaları sunmalarına izin verilmiştir. Bu durumdan sınırlı başarı elde edilmiştir ve Pakistan'ın ekonomisinin zayıf olması bu duruma da yansiyarak hayal kırıklığına sebep olmuştur (Wilson, 2004).

Mudârebe sukuk, emek-sermaye ortaklığına dayanan bir İslami finans ürünüdür. Mudârebe sukuk, bir proje yatırımını başlatmak amacıyla müdarib olarak adlandırılan tarafın emeğini ve uzmanlığını, rabbul mal olarak adlandırılan tarafın ise sermayesini koymasıyla yapılan ortaklıktır. Bu ortaklık anlaşmasında yönetim hakkı sadece emeğini koyan taraf olan müdaribdedir. Ortak girişimden oluşan kâr tarafların anlaştıkları oranda paylaşılırken, yöneticinin ihmal durumu hariç oluşacak zarar durumunda ise sermayeyi koyan taraf maddi olarak zarara katlanırken emeğini koyan taraf zaman ve emek kaybıyla zarara katlanmak durumundadır (Orhan, 2018).

Mudârebe sukuk ihracı büyük projelere finansman sağlamak ve geniş bir yatırımcı kitlesine ulaşmak açısından cazip bir ihraç modelidir. Girişimcinin kârı düşük zararı yüksek göstermesi gibi sebeplerle tercih edilmeyen bir yöntemdir. Türkiye’de ise mudârebe yöntemi için yasal alt yapının zayıf olması, vadesinin uzun olması, diğer yöntemlere nazaran daha zahmetli olması gibi sebeplerle tercih edilmemektedir (Özsoy, 2012).

MUDÂREBE SUKUK İHRAÇ MODELİ

Şekil 8: Mudârebe Sukuk İhraç Modeli

Kaynak: Seyran Özcan'ın (2015) Yüksek Lisans Tezinden Uyarlanmıştır.

İhraca ilişkin aşamalar maddeler halinde verilmiştir (Aslan, 2012).

1. Kaynak kuruluş proje yatırımını başlatmak amacıyla varlık kiralama şirketine başvurmaktadır.
2. Varlık kiralama şirketi ortak girişime fon sağlamak amacıyla sukuk ihraç etmekte ve yatırımcılara satmaktadır, yatırımcılar varlık kiralama şirketine nakit ödeme yapmaktadırlar.
3. Varlık kiralama şirketi ve girişimci arasında ortaklık sözleşmesi yapılmaktadır.
4. Varlık kiralama şirketi tarafından yatırımcılar adına ortak girişime sermaye konulmaktadır.
5. Girişimci kurulan ortak girişimi, kârdan pay alarak ya da yönetim ücreti karşılığında yönetmektedir.
6. Girişimin kâr ettiği durumda ortaklar, aralarında anlaştıkları oranda kârdan pay almaktadırlar. Girişimcinin belirlenen kârın üzerinde kâr etmeyi sağlaması sonucu performans ücreti alabilmektedir. Performans ücreti ortaklık döneminin sonunda hesaplanmaktadır (Ulus, 2013).
7. Varlık kiralama şirketi elinde bulundurduğu kâr payını yatırımcılara belli dönemlerde ödemektedir.
8. Ortak girişim belirlenen süre sonunda satılarak pay dağıtılmaktadır. Sermaye bedeli girişimciye aktarılmaktadır.
9. Varlık kiralama şirketi ortak girişimin vekili olarak yatırımcılarına payları aktarmaktadır.
10. Yatırımcılar sertifikaları isteğe bağlı olarak ciro edebilmektedir.

Örnek:

Yılmaz A.Ş. 1 yılsonunda tamamlamak suretiyle bir yurt yapımı ihalesini almıştır. Projenin zamanında bitmemesi durumunda gecikilen her ay için %5 oranında eksik ödeme yapılacaktır. Yılmaz A.Ş. ihaleyi 2.000.000 TL'ye almıştır. Ancak projenin maliyeti 1.400.000 TL olarak tahmin edilmiştir. Projeye finansman sağlamak amacıyla 1.400.000 TL'lik sukuk ihracı yapılmıştır. Yılmaz A.Ş. projeden 600.000 TL kâr edecektir. Bu kâr sermaye sahipleri ve Yılmaz A.Ş. Arasında paylaşılacaktır. Projenin zamanında bitirilmesi durumunda 300.000 TL sukuk yatırımcılarının, 300.000 TL firmanın olacaktır. Projenin 5 ay gecikmesi durumunda 500.000 TL eksik tahsilat yapılacaktır ve 100.000 TL gelir tahsil edilerek 50.000 TL Yılmaz A.Ş. ve 50.000 TL

yatırımcılara paylaştırılacaktır. Ancak 7 aylık bir gecikme olması durumunda 700.000 TL'lik eksik tahsilat yapılacaktır. Toplam 1.300.000 TL tahsil edilecektir. Bu durumda 100.000 TL zarar edilmiştir ve mudârebe sukuk anlaşmalarında bu zarar sermayedar tarafından karşılanacaktır.

2.13.2. Muşâreke Sukuk

Mudârebe sukuk gibi muşâreke sukukta ortaklığa dayanan İslami finans ürünüdür. Mudârebe sukukta, bir taraf emeği ile diğer taraf sermayesi ile ortak olurken muşâreke sukuk yeni bir proje oluşturmak veya mevcut bir projeyi geliştirmek amacıyla her iki tarafında projeye finansman ve emeğini koyması sonucu yapılan ortaklıktır. Ortaklık sonucu oluşan kâr paylaşımına her iki tarafta önceden kararlaştırılan oranda mutabık kalmaktadırlar. Zarar oluşumunda da sermaye payları oranında katlanmaktadır (Ulus, 2013). Muşâreke sukuk kâr veya zarar paylaşımını içermektedir. Bu nedenle sermaye garantisi yoktur (Wilson, 2008).

Muşâreke sukuk sanayi finansmanında daha çok tercih edilen yöntemdir. Genellikle teçhizat ve makine sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Muşâreke anlaşması tüm tarafların sermayenin katkısını içeren belirli proje veya faaliyetlerin geliştirilmesi için tasarlanmıştır. Her bir ortak muşârekeye bir katkı sağlar. Her iki tarafında sermayesinin koyulmasıyla oluşan ortaklıkta taraflar sermaye yönetiminde ayırım yapılmaksızın söz sahibidirler.

Müşaraka uygulamasında yönetici olan ortak kâr payını daha yüksek alabilir fakat yönetici konumunda olmasından dolayı ek ücret alması katılım bankacılığı ilkesine uygun değildir. Tarafların yöneticiliği üstlenmemeleri durumunda yönetimi üçüncü bir taraf üstlenmektedir. Yöneticiliği üstlenen taraf için ücretlendirme farklı yöntemlerle yapılmaktadır. Üçüncü tarafın emeğini koyarak sermayeyi yönetmesiyle kârın belli oranından ücret alması durumu mudârebe yöntemi olarak adlandırılmaktadır. Kârın oluşmaması durumunda emek koyan tarafın emek kaybına uğraması söz konusu olmaktadır. Bir diğer yöntemde ücretli vekalet yöntemi olarak adlandırılmaktadır. Müşaraka fonunu yönetecek olan taraf fonu yönetmesi karşılığında anlaşmaya tabi olarak belirli bir miktar ücret almaktadır. Bu ücret ve giderlerin düşülmesiyle kalan net kârdan ortaklar aralarında anlaşılan oranda pay almaktadırlar (Özsoy, 2012).

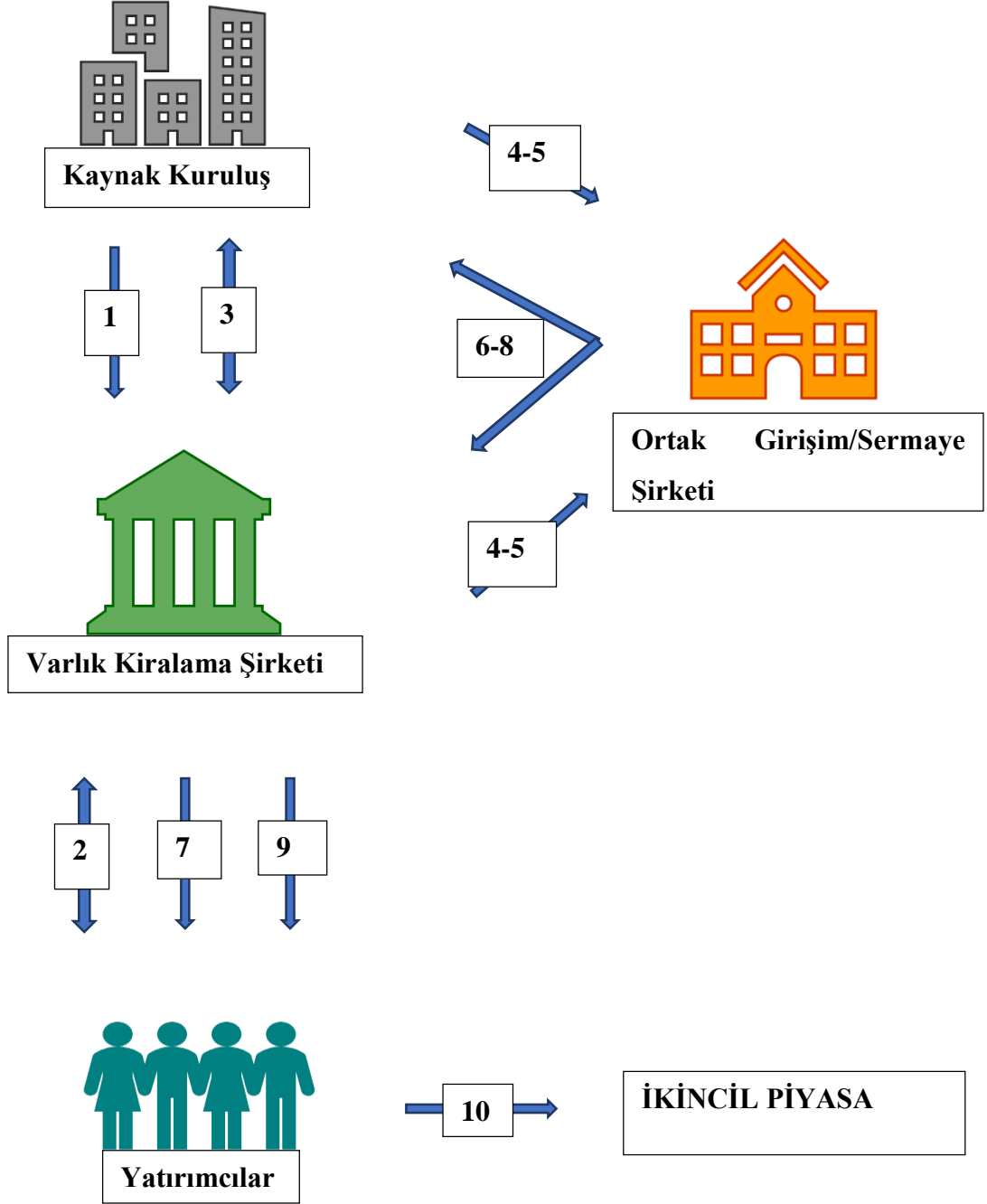
İkincil piyasalarda işlem görebilmektedir (Documents, 2018). Mudârebe ve müşaraka sukuk türleri ortaklığa dayanması sebebiyle birbirine benzediği gibi birçok farklı yönleri de bulunmaktadır. Tablo 9’da farklı yönleri verilmiştir.

Tablo 9: Mudârebe ve Muşâreke Sukuk Arasındaki Farklar

MUDÂREBE	MUŞÂREKE
Yatırım sermayedar tarafından yapılmaktadır.	Ortakların hepsi yatırım yapmaktadır.
Yönetimde sadece müdarib söz sahibidir.	Yönetimde ortakların hepsi söz sahibidir.
Zararı sadece sermayedar karşılamaktadır.	Zarar ortakların sermaye oranlarına göre paylaştırılmaktadır.
Tüm varlıkların mülkiyeti sermaye sahibine aittir	Tüm varlıkların mülkiyeti ortaktır.

Kaynak: Aslan, H. (2012). *Alternatif Bir Yatırım ve Finansman Aracı Olarak Sukuk: Yapısı, İşleyişi ve Türkiye Piyasası için Öneriler*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

MUŞÂREKE SUKUK İHRAÇ MODELİ

Şekil 9: Müşaraka Sukuk İhraç Modeli

Kaynak: Seyran Özcan'ın (2015) Yüksek Lisans Tezinden Uyarlanmıştır.

İhraca ilişkin aşamalar maddeler halinde verilmiştir (Aslan, 2012).

1. Kaynak kuruluş proje yatırımını başlatmak amacıyla varlık kiralama şirketine başvurmuştur.
2. Varlık kiralama şirketi ortak girişime fon sağlamak amacıyla sukuk ihraç etmekte ve yatırımcılara satmaktadır, yatırımcılar varlık kiralama şirketine nakit ödeme yapmaktadırlar.
3. Varlık kiralama şirketi ve girişimci arasında kâr zarara ortaklığına dayalı ortaklık sözleşmesi yapılmaktadır.
4. Kaynak kuruluş ve yatırımcılar adına varlık kiralama şirketi tarafından ortak girişime sermaye konularak kâr zarar ortaklığı kurulmaktadır.
5. Ortak girişim taraflar arasında yönetilmektedir.
6. Girişimin kâr ettiği durumda ortaklar, aralarında anlaştıkları oranda kârdan pay almaktadırlar.
7. Varlık kiralama şirketi elinde bulundurduğu kâr payını yatırımcılara belli dönemlerde ödemektedir.
8. Ortak girişim belirlenen süre sonunda satılarak pay dağıtılmaktadır. Sermaye bedeli girişimciye aktarılmaktadır.
9. Varlık kiralama şirketi ortak girişimin vekili olarak yatırımcılarına payları aktarmaktadır.
10. Yatırımcılar sertifikaları isteye bağlı olarak ciro edebilmektedir.

ÖRNEK:

Yılmaz A.Ş. 1 yılsonunda tamamlamak suretiyle bir yurt yapımı ihalesini almıştır. Projenin zamanında bitmemesi durumunda gecikilen her ay için %5 oranında eksik ödeme yapılacaktır. Yılmaz A.Ş. ihaleyi 2.000.000 TL'ye almıştır. Ancak projenin maliyeti 1.400.000 TL olarak tahmin edilmiştir. Mudârebe sukuktan farklı olarak müşâreke sukukta; 1.400.000 TL lik finansman ihtiyacının 700.000 TL'lik kısmı Yılmaz A.Ş.'nin öz kaynaklarından 700.000 TL'lik kısmı müşâreke sukuk ihraç edilerek karşılanmıştır. Bu durumda yatırımcı projenin %50 oranında ortağı olmaktadır. Projenin sonunda elde edilen gelir payları oranında paylaşılırken mudârebe sukuktan farklı olarak zararda payları oranında paylaşılmaktadır.

2.13.3. Murabaha Sukuk

Murabaha sukuk İslami finans yöntemleri arasında en fazla kullanılan yöntemdir. Kelimenin tam anlamıyla karşılıklı olarak kararlaştırılan kâr üzerinden satış anlamına gelmektedir. Murabaha sukuk müşterinin talebi doğrultusunda peşin olarak alınan malın vadeli şekilde satılmasına dayanmaktadır. Vadeli şekilde satılan malın maliyetinin üzerine kâr eklenmektedir. Müşteri malın maliyeti üzerine eklenen kârı bilmektedir. Murabaha işlemlerinde bozulmaya müsait metaller (paladyum gibi) kullanılmamaktadır (Durmuş ve Diğerleri, 2019). Murabaha sözleşmesi, borç gibi parasal varlıklar dışında belirli bir varlık elde etmek için iki taraf arasında gerçek bir satışa dayalı sözleşmedir (Rosman ve Diğerleri, 2016).

AAOIFI murabaha yöntemini iki başlık altında sınıflandırmaktadır:

- İslami bir finans kurumunun önceden aldığı varlığı istekli bir alıcıya sattığı murabaha yöntemi,
- İslami finans kurumunun müşterinin siparişine göre maliyet artı sistemiyle uyguladığı murabaha yöntemi.

Birincisi malın İslami kuruluş tarafından müşterinin vaadinden önce alınıp satılma durumuna getirilmesidir. Diğer tip ise, malın İslami kuruluş tarafından müşterinin vaadi doğrultusunda tedarikçiden alınarak aynı müşteriye satılmasıdır. İkinci tip murabaha sukukun kullanımı daha yaygındır (Rosman ve Diğerleri, 2016).

Murabaha sukuk türünde emtia murabahası satan yani sertifikaları ihraç eden taraf, emtia alan yani murabaha alan taraf, emtianın satın alma maliyeti de fonu temsil etmektedir. İhraç edilen sertifikalar emtia alıcısının sertifika sahiplerine olan borcunu temsil etmektedir. Borcun vadeli şekilde alınıp satılma işlemi faizle sonuçlanmaktadır. Bunun önlenmesi amacıyla sukukun ikincil piyasalarda işlem görmesine İslam hukuku açısından izin verilmemiştir (Yılmaz, 2014).

2.13.3.1. Murabaha Sukukun Özellikleri ve Ekonomiye Katkıları

Murabaha sukukun ekonomiye sağladığı katkılar aşağıda verilmiştir (Büyükakın & Bilal; syf 44, 2016)

- Türk lirası ve herhangi bir döviz üzerinden uygulanabilmektedir.
- Murabaha işlemlerinde fatura olması KDV kaçağını önlemektedir.

- Murabaha işleminde mal alım satımının gerçekleşmesi üretimi artırmaktadır.
- Murabaha ekonomik faaliyetleri hızlandırmaktadır.
- Murabaha işleminde nakit ödeme yapılmamaktadır. Mal alım satımı yapılmaktadır.
- Yurt içinde ve yurt dışında mal alım satımı gerçekleşebilmektedir.
- Murabaha işleminde mal veya hizmetin üzerine belirli bir kâr oranı eklenerek satış yapılmaktadır. Satışın yapılmasından sonra ödeme bitene kadar satış fiyatı değişmemektedir.
- Murabaha işlemi devam ederken söz konusu malın maliyetindeki herhangi bir değişiklik müşteriye bildirilmektedir. Satıcı söz konusu malda herhangi bir indirim uygulamışsa bu indirim karşılığını bankaya iade etmektedir. Bankada bunu müşteriye bildirmektedir.

2.13.3.2. Murabaha ile Banka Kredisi Arasında Farklar

Geleneksel bankacılıkta kredinin yerini katılım bankacılığında murabaha almıştır. Kredi, banka ve müşteri arasında gerçekleşirken, murabaha katılım bankası, müşteri ve satıcı arasında gerçekleşmektedir. Kredi işleminde ödünç para verilirken, murabaha işlemi gerçek mal alım satımına dayanmaktadır. Kredi işleminde belli bir miktardaki para belirli vade dönemi boyunca kullandırılarak karşılığında faiz alınması veya ödemesi yapılmaktadır. Murabaha işleminde banka malın fiyatına belirli bir bedel ekleyerek müşteriye satmaktadır ve bu bedel kâr payı olarak adlandırılmaktadır.

Belirli bir miktar paranın belirli vadede kullanılması karşılığında para sahibine ödenen belirli bir bedel vardır. Bu bedel faiz olarak adlandırılır. Kredi işleminde bu sebeple faiz elde edilir. Murabahada alıcı gereksinim duyduğu mala banka yardımıyla sahip olmaktadır ve bu malda belirli süre içerisinde para kazanma imkânı bulacağı için daha fazla ücret ödemeye razıdır. Satıcı tarafta bu malın bedelini ileri tarihte elde etmeyi kabul ettiği için fazla ücret alma fırsatı bulmaktadır. Bu işlemde elde edilen gelir ticaret sonrasında gerçekleşmesi sebebiyle kâr olarak adlandırılmaktadır.

Murabaha işleminde para alışverişi değil mal alışverişi gerçekleşmektedir. Banka malın bedelini müşteriye değil satıcıya vermektedir. Bu sebeple de paranın farklı amaçlarla kullanılma durumu ortadan kalkmış olmaktadır. Fakat kredi işleminde para doğrudan

müşteriye verilmesi sebebiyle paranın hangi amaçla kullanıldığının garantisi verilmemektedir. Müşteri bu parayı uygun olmayan alanlarda kullanabilmektedir.

2.13.3.3. Murabaha İşleminde Fiyatlandırma

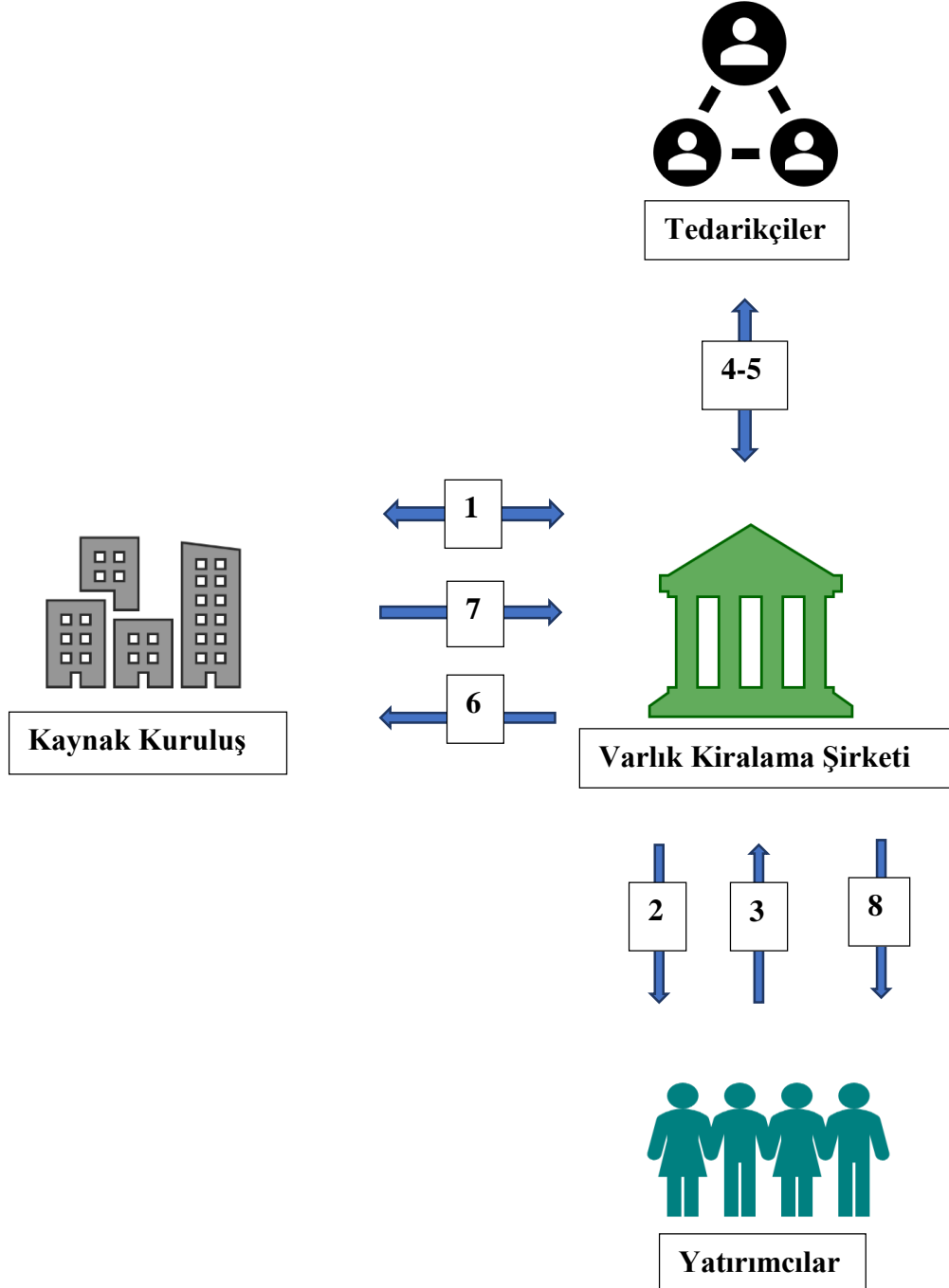
Katılım bankaları için bu aşamada önemli olan nokta hedef kâr oranını belirlemeleridir. Hedef kâr payı oranını belirlenmesinde birçok etken söz konusudur. Öncelikle katılım bankası piyasa araştırması yaparak alternatif sistemlere ve diğer firmaların uyguladıkları kâr oranına bakmaktadır. Bankanın bu aşamada düşük kâr oranı vermesi düşük kârına sebep olacakken yüksek kâr oranı koyması müşterilerin murabaha işleminden uzaklaşmasına sebebiyet verecektir. Bu sebeple banka diğer alternatiflerin ve firmaların kâr oranına yakın kâr oranı belirlemesi gerekmektedir. Diğer bir önemli hususta müşterinin katılım bankasından beklediği kârlılık düzeyidir. Bu sebeple banka, müşterinin beklediği kâr oranını murabaha işleminde kâr oranına yansıtacaktır. Fiyatlandırma işleminde ilk olarak kâr oranı belirlendikten sonra murabaha işleminden doğacak resmi kesintilerin müşteri ile ilgili olan kısmı satış fiyatına eklenerek murabaha fiyatı belirlenmektedir (Özsoy, 2012).

2.13.3.4. Murabaha İşlemi ile İlgili Formüller

Toplam Satış = Alış Tutarı + Kurum Kârı +Resmi Bedeller (vergi, harçlar)

Kurum Kârı =Alış Tutarı x Kâr Oranı

MURABAHA SUKUK İHRAÇ MODELİ

Şekil 10: Murabaha Sukuk İhraç Modeli

Kaynak: Bade Orhan'ın (2018) Yüksek Lisans Tezinden Uyarlanmıştır.

İhraç aşamaları maddeler halinde verilmiştir (DIFC, 2009).

1. Kaynağa ihtiyacı olan kuruluş ile varlık kiralama şirketi arasında alım satım işlemlerine dair anlaşma yapılmaktadır.
2. Varlık kiralama şirketi murabaha sukuk için sertifika ihracını gerçekleştirmektedir.
3. Yatırımcılar sukuk sertifikasına ilişkin VKŞ'ye nakit ödeme yapmaktadırlar.
4. Varlık kiralama şirketi yatırımcıların vekili konumunda aldığı fon karşılığında ürünü tedarikçisinden maliyet bedeliyle satın almaktadır.
5. Emtia tedarikçisi satış sonunda VKŞ'den ödeme almaktadır.
6. Varlık kiralama şirketi aldığı emtiayı önceden anlaşılan vadede maliyetine ek olarak kâr payı ekleyerek müşteriye satışını gerçekleştirmektedir.
7. Kaynak kuruluş vade dönemi boyunca belirli aralıklarla VKŞ'ye ödemesini gerçekleştirmektedir.
8. Varlık kiralama şirketi kaynak kuruluştan almış olduğu ödemeleri yatırımcılara paylaşmaktadır.

Örnek:

Yılmaz A.Ş. işletmesinde kullanmak amacıyla CNC makinesi almaya karar vermiştir. Bu makinenin finansmanını murabaha yöntemiyle Bölükbaşı Katılım Bankasından karşılamak istemektedir. Makinenin bedeli 600.000 TL (KDV dahil) bir yıl vadeli. Bölükbaşı Katılım Bankasının bu makinenin alımından beklediği kâr getirisi %25'dir. Yılmaz A.Ş.'nin murabaha işleminden doğan 25.000 TL lik resmi kesintileri Bölükbaşı Katılım Bankası karşılamak durumundadır.

Katılım Bankası Kârı = 600.000 x 0,25 =150.000 TL

Toplam Satış Bedeli = 600.000+150.000+25.000 = 775.000 TL

2.13.4. İcra Sukuk

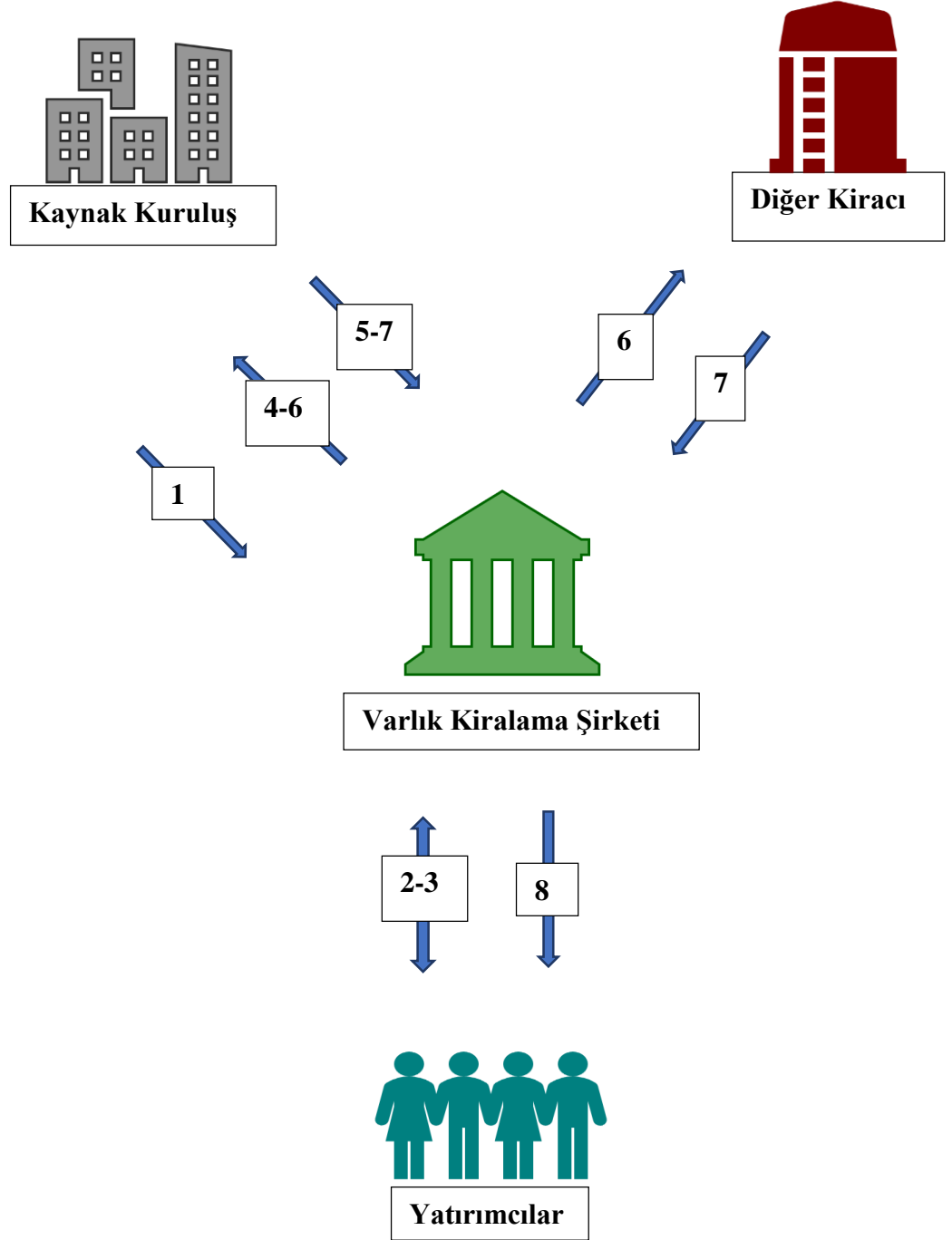
Kiraya vermek anlamına gelen icara, bankalar tarafından kullanılan finansal kiralama yöntemidir. Kira sertifikaları anlamına gelmektedir. Herhangi bir varlığın intifa hakkının belirli bir süre sonra tekrar alınması karşılığında satılmasıdır. Varlık, bu süre zarfında kaynak kuruluş tarafından tekrar kiralanmaktadır. Varlığın kiralanmasında mülkiyet kiraya veren tarafta kalmakta, kullanım hakkı kiracıya geçmektedir. Bu varlıklar ekmek

süt gibi tüketim malları olmamalıdır (Ulus, 2013). Uluslararası düzeyde pazarlanan ilk sukuk yapısıdır (Documents, 2018). İcara sukuk murabaha sukuka göre daha kârlı ve uzun vadeli finansman sağlaması sebebiyle murabaha sukuktan daha fazla tercih edilen bir türdür (Yüksel, 2017).

İcara sukuk türü sertifika sahiplerine gayrimenkul üzerinde mülkiyet hakkı, elde edilen kira gelirinden pay almayı ve kiracıyı etkilemeden varlığın elden çıkarılma hakkını tanımlamaktadır. İcara sukuk sabit ve değişken getiri sağlamaktadır. İcara sukuk ikincil piyasalarda işlem görebilmektedir (Aslan, 2012).

Varlık kiralama şirketi kaynak kuruluş tarafından alınacak varlıklar için gereken tüm belgelerle SPK'ya başvuru yapmaktadır. SPK'nın incelemesinden ve izin onayından geçmesinden sonra icara sukuk ihraç aşamaları gerçekleşmektedir (Yüksel, 2017).

İCARA SUKUK İHRAÇ MODELİ

Şekil 11: İcara Sukuk İhraç Modeli

Kaynak: Hakan Aslan'ın (2012) Yüksek Lisans Tezinden Uyarlanmıştır.

İhraç aşamaları maddelerle açıklanmıştır (Yakar ve Diğerleri, 2013).

1. Kaynak kuruluş, finansman sağlamak amacıyla VKŞ ile söz konusu varlık üzerinden devir sözleşmesi gerçekleştirmektedir.
2. Varlık kiralama şirketi bu varlık veya varlıklara dayalı olarak icara sukuku ihraç etmektedir.
3. Yatırımcılar ihraca konu olan varlık üzerine çıkarılan sukukları alarak ödeme yapmaktadırlar.
4. Varlık kiralama şirketi anlaşılan fiyat üzerinden kaynak kuruluşu ödeme yapmaktadır.
5. Kaynak kuruluş mülkiyetinde bulunan söz konusu varlığı varlık kiralama şirketine anlaşılan fiyat üzerinden satmaktadır.
6. Varlık kiralama şirketi söz konusu varlığı kaynak kuruluşu veya farklı kuruluşlara kiralarak sözleşme yapmaktadır.
7. Kaynak kuruluş veya diğer kiracılar varlık kiralama şirketine belirli aralıklarda kira ödemesi yapmaktadırlar.
8. Alınan kira ödemeleri VKŞ tarafından yatırımcılara dağıtılmaktadır.

ÖRNEK:

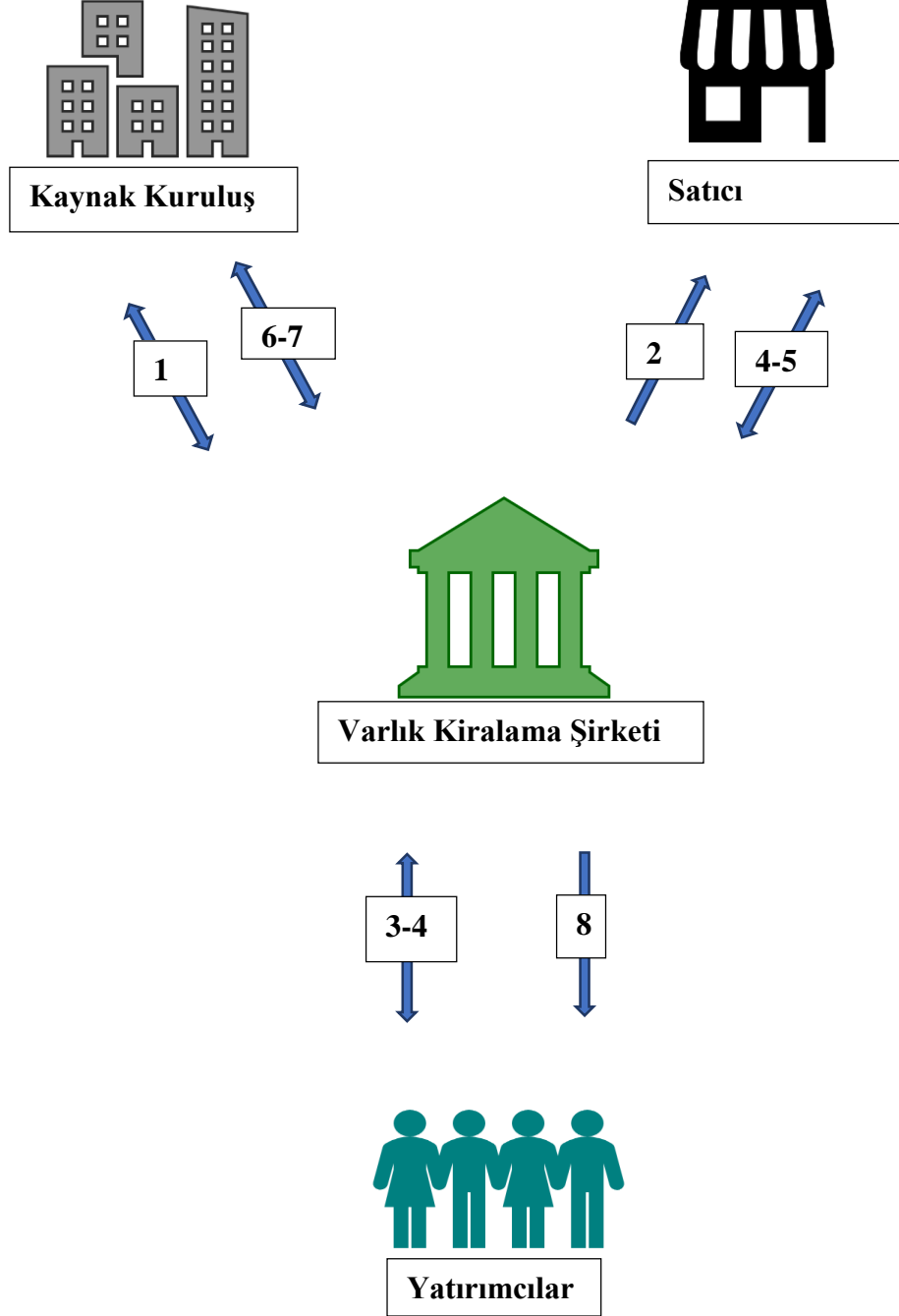
Yılmaz A.Ş.'nin kendine ait gayrimenkulü vardır. Yılmaz A.Ş.'nin aynı zamanda finansmana ihtiyacı olmuştur. Yılmaz A.Ş. finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla 240.000 TL değerinde olan bu gayrimenkulünü Bölükbaşı finans kuruluşuna devrederek sukuk ihraç etmesi üzerine sözleşme yapmışlardır. Bölükbaşı finansal kuruluşu bu gayrimenkulü dayanak göstererek 2 yıl vadeli 240.000 TL değerinde sukuk ihraç ederek yatırımcılarına satmıştır. Yatırımcılardan aldığı bu fonu Yılmaz A.Ş.'ye vermiştir. Sonrasında Bölükbaşı finansal kuruluş bu gayrimenkulü Yılmaz A.Ş.'ye 2 yıllığına ayda 1.000 TL kira bedeli ile kiralamıştır. Vade sonunda gayrimenkul Yılmaz A.Ş.'nin mülkiyetine geçmiştir ve Yılmaz A.Ş. Bölükbaşı şirketine devrettiği fiyattan yani 240.000 TL ödeme yapmıştır. Vade sonunda anapara yatırımcılara verilmiştir. 2 yıl boyunca alınan kira ödemesi olan 24.000 TL sukuk getiri oranına göre yatırımcılara paylaştırılmıştır. Sukuk getiri oranı her varlık kiralama şirketince önceki verilere dayanarak belirlenen ve değişkenlik gösteren orandır.

2.13.5. Selem Sukuk

Ertelenmiş mal teslimine karşı peşin ödeme anlamına gelmektedir. Ödeme sözleşmenin yapıldığı tarihte gerçekleşirken, teslimat anlaşılan tarihte gerçekleşmektedir (Ulus, 2013).

Selem sukuk sözleşmesi, satıcının belirlenen bir malı belirlenen ileri bir tarihte teslim etmek üzere ödemeyi peşin almak suretiyle anlaşmasıdır. Forward uygulamasıyla benzetilmektedir. Fakat forward içerdiği belirsizlikler sebebiyle faiz oluşturmaktadır. Selem sukukun malın teslim tarihinin belli olması, ödemenin en başta yapılması, vade süresi dolmadan ikinci bir satışının olmaması selem sukuktaki belirsizlikleri ortadan kaldırmaktadır (AAOIFI, 2015). Selem sukukta ödeme önceden alınmakta ve malın teslimatı ilerleyen zamanda yapılmaktadır. Mal zamanında teslim edilmediği durumda alıcı malı almaktan vazgeçebilmekte veya bekleyebilmektedir. Selem sertifikaları genellikle petrol, demir, tahıl ve benzeri ürünlerin alımına fon sağlamak amacıyla ihraç edilmektedir (Avcu, 2015). Selemde vade tarihi en az bir yıl olmalıdır. Selem sukuk işlemi ikincil piyasalarda işlem görmeye uygun bir yöntem değildir. Anlaşılan malın alınırken piyasa değeri, teslim edilirken ki piyasa değerinden yüksek olmamaktadır.

SELEM SUKUK İHRAÇ MODELİ

Şekil 12: Selem Sukuk İhraç Modeli

Kaynak: Seyran Özcan'ın (2015) Yüksek Lisans Tezinden Uyarlanmıştır.

İhraç aşamaları maddeler halinde açıklanmıştır (Özsoy, 2012).

1. Varlık kiralama şirketi ile kaynak kuruluş söz konusu mal üzerinde selem sözleşmesi yapmaktadır.
2. Varlık kiralama şirketi satıcıya mal siparişini vermektedir.
3. Varlık kiralama şirketi varlıkların finansmanını sağlamak amacıyla selem sukuk ihraç etmektedir.
4. VKŞ sukuk ihracı karşılığı yatırımcılardan ödeme almaktadır.
5. Varlık kiralama şirketi malın bedelinin tamamını satıcıya ödemektedir ve malın mülkiyeti varlık kiralama şirketine geçmektedir.
6. Malın üretimi gerçekleştikten sonra varlık kiralama şirketi kârlı fiyata kaynak kuruluşu satmaktadır.
7. Kaynak kuruluş varlık kiralama şirketine anapara ve kârı ödemektedir.
8. Varlık kiralama şirketi tarafından yatırımcılara alınan anapara ve kâr paylaştırılmaktadır.

ÖRNEK:

Bölükbaşı şirketi (finans kuruluşu) 250.000 TL değerinde sukuk ihraç ederek fon sağlamıştır. Bu fonu kullanarak tedarikçi ile belirli bir süre sonunda varlığı almak üzere ödemeyi peşin yaparak anlaşmıştır. Vade sonunda malı teslim almıştır. 250.000 TL'ye aldığı malı piyasaya 300.000 TL'ye satarak 50.000 TL kâr etmiştir. Sukuk yatırımcılarına anaparayı ödeyerek kârdan da belli kısmını dağıtmıştır. Bu işlemde zarar edilmesi durumunda sukuk yatırımcıları da bu zarar katlanacaktır.

Selem sukuk modeli ile istisna sukuk modeli arasındaki farkların anlaşılması amacıyla detaylı bilgilere Tablo 9'da yer verilmiştir.

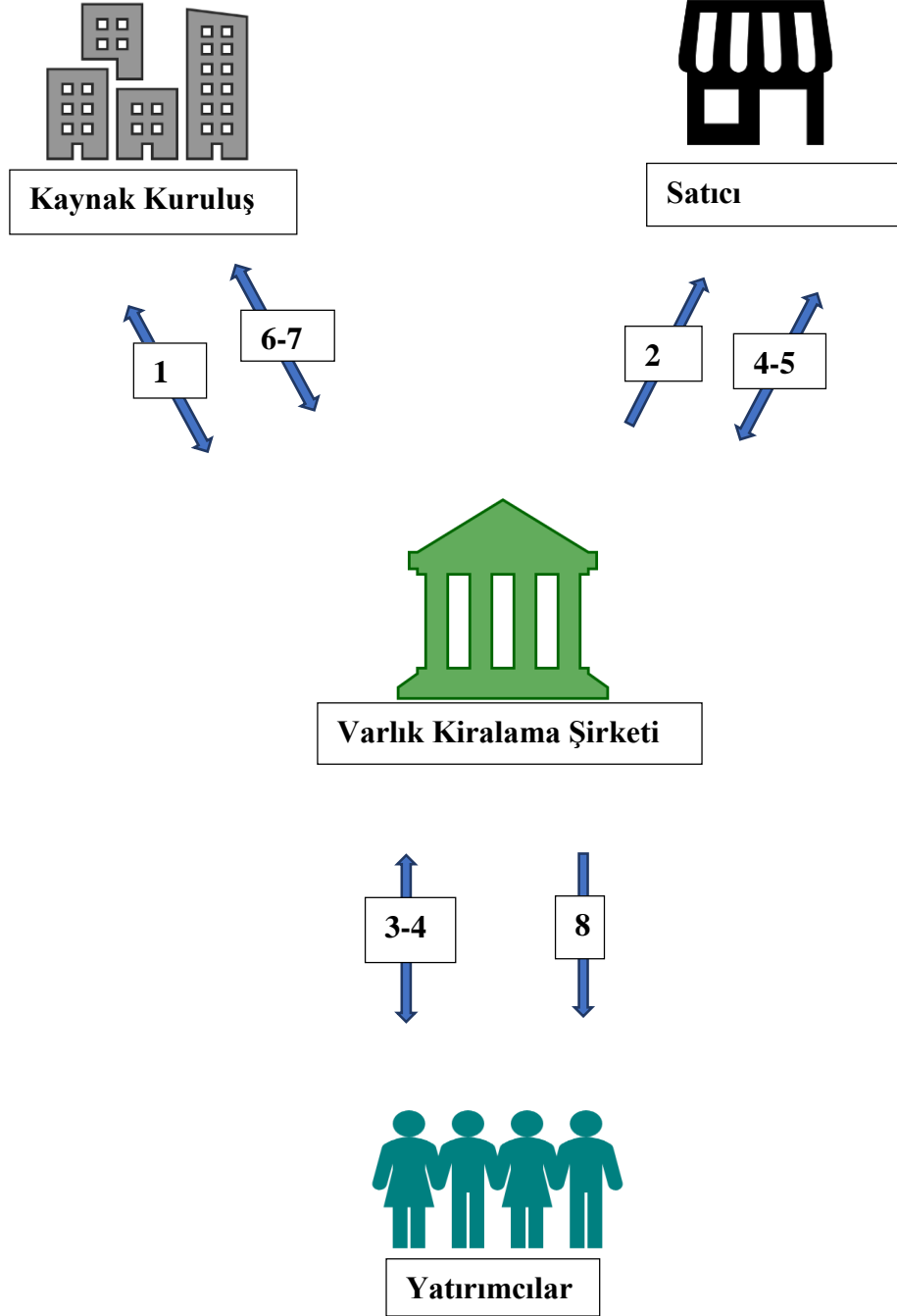
2.13.6. İstisna Sukuk

Selem sukukla benzerlik göstermektedir. Selemde olduğu gibi istisna sukukta da mevcut olmayan bir varlık satımı söz konusudur. Selem sukukta ödeme sözleşmesinin yapıldığı anda yapılırken istisna sukukta ise malın ve bedelinin ödenmesi ileri tarihte gerçekleşmektedir. Yapılan sözleşmede ürünün özelliklerine ilişkin açıklamalar önceden belirlenmektedir (Büyükakın & Önyılmaz, 2012) .

İstisna sukuk, üretimi finanse etmeye olanak tanımaktadır. Genellikle başlangıçta mevcut tüm fonlara sahip olmayan bir sermaye varlığının inşasını finanse etmek isteyen yaratıcılara sermaye sağlamak için kullanılmaktadır (Deloitte, 2020). Daha çok ev, proje, köprü, tesis yatırımlarına finansman sağlamak amacıyla ihraç edilmektedir (Ulus, 2013).

Selem sözleşmesinde satışı yapılan mallar piyasada birçok yerde bulunurken, istisna sözleşmesinde satılan mallar piyasada rahat bulunamamaktadır. Selem sözleşmesinde ödeme sözleşme esnasında kesinlikle peşin yapılırken, istisna sözleşmelerinde ödeme sözleşme esnasında veya mal teslim alınırken yapılabilmektedir. Selem sözleşmelerinde imalatçı ya da alacak tek başına sözleşmeyi feshettiremezken, istisna sözleşmelerinde tek başına tek taraflı fesih mümkündür. Selem sözleşmesinde, sözleşme esnasında malın teslim yerinin belirtilmesi gerekli iken, istisna sözleşmelerinde malın teslim yeri, imâl edilen yerdir. İstisna sukuk ikincil piyasalarda işlem görememektedir.

İSTİSNA SUKUK İHRAÇ MODELİ

Şekil 13: İstisna Sukuk İhraç Modeli

Kaynak: Seyran Özcan'ın (2015) Yüksek Lisans Tezinden Uyarlanmıştır.

İhraç aşamaları maddeler halinde açıklanmıştır (Özsoy, 2012).

1. Varlık kiralama şirketi ile kaynak kuruluş, konu olan mal üzerinde istisna sözleşmesi yapmaktadır.
2. Varlık kiralama şirketi satıcıya mal siparişini vermektedir.
3. Varlık kiralama şirketi varlıkların finansmanını sağlamak amacıyla istisna sukuk ihraç etmektedir.
4. Varlık kiralama şirketi sukuk ihracı karşılığı yatırımcılardan ödeme almaktadır.
5. Varlık kiralama şirketi malın bedelinin tamamını satıcıya ileri tarihte ödemektedir ve malın mülkiyeti varlık kiralama şirketine geçmektedir.
6. Malın üretimi gerçekleştikten sonra varlık kiralama şirketi kârlı fiyata kaynak kuruluşu satmaktadır.
7. Kaynak kuruluş varlık kiralama şirketine anapara ve kârı ödemektedir.
8. Varlık kiralama şirketi tarafından yatırımcılardan alınan anapara ve kâr paylaştırılmaktadır.

ÖRNEK:

Yılmaz A.Ş. iş yerinde kullanmak amacıyla 900.000 TL değerinde güneş enerjisi santrali kurdurmak için Bölükbaşı finans kuruluşuna başvurarak sözleşme yapmıştır. Özel kuruluş santralin maliyeti için istisna sukuk ihraç ederek fon toplamıştır. Özel kuruluş santrali yaptırarak Yılmaz A.Ş.'ye 96 aylığına aylık 10.000 TL kira bedeli ile devretmiştir. Bölükbaşı finans kuruluşu Yılmaz A.Ş.'den aldığı kira gelirlerini belli aralıklarla sukuk yatırımcılarına paylaşmıştır. 96 ay sonunda santrali Yılmaz A.Ş.'ye devretmiştir.

Selem ve istisna modellerini birbirine çok benzediği gibi farklı yönleri de bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda modeller arasındaki farklılıklar açıklanmıştır.

Tablo 10: Selem Modeli ve İstisna Modeli Arasındaki Farklar

Mevcut, doğal ya da standart bir ürün/hizmet selem modeline konu olabilmektedir.	İstisna modeline konu olacak ürün/hizmet hali hazırda mevcut olmayan ve üretilmesi gereken bir ürün/hizmet olmalıdır.
Ücret ödemesi peşin yapılmaktadır.	Ücret peşin, taksitli veya avans şeklinde ödenebilmektedir.
Selem modeline misli mallar konu olmaktadır.	İstisna modeline özgün ürünler konu olmaktadır.
Selem sözleşmesi her iki tarafından rızası olmadan feshedilememektedir.	Taraflardan birinin sözleşmeyi feshetmesi yeterli olmaktadır.

Kaynak: Sürücü, Ş. (2018). *İslami Finans: Malezya Ve Türkiye Karşılaştırması*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

2.13.7. Diğer Sukuk Çeşitleri

Yukarıda yaygın olarak kullanılan sukuk çeşitlerinden ayrıntılı olarak bahsedilmiştir. Bunun dışındaki sukuk çeşitleri ise; Joala, Hibrid, Wakala, İstithmar, Menfa'a, Muzara'a, Musakat, Muğarese'dir.

➤ **Wakala Sukuk**

Arapçada vekâlet vekil velâyet türlerinden biri iken sözlük anlamı yetki vermek korumak güvenmek vb. anlamlarına gelmektedir. Son dönemlerde acentelik sözleşmesi olarak yaygınlaşmıştır. Bir iş veya proje için karşı tarafa vekâlet verilmesi ile gerçekleşmektedir. Vekil olan taraf vekâlet veren taraftan sabit bir ücret almaktadır. Bu yöntem genellikle yatırım fonlarında kullanılmaktadır ve kâr/zarar doğrudan yatırımcıya aktarılmaktadır. Vekâlet sözleşmesinde sözleşmenin yapılması esnasında en başından bütün şartların belirtilmesi gerekmektedir. Yapılacak olan proje iş veya yatırım faaliyetinin türü, vadesi, tutarı, miktarı en başından belirlenmektedir.

İslami ilkelere uygun olma koşulu dışındaki şartlar söz konusu faaliyete göre belirlenmektedir. Son dönemde vekâlet sözleşmeleri firma havuzundaki birçok varlığa dayalı olarak ihraç edilebilmektedir. Vekâlet sukuk ihraçlarında sözleşmeye konu olan varlıkların %50'den fazlasının maddi duran varlık olması durumunda İslam hukuku açısından ikincil piyasalarda işlem görebilmektedir.

➤ **Joala Sukuk**

Joala sistemi, istisna sukuk sistemine benzemektedir. İstisna sukukta fiziki mal gerekirken, joala sukukta hizmet gerekmektedir. Bu durumda satıcı yatırımcıya sunacağı hizmeti önceden belirlemiştir (Deloitte, 2020).

➤ **Hibrid (Melez) Sukuk**

Diğer sukuk çeşitlerinden iki veya daha fazlasının bir araya getirilmesiyle bir varlık havuzu oluşturulmaktadır ve bu şekilde karma sukuk yapısı elde edilmektedir. Karışık varlıklı bir sukuk, şeriata uyumlu bir yatırım portföyü ile desteklenmektedir. Çeşitlendirilmiş bir varlık havuzunun avantajını sunmaktadır (Deloitte, 2020).

Genellikle hibrid sukukların ikincil piyasalarda işlem görebilmesi için en az %51 oranında varlığa dayalı sukukların kullanılması gerekmektedir. Bu sukuk çeşitlerinin getirisini sabit getirili olabilmektedir. Bankaların ikincil piyasalara girebilmesi açısından hibrid sukuk önemlidir.

Piyasada işlem gören sukuk türlerinden çoğunluğu hibrid sukuktur. Türkiye'deki katılım bankası Kuveyt Türk'ün ihraç etmiş olduğu sukuklar da bu yapıda ihraç edilmiştir. Sukuk sahiplerine, varlıklardan elde edilen gelirden periyodik olarak geri ödeme yapılmaktadır.

➤ **İstithmar**

İstithmar, çoğunluğu gayrimenkullerden oluşan sukuk ihracı gerçekleştirebilmek için kullanılan yöntemdir. Fakat her ülkede kabul görmemektedir. Wakala gibi birkaç modelden oluşmaktadır. Bu yüzden İstithmar yöntemi ve wakala yöntemi hibrid yapılı sukuk modelidir.

➤ **Menfa'a Sukuk (Menfaat)**

Menfa'a sukuk (Menfaat) ise; VKŞ'ye bir varlık üzerinde, uzun vadeli kullanım hakkı sağlamaktadır. VKŞ, bu varlığı kullanarak elde ettiği geliri yatırımcılara dağıtmaktadır.

Muzara'a ziraat, Musakat sulamacılık ve Muğarese ağaç ortaklığı ağaç dikme ortaklığı anlamlarına gelmektedir. Bu sukuk türleri tarımsal faaliyetler için finansman sağlamak amacıyla geliştirilmiştir.

➤ **Muzara'a Sukuk**

Muzara'a sukuku, tarımsal faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde ekip-biçme işlerinin finansmanı için ihraç edilmekte ve sukuklar yatırımcılara bu tarlalar üzerinde sahiplik hakkı vermektedir.

➤ **Musakat Sukuk**

Musakat ise Muzara'aya benzemektedir. Fakat musakat meyve veren ağaçların sulanması ve bu ağaçların ortaklığı üzerine kurulmaktadır.

➤ **Muğarese Sukuk**

Muğarese ise ağaç dikim işlemi için yapılmaktadır (Aslan, 2012).

2.14. Türkiye'deki Kira Sertifikası Uygulaması ile AAOIFI Uygulamalarının Karşılaştırılması

Türkiye'de uygulanan kira sertifikaları ve AAOIFI uygulamalarına ilişkin yapılan karşılaştırma aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 11: Türkiye’deki Kira Sertifikası Uygulaması ile AAOIFI Uygulamalarının Karşılaştırılması

	AAOIFI	SPK Tebliği
Sukuk Çeşidi	14 adet sukuk çeşidi vardır.	Kira sertifikaları; a) Sahipliğe dayalı, b) Yönetim sözleşmesine dayalı, c) Alım-satıma dayalı, d) Ortaklığa dayalı, e) Eser sözleşmesine dayalı olmak üzere 5 çeşittir.
Sukuk İhraç Tarafları	Kaynak kuruluş, sukuk ihraççısı, sukuk sahipleri ve şeriat denetim kurulu olmak üzere 4 taraf bulunmaktadır.	Kaynak kuruluş, VKŞ ve yatırımcılar olmak üzere 3 taraf bulunmaktadır.
Şeriat Denetim Kurulu	Sukuk ihraçlarına ilişkin tüm hususların kontrol edilmesi için bir şeriat denetleme kurulu oluşturulması gerekmektedir.	SPK tebliğinde şeriat denetim kuruluna ilişkin herhangi bir madde bulunmamaktadır. SPK’da ve merkez bankasında denetim kurulu vardır.
Sukukun Dayandığı Sözleşme	Sukukun şeri sözleşmesine dayalı olarak ihraç edilmesi zorunludur ve sukuk gelirlerinin şeri faaliyette kullanılması zorunlu kılınmıştır.	VKŞ esas sözleşmesi için kuruldan uygun görüşün alınması zorunludur. VKŞ kuruluşu için gerekli bilgi ve belgelerle birlikte kurula başvurulmaktadır.
Sukukun İşlem Görmesi ve Borsaya Kaydı	Sukukun işlem görme durumu temsil ettiği varlığa ve varlığın alınıp satılmasına bağlıdır. Borç temsil eden murabaha, selem, istisna gibi sukuk türleri alınıp satılmamaktadır. Varlık temsil eden icare, mudârebe gibi sukuk türleri alınıp satılabilmektedir.	Kira sertifikaları halka arz edilerek veya halka arz edilmeksizin satılmak üzere ihraç edilebilmektedir. Halka arz edilecek kira sertifikalarının borsada işlem görmesi ve bu amaçla borsaya başvurulması zorunludur.
Sukuk Risklerini Karşılama Yöntemi	Sukuk riskini karşılamak amacıyla şeri yöntemlerden biri olan İslami tekâful sandığı kurulabilmektedir. Bu sandık sukuk sahiplerinin gelirlerinden kesilerek veya sukuk sahiplerinin verdiği bağışlarla kurulabilmektedir.	SPK tebliğinde bu maddeye yer verilmemiştir.
Sahipliğe Dayalı Kira Sertifikası ve Yönetim Sözleşmesine Dayalı Kira Sertifikası Uygulamasında varlık durumu, varlığın bakım masrafları, kiralanan varlığın tahrip (fena) olması durumunda, sözleşme bitiminde varlığın durumu	AAOIFI standardına göre sukuka konu olan varlığın değerlendirilmesi İslam şeriatına göre yapılmalı ve varlığın kullanılacağı faaliyetin belirtilmesi gerekmektedir. Söz konusu varlığın bakımına ilişkin masrafları varlık sahibine ait olmaktadır. Kiracı varlığın bakım masraflarından sorumlu olmamalıdır. Sukuka konu olan varlığa ilişkin tüm riskler VKŞ tarafından üstlenilmektedir. Sigorta ödemeleri VKŞ tarafından yapılmaktadır. Kira süresi bitiminden sonra varlığın kaynak kuruluşu tekrar intikal etmesi durumunda, intikalin ayrı bir sözleşme ile yapılması gerektiği ve nominal değerinde kesinlikle olmayacağını ifade edilmiştir.	SPK tebliğinde, sahipliğe dayalı kira sertifikası uygulamasına yönelik varlığın gelir durumu, varlığın bakım masrafları ve söz konusu varlığı tahrip olmasında ve sözleşme bitiminde varlığın durumuna ilişkin uygulanacak işlemlere dair herhangi bir düzenleme yoktur.
Türkiye’de Alım-Satıma Dayalı Kira Sertifikası Uygulamasının ile AAOIFI Uygulamasının Karşılaştırılması		

Varlığın Satın Alma Fiyatı Belirleme	Murabaha sözleşmesi akdedilirken malın alış fiyatına eklenen kârın VKŞ tarafından bildirilmesi zorunludur.	İhraca konu olan varlıkların birim fiyatları ihraç belgelerinin onaylanması için gerekli olan belgelerdendir.
Varlığın Riski	Varlığın riskleri satın alımından kaynak kuruluşa teslimine kadar VKŞ tarafından üstlenilmektedir.	Bu maddeye ilişkin düzenleme yoktur.
Murabaha Varlığın Cinsi	Murabaha işleminin emtia ve nakit benzeri varlıklar üzerinde yapılması kesin olarak yasaklanmıştır.	Bu maddeye ilişkin düzenleme yoktur.
Borsada İşlem Görme İmkânı	Bu tür kira sertifikaları borç temsil etmesi sebebi ile ikincil piyasada işlem görememektedir.	İhraca konu olan varlık veya hakların Borsa İstanbul Anonim Şirketi'nde alınıp satılması zorunludur.
Türkiye'de Ortaklık Sözleşmesine Dayalı Kira Sertifikaları Uygulamasının ile AAOIFI Uygulamalarının Karşılaştırılması		
Kâr Paylaşımı	Kâr dağıtım ortaklığın tasfiyesi ile yapılmaktadır. Tasfiyeden önce dağıtılan tutar kâr sayılmaz hesapta avans sayılmaktadır.	Maddeye ilişkin düzenleme yapılmamıştır.
Sözleşme Fasih Etme Hakkı	Herhangi bir ortağın kararına göre sözleşme feshedilebilmektedir. Müşaraka sözleşmesi bağlayıcı özelliğe sahip değildir.	Maddeye ilişkin düzenleme yapılmamıştır.
Bakım Masrafları ve Sigorta Birimleri	Taraflar ortakça karşılamak durumundadır.	Maddeye ilişkin düzenleme yapılmamıştır.
Sukuk İtfası	Kira sertifikasının nominal değeri üzerinden itfa edilmesi mümkün değildir.	Maddeye ilişkin düzenleme yapılmamıştır.
Kâr Paylaşımı	Girişimin tasfiye edilmesinden önce kâr belirlenmemektedir.	Maddeye ilişkin düzenleme yapılmamıştır.
Söz Konusu Girişimin Yönetimi	Müdarabaya ilişkin girişimin "Müdarib" tarafından ücrete tabi tutulmadan yapılmalıdır ve müdaribin başkasını tevkil etmesi durumunda, vekil ücretini kendi malından ödemek durumundadır.	Ortak girişim, girişimci tarafından veya girişimcinin atadığı üçüncü bir kişi tarafından yönetilmektedir.
Türkiye'de Eser Sözleşmesine Dayalı ve Yönetim Sözleşmesine Dayalı Kira Sertifikaları Uygulaması ile AAOIFI Uygulamalarının Karşılaştırılması		
Borsada İşlem Görme İmkânı	Bu tür kira sertifikaları borç temelli olduğu için ikincil piyasalarda işlem görememektedir.	Borsada işlem gören diğer kira sertifikaları ile aynı durumdadır.
İhracın Azami Değeri	AAOIFI'de bu maddeye ilişkin bilgi yoktur.	Eser sözleşmesine dayalı kira sertifikasının ihraç tutarı, gerçeğe uygun değer %90'ını aşamaz.
Teminat	Bir sakıncası bulunmamaktadır ve teminat verilmektedir.	VKŞ lehine menkul ve gayrimenkul rehini veya benzer nitelikte teminat verilmesi zorunludur.

Kaynak: ALLAHAM, A. (2018). *Katılım Bankacılığında Sukuk Uygulaması: Dünya ve Türkiye'de Karşılaştırması*. (Yüksek Lisans Tezi). Recep Tayyip Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.

2.15. AAOIFI Ürünlerinin Türkiye Muhasebe Standartları Açısından Değerlendirilmesi

Farklı görüşler üzerine şekillenen katılım (İslami) bankaları ve geleneksel bankaların mevzuat ve kurumsal düzenlemelerinin de farklı olması gerekmektedir. Fakat Türkiye gibi birçok ülke IFRS'ye uyma zorunluluğu getirmiştir. Her iki bankacılık türünde de aynı mevzuata uyma zorunluluğunun olması, İslami bankalar açısından belli aksaklıklara ve sorunlara sebep olabildiği gibi İslami bankacılık sisteminin farklılığını ve anlaşılmasını engellemektedir. Finansal bilgilerin gerçeğe uygun ve ihtiyacı karşılayacak şekilde sunulabilmesi için İslami muhasebe ve raporlama standartlarına ihtiyaç doğmuştur. 2019 yılında Kamu Gözetimi Kurumu tarafından uluslararası düzeyde İslami kurullarla uyumlu muhasebe standartları gibi birçok standart oluşturan AAOIFI kurumunun bazı standartlarının Türkiye mevzuatına kazandırılmasıyla birlikte katılım bankaları 01.01.2020 tarihinden itibaren uygulamaya geçmişlerdir. AAOIFI standartları birçok ülkede ihtiyari olarak uygulanmaktadır. Bazı ülkelerin zorunluluk getirdiği gibi bazı ülkelerde kendi muhasebe ve raporlama düzenlemelerini yapmaktadırlar. Tablo 13'te verildiği gibi Malezya, Endonezya, İran ve Pakistan, düzenlemelerini kendileri yapmaktadırlar (Ersoy, Çatıkkaş, & Yatbaz, İslami Muhasebenin Geleneksel Muhasebe ile Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, 2018).

AAOIFI muhasebe standartlarını uygulayarak IFRS'yi reddeden ülke bulunmamaktadır. Birçok ülke IFRS ile AAOIFI'yi birlikte uygulamaktadır. Bu da bu kuruluşların düzenlediği standartların tamamlayıcı nitelikte olduğu tezini pekiştirmektedir

Tablo 12: Ülkeler Bazında Muhasebe Standartları

	İslami Bankacılık	İslami Pencere	İslami Muhasebe Standartları	Geleneksel Muhasebe Standartları
Bahreyn	✓	✓	AAOIFI FAS	IFRS
Türkiye	✓		AAOIFI FAS	IFRS
Dubai	✓		AAOIFI FAS	IFRS
Malezya	✓		Yerel	IFRS
Endonezya	✓		Yerel	IFRS
Güney Afrika	✓		AAOIFI FAS	IFRS
İran	✓		Yerel	IFRS
Pakistan	✓		Yerel	IFRS
Suriye	✓		AAOIFI FAS	IFRS
Suudi Arabistan	✓	✓	AAOIFI FAS	IFRS
Umman	✓		AAOIFI FAS	IFRS
Katar	✓	✓	AAOIFI FAS	IFRS

Kaynak: Ersoy, M., Çatıkkaş, Ö., & Yatbaz, A. (2018). İslami Muhasebenin Geleneksel Muhasebe ile Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi*.4(1), 95-109.

Avrupa Birliği finansal raporlama standartlarını UFRS'ye yakınlaştırmaya karar verdiği için ABD GAAP (Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri) 'ı terk ettiğinden Uluslararası Finansal Raporlama Standartları, yeni bir konudur. IFRS, 2001 yılında Uluslararası Muhasebe Standartının (IAS) sürekliliği olarak Avrupa'nın birkaç ülkesinde büyüyordu. Şimdi, Avrupa Birliği, Çin, Japonya, Güney Kore, Avustralya, Rusya, vb. gibi büyük ülkeler de dahil olmak üzere dünya çapında 115'ten fazla ülke IFRS'ye ihtiyaç duymakta veya buna izin vermektedir. ABD GAAP'ı yıllarca benimseyen ABD de IFRS'yi kabul etmektedir.

AAOIFI ile UFRS'nin temel esasları birbirinden farklıdır. UFRS, geleneksel muhasebe raporlama standardı geliştirmekte iken, AAOIFI yalnızca İslami finans kurumları için standart geliştirmektedir. Yatbaz (2019), yazısında AAOIFI'nin IFRS karşısına rakip olarak değil tamamlayıcı bir kurum olarak standartlar yayınladığını belirtmiştir. Bu kuruluşlar birbirlerine rakip olsalardı her iki kurumunda her alanda standartlar yayınlamaları gerekirdi. Oysa IFRS'nin İslami finans ve muhasebe konusunda eksikleri AAOIFI'nin ise yalnızca İslami finans ve muhasebe alanında standartlar yayınlaması bu kurumların tamamlayıcı kurumlar olduğu tezini pekiştirmektedir.

Bu amaçla bu çalışmada AAOIFI standartlarından olan sukuk standardı özü itibarıyla ilgili TMS/TFRS ile karşılaştırılacaktır.

2.16. İslami Muhasebe Standartları (AAOIFI) ve Uluslararası Muhasebe Standartları (IASB) Arasındaki Temel Farklılıklar

Çalışmadaki muhasebe kayıtlarının anlaşılması açısından öncelikle İslami Muhasebe Standartları ve Uluslararası Muhasebe Standartları arasındaki temel farklılıklar karşılaştırılmıştır. Detaylı bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 13: İslami Muhasebe Standartları (AAOIFI) ve Uluslararası Muhasebe Standartları (IASB) Arasındaki Temel Farklılıklar

	AAOIFI	IASB
Sözleşmelerde İlişkilerin Esası	Kâr ve zararın paylaşımına dayanan sözleşmeler.	Borçlanan taraf ile kredi veren taraf arasındaki sözleşmeler faize dayanmaktadır.
Standartların Kapsadığı Alanlar	Sadece İslami finansal kuruluşlar ve ürünlerine yöneliktir.	Tüm sektörlerle ve ürünlere yöneliktir.
Yayımlanan Standartlar	Muhasebe standartları ile denetim, etik, yönetim ile İslam hukuku standartları da yayınlamaktadır.	Yalnızca genel muhasebe standartları yayınlamaktadır.
Yönetim	İslami şeriata veya kuran ve sünnet ilkelerine uygun yönetilmektedir.	Laik, etik, ticaret hukuku ve muhasebe tarafından yönetilmektedir.
İlkeler	İşlemlerin finansal tablolara alınmasında özüün önceliği ve İslam hukukunun temel kontratları, hak ile yükümlülükleri, İslam ilkeleri esas alınmaktadır.	Özüün önceliği esas alınmaktadır.
İşlemler	İslam şeriatına bağlı tüm işlemlere uygulanmaktadır.	Maksimum kârı gerçekleştirmek için tüm işlemlere uygulanmaktadır.
Raporlama	Sosyo-ekonomi ve dini olaylar ile işlemleri raporlamaktadır.	Yalnızca ekonomi olaylarla işlemler raporlanmaktadır.
Esas ve Tabiatı	Tahakkuk esası ve nakit esası birlikte uygulanmaktadır.	Sadece tahakkuk esası uygulanmaktadır.
	Şekil ve öz açısından düzenlemelere önem verilmektedir.	Özü şekilden üstün tutmuştur.
	Katılım hesapları gibi İslami fon toplama yöntemleri sonucunda oluşan gelirler ayrıca gösterilmektedir.	Faaliyet gelirleri olarak tek kaleme gösterilmektedir.
	Finansal kiralama işleminde kiralaayan taraf da kiraya veren gibi amortisman ayırabilmekte ve bunu AAOIFI kapsamında hazırlanan raporlara da dahil edebilmektedir.	Amortisman yalnızca kiraya veren tarafından ayrılmaktadır. Kiracı amortisman ayıramamaktadır.
	AAOIFI standartlarında fon toplama, kullandırma segmentleri ayrı ayrı kalemlerde gösterilmektedir. (murabaha, müşâreke, mudârebe)	Bütün kredi işlemleri tek kaleme 'krediler' başlığı altında kaydedilmektedir. Bu durum katılım bankalarının ihtiyacı olan bazı istatistiksel ve yönetsel bilgilerin üretimini zorlaştırmaktadır.
Finansal Tablo Unsurları	Varlıklar, Yükümlülükler, Yatırım Hesabı Sahiplerine Ait Özkaynaklar, Ortaklara Ait Özkaynaklar, Bilanço Dışı Kalemler, Gelir, Gider ve Zarar, Yatırım Hesaplarının Getirisi, Net Kâr (Net Zarar)	Varlıklar, Yükümlülükler Özkaynaklar, Gelirler, Giderler

Kaynak: Yatbaz, A. (2020). *Faizsiz Finans Muhasebe Standartları Alternatif mi Tamamlayıcı mı?* Erişim Adresi: <http://islamiktisadi.net/index.php/2020/03/02/faizsiz-finans-muhasebe-standartlari-alternatif-mi-tamamlayici-mi/>. (Erişim Tarihi:15.04.2020)ve Ullah, M. H., Ather, F., & Syed, M. (2010). *Islamic Accounting Systems and Practices. The Cost and Management*. kaynaklarından uyarlanmıştır.

Standartlara ilişkin bilgiler genel hatlarıyla verildikten sonra, AAOIFI sukuk modeline ilişkin standartların ilgili TMS/IFRS'lerle olan ilişkileri incelenmiştir.

2.17. AAOIFI ve TMS/IFRS Standartları

AAOIFI standartlarının Türkiye mevzuatına kazandırılmasıyla birlikte sukuk modeline ilişkin standartlar detaylı olarak incelenerek, katılım bankalarının AAOIFI standartlarından önce uyguladıkları TMS/IFRS standartlarıyla FFMS ilişkisi aşağıda incelenmiştir.

2.17.1. FFMS 28 Murabaha ve Diğer Vadeli Satışlar

KGK, murabaha işlemlerine yönelik FFMS 28: Murabaha ve Diğer Vadeli Satışlar standartını Türkiye mevzuatına kazandırmıştır. Standartın amacı alıcı ve satıcı tarafların murabaha ve diğer vadeli satış işlemlerinin finansal tablolara alınması, ölçülmesi ve açıklamalarına yöneliktir(FFMS 28,md. 1).

Faizsiz finans kuruluşlarının müşteri siparişi doğrultusunda varlığın mülkiyetine sahip olması sonucu oluşturduğu stokun risk ve getirilerinin edindiği an itibarıyla bunu finansal tablolara almaktadır. Bu stoklar satın alma maliyetleri ile kaydedilmektedir. Kayda alınan bu stok maliyeti stokun mevcut duruma getirilmesi, nakliye maliyeti, her türlü vergi vb. maliyetlerini içermektedir. Stoklara ilişkin yapılan indirim, ticari iskontolar stok maliyetlerinden düşülmelidir. Parçalar şeklinde oluşturulan stoklar parçalar ölçütüne kayda alınmaktadır (FFMS 28,md. 5).

Müşterinin stokları alım vaadinde bulunmasıyla stoklar maliyet bedeli ile kayda alınmaktadır. Müşteri tarafından vadin oluşmaması durumunda stokların defter değeri üzerinde düzeltmeler yapılarak net gerçekleşebilir değere indirgenerek finansal tablolara alınmaktadır (FFMS 28,md. 7).

Murabahaya konu olan varlık vadeli biçimde satıldığında alacaklar finansal durum tablosunda hasılat ise gelir tablosunda gösterilmektedir (FFMS 28,md. 8).

Murabaha alacakları ilk ölçümde alacaklar itibarı değer ile finansal tablolara alınmaktadır. İtibarı değer brüt tutarından veya fatura tutarından oluşmaktadır (FFMS 28,md. 9).

Söz konusu varlıkların sonraki ölçümleri net gerçekleşebilir değer ile maliyet değerinden düşük olan değer üzerinden yapılmaktadır (FFMS 28,md. 11).

Murabaha işleminde cari dönemi aşmayan vade olması ve nakit işlem olması durumunda oluşan kârlar sözleşmenin yapıldığı tarihte kayda alınmaktadır. Cari dönemden uzun vadelerin oluşması durumunda taksitli ödemeler ve oluşan kârlar tahakkuk esasına göre veya nakit esas yöntemine göre kaydedilmektedir. Tahakkuk esas yönteminde elde edilen kârlar tahsil edilip edilemediğine bakılmadan vade dönemlerinde eşit oranda veya anlaşılabilir oranda dağıtılmaktadır. Nakit esas yönetimde ise oluşan kârlar elde edildikçe kaydedilmektedir (FFMS 28,md. 12-13).

Faizsiz finans kuruluşunun söz konusu varlık üzerinde ekonomik fayda sağlayamadığı durumda murabaha stokundaki varlık finansal tablo dışı bırakılmaktadır (FFMS 28,md. 18).

Murabaha alacaklarının finansal tablo dışı bırakılması müşterinin borcunu bitirmesiyle veya ödeme gücünü kaybetmesiyle gerçekleşmektedir (FFMS 28,md. 20).

Murâbaha ya da vadeli satış işlemine konu olan stokların satılması durumunda, satışların maliyeti olarak finansal tablolara alınmaktadır (FFMS 28,md. 22).

Vadeli işlemlerde oluşan kâr ertelenmiş kâr hesabında izlenmekte ve ertelenmektedir. Peşin işlemlerde ertelenme durumu olmamaktadır (FFMS 28,md. 23).

Ertelenmiş kâr, kredi dönemi süresince itfa edilerek gelir hesabına aktarılmaktadır (FFMS 28,md. 23).

Murâbaha veya vadeli satış sözleşmesinin düzenlenmesi ile oluşan işlem maliyetleri, ilgili dönemin gelir tablosuna alınmaktadır (FFMS 28,md. 30).

Müşteriye sağlanan yapılandırma ve hizmet ücretleri, ilgili işlemler yapıldığında finansal tablolara alınmaktadır (FFMS 28,md. 31).

Satışın gerçekleşmesinden sonra alınan iskonto satış maliyetinden düşülmektedir (FFMS 28,md. 32).

İskonto tutarının müşteriye yansıtılması durumunda tutar, gelir tablosuna brüt hasılat iskonto olarak finansal tablolara alınmaktadır (FFMS 28,md. 33).

İskonto tutarının müşteriye yansıtılmadığı durumda, peşin gerçekleşen işlemlerde bu tutar, ilgili dönemin gelir tablosuna alınmaktadır (FFMS 28,md. 34).

Alıcı tarafın başlangıçta ödediği avans veya teminatlar finansal tablolarda satıcının yükümlülüğü olarak izlenmektedir (FFMS 28,md. 35).

Murabaha ve Diğer Vadeli İşlemler standartı Türkiye Finansal Raporlama Standartlarından TMS 2 Stok Standartı ile maliyet tanımları açısından benzerlik göstermektedir.

TMS 2’de stok maliyeti; tüm satın alma, dönüştürme, mevcut durumuna ve konumuna getirilmesi için katlanılan diğer maliyetleri içermektedir. FFMS 28’de de stok maliyeti stokun mevcut duruma getirilmesi, nakliye maliyeti, her türlü vergi vb. maliyetlerini içermektedir.

Uluslararası Muhasebe Standartlarının murabaha işlemlerine yönelik standardı bulunmamaktadır. 2014 yılında İslami Finans İstişare Grubu’nun düzenlediği toplantıda murabaha işlemlerinde UFRS 9: Finansal Araçlar standartının uygulanabileceği görüşüne varılmıştır. Faizsiz finans kuruluşları murabaha işlemlerinde FFMS 28’in yayınlanmasından önce UFRS 9’u uygulamaktaydılar. Müşteri talebi doğrultusunda gerçekleşen murabaha işlemlerinde asıl görevin bankanın finansman sağlamak olduğu anlaşılmaktadır. Müşteri talebi olmadan yapılan murabaha sözleşmelerinin ise ticari anlaşma olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda ise UFRS 15: Müşteri Sözleşmelerinden Doğan Hasılat standartı hükümleri uygulamaya konmaktadır (Yatbaz, 2019).

2.17.2. FFMS 3 Mudârebe Finansmanı

Bu standart fon sağlayıcısı olan FFK ile katılım bankalarının gerçekleştirdiği mudârebe işlemlerinin başlangıcından bitişine kadar geçen süreçte uygulanmaktadır. Aynı zamanda bu standart katılım bankasının mudârebede kullanmak amacıyla sağladığı sermayeye ilişkin işlemleri de kapsamaktadır. Standart katılım bankasının mudârebe işlemindeki kâr veya zararındaki payını kapsayan işlemlere de uygulanmaktadır (FFMS 3,md. 1).

Standart mudarebe sermayesinin aynı veya nakdi şekilde mudaribe ödendiğinde ya da müdaribin hesabına yazıldığında finansal tablolara alındığını belirtmektedir. Mudârebe finansmanı sermayesinin taksitler halinde ödenmesine karar verilmesi durumunda ödemenin her taksitinin ödeme zamanında finansal tablolara alındığını belirtmektedir.

Mudârebe sözleşmesinin sona ermesi gelecekteki bir zamana ertelenmesine veya gelecekte meydana gelecek bir olayın gerçekleşmesine bağlı ise sermayen mudaribe ödendiğinde finansal tablolara alınmaktadır (FFMS 3,md.2/1/1-2/1/3).

FFMS 3 Mudârebe Standartı katılım bankası veya faizsiz finans kuruluşunun fon sağladığı mudârebe finansmanı işlemlerine ve mudârebede kullanmak üzere sağladığı sermayeye ilişkin işlemlere uygulanmaktadır. Bu amaçla FFMS 3 Mudârebe Finansmanı ve TFRS 11 Müşterek Anlaşmaları standardı ile benzerlik göstermektedir. FFMS 3 Mudârebe Standartı işlemlerin başlangıcından bitişine kadar geçen süreyi kapsayarak uygulanmaktadır. TFRS 11 Müşterek Anlaşmaları standardı FFMS 3 Mudârebe Standartı ile süre ve iş sınırlılıkları bakımından benzerlik göstermektedir. TFRS 11 Müşterek Anlaşmaları standardı da anlaşmanın taraflarını, kapsamını ve süresini kapsamaktadır.

Mudârebe finansmanı işlemleri katılım bankasının finansal tablolarında mudârebe finansmanı başlığı altında kayda alınmaktadır. Sermayesinin maddî varlık olarak sağlanmadığı durumda ise parasal olmayan mudârebe varlıkları başlığı kullanılarak kayıt yapılmaktadır (FFMS 3,md.2/1/4).

Katılım bankası tarafından nakit olarak karşılanan mudârebe sermayesinin ölçümü müdaribin hesabına yazılan tutar veya sözleşme tarihinde ödenen tutar üzerinden ölçülmektedir. Aynı olarak koyulan mudârebe sermayesinin ölçümü varlıkların gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülmektedir. Gerçeğe uygun değer ve defter değeri arasında oluşan fark katılım bankasının kârı veya zararı olarak kayda alınmaktadır (FFMS 3,md.2/2/2).

Taraflarca katılan sözleşme giderleri taraflar arasında aksi kararlaşılmadıkça sermayenin parçası olarak dikkate alınmamaktadır (FFMS 3,md.2/2/3).

Raporlama dönemi sonunda katılım bankasına mudârebe sermayesinden yapılan herhangi bir geri ödeme mudârebe sermayesinden düşülmektedir (FFMS 3,md.2/3/1).

Mudârebe sermayesinin belirli bir kısmının iş başlangıcından önce müdaribin herhangi kusuru veya ihmeline uğramaksızın hasara ilişkin zarar oluşması sonucu, oluşan zarar mudârebe sermayesinden düşülerek katılım bankasının zararı olarak kayda alınmaktadır. Zararın işin başlangıcından sonra oluşması durumunda mudârebe sermayesinin ölçümü etkilenmemektedir.

Mudârebe sermayesinin tamamının mudaribin ihmeline ve kusuruna uğramaksızın kaybedilmesi sonucunda mudârebe feshedilmekte ve ilgili hesap kapatılmaktadır. Oluşan zarar katılım bankasının zararı olarak dikkate alınmaktadır (FFMS 3,md.2/3/3).

Mudârebe sözleşmesinin tasfiye ve feshedilmesiyle birlikte hesabın ortaya çıkan kâr veya zarar sebebiyle kapatılmasıyla sermayenin katılım bankasına ödenmediği durumda sermaye müdaribden alacak olarak finansal tablolara alınmaktadır (FFMS 3,md.2/3/4).

Raporlama dönemi boyunca başlayıp sona eren mudârebe işlemlerinden oluşan kâr zarar katılım bankası tarafından tasfiye anında finansal tablolara alınmaktadır (FFMS 3,md.2/4/1).

Mudârebe finansmanının birden fazla raporlama dönemince devam etmesi sonucunda katılım bankası ve müdarib arasındaki hesabın kısmi veya nihai olarak sonuçlanmasıyla katılım bankasının oluşan kârdan alacağı pay kâr dağıtım esaslarına göre yapılmaktadır. Herhangi bir dönemde oluşan zarar ise mudârebe sermayesinden düşülerek o döneme ait finansal tablo hesaplarına alınmaktadır (FFMS 3,md.2/4/2).

Hesabın kapatılması veya tasfiye edilmesiyle katılım bankasının müdaribden kâr payını alamaması durumunda müdaribin ödemesi gereken kâr payı müdaribden alacak olarak finansal tablolara alınmaktadır (FFMS 3,md.2/4/3).

Tasfiyeden doğan zarar tasfiye sırasında mudârebe sermayesinden düşülerek finansal tablolara alınmaktadır (FFMS 3,md.2/4/4).

Müdaribin ihmal veya kusurundan kaynaklanan zararlar müdaribin yükümlülüğündedir. Oluşan bu zararlar müdaribden alacak olarak finansal tablolara kaydedilmektedir(FFMS 3,md.2/4/5).

TFRS 11 ile FFMS 3'ün benzerlikleri bulunduğu gibi farklılıkları da bulunmaktadır.

TFRS 11 Müşterek Anlaşmaları standartı anlaşma tarafları olan bütün işletmeler tarafından uygulanabilmektedir. FFMS 3 Mudârebe Standartının ise kapsadığı alanlar kısıtlanmıştır.

Bu standart fon sağlayıcısı olan FFK ile katılım bankalarının gerçekleştirdiği mudarebe işlemlerinin başlangıcından bitişine kadar geçen süreçte uygulanmaktadır. Aynı zamanda bu standart katılım bankasının mudârebede kullanmak amacıyla sağladığı sermayeye

ilişkin işlemleri de kapsamaktadır. Standart katılım bankasının mudârebe işlemindeki kâr veya zararındaki payını kapsayan işlemlere de uygulanmaktadır.

Müdarib tarafın defterleri ve mudârebede defterlerinde bu işlemlerin muhasebeleştirilmesini, katılım bankasının kısıtlanmamış mudârebe yatırım hesaplarının fonlarını alması gibi durumları kapsam içerisine almamıştır.

FFMS 3'te mudârebe sermayesi müşteriye ödendiği anda ya da hesaba yazıldığında finansal tablolara alınmaktadır. Bu açıdan bakıldığında FFMS 3 Mudârebe Finansmanı standardı, TFRS 2 Hisse Bazlı Ödemeler standardı ile muhasebeleştirme açısından benzerlik göstermektedir.

TFRS 2 Hisse Bazlı Ödemeler standardında elde edilen veya devri alınan mal veya hizmetlerin teslim alındıkça veya hizmet sağlandıkça muhasebe kaydı yapılmaktadır.

Faizsiz bankacılık sisteminde ayrıntıların fazla olması FFMS 3'ün TFRS 2'ye göre daha ayrıntılı olduğunun belirtisidir. Katılım bankacılığında mudarebeden alınan pay kâr payı olarak bilinmekte ve kâr payı gideri olarak kayda alınmaktadır. Geleneksel bankacılıkta faiz gideri olarak muhasebe kaydı yapılmaktadır.

2.17.3. FFMS 4 Müşâreke Finansmanı

FFMS 4 Müşâreke Finansmanı standardı da FFMS 3 Mudârebe Finansmanı standardı gibi kapsam bakımından incelendiğinde TFRS 11 Müşterek Anlaşmaları standardı ile, muhasebeleştirilmesi açısından bakıldığında TFRS 2 Hisse Bazlı Ödemeler standardı ile benzerlik göstermektedir.

Bu standart FFK ya da katılım bankası tarafından müşâreke veya azalan müşâreke şeklinde gerçekleşen müşâreke finansmanı işlemlerine uygulanmaktadır.

Standart hükümlerinin katılım bankasının sözleşmesine veya faaliyette bulunduğu ülke mevzuatına ilişkin yasal uyumsuzlukların sözleşmede belirtilmesi istenmektedir (FFMS 4,md.1).

Müşâreke Finansmanının Muhasebeleştirilmesi, Müşâreke sermayesinin katılım bankası tarafından payı doğrultusunda ortağa ayni veya nakdi olarak ödenmesiyle ya da müşâreke hesabında ortağın kullanılabilir hale getirilmesinin ardından finansal tablolara alınmaktadır. Katılım bankasının müşâreke sermayesinde ortak olduğu pay müşâreke finansmanı başlığı altında hesaba kaydedilmektedir (FFMS 4,md.2/1).

TFRS 2 Hisse Bazlı Ödemeler standartı muhasebeleştirme işlemleri:

TFRS 2 Hisse Bazlı Ödemeler standartına göre, hisse bazlı ödeme işlemlerinden kazanılan ya da devralınan mal ve hizmetlerin teslimi gerçekleştikçe işletme tarafından kaydı yapılmaktadır. Bu mal veya hizmetlerin varlık olarak muhasebeleştirilmesinin uygun görülmediği durumda bu kalemler gider olarak kayda alınmaktadır (TFRS 2,md.8-9).

Katılım bankasının müşâreke sermayesine nakit olarak koyduğu payın ölçümü ödenen tutar ya da hesapta bulunan ortağın kullanıma hazır hale getirilmiş tutar üzerinden yapılmaktadır.

Bankanın müşâreke sermayesine aynı olarak koyduğu payı varlığın gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülmektedir. Yapılan değerlendirme sonucu ortaya farkın çıkması katılım bankasının kârı veya zararı olarak finansal tablolara alınmaktadır. Özkaynaktan karşılanan hisse bazlı ödeme işlemlerinin ölçümü yapılırken piyasa değerinin güvenilir bir şekilde tahmin edilmesinin mümkün olmadığı durumda elde edilen mal veya hizmetler ve bu mal ve hizmetlerin özkaynakta meydana getirdiği artış direkt olarak mal veya hizmetlerin gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülmektedir.

Bu değer güvenilir bir şekilde tahmin edilememesi durumunda ise ölçüm özkaynağa dayalı finansal araçların gerçeğe uygun değerleri referans alınarak yapılmaktadır.

Taraflardan biri veya her ikisinin de fizibilite çalışmalarına vb. ilişkin yaptığı aksi kararlaştırmadıkça müşâreke sermayesinin parçası olarak görülmemektedir (FFMS 4,md.2/2).

Katılım bankasının raporlama dönemi sonunda sabit müşâreke sermayesindeki payının ölçümü tarihi maliyeti üzerinden yapılmaktadır.

Raporlama dönemi sonunda bankanın azalan müşâreke sermayesindeki payı ortağa devri gerçekleşen her tür payın tarihi maliyetin düşülmesiyle kalan payın tarihi maliyeti üzerinden ölçümü yapılmaktadır.

Ölçüm sonucu tarihi maliyet ile gerçeğe uygun değer arasında oluşan fark katılım bankasının gelir tablosuna kâr veya zarar olarak yansımaktadır.

Azalan müşârekenin paylarının tamamının devri gerçekleşmeden tasfiye edilmesi durumunda katılım bankasının müşâreke finansmanı hesabı kazandığı tutar sebebiyle

alacaklandırılmaktadır. Kâr veya zararın oluşması ile payın geri kazanılan tutarı ile defter değeri arasındaki fark katılım bankasının gelir tablosuna yansımaktadır.

Müşârekenin tasfiye edilmesi veya feshedilmesiyle müşâreke hesabının kapatılması sonucu bankanın payının ödenmemiş olması durumunda banka finansal tablolara bu payı ortaktan alacak şeklinde yansıtılmaktadır (FFMS 4,md.2/3).

Bankanın raporlama döneminde başlayıp sona eren müşâreke işlemlerindeki payına ilişkin kâr veya zararı tasfiye anında finansal tablolara alınmaktadır.

Müdârebe finansmanının birden fazla raporlama dönemince devam etmesi sonucunda katılım bankası ve müdarib arasındaki hesabın kısmi veya nihai olarak sonuçlanmasıyla katılım bankasının oluşan kârdan alacağı pay kâr dağıtım ölçüsünde yapılmaktadır. Herhangi bir dönemde oluşan zarar ise müdârebe sermayesinden düşülerek o döneme ait finansal tablo hesaplarına alınmaktadır (FFMS 4,md.2/4).

TFRS 11 Müşterek Anlaşmaları standardı, müşterek anlaşma tarafı olan tüm işletmeler tarafından uygulanmakta iken FFMS 4 Müşâreke Finansmanı standardı kısıtlamalar getirmiştir. FFMS 4 Müşâreke Finansmanı standardı, müdârebe işlemlerini, müşâreke fonlarının zekâtı ve müşâreke ortağının defterlerini müşârekenin kayıtlarında, müşâreke işlemlerinin muhasebeleştirilmesini kapsamamaktadır.

2.17.4. FFMS 7 Selem ve Paralel Selem

FFMS 7 Selem ve Paralel Selem Standardı ve TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar standardı arasında muhasebeleştirme açısından benzerlik bulunmaktadır.

FFMS 7 Selem finansmanı ile paralel selem işlemlerine yönelik muhasebe kurallarını kapsamaktadır. Katılım bankasının selem işleminde ödediği para ya da paralel selem işleminde aldığı mala ilişkin muhasebe uygulamalarını selem işlemlerinde müsellemin alımı ya da satımını veya benzerinin paralel selemde teslimini içermektedir. Standart selem finansmanını ve paralel selem finansmanına ilişkin gelirlerin giderlerin kazançların ve kayıpların finansal tablolara alınmasını kapsamaktadır (FFMS 7,md. 1).

Selem finansmanı ve paralel selem işlemlerine ilişkin muhasebe uygulamaları selem sermayesinin müsellemin ileyhe aynı, nakdi veya fayda olarak ödenmesiyle veya

kullanılabilir duruma getirilmesiyle selem sermayesinin finansal tablolara kaydı yapılmaktadır (FFMS 7,md.2/1).

Katılım bankasının selem sermayesinin aynı nakdi fayda olarak almasıyla paralel selem işlemleri finansal tablolara alınmaktadır (FFMS 7,md.2/2).

Sermaye sözleşme tarihinde ödenen tutar üzerinden ölçülmektedir.

Aynı yada nakdi olarak sağlanan sermayenin ölçümü söz konusu varlığın ya da faydanın taraflar arasında mutabık kalınan gerçeğe uygun değeri üzerinden yapılmaktadır (FFMS 7,md.2/3).

Finansal dönem sonunda sermaye yukarıda belirtilen ölçüm yöntemiyle ölçülmektedir.

Müsellem ileyidin, müsellem fihi tam ya da teslim etmeme olasılığı varsa ya da müsellem fihin değerinde düşme olasılığı söz konusu ise katılım bankasının tahmini zararı tutarı kadar karşılık ayırması gerekmektedir. Selem finansmanı işlemleri bankanın finansal tablolarında selem finansmanı başlığında paralel selem işlemleri ise paralel selem başlığı altında yükümlülük şeklinde sunulmaktadır (FFMS 7,md.2/4).

Banka tarafından alınan ve müsellem fihin oluşturulan varlıkların kaydı tarihi maliyet üzerinden yapılmaktadır (FFMS 7,md.2/5/1).

Sözleşmede belirtilen türde ve farklı kalitede müsellem fihin alınması söz konusu olduğunda alınan müsellem fihin piyasa değerinin sözleşmede belirtilen müsellem fihi değerine eşitse alınan müsellem fihin ölçümü, defter değeri üzerinden yapılarak kayda alınacaktır. Alınanın değeri, sözleşmede belirtilen değerden düşük ise alınan müsellem fihin değeri alım tarihindeki piyasa değeri üzerinden ölçülerek kayda alınacaktır ve oluşan fark zarar olarak tabloya alınacaktır (FFMS 7,md.2/5/2).

Müsellem fihin teslim tarihinde, tamamının ya da belirli bir kısmının tesliminin gerçekleşmemesi ve teslim tarihinin uzatılması durumunda müsellem fihin defter değerinde değişiklik yapılmamaktadır (FFMS 7,md.2/5/3/1).

Selem sözleşmesinin kısmen veya tamamen iptal edilmesi müşterinin sermayeyi geri ödememesi durumunda bu tutar finansal tablolara müşteriden alacak olarak yansımaktadır (FFMS 7,md.2/5/3/2).

Müsellem fihin tamamının veya bir kısmının müşterinin kasıt veya kusuru sebebiyle katılım bankasına teslim edilememesi durumunda selem sözleşmesinin tamamen veya

kısmen iptal edilmesi müşterinin gereken kısmı ödeyememesi finansal tablolara müşteriden alacak şeklinde yansımaktadır (FFMS 7,md.2/5/4/1,a).

Katılım bankasına müselleme fihi karşılık teminat olarak menkul kıymetlerin verilmesi ve bunların satışından elde edilen gelirin defter değerinden düşük olması sonucunda oluşan fark müşteriden alacak olarak finansal tablolara alınmaktadır. Gelirin defter değerinden fazla olması durumunda müşteriyle ilgili hesap fark kadar alacaklandırılmaktadır (FFMS 7,md.2/5/4/1,b).

Katılım bankasının lehine işleyen her tür ek tutar için müşteri hesabı borçlandırılmaktadır (FFMS 7,md.2/5/4/1,c).

Müselleme fihi başka tür mallarla ikame edilebilmesi, ancak ikame edilen malın piyasa değerinin (gerçeğe uygun değer) müselleme fihi defter değerinden az olması durumunda gerçekleşmektedir (FFMS 7,md.2/6).

Raporlama dönemi sonunda selem finansmanı yoluyla edinilen varlıkların değerinin ölçümü tarihi maliyeti ve nakit benzeri değerinden düşük olanı üzerinden yapılmaktadır. Nakit benzeri değer daha düşük çıkması sonucunda arada oluşan fark zarar olarak gelir tablosuna alınmaktadır (FFMS 7,md.2/7).

FFMS 7 Selem ve Paralel Selem ile TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar standardı arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri incelediğimizde;

Selem işlemlerinin miktarı, teslim zamanı, içeriği ve şekli bellidir. Karşılığın ise zamanı, miktarı, şekli belli olmamaktadır.

TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar standardında karşılığın finansal tablolara alınmadan önce güvenilir bir biçimde tahmin edilebilir olması gerektiği koşulu vardır. Selemde ise geçmiş bir olaydan kaynaklanan ve tahmin edilebilen mevcut bir yükümlülük için karşılık ayrılmaktadır. Karşılıkların finansal tablolara alınması noktasında faizsiz ve faizli bankacılığın benzediği söz konusudur.

2.17.5. FFMS 10 İstisna ve Paralel İstisna

FFMS 10 İstisna ve Paralel İstisna standardı ile TMS 2 Stoklar standardı kapsamı ilk madde malzeme açısından benzerlik göstermektedir.

Bu standart ,istisna ve alt istisna işlemlerinden ortaya çıkan hasılat, maliyet, kazanç ve kayıpların kaydının yapılması, katılım bankası ile FFK tarafından sunulması ve açıklanmasına ilişkin muhasebe işlemlerini kapsamaktadır (FFMS 10,md.1).

İstisna maliyetleri, direkt maliyetleri, eserin üretim maliyetleri ve sözleşmeye dayalı olan endirekt maliyetleri kapsamaktadır. Satış giderleri, genel yönetim giderleri, ARGE giderleri bu maliyetlere dahil edilmemektedir (FFMS 10,md.2/1,a).

Bir finansal dönemde ortaya çıkan istisna maliyetleri ile sözleşme öncesi maliyetler katılım bankasının finansal durum tablosunda varlıklar grubunda raporlanır (FFMS 10,md.2/1,b).

Sözleşme öncesinde katlanılan maliyetler katlanıldığı zaman finansal tablolara ertelenmiş maliyetler olarak alınmaktadır ve sözleşmenin tamamlanmasıyla devam eden istisna hesabına devri yapılarak muhasebeleştirilmektedir. Sözleşme tamamlanmıyor, imzalanmıyor ve gelecekte imzalanması muhtemel görünmüyor ise söz konusu olan ertelenmiş maliyetler raporlama döneminde giderleştirilmektedir (FFMS 10,md.2/1,c).

Alt istisna maliyetleri direkt maliyetler ise sözleşme öncesinde katlanılan maliyetleri içeren endirekt maliyetleri kapsamaktadır (FFMS 10,md.2/2,a).

İstisna hasılatı satıcı konumunda ise katılım bankasının alıcı konumundaki karşı tarafın aralarında mutabıka vardığı bedelin tümünü ifade etmektedir. Bu bedele bankanın sözleşme de belirtilen kâr marjı da dahildir.

İstisna hasılatı ise kâr marjı, katılım bankasının finansal tablolarına tamamlanma yüzdesi yöntemi veya tamamlanmış sözleşme yöntemiyle yansıtılmaktadır (FFMS 10,md.2/3/1).

Tamamlanmış sözleşme yöntemi ise tamamlanma yüzdesi ile maliyetin raporlama dönemi sonunda hesaplanmasının mümkün olmadığı olağan dışı durumlarda uygulanmaktadır. Bu sebeple hiçbir sözleşme hasılatı sözleşme tamamlanana kadar tablolara alınmamaktadır. Bunun sonucunda birikmiş sözleşme maliyetleri devam eden istisna hesabına yansıtılarak ileri taşınmaktadır (FFMS 10,md.2/3/1/2).

Sözleşme bedeli alıcı tarafından sözleşme süresince yapılan işteki ilerlemeye göre taksitler halinde yapılabileceği gibi tamamı veya bir kısmı sözleşmenin sonuçlanmasının ardından da yapılabilmektedir. Sözleşme süresi boyunca ödenen bedelin tümü ile üzerinde anlaşma yapılan toplam bedel arasında oluşan ertelenmiş kâr, bankanın finansal

durum tablosunda istisna alacaklarından mahsup edilmektedir. Ertelenmiş kârların finansal tablolara yansıtılmasında iki yöntemden biri kullanılmaktadır. Bunlardan ilki ve en çok tercih edileni her raporlama dönemine ait kârın söz konusu dönemde kalması, gelecek dönemde ertelenmiş kârın alacak olarak orantılı dağıtılmasıdır. İkinci yöntem taksit ödemeleri alındıkça finansal tablolara yansımaktadır (FFMS 10,md.2/3/2).

Alıcının vadeden önce ödeme yapması halinde banka bu sebeple kârının bir kısmından vazgeçebilmektedir. Vazgeçilen kâr tutarı ertelenmiş kârlar hesabında ve istisna alacakları hesabından düşülmektedir(FFMS 10,md.2/3/3).

Katılım bankacılığına istisna işlemlerinden meydana gelen alacaklar istisna alacakları olarak finansal tablolara geçmektedir. Benzer işlemler geleneksel bankacılıkta finansal tablolara ticari ve diğer alacaklar hesabı ile yansımaktadır.

2.17.6. FFMS 8 İcare ve İcare Müntehiye Bittemlik

Bu standart faizsiz finans kuruluşu veya katılım bankasının kiracı veya kiraya veren konumunda icareye ilişkin giderleri, hasılatı, kayıp ve kazançlara ilişkin muhasebe kurallarını düzenlemeye yöneliktir. TFRS 16 Kiralamalar standardı ile benzerlik göstermektedir.

TFRS 16 Kiralamalar standardı kiralamayı, bir varlığın belirli bir bedel karşılığında kullanım hakkını belirli bir süreliğine devreden sözleşmeler veya sözleşmelerin bir parçası şeklinde tanımlamaktadır.

İcare; faaliyet icaresi ve icare müntehiye bittemlik olarak iki grupta sınıflandırılmaktadır.

TFRS 16 Kiralamalar standardında kiraya veren taraf kiralamaları faaliyet kiralaması ve finansman kiralaması olarak iki sınıflandırmaya tabii tutmaktadır. Kiracı açısından böyle bir ayırım yapılmamaktadır (TFRS 16,md. 61).

Kiralamalar standardında iki tür kiralama söz konudur. Birincisi dayanak varlığın mülkiyetinin kiralama süresi sonunda devredilmesiyle sonuçlanan finansal kiralama, diğer ise mülkiyetin devredilmediği faaliyet kiralamasıdır. Kiralamaların her biri faaliyet kiralaması ya da finansal kiralama olarak sınıflandırılmaktadır. Bir kiralamanın finansal kiralama veya faaliyet kiralaması olması, sözleşmenin özüne bağlıdır. Bu sebeple, İcare Müntehiye Bittemlikte varlığın devri ile sonuçlanması ile bir finansal kiralama işlemidir.

TMS 17 Kiralamalar standartında kiralama işlemine konu varlığın her iki taraf açısından da finansal kiralama veya faaliyet kiralaması şeklinde sınıflandırılması ve muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. TFRS 16 Kiralamalar standartına göre ise kiracı tarafından gerçekleştirilen kiralama işlemlerinin tamamı, finansal kiralama işlemi olarak sınıflandırılmaktadır. Bu sebeple TFRS 16 Kiralamalar standartının uygulamaya konulması ile FFMS 8 İcâre ve İcâre Muntehiye Bittemlik standartına göre uygulanan faaliyet icâresi işlemleri ile faaliyet kiralaması ile ilgili kiracının tutması gereken muhasebe kayıtları, AAOIFI standartları ile daha da farklılaşır hale gelmiştir. İcâre muntehiye bittemlik işlemlerinde kira konusu varlığa ilişkin bakım ve onarım işlemleri kiracının bir ihmâl veya kusuru olmadığı sürece kiraya veren tarafından karşılanmakta iken TFRS 16 Kiralamalar standardı kapsamında bu işlemler finansal kiralama olarak değerlendirilmekte ve kiralama işlemine konu varlığa ilişkin risklerin ve faydaların İcâre sözleşmesinin başlangıcında kiracıya devredildiği varsayılmaktadır (Yatbaz, 2019)

TFRS 16 Kiralamalar standartına göre, finansal kiralama ve faaliyet kiralamasının muhasebeleştirilmesine ilişkin kiraya veren tarafından yapılması gereken işlemler, finansal kiralama işleminin muhasebeleştirilmesine ilişkin kiracı tarafından yapılması gereken işlemler ile FFMS 8 İcâre ve İcâre Muntehiye Bittemlik standartına göre yapılması gereken kayıtlar aşağıda tablolar halinde özetlenerek karşılaştırılmaya çalışılmıştır. Yapılan kayıtların farklılığını ortaya koymak amacıyla çalışmada örnek uygulama ve muhasebe kayıtlarına yer verilmiştir.

2.17.6.1. Kiraya Veren Açısından Faaliyet İcaresi ve Faaliyet Kiralaması

FFMS 8'e göre söz konusu varlıklar, kiraya verenin finansal durum tablosunda "İcâre Varlıklarındaki Yatırımlar" başlığı altında sunulmaktadır (FFMS 8, md.3/1/1/1).

TFRS uygulamasında kiralama konusu varlık satın alınırken ilgili varlık grubuna (Menkuller, Gayrimenkuller gibi) kaydedilmektedir.

FFMS 8, faaliyet icaresini kiralamaya konu olan varlığın yasal mülkiyetinin kiralama sonucunda kiracıya geçmemesiyle sonuçlanan kiralama şeklinde tanımlamıştır.

TFRS 16, faaliyet kiralamasını kiralama işlemi ile söz konusu varlığın risk ve getirilerinin önemli ölçüde devredilmemesi ile gerçekleşen kiralama olarak tanımlamaktadır (TFRS 16,md. 62).

FFMS 8'e göre icare işleminden kaynaklanan hasılat, taksitin vadesinin dolmasıyla ilgili raporlama döneminin finansal tablolarında icare hasılatı olarak izlenmektedir (FFMS 8, md.3/1/1/2).

TFRS 16' ya göre kiraya veren taraf elde ettiği kira gelirlerini finansal tablolara yansıtmaktadır.

FFMS 8'e göre söz konusu varlığın bakım ve onarımını kiraya veren taraf üstlenmektedir. Yapılan bu onarımlar önemli olma ve olmama durumuna göre ayrılmaktadır. Onarımların önemli olmaması durumunda onarım maliyetleri, onarımın gerçekleştiği dönemin finansal tablolarına yansıtılmaktadır.

Yapılan onarımların önemli olması durumunda ve tutarın yıldan yıla değişmesi durumunda onarımlar için karşılık ayrılmaktadır. Ayrılan karşılık gelirden indirilmektedir (FFMS 8, md.3/1/1/4).

TFRS 16'ya göre kiraya veren taraf kira gelirinin kazanılması sonucu oluşan amortisman gibi maliyetleri finansal tablolara gider olarak yansıtmaktadır (TFRS 16,md. 82).

FFMS 8'e göre kiraya verenin sözleşmeye ilişkin katlandığı başlangıçtaki doğrudan maliyetler önemliyse kiralama dönemlerine dağıtılarak kaydedilmektedir. Bu maliyetler önemli değil ise kiralama işleminin yapıldığı raporlama döneminin gelir tablosuna gider olarak yansıtılmaktadır (FFMS 8, md.3/1/1/3).

TFRS 16'ya göre kiraya veren taraf faaliyet kiralaması sonucu katlandığı başlangıçtaki doğrudan maliyetleri söz konusu varlığın defter değerine ilave etmekte ve ilgili maliyeti kiralama süresi boyunca kira geliriyle aynı yöntemi kullanarak finansal tablolarına gider olarak kaydetmektedir (TFRS 16,md. 83).

FFMS 8' e göre kiralamaya konu olan varlıklara uygulanan amortisman kiraya verenin benzer varlıklara uyguladığı amortisman yöntemine göre amortisman tabi tutulmaktadır (FFMS 8, md.3/1/1/5.c).

Başlangıçtaki doğrudan maliyetler önemliyse bu varlıkların amortismanı ilgili dönemin finansal tablosuna gider olarak yansıtılmaktadır (FFMS 8, md.3/1/1/5.a).

TFRS 16' ya göre söz konusu varlıklara ilişkin amortisman politikası, benzer varlıklara uygulanan amortisman politikası ile tutarlı olmaktadır. Kiraya veren taraf, amortismanı TMS 16 ve TMS 38'e göre hesaplamaktadır. Kiraya veren taraf, faaliyet kiralamasına

konu olan varlığın değer düşüklüğünü tespit etmek, belirlenen değer düşüklüğü zararlarını muhasebeleştirmek için TMS 36'yı uygulamaktadır (TFRS 16,md. 84-85).

2.17.6.2. Kiracı Durumunda Faaliyet Kiralaması ve Faaliyet İcaresi

TFRS 16 kiracı durumunda faaliyet kiralaması ve finansal kiralaması ayrımı yapmamıştır. Bu sebeple çalışmada kiracı tarafından finansal kiralama işlemlerine yönelik başlık açılmamıştır. Kiracı taraf, kiralamanın fiilen başladığı tarihte finansal tablolarına bir kullanım hakkı varlığı ve bir kira yükümlülüğü yansıtmaktadır.

Kullanım hakkı varlığının ilk ölçümü kiralamanın başladığı tarihte varlığın maliyeti üzerinden ölçülmektedir (TFRS 16,md. 23).

Kiracı, kira yükümlülüğünü kiralamanın başladığı tarihte ödenmemiş olan kira ödemelerinin bugünkü değeri üzerinden ölçmektedir (TFRS 16,md. 26).

Kiracı kira yükümlülüğünün sonraki ölçümünü yaparken;

- Varlığın defter değerini, kira yükümlülüğündeki faizi yansıtacak şekilde artırmaktadır,
- Varlığın defter değerinden, yapılan kira ödemelerini yansıtarak azaltmaktadır.
- Defter değerini yeniden revize ederek ölçmektedir (TFRS 16,md. 36).

FFMS 8'e göre faaliyet icaresi;

Kiracı taraf icâre taksitlerini, gelir tablosunda 'İcare Giderleri' başlığı altında sunmaktadır. Her bir taksit vadesinin dolmasıyla finansal tablolara alınmaktadır (FFMS 8, md.3/1/2/2).

Kiracı tarafın kiralama sözleşmesi düzenlerken başlangıçtaki katlandığı doğrudan maliyetlerin önemli olması durumunda bu maliyetler kiralama dönemi boyunca dağıtılmaktadır. Bu maliyetlerin önemli olmaması durumunda, kiralama sözleşmesinin yapıldığı raporlama dönemine ait gelir tablosuna doğrudan gider olarak yansıtılmaktadır.

2.17.6.3. Kiraya Veren Durumunda Finansal Kiralama ve İcare Müntehiye Bittemlik

TFRS 16' ya göre kiraya veren taraf kiralamanın başladığı tarihte kiralamaya konu olan varlıkları finansal durum tablosunda net kiralama yatırımına eşit tutarda bir alacak olarak sunmaktadır (TFRS 16,md. 67).

Kiraya veren taraf, net kiralama yatırımının ölçümünde kiralamadaki zımnî faiz oranını kullanmaktadır. Alt kiralamadaki zımnî faiz oranının belirlenememesi durumunda, kiraya veren taraf, söz konusu net kiralama yatırımının ölçümünde ana kiralama için kullanılan iskonto oranını kullanabilmektedir (TFRS 16,md. 68).

Üretici veya satıcı konumundaki kiraya veren tarafından katlanılan doğrudan maliyetler dışındaki doğrudan maliyetler, net kiralama yatırımı tutarının ilk ölçümüne dâhil edilmekte ve kiralama dönemleri boyunca finansal tablolara yansıtılan gelir tutarını azaltmaktadır (TFRS 16,md. 69).

Kiraya veren taraf, kiralama dönemleri boyunca finansman gelirini net kiralama yatırımına ilişkin sabit bir dönemsel getiri oranını yansıtan bir esasa göre finansal tablolarına almaktadır (TFRS 16,md. 75).

Kiraya veren taraf, kiralama dönemleri boyunca finansman gelirini rasyonel ve sistematik bir biçimde dağıtmayı amaçlamaktadır (TFRS 16,md. 76).

Kiraya veren taraf, net kiralama yatırımına TFRS 9’da yer alan finansal tablo dışı bırakma ve değer düşüklüğü hükümlerini uygulamaktadır (TFRS 16,md. 77).

Kiraya veren taraf, finansal kiralamaya konu olan bir varlığı TFRS 5 Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetleri uygulayarak satış amaçlı elde tutulan varlık olarak sınıflandırması durumunda bu varlığı söz konusu standart uyarınca muhasebeleştirir (TFRS 16,md. 78).

TFRS 16 ve FFMS 8’e ilişkin muhasebe kayıtları yapılmadan önce, karşılaştırılması yapılmıştır. Muhasebesel kayıtlara ilişkin karşılaştırma aşağıdaki Tablo 14’te ele alınmıştır.

Tablo 14: Tablo 14: TFRS 16 ve FFMS 8 Muhasebe Kaydı Karşılaştırılması

TFRS 16 Kiralamalar	FFMS 8 İcare ve İcare Muntehiye Bitimlik
<p>TFRS’de FFMS’de olduğu gibi kira sertifikası sözleşmesi en başta yapılmamaktadır. Varlığın satışından sonra kiralanması aşamasında yapılmaktadır. Bu kayıta TFRS 16 Kiralamalar standartının 22. Maddesinde belirtildiği gibi kiracı tarafın kiralamanın fiilen başladığı tarihte finansal tablolarına bir kullanım hakkı varlığı ve bir kira yükümlülüğü yansıtması ile olmaktadır.</p> <p>TMS/TFRS uygulamasında kiralama konusu varlık satın alınırken ilgili varlık grubuna (Menkuller, Gayrimenkuller gibi) kaydedilmektedir.</p>	<p>FFMS 8 uyarınca kira sertifikası sözleşmeleri kaydı en başta yapılması gerekmektedir.</p> <p>FFMS’ye göre kiralamaya konu olan varlıklar ‘İcare Muntehiye Bitimlik Varlıkları’ başlığı altında sunulmaktadır.</p>
<p>TFRS/TMS’de maliyetlerin önemlilik durumuna göre bir ayırım söz konusu değildir.</p>	<p>FFMS doğrudan maliyetleri önemli olan ve önemli olmayan maliyetler şeklinde iki farklı ayırım yapmıştır. FFK müşterisi sözleşmeye ilişkin ödediği giderleri direkt gelir tablosu hesaplarına almaktadır.</p> <p>Kiralama sözleşmesi düzenlenirken katlanılan baştaki doğrudan maliyetlerin önemli olması durumunda, bu maliyetler, icare giderlerinin dağıtımıyla tutarlı bir şekilde kiralama dönemlerine dağıtılmaktadır. Bu maliyetleri önemsiz olması durumunda, sözleşmenin yapıldığı raporlama döneminde ilgili gelir tablosuna gider olarak yansıtılmaktadır (FFMS 8, 2019; Mad. 3/1/1/3).</p>
<p>TMS/TFRS’ye göre bakım onarım giderleri kiracı tarafından yapılmaktadır. Varlığın tüm riskleri kiracıya devredilmektedir.</p>	<p>FFMS’de bu söz konusu değildir, varlığın mülkiyeti kira ödemelerinin sonunda kiracıya geçtiği için varlığın bakım onarım giderleri kiraya veren tarafından yapılmaktadır.</p>
<p>TMS/TFRS uygulamasında kiraya verilen söz konusu varlık işlem anında alacak hesabına kaydedilerek takip edilmeye başlanmaktadır. Varlığın mülkiyetinin VKŞ’den çıkması sebebiyle amortisman ve değer düşüklüğü işlemleri kiracı tarafından yapılmaktadır.</p>	<p>FFMS uygulamasında kiraya verilen varlığın mülkiyeti kira ödemeleri sonunda kiracıya geçtiği için varlığın amortisman kaydı varlık kiralama şirketi tarafından yapılmaktadır</p>

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.17.7. FFMS 33: Sukuk Pay ve Benzeri Araçlara Yapılan Yatırımlar

Bu standart İslami finansal kuruluşların sukuka yatırım yapması durumunda İslami finansal kuruluşun bilanço sunumuyla ilgilidir. Kuruluşun borçlanma araçları, öz kaynak ve diğer yatırım araçları şeklindeki yatırımlarına uygulanmaktadır.

Bir yatırımın bir borçlanma aracı veya etkin getiriye sahip bir yatırım aracını temsil etmesi durumunda ve aracın vade bitimine kadar nakit akışlarının tahsil edilmesi amacıyla bir iş modeliyle elde tutuluyorsa itfa edilmiş maliyet yöntemi ile ölçülmektedir.

Yatırımdan beklenen bir nakit akışı varsa, yatırım satılmasını hedefleyen bir iş modeli kapsamında elde tutuluyorsa ve yatırım maddi olmayan borçlanma aracı veya belirli bir etkin getiriye sahip farklı bir yatırım aracını temsil ediyorsa gerçeğe uygun değer değişimi öz kaynağa yansıtılarak ölçülmektedir.

Standart kapsamında ticari amaçla elde tutulan bir yatırım her zaman, gerçeğe uygun değer değişimi kâr veya zarara yansıtılan sınıfına girmektedir.

Finans kuruluşu, bir yatırımı ilk defa finansal tablolara alırken belirli bir yatırımı tanımlamak için geri dönülemez bir biçimde bazı tercihlerde bulunabilmektedir. Bunlar standardın 10. maddesinde yer almaktadır.

Öz kaynak araçlarındaki yatırımlar gerçeğe uygun değer değişimi kâr veya zarara yansıtılan yatırımlar şeklinde veya geri dönülemez tercihlerde bulunarak ölçülebilmektedir.

Gerçeğe uygun değer değişimi kâr veya zarara yansıtılan yatırımlar haricindeki diğer tüm yatırımlar, ilk defa finansal tablolara alınma sırasında işlem maliyetleri de dâhil edilerek gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülmektedir. Gerçeğe uygun değer değişimi kâr veya zarara yansıtılan yatırımlara ilişkin işlem maliyetleri katlandııkları zaman kâr veya zarara yansıtılmaktadır. Normal yoldan alınan yatırımlar, kontrolünün yatırımcıya geçmesinin ardından finansal tablolara alınmaktadır.

Sonraki ölçümde itfa edilmiş maliyetle izlenen yatırımlar her raporlama döneminin sonunda etkin kâr yöntemi ile tekrar ölçülmektedir. İtfa sürecinde ve yatırımın değer düşüklüğüne uğraması veya finansal tablo dışı bırakılması sonucu oluşan kazanç ve kayıplar kâr veya zarara yansıtılmaktadır.

İlk ölçümde gerçeğe uygun değer değişimi kâr veya zarara yansıtılarak izlenen yatırımlar, sonraki ölçümlerinde de raporlama dönemleri sonunda gerçeğe uygun değerleri üzerinden

yeniden ölçülmektedir. Ölçüm sonucunda tespit edilen kazanç ve kayıplar kâr veya zarara yansıtılmaktadır.

İlk kez finansal tablolara alınırken gerçeğe uygun değer değişimi öz kaynağa yansıtılarak izlenen yatırımlar, her raporlama döneminin sonunda gerçeğe uygun değerleri üzerinden tekrar ölçülmektedir. Bu ölçüm sonucunda kazanç ya da kaybın (defter değeri ile gerçeğe uygun değer arasındaki fark) tespit edilmesi durumunda, ortaya çıkan kazanç ya da kayıp “Yatırımların Gerçeğe Uygun Değer Yedeği” başlığı ile doğrudan öz kaynaklara yansıtılmaktadır.

Kuruluş, öz kaynak araçlarının gerçeğe uygun değerine ilişkin güvenilir bir ölçüm belirleyemediği kısıtlı durumlarda yatırımlarının maliyeti, gerçeğe uygun değere ilişkin en iyi tahmin olarak kabul edilebilmektedir. Sonraki bir tarihte gerçeğe uygun değere ilişkin güvenilir bir ölçümün belirlenebilmesi durumunda, yatırımlar gerçeğe uygun değer değişimi kâr veya zarara yansıtılarak veya gerçeğe uygun değer değişimi öz kaynağa yansıtılarak muhasebeleştirilmektedir.

Yatırımların satışıyla oluşan veya vade bitiminde oluşan kazanç veya kayıplar her bir yatırımın defter değeri ile yatırımların satışından veya vade bitiminde kaynaklanan net geliri arasındaki fark olarak ölçülmektedir.

Özkaynak araçlarına ilişkin temettü gibi getiriler, yatırım hesabı sahiplerini de kapsayarak paydaşlarla uygun bir şekilde ilişkilendirilerek kâr veya zarara yansıtılmaktadır.

Kuruluşun temettü gibi getirilerini tahsil etme hakkının bulunması durumunda, bu getirilerin ekonomik faydalarının kuruluşa girmesiyle ve bu getirilerin ölçümünün güvenilir bir şekilde gerçekleşmesi durumunda finansal tablolara alınmaktadır (KGK, 2019).

2.17.8. FFMS 34: Sukuk Sahipleri İçin Finansal Raporlama

İslami finansal kuruluşların ihraç ettiği sukukun dayandığı varlık ve iş hakkında bilgi sağlamakta ve bu sukuka yatırım yapanlara karşı raporlama sağlamak amacıyla ilgilidir. Bu standart, katılım bankası, faizsiz finans kuruluşları veya kaynak kuruluş tarafından fikhî ilkelere uygun olarak doğrudan veya bir özel amaçlı şirket aracılığı ile ihraç edilen sukuklar için geçerli olmaktadır. Kaynak kuruluş, bilançosunda izlediği sukuk için, FFMS 29: Sukuk İhracı uyarınca bu standartı uygulamamayı seçebilmektedir.

Sukuk sahiplerine yönelik finansal raporlamada sukuk işe dayalı sukuk ve işe dayalı olmayan sukuk olarak iki başlık altında sınıflandırılmaktadır.

İşe dayalı Sukuk için uygulanacak muhasebe yöntemi:

Sukuka konu olan tüm varlık ve yükümlülüklerle ilişkin gelir ve giderler, FFMS kapsamında muhasebeleştirilmekte ve ölçülmektedir.

İşe dayalı olmayan Sukuk için uygulanacak muhasebe yöntemi:

Söz konusu sukuka ilişkin varlıklar ilk defa finansal tablolara alınırken maliyet bedeli ile finansal tablolara alınmaktadır. Maliyet bedeli, sukuka konu olan varlıklar için ödenen ya da ödenecek olan bedeldir.

Söz konusu varlıkların sonraki ölçümleri gerçeğe uygun değer üzerinden yapılmaktadır, ancak gerçeğe uygun değeri üzerinden izlenmesine izin verilmeyen faizsiz finans işlemleri ilgili FFMS'ye uygun olarak muhasebeleştirilmektedir.

Standart hükmüne aykırı olmayan ve sukuka konu olan varlıklardan kaynaklanan kazanç, kayıp, hasılat ve giderler kavramsal çerçeve uyarınca ilgili FFMS hükümleri ve ilkeleri çerçevesinde ölçülmekte ve muhasebeleştirilmektedir (KGG, 2019).

2.17.9. FAS 29 Sukuk Issuances-Sukuk İhraçları

AAOIFI tarafından taslak halinde yayınlanan ve henüz Türkiye mevzuatına kazandırılmamış olan 'FAS 29 SUKUK ISSUANCES' İslami finansal kuruluşların ihraç ettiği sukukun muhasebeleştirilmesi ve raporlamasıyla ilgilidir (AAOIFI, 2019).

Bu standart ihraççı tarafın sukuk ihracının muhasebeleştirilmesine ve finansal raporlanmasına yönelik uygulanmaktadır. İhraççı tarafın finansal tablolarında ihracın sunumuna ve açıklanmasına ilişkin bilgilerin yanında muhasebe işlemlerine ve sınıflandırılmasına yönelik gereklilikler de belirtilmiştir.

Standartın önemli amaçları aşağıda verilmiştir (AAOIFI, 2019).

- a) Kuruma muhasebe ve finansal raporlama için kılavuzunu belirlemektedir.
- b) Sukuk ihracının muhasebesel kayıtları önemli dayanak varlığın muhasebeleştirilmesine dayanmaktadır ve aynı zamanda yükümlülük tarafında sunulması ve sınıflandırılması sukukun özelliğine ve yapısına bağlıdır. Bu sebeple standartın en önemli amaçlarından biri de bu konuda kılavuz görevi sağlamasıdır.

- c) Sukuk ihraçlarına yönelik sınıflandırma ve sunum için kılavuzluk sağlamaktadır.
- d) Sukuk araçlarının raporlanması bilanço yapısına da rehberlik sağlamaktadır.

2.17.9.1. AAOIFI FAS 29 Sukuk İhraçları Standartına Göre Sukuk İhracının Muhasebeleştirilmesi

Taslak halinde yayınlanan ve henüz Türkiye mevzuatına kazandırılmamış olan ‘FAS 29 SUKUK ISSUANCES’ standardının çevirisi yapılmıştır.

Tablo 15: AAOIFI FAS 29 Sukuk İhraçları Standartına Göre Sukuk İhracının Muhasebeleştirilmesi

SUKUK İHRACININ İLK SINIFLANDIRMASI	
Kapsam:	Bu standart, ihracının sukuk ihracı için muhasebe ve finansal raporlamasında kaynak olacaktır. Bu standart, finansal sektörde sukuk ihraçlarının sınıflandırılması açıklanması ve sunulması için gerekli beyanları belirlemektedir. Bu standart, her bir sukuk türü için ayrı muhasebe işlemi sağlamamaktadır. Bilanço içi sukuk ve bilanço dışı sukuk olmak üzere iki alt kategoriye ayırmaktadır.
Genel sınıflandırma:	a) Sözleşmeye/türüne bağlı olarak sukuk ihraç eden kurum dayanak varlık üzerindeki veya işteki kontrolün derecesini belirtmektedir. b) Sukuk ihraç eden finansal kurum dayanak varlıkların veya işin kontrolünü yapıyorsa bilançoda, yapmıyorsa bilanço dışında takip edilmektedir.
Kontrol:	Kurum varlığa ilişkin tüm risk ve yararları önemli ölçüde katlanıyorsa kontrol ediyor demektir.
BİLANÇO İÇİ SUKUK	
Bilanço içi muhasebeleştirilebilir sukukun sınıflandırması ve sunumu	1. Özkaynak olarak sınıflandırılan sukuk: Sukuk sahipleri için yalnızca aşağıdaki koşullar sağlanırsa kurumun defterinde özkaynak olarak sınıflandırılmakta ve muhasebeleştirilmektedir. a) Sukuk sahipleri tarafından dayanak varlıkların risk ve getirileri paylaşılıyorsa, b) Enstrüman ya sürekli ya da doğada dönüştürülebilir ya da her ikisinin bir kombinasyonudur; c) Enstrüman kurumun tüm yükümlülüklerine ve / veya, yarı-özkaynak araçlarına tabiidir. 2. Özkaynak benzeri olarak sınıflandırılan sukuk: Sukuk ihracı, bu tanımlı uygun ise özkaynak benzeri olarak sınıflandırılmakta ve muhasebeleştirilmektedir. Bu standart altında özkaynak benzeri yatırım hesap sahiplerinin haklarına benzeyen özellikler taşıyan ve özkaynak olarak sınıflama kriterlerini karşılamayanlar girmemektedir. 3. Yükümlülük olarak sınıflandırılan sukuk: Sukuk ihracı, ihraççı üzerinde mevcut bir parasal yükümlülüğün oluşturulmasıyla finansal yükümlülük olarak sınıflandırılmaktadır. Tam tersi durumda sukuk ihracı, mal teslimi veya hizmet ifası yükümlülüğü taşıyorsa finansal olmayan bir yükümlülük olarak sınıflandırılmaktadır. 4. İlk muhasebeleştirme: Sukuk ihracına ilişkin sözleşmenin (veya sözleşmelerin) yürütülmesinden doğan ilgili gereksinimleri doğrultusunda sözleşme niteliğine göre tanınan varlık ve yükümlülükler bu standartın belirli bir şartına aykırı olmadıkça AAOIFI FAS 29'a göre muhasebeleştirilmektedir. 5. Bu standartın belirli bir şartına aykırı olmadıkça, sukuk ihracı ile ilgili sözleşmenin uygulanmasından ortaya çıkan varlık ve yükümlülükler, elde edilen gelirler, giderler, kârlar ve zararlar sözleşmenin niteliğine göre ölçülmekte ve muhasebeleştirilmektedir. 6. Gelir ve giderler sözleşmenin niteliğine göre, kurumların finansal tablolarında ayrı ayrı kalemler halinde muhasebeleştirilmektedir.
Sukuk ihracı nedeniyle varlık ve yükümlülüklerin ilk muhasebeleştirilmesi	
Sukuk ihracıyla ilgili varlık ve yükümlülüklerin sonraki ölçümü ile gelirler, giderler, kârlar ve zararların muhasebeleştirilmesi	
BİLANÇO DIŞI SUKUK	
Bilanço dışı sukuk olarak sınıflandırma:	a) Kurum dayanak varlık üzerinde kontrol gücüne sahip değilse sukuk bilanço dışı olarak sınıflandırılmakta ve muhasebeleştirilmektedir. b) Sukukta, kurumun dayanak varlıklar üzerindeki rolü yönetici veya acentenin rolüdür. Dayanak varlıklarla ilgili risk ve yararları gerektiren kontrol sukuk sahiplerine devredilmektedir.
Varlığın bilanço dışı bırakılması:	a) Bilanço dışı sukuk aracının dayanak varlığı kurumun mevcutta bulunan bir varlığıysa, kurum bu varlığı bilanço dışı bırakabilmektedir. b) Bilanço dışı bırakılma kazanç ve kayıpları gerçekleştiği dönemde kazanç/ kayıp olarak kaydedilmektedir.
Sukuk gelir ve giderlerinin muhasebeleştirilmesi:	a) Gelir ve giderler sözleşmenin niteliğine göre kurumun finansal durum tablolarında ayrı ayrı kalemler halinde muhasebeleştirilmektedir. b) Bilanço dışı bırakılması sonucu oluşan gelirler, kuruma ait gelir olarak muhasebeleştirilememektedir.

Kaynak: Yatbaz, A. (2019). *Faizsiz Bankacılık Fon Kullanırma Yöntemlerinin Uluslararası Muhasebe Standartları Kapsamında İncelenmesi: Bir Alan Çalışması*. (Doktora Tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.

2.18. IIFM – IFSB ve AAOIFI Standartlarındaki Temel Amaç

İslami Finansal Hizmetler Kurumu (IFSB), 2002 yılında Malezya’da İslami finans sektörüne katkı sağlamak gelişmesini desteklemek amacıyla kurulmuştur. Uluslararası standart ve ilkeler geliştirmeyi amaç edinen IFSB, AAOIFI’ye rakip olarak çıkmamıştır. IFSB standartları, İslami finans ürünlerine ilişkin riskin tanımlanması, açıklanması ve yönetimi ile ilgili iken, AAOIFI standartları İslami finans kurumlarının finansal raporlamalarına destek amaçlı en iyi standartları sunmaktadır. AAOIFI ve IFSB, faizsiz finans kurumlarında iyi yönetişimi teşvik etmek ve şeffaflığı sağlama hedefleri bakımından birbirlerine benzemektedir.

Uluslararası İslami Finans Piyasası (IIFM) ise Bahreyn merkezli bir kuruluştur. IIFM’nin amacı ise İslami para piyasalarında belgelerin, sözleşmelerin ve yapıların geliştirilmesine ve birleştirilmesine yönelik standartlaşma sağlamaktır. Sukuk piyasasını geliştirici araştırmalarda bulunmaktadır. Uluslararası İslami finans konusunda standart üreten kuruluşların standartları birbirlerini tamamlayıcı niteliğe sahiptir (Avşar, 2019).

BÖLÜM 3: ÖRNEK UYGULAMA

Bu bölümde kaynak kuruluş ve varlık kiralama şirketine ilişkin TFRS 16 ile FFMS 8, yatırımcılara ilişkin FFMS 33 ve FFMS 34 kapsamında örnek kayıtların yapılması amaçlanmıştır. Bu örnek icare (sahipliğe dayalı) sukuk modeline ilişkindir. Piyasa da gerçekleşen ihraçlara benzer olarak örnek türetilmiştir.

Tablo 16: Kira Sertifikası Örnek Uygulama

Kaynak/İhraççı Kuruluş	R Katılım Bankası A.Ş./ RY Katılım Bankası Kira Sertifikaları Varlık Kiralama A.Ş.
Kıymet Türü	Kira Sertifikası (Sukuk)
Nominal Değer (İhraç Tutarı)	300.000.000 TL
Satış Yöntemi	Türkiye'deki yatırımcılar
Varlık Kompozisyonu	Sahipliğe Dayalı Kira Sertifikası (İcara Sukuk)
Talep Sınırı (En Az Talep Tutarı):	Minimum talep tutarı nominal 100.000-TL
Talep Toplama:	03.10.2019
Vade:	365 Gün
Dağıtım Sonuçları ve Fiyatlama:	05.10.2019
Takas Tarihi:	11.10.2019
Vade Başlangıç Tarihi:	11.10.2019
Vade Sonu (İtfa Tarihi):	11.10.2020
Yıllık Basit Getiri Oranı (Brüt):	%20
Stopaj Kesintisi	%5
Getiri Ödeme Dönemi	Ayda bir ödemeli son dönem anapara artı kupon ödemeli

Kaynak: Yazar tarafından sukuk ihracı örnekleri kapsamında oluşturulmuştur.

R katılım bankası sukuk ihraç işlemi için özel olarak kurduğu RY VKŞ aracılığı ile 10 Eylül 2019 tarihinde 300.000.000 TL tutarında sukuk ihracı gerçekleştirmiştir. Bankanın kasasında 100.000.000 TL, Varlık Kiralama Şirketinin kasasında 100.000.000 TL mevcut olarak bulunmaktadır. Söz konusu ihraç Türkiye de bulunan yatırımcılara yöneliktir. Banka ihracın minimum talep tutarını 100.000 TL olarak belirlemiştir. Her bir yatırımcı en az 100.000 TL yatırımda bulunabilmektedir. Minimum talep tutarı bankanın isteğine bağlı şekilde gerçekleşmektedir. Sukuk ihraçlarında yasal olarak herhangi bir talep sınırı bulunmamaktadır. İşlemden varlık portföyünün tamamını katılım bankasının mülkiyetinde bulunan X makinesi oluşturmaktadır. X makinesinin kayıtlı değeri 200.000.000 TL olan

gayrimenkulün piyasa değeri 300.000.000 TL'dir. Katılım bankasının mülkiyetinde bulunan X makinesi RY VKŞ'nin mülkiyetine geçtikten sonra katılım bankası tarafından icara sözleşmesiyle 1 yıllığına %20 oranında kiralanmıştır. Kira getirisi aynı zamanda yıllık getiriye ifade etmektedir. Yani X makinesi bankaya (300.000.000 TL* %20) yıllık 60.000.000 TL'ye 12 aylığına kiralanmıştır. Kira ödemeleri aylık ödemeler halinde yapılacaktır. R katılım bankası X makinesinin 10.10.2019 tarihinde aldığı için amortisman tabi tutmamıştır. X makinesinin faydalı ömrü 10 yıldır. RY VKŞ tarafından X makinesi R katılım bankasına satılırken amortisman ayrılması gerekmektedir. Normal amortisman yöntemi uygulanmaktadır. R katılım bankası ile RY VKŞ arasında kira sertifikaları sözleşmeleri yapılırken sözleşmeye bağlı her iki tarafta 100.000 TL noter giderlerine katlanmışlardır. X makinesine ilişkin 1.000.000 TL bakım onarım maliyeti bulunmaktadır. R katılım bankası sözleşme süresi sonunda söz konusu varlıklara 300.000.000TL'ye tekrar sahip olma taahhüdünde bulunmuştur. R VKŞ, R katılım bankası tarafından kurulduğu için aracı şirkete herhangi bir masraf ödemesi gerçekleşmemiştir.

- İşlemin vade yapısı 365 gündür.
- Yatırımcılara kupon ödemeleri 30 günlük dönemlerde yapılmaktadır.
- Sözleşmeye bağlı oluşan noter giderleri doğrudan maliyet sayılmaktadır.

Hesaplamalar;

İhraç Tutarı: 300.000.000 TL

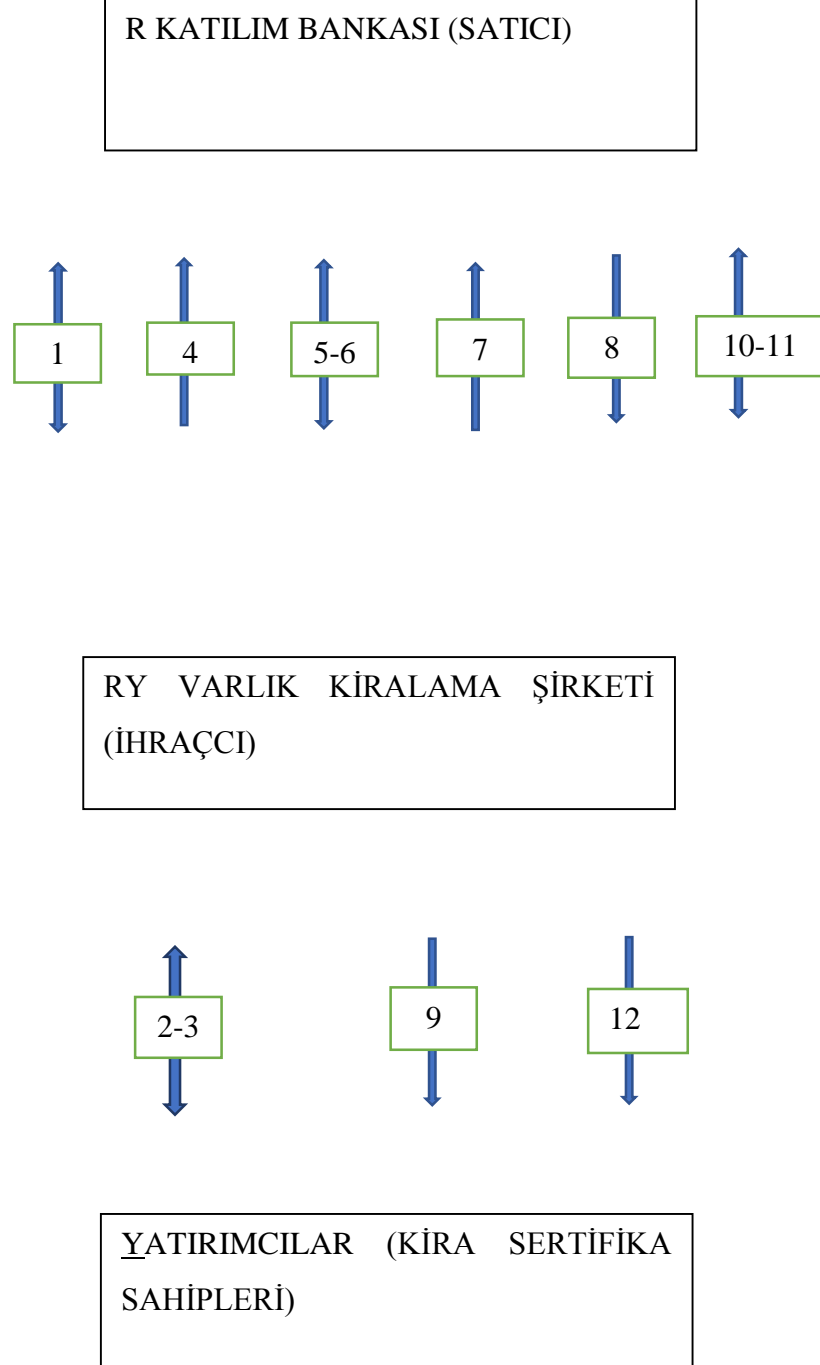
R Katılım Bankası Yıllık Kira Ödeme Tutarı: 300.000.000 X %20 = 60.000.000 TL

R Katılım Bankası Aylık Kira Ödeme Tutarı: 60.000.000 TL/ 12 = 5.000.000 TL

Amortisman Tutarı (Normal Yöntem) : 300.000.000/ 10 yıl =30.000.000

3.1. İhraç İşleminin Uygulaması

Örneğe ilişkin ihraç modeli ve aşamaları aşağıda verilmiştir.

Şekil 14: Sahipliğe Dayalı Kira Sertifikası İhraç Aşamaları

- 1- R Katılım bankası sahipliğe dayalı kira sertifikası ihraç etmek amacıyla RY VKŞ'yi kurmuştur ve mülkiyetinde bulunan varlıkları portföy kullanarak sahipliğe dayalı kira sertifikası sözleşmesi yapmıştır.
- 2- RY VKŞ 300.000.000 TL tutarında kira sertifikası ihracını gerçekleştirmiştir.
- 3- RY VKŞ yatırımcılardan kira sertifikasına ilişkin 300.000.000 TL ödeme almıştır.
- 4- RY VKŞ yatırımcılardan aldığı 300.000.000 TL'yi R katılım bankasına ödemiştir.
- 5- R katılım bankası söz konusu varlıkları 1 yıl sonra 300.000.000 TL'ye alma taahhüdünde bulunmuştur.
- 6- Söz konusu varlıklar RY VKŞ'nin mülkiyetine geçmiştir.
- 7- RY VKŞ tarafından söz konusu varlıklar R katılım bankasına aylık 5.000.000TL'ye kiralanmıştır.
- 8- Kira ödemeleri aylık dönemlerle R Katılım Bankası tarafından RY VKŞ'ye ödenmiştir.
- 9- RY VKŞ kupon ödemelerini yatırımcılara aylık dönemlerle yapmıştır.
- 10- Vade süresi sonunda söz konusu varlıklar R katılım bankasına teslim edilmiştir.
- 11- R katılım bankası tarafından ana para ödemesi yapılmıştır.
- 12- RY VKŞ yatırımcılara ana para ödemelerini yapmıştır.

3.2. Bankaya ilişkin FFMS 8 İcare Müntehiye Bittemlik Varlıkları Standartı ve TFRS 16 Kiralamalar Standartı Kapsamında Muhasebe Kayıtları

Bankaya ilişkin kayıtlar TFRS 16 ve FFMS 8 uyarınca yapılmıştır. TFRS'ye ilişkin kayıtlarda Finansal Raporlama Standartları hesap planı taslağı (Ek 1), FFMS'ye ilişkin kayıtlarda bankalarca uygulanacak hesap planı taslağı (EK 2) esas alınmıştır. Yevmiye kayıtları numaralandırılırken AAOIFI'ye göre yapılan kayıtlar FFMS, UFRS' ye göre yapılan kayıtlar TFRS şeklinde belirtilmiştir.

3.2.1. Kira Sertifikası Sözleşmeleri Kaydı

TFRS'de FFMS'de olduğu gibi kira sertifikası sözleşmesi en başta yapılmamaktadır. Varlığın satışından sonra kiralanması aşamasında yapılmaktadır. Bu kayıta TFRS 16 Kiralamalar standartının 22. Maddesinde belirtildiği gibi kiracı tarafın kiralamanın fiilen başladığı tarihte finansal tablolarına bir kullanım hakkı varlığı ve bir kira yükümlülüğü yansıtması ile olmaktadır. TFRS 16'ya göre kiralama kaydına aşağıda yer verilmiştir.

➤ **FFMS 8 muhasebe kaydı**

İşlem Sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
1	9XX	KİRA SERTİFİKALARI SÖZLEŞMELERİ	300.000.000	
2	9XY	KİRA SERTİFİKALARI SÖZLEŞMELERİ KARŞILIĞI		300.000.000
Sertifikalara ilişkin sözleşmeler nazım hesaplarda izlenmiştir.				

¹Kira Sertifikaları Sözleşmeleri

(1)300.000.000

Kira Sertifikaları Sözleşmeleri Karşılığı

300.000.000 (2)

İcare Müntehiye Bittemlik Var.

*200.000.000

Banka Hesabı

*100.000.000

R KATILIM BANKASI A.Ş BAŞLANGIÇ BİLANÇOSU			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
022	BANKALAR HESABI	100.000.000	
253	İCARE MÜNTEHİYE BİTTEMLİK VARLIKLARI	200.000.000	
410	ÖZKAYNAK		300.000.000
	TOPLAM	300.000.000	300.000.000

¹ * gösterimi, kaynak kuruluş ve varlık kiralama şirketinin banka veya kasasında bulunan tutarı ifade etmektedir.

3.2.2. Sözleşmeye Dayalı Katlanılan Doğrudan Maliyetlerin Kaydı

TFRS'ye ilişkin bu kayıt varlıkların kiralananmasından sonra yapılmaktadır.

➤ FFMS 8 Muhasebe Kaydı

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
3	64X	İCARE GİDERLERİ	100.000	
4	022	BANKA HESABI		100.000

- FFMS 8' e göre kiracı taraf icara sözleşmesi kapsamında yaptığı ödemeleri gider olarak, kiralayan ise gelir olarak gelir tablosuna yansıtır.
- FFMS 8, doğrudan maliyetleri önemli olan ve önemli olmayan maliyetler şeklinde iki farklı ayırım yapmıştır. TFRS/ TMS'de böyle bir ayırım söz konusu değildir. FFK müşterisi sözleşmeye ilişkin ödediği giderleri direkt gelir tablosu hesaplarına almaktadır.
- Kiralama sözleşmesi düzenlenirken katlanılan baştaki doğrudan maliyetlerin önemli olması durumunda, bu maliyetler, icare giderlerinin dağıtımıyla tutarlı bir şekilde kiralama dönemlerine dağıtılmaktadır. Bu maliyetleri önemsiz olması durumunda, sözleşmenin yapıldığı raporlama döneminde ilgili gelir tablosuna gider olarak yansıtılmaktadır (FFMS 8, 2019; Mad. 3/1/1/3).
- Dinç & Bakacak (2021), çalışmalarında icare sözleşmeleri esnasında katlanılan doğrudan maliyetlerin 1 kira bedelini aşması durumunda önemli doğrudan maliyet olarak sınıflandırılması gerektiğini söylemişlerdir.
- Örneğimizde katlanılan maliyet 1 kira bedelini aşmamaktadır, bu doğrultuda ilgili raporlama döneminde gider olarak kaydedilmiştir. Fakat bu maliyetin 1 kira bedelini aşması durumunda yapılabilecek olan kayda aşağıda örnekten bağımsız olarak yer verilmiştir.
- Bu maliyet 6.000.000 TL olsaydı 1 kira bedeli aşmış olacaktı. Bu sebeple önemli doğrudan maliyet grubuna girecekti. Kayda aşağıda yer verilmiştir;
 $6.000.000/12 = 500.000$

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
		ERTELENMİŞ İCARE GİDERLERİ	6.000.000	
		NAKİT VEYA BANKA HESABI		6.000.000

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
		İCARE GİDERLERİ	500.000	
		ERTELENMİŞ İCARE GİDERLERİ		500.000

- Kira süresi boyunca bu maliyet kira dönemlerine dağıtılmalıdır. Ertelemiş İcare Giderleri her kira döneminde 500.000 TL alacak, İcare Giderleri hesabı borçlandırılacaktır.
- Maliyetin yapıldığı tarihte gider Ertelemiş İcare Giderleri olarak kayda alınabilmektedir. Maliyetin itfa edilmesi durumunda Ertelemiş İcare Giderleri alacaklandırılarak, İcare Giderleri borç kaydedilebilmektedir.

Kira Sertifikaları Sözleşmeleri Karşılığı

(1)300.000.000

İcare Giderleri

(3) 100.000

İcare Müntehiye Bittemlik Var.

*200.000.000

Kira Sertifikaları Sözleşmeleri

300.000.000 (2)

Bankalar Hesabı

*100.000.000 100.000 (4)

R KATILIM BANKASI A.Ş BAŞLANGIÇ BİLANÇOSU (AAOIFI)			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
022	BANKALAR HESABI	99.900.000	
253	İCARE MÜNTEHİYE BİTTEMLİK VARLIKLARI	200.000.000	
410	ÖZKAYNAK		300.000.000
	TOPLAM	299.900.000	300.000.000

Farkın sebebi İcare Giderleri hesabının kapatılmamasından kaynaklanmaktadır.

3.2.3. Gayrimenkullerin VKŞ'ye Satışı Ve Ödemenin VKŞ'den Alınması Kaydı

➤ **TFRS 16 muhasebe kaydı**

İşlem Sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
1	102	BANKALAR	300.000.000	
2	253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR		200.000.000
3	380	KAZANILMAMIŞ GELİRLER		100.000.000

252

102

***200.000.000** | 200.000.000 (2)

***100.000.000** |
(1) 300.000.000

380

| 100.000.000 (3)

R KATILIM BANKASI A.Ş BAŞLANGIÇ BİLANÇOSU			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
102	BANKALAR	400.000.000	
380	KAZANILMAMIŞ GELİR		100.000.000
500	ÖZKAYNAK		300.000.000
	TOPLAM	400.000.000	400.000.000

➤ **FFMS 8 Muhasebe Kaydı**

İşlem Sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
5	022	BANKALAR HESABI	300.000.000	
6	25X	İCARE MÜNTEHİYE BİTTEMLİK VARLIKLARI		200.000.000
7	392	ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR		100.000.000
	39202	Kazanılmamış Gelir		

Kira Sertifikaları Sözleşmeleri

(1)300.000.000

Kira Sertifikaları Sözleşmeleri Karşılığı

300.000.000 (2)

İcare Giderleri

(3) 100.000

Bankalar Hesabı

*100.000.000 100.000 (4)
(5)300.000.000

İcare Müntehiye Bittemlik Var.

*200.000.000 200.000.000 (6)

Kazanılmamış Gelirler

100.000.000(7)

R KATILIM BANKASI A.Ş BAŞLANGIÇ BİLANÇOSU (AAOIFI)			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
022	BANKALAR HESABI	399.900.000	
39202	KAZANILMAMIŞ GELİR		100.000.000
410	ÖZKAYNAK		300.000.000
	TOPLAM	399.900.000	400.000.000

- FFMS 8'e göre kiralamaya konu olan varlıklar İcare Müntehiye Bittemlik Varlıkları başlığı altında sunulurken, TMS/TFRS uygulamasında kiralama konusu varlık satın alınırken ilgili varlık grubuna (Menkuller, Gayrimenkuller gibi) kaydedilmektedir.

3.2.4. Gayrimenkullerin VKŞ'den Geri Kiralanması Kaydı

FFMS kira sertifikası sözleşmeleri kaydını ilk aşamada yapılmıştı. Varlığın VKŞ'ye devredilmesinden sonra tekrar kiralama işlemi yaparken TFRS 16 Kiralamalar standartının 22. Maddesinde kiracı tarafın kiralamanın fiilen başladığı tarihte finansal tablolarına bir Kullanım Hakkı Varlığı ve bir Kira Yükümlülüğü yansıtması gerektiği belirtilmiştir.

➤ TFRS 16 Muhasebe Kaydı

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
4	253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	300.000.000	
	253.01	Kullanım Hakkı Varlığı		
5	308	ERTELENMİŞ BORÇLANMA MALİYETİ	60.000.000	
	308.01	Ertelenmiş Kiralama Gideri		
6	303	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜKLER		360.000.000

253	102
*200.000.000 200.000.000 (2)	*100.000.000
(4)300.000.000	(1) 300.000.000
380	303
100.000.000 (3)	360.000.000 (6)
308	
(5)60.000.000	

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
102	BANKALAR	400.000.000	
253	TESİS, MAKİNE VE TEÇHİZATLAR	300.000.000	
303	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜKLER		360.000.000
308 (-)	ERTELENMİŞ BORÇLANMA MALİYETİ		(60.000.000)
380	KAZANILMAMIŞ GELİR		100.000.000
500	ÖZKAYNAK		300.000.000
	TOPLAM	700.000.000	700.000.000

➤ **FFMS 8 Muhasebe Kaydı**

İşlem Sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
8	253	KİRALAMA YOLUYLA EDİNİLEN İCARE MÜNTEHİYE BİTTEMLİK VARLIKLARI	300.000.000	
9	354	ERTELENMİŞ KİRALAMA GİDERLERİ	60.000.000	
	354.01	Ertelenmiş İcare Sukuk Gideri		
10	352	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR İcare İşlemlerinden Borçlar		360.000.000
	352.01			

Kira Sertifikaları Sözleşmeleri

(1)300.000.000	
----------------	--

Kira Sertifikaları Sözleşmeleri Karşılığı

	300.000.000 (2)
--	-----------------

İcare Giderleri

(3) 100.000	
-------------	--

Bankalar Hesabı

*100.000.000	100.000 (4)
(5)300.000.000	

İcare Müntehiye Bittemlik Var.

*200.000.000	200.000.000 (6)
(8)300.000.000	

Kazanılmamış Gelirler

	100.000.000(7)
--	----------------

İcare İşlemlerinden Borçlar**Ertelenmiş Kiralama Giderleri**

	360.000.000 (10)	(9) 60.000.000	
--	------------------	----------------	--

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
022	BANKALAR HESABI	399.900.000	
253	İCARE MÜNTEHİYE BİTTEMLİK VARLIKLAR	300.000.000	
352.01	İCARE İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR		360.000.000
354.01	ERTELENMİŞ İCARE GİDERİ		(60.000.000)
39202	KAZANILMAMIŞ GELİRLER		100.000.000
410	ÖZKAYNAK		300.000.000
	TOPLAM	699.900.000	700.000.000

3.2.5. Sözleşmeye Dayalı Katılan Doğrudan Maliyetlerin Kaydı**➤ TFRS 16 Muhasebe Kaydı**

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
7	770	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	100.000	
	730.01	Doğrudan Maliyetler (Noter Gideri)		
8	102	BANKALAR		100.000

253	102
*200.000.000 200.000.000 (2)	*100.000.000 100.000 (8)
(4)300.000.000	(1) 300.000.000
380	303
100.000.000 (3)	360.000.000 (6)
308	730
(5)60.000.000	(7) 100.000

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
102	BANKALAR	399.900.000	
253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	300.000.000	
303	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜKLER		360.000.000
308	ERTELENMİŞ BORÇLANMA MALİYETİ		(60.000.000)
380	KAZANILMAMIŞ GELİR		100.000.000
500	ÖZKAYNAK		300.000.000
	TOPLAM	699.900.000	700.000.000

100.000 TL'lik farkın sebebi 770 hesabındaki Doğrudan Maliyetlerin kapatılmamasından kaynaklanmaktadır.

3.2.6. VKŞ'ye Kira Ödemesinin Yapılması Kaydı

➤ TFRS 16 Muhasebe Kaydı

İşlem Sırası	Hesap Kodu	Hesap adı	Borç	Alacak
9	303	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜKLER	5.000.000	
10	102	BANKALAR		5.000.000

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
11	780	FİNANSMAN GİDERİ	5.000.000	
12	308	ERTELENMİŞ BORÇLANMA MALİYETİ		5.000.000
	308.01	Ertelenmiş Kiralama Giderleri		

Bir yıl boyunca her ay kira ödemesi kaydı yapılmıştır. Kayıtların uzatılmaması açısından defteri kebirlerde yıllık hesaplanana rakamlar göstermiştir.

253	102
<hr/>	<hr/>
*200.000.000 200.000.000 (2)	*100.000.000 100.000 (8)
(4)300.000.000	(1) 300.000.000 60.000.000 (10)
<hr/>	<hr/>
380	303
<hr/>	<hr/>
100.000.000 (3)	(9)60.000.000 360.000.000 (6)

770

780

(7) 100.000	
-------------	--

(11) 60.000.000	
-----------------	--

308

(5)60.000.000	60.000.000 (12)
---------------	-----------------

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
102	BANKALAR	339.900.000	
253	LEASİNG YOLUYLA ELDE EDİLEN GAYRİMENKULLER	300.000.000	
303	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜKLER		300.000.000
380	KAZANILMAMIŞ GELİR		100.000.000
500	ÖZKAYNAK		300.000.000
	TOPLAM	639.900.000	700.000.000

Farkın sebebi 780(-) hesabındaki (60.000.000) TL ve 770 hesabındaki (100.000) TL'nin dönem sonu hesabına aktarılmamasından kaynaklanmaktadır.

➤ **FFMS 8 Muhasebe Kaydı:**

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
11	64X	İCARE GİDERİ	5.000.000	
12	385	GİDER TAHAKKUKU		5.000.000

➤ FFMS 8'de İcâre taksitleri, kiracı tarafın gelir tablosunda "İcâre Giderleri" başlığı altında sunulmaktadır(FFMS 8, 2019; Mad. 3/1/2/1).

İşlem Sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
13	385	GİDER TAHAKKUKU	5.000.000	
14	022	BANKA HESABI		5.000.000

Kira ödemeleri kaydı her ay yapılmaktadır. Çalışmanın uzamaması açısından her ay yapılan kayıtlara yer verilmemiştir. Defteri kebirde yıllık olarak gösterilmiştir.

İşlem Sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
15	352	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	5.000.000	
	352.01	İcare İşlemlerinden Borçlar		
16	354	ERTELENMİŞ KİRALAMA GİDERLERİ		5.000.000
	354.01	Ertelenmiş İcare Sukuk Gideri		

Kira Sertifikaları Sözleşmeleri

(1)300.000.000

Kira Sertifikaları Sözleşmeleri Karşılığı

300.000.000 (2)

İcare Giderleri

(3) 100.000

(12)60.000.000

(5.000.000*12)

Banka Hesabı Hesabı

*100.000.000

100.000 (4)

(5)300.000.000

60.000.000(14)

İcare Müntehiye Bittemlik Var.	
*200.000.000	200.000.000 (6)
(8)300.000.000	

Ertelenmiş Kârlar	
	100.000.000(7)

İcare İşlemlerinden Borçlar	
(15)60.000.000	360.000.000 (10)

Gider Tahakkuku	
(14) 60.000.000	60.000.000 (13)

Ertelenmiş İcare Sukuk Gideri	
(9) 60.000.000	60.000.000 (16)

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO (AAOIFI)			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
022	BANKALAR HESABI	339.900.000	
253	İCARE MÜNTEHİYE BİTTEMLİK VARLIKLAR	300.000.000	
352	İCARE İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR		300.000.000
39202	ERTELENMİŞ KÂRLAR		100.000.000
410	ÖZKAYNAK		300.000.000
	TOPLAM	639.900.000	700.000.000

Farkın sebebi icare gideri hesabındaki (60.000.000) TL'nin ve 6XX hesabındaki noter gideri olan (100.000) TL'nin dönem sonu hesabına aktarılmamasından kaynaklanmaktadır.

3.2.7. Bakım Onarım Maliyeti Kaydı

TMS/TFRS ye göre bakım onarım giderleri kiracı tarafından yapılmaktadır. Varlığın tüm riskleri kiracıya devredilmektedir. FFMS’de bu söz konusu değildir varlığın mülkiyeti kira ödemelerinin sonunda kiracıya geçtiği için varlığın bakım onarım giderleri VKŞ tarafından kiraya veren tarafından yapılmaktadır.

➤ **TFRS 16 Muhasebe Kaydı:**

İşlem Sırası	Hesap Kodu	Hesap adı	Borç	Alacak
13	155	TAMAMLANMIŞ HİZMET ÜRETİM MALİYETİ	1.000.000	
14	102	BANKALAR		1.000.000

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
15	622	SUNULAN HİZMET MALİYETİ	1.000.000	
16	155	TAMAMLANMIŞ HİZMET ÜRETİM MALİYETİ		1.000.000

253

*200.000.000	200.000.000 (2)
(4)300.000.000	

380

	100.000.000 (3)
--	-----------------

102

*100.000.000	100.000 (8)
(1) 300.000.000	60.000.000 (10)
	1.000.000 (14)

303

(9)60.000.000	360.000.000 (6)
----------------------	-----------------

770	
(7) 100.000	

780	
(11) 60.000.000	

308	
(5) 60.000.000	60.000.000 (12)

155	
(13) 1.000.000	1.000.000 (16)

622	
(15) 1.000.000	

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
102	BANKALAR	338.900.000	
253	LEASİNG YOLUYLA ELDE EDİLEN GAYRİMENKULLER	300.000.000	
303	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜKLER		300.000.000
380	KAZANILMAMIŞ GELİR		100.000.000
500	ÖZKAYNAK		300.000.000
	TOPLAM	638.900.000	700.000.000

Farkın sebebi 780(-) hesabındaki (60.000.000) TL ve 770 hesabındaki (100.000) TL'nin ve 622 hesabındaki (1.000.0000) dönem sonu hesabına aktarılmamasından kaynaklanmaktadır.

3.2.8. Amortisman Kaydının Yapılması

➤ TFRS 16 Muhasebe Kaydı

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
17	770	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	30.000.000	
	770.01	Amortisman Giderleri		
18	258	BİRİKMİŞ AMORTİSMAN		30.000.000

TMS/TFRS uygulamasında kiraya verilen söz konusu varlık işlem anında alacak kaydedilerek takip edilmeye başlanmaktadır. Varlığın mülkiyetinin VKŞ'den çıkması sebebiyle amortisman ve değer düşüklüğü işlemleri kiracı tarafından yapılmaktadır.

253	
*200.000.000	200.000.000 (2)
(4)300.000.000	

380	
	100.000.000 (3)

770	
(7) 100.000	
(17) 30.000.000	

102	
*100.000.000	100.000 (8)
(1) 300.000.000	60.000.000 (10)
	1.000.000 (14)

30X	
(9)60.000.000	360.000.000 (6)

780	
(11) 60.000.000	

308	
(5)60.000.000	60.000.000 (12)

622	
(15)1.000.000	

155	
(13) 1.000.000	1.000.000(16)

258	
	30.000.000(18)

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
102	BANKALAR	338.900.000	
253	LEASİNG YOLUYLA ELDE EDİLEN GAYRİMENKULLER	300.000.000	
258	BİRİKMİŞ AMORTİSMAN	(30.000.000)	
303	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜKLER		300.000.000
392	KAZANILMAMIŞ GELİR		100.000.000
500	ÖZKAYNAK		300.000.000
	TOPLAM	608.900.000	700.000.000

Farkın sebebi 780(-) hesabındaki (60.000.000) TL ve 770 hesabındaki (30.100.000) TL'nin ve 622 hesabındaki (1.000.0000) dönem sonu hesabına aktarılmamasından kaynaklanmaktadır.

3.2.9. İtfa Tarihinde Borç Anapara Ödemesinin Yapılması Kaydı

➤ **TFRS 16 Muhasebe Kaydı:**

İşlem Sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
19	303	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜKLER	300.000.000	
20	102	BANKALAR		300.000.000

253

*200.000.000	200.000.000 (2)
(4)300.000.000	

102

*100.000.000	100.000 (8)
(1) 300.000.000	60.000.000 (10)
	1.000.000 (14)
	300.000.000(20)

380

	100.000.000 (3)
--	-----------------

303

(9)60.000.000	360.000.000 (6)
(19)300.000.000	

770

(7) 100.000	
(17) 30.000.000	

780

(11) 60.000.000	
------------------------	--

308

(5)60.000.000	60.000.000 (12)
----------------------	-----------------

622

(15)1.000.000	
----------------------	--

155

258

(13) 1.000.000	1.000.000(16)
----------------	---------------

	30.000.000(18)
--	----------------

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
102	BANKALAR	38.900.000	
253	LEASİNG YOLUYLA ELDE EDİLEN GAYRİMENKULLER	300.000.000	
258	BİRİKMİŞ AMORTİSMAN	(30.000.000)	
380	KAZANILMAMIŞ GELİR		100.000.000
500	ÖZKAYNAK		300.000.000
	TOPLAM	308.900.000	400.000.000

- Farkın sebebi 780(-) hesabındaki (60.000.000) TL ve 770 hesabındaki (30.100.000) TL'nin ve 622 hesabındaki (1.000.000) dönem sonu hesabına aktarılmamasından kaynaklanmaktadır.

➤ **FFMS 8 Muhasebe Kaydı:**

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
17	352	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR	300.000.000	
	352.02	İcare İşlemlerinden Borçlar		
18	022	BANKALAR		300.000.000

Kira Sertifikaları Sözleşmeleri

(1)300.000.000

Kira Sertifikaları Sözleşmeleri Karşılığı

300.000.000 (2)

İcare Giderleri

(3) 100.000	
(12)60.000.000	
(5.000.000*12)	

Banka Hesabı

*100.000.000	100.000 (4)
(5)300.000.000	60.000.000(14)
	300.000.000(18)

İcare Müntehiye Bittemlik Var.

*200.000.000	200.000.000 (6)
(8)300.000.000	

Ertelenmiş Kârlar

	100.000.000(7)
--	----------------

İcare İşlemlerinden Borçlar

(15)60.000.000	360.000.000 (10)
(17) 300.000.000	

Gider Tahakkuku

(14) 60.000.000	60.000.000 (13)
-----------------	-----------------

Ertelenmiş İcare Sukuk Gideri

(9) 60.000.000	60.000.000 (16)
----------------	-----------------

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO (AAOIFI)			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
022	BANKALAR HESABI	39.900.000	
253	İCARE MÜNTEHIYE BİTTEMLİK VARLIKLAR	300.000.000	
39202	ERTELENMİŞ KÂRLAR		100.000.000
410	ÖZKAYNAK		300.000.000
	TOPLAM	339.900.000	400.000.000

Farkın sebebi icare gideri hesabındaki (60.000.000) TL'nin ve 6XX hesabındaki noter gideri olan (100.000) TL'nin dönem sonu hesabına aktarılmamasından kaynaklanmaktadır.

3.2.10. Kira Sertifikası Sözleşmelerinin İtfası

- TFRS FFMS gibi sertifika kaydı yapmamaktadır. Kiralama işlemi esnasında kayıt yapılmaktadır. Bu sebeple itfa tarihinde de kayda yer verilmemiştir.
- **FFMS 8 Muhasebe Kaydı:**

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
19	9XY	KİRA SÖZLEŞMELERİ KÂRŞILIĞI	300.000.000	
20	9XX	KİRA SERT. SÖZLEŞMELERİ		300.000.000

Kira Sertifikaları Sözleşmeleri

(1)300.000.000	300.0000.000 (20)
----------------	-------------------

Kira Sertifikaları Sözleşmeleri Karşılığı

(19) 300.000.000	300.000.000 (2)
------------------	-----------------

İcare Giderleri

(3) 100.000	
(12)60.000.000	
(5.000.000*12)	

Banka Hesabı

*100.000.000	100.000 (4)
(5)300.000.000	60.000.000(14)
	300.000.000(18)

İcare Müntehiye Bittelik Var.

*200.000.000	200.000.000 (6)
(8)300.000.000	

Ertelenmiş Kârlar

	100.000.000(7)
--	----------------

İcare İşlemlerinden Borçlar

(15)60.000.000	300.000.000 (10)
(17) 300.000.000	

Gider Tahakkuku

(14) 60.000.000	60.000.000 (13)
-----------------	-----------------

Ertelenmiş İcare Sukuk Gideri

(9) 60.000.000	60.000.000 (16)
----------------	-----------------

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO (AAOIFI)			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
022	BANKALAR HESABI	39.900.000	
253	İCARE MÜNTEHİYE BİTTEMLİK VARLIKLAR	300.000.000	
39202	KAZANILMAMIŞ GELİRLER -Ertelenmiş Karlar		100.000.000
410	ÖZKAYNAK		300.000.000
	TOPLAM	339.900.000	400.000.000

3.2.11. Gelir Gider Hesaplarının Kapatılması Kaydı

➤ TFRS 16 Muhasebe Kaydı:

A. Gider Hesaplarının Kapatılması

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
21	632	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	30.100.000	
	632.01	Amortisman Gideri	30.000.000	
	632.02	Doğrudan Maliyetler	100.000	
22	771	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ YANSITMA		30.100.000
	771.01	HESABI		30.000.000
	771.02	Amortisman Giderleri Doğrudan Maliyetler		100.000

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
23	771	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	30.100.000	
	771.01	YANSITMA HESABI	1.000.000	
	771.02	Amortisman Giderleri Doğrudan Maliyetler	100.000	
24	770	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ		30.100.000
	770.01	Amortisman Giderleri		30.000.000
	770.02	Doğrudan Maliyetler		100.000

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
25	670	KISA VADELİ BORÇLANMA GİDERLERİ	60.000.000	
26	781	FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA HESABI		60.000.000

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
27	781	FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA HESABI	60.000.000	
28	780	FİNANSMAN GİDERLERİ		60.000.000

İşlem Sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
29	690	DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI	91.100.000	
30	670	KISA VADELİ BORÇLANMA MALİYETLERİ		60.000.000
31	622	SUNULAN HİZMET MALİYETİ Bakım Onarım Giderleri		1.000.000
32	632	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ		30.100.000
	632.01	Amortisman Giderleri		30.000.000
	632.02	Doğrudan maliyet		100.000

B. Dönem Kâr Zarar Hesabının Kapatılması

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
33	692	DÖNEM NET KÂRI VEYA ZARARI	91.100.000	
34	690	DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI		91.100.000

C. Dönem Kârının Netleşmesi

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
35	591	DÖNEM ZARARI	91.100.000	
36	692	DÖNEM NET KÂRI VEYA ZARARI		91.100.000

253

*200.000.000	200.000.000 (2)
(4)300.000.000	

102

*100.000.000	100.000 (8)
(1) 300.000.000	60.000.000 (10)
	1.000.000 (14)
	300.000.000(20)

380

	100.000.000 (3)
--	-----------------

303

(9)60.000.000	360.000.000 (6)
(19)300.000.000	

770

(7) 100.000	30.100.000(24)
(17) 30.000.000	

780

(11) 60.000.000	60.000.000 (28)
-----------------	-----------------

308

(5)60.000.000	60.000.000 (12)
---------------	-----------------

622

(15)1.000.000	1.000.000 (31)
---------------	----------------

155

(13) 1.000.000	1.000.000(16)
----------------	---------------

258

	30.000.000(18)
--	----------------

632

(21) 30.100.000	30.100.000(32)
-----------------	----------------

771

(23)30.100.000	30.100.000(22)
----------------	----------------

690	
(29)91.100.000	91.100.000(34)

670	
(25)60.000.000	60.000.000(30)

781	
(27)60.000.000	60.000.000(26)

591	
(35) 91.100.000	

692	
(33)91.100.000	91.100.000(36)

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
102	BANKALAR	38.900.000	
253	TESİS, MAKİNE VE TEÇHİZAT	300.000.000	
258	BİRİKMİŞ AMORTİSMAN	(30.000.000)	
380	KAZANILMAMIŞ GELİR		100.000.000
500	ÖZKAYNAK		300.000.000
591	DÖNEM NET ZARARI		(91.100.000)
	TOPLAM	308.900.000	308.900.000

➤ **FFMS 8 Muhasebe Kaydı:**

A. Gider Hesaplarının Kapatılması

İşlem Sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
21	440.02	DÖNEM NET ZARARI	60.100.000	
22	64X	İCARE GİDERİ		60.100.000

Kira Sertifikaları Sözleşmeleri

(1)300.000.000	300.0000.000 (20)
----------------	-------------------

Kira Sertifikaları Sözleşmeleri Karşılığı

(19) 300.000.000	300.000.000 (2)
------------------	-----------------

İcare Giderleri

(3) 100.000	60.100.000 (22)
(12)60.000.000	
(5.000.000*12)	

Banka Hesabı

*100.000.000	100.000 (4)
(5)300.000.000	60.000.000(14)
	300.000.000(18)

İcare Müntehiye Bittemlik Var.

*200.000.000	200.000.000 (6)
(8)300.000.000	

Ertelenmiş Kârlar

	100.000.000(7)
--	----------------

İcare İşlemlerinden Borçlar

(15)60.000.000	300.000.000 (10)
(17) 300.000.000	

Gider Tahakkuku

(14) 60.000.000	60.000.000 (13)
-----------------	-----------------

Ertelenmiş İcare Sukuk Giderleri**Dönem net zararı**

(9) 60.000.000	60.000.000 (16)	(21) 60.100.000	
----------------	-----------------	-----------------	--

R KATILIM BANKASI A.Ş. SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
022	BANKALAR HESABI	39.900.000	
253	İCARE MÜNTEHİYE BİTTEMLİK VARLIKLAR	300.000.000	
39202	ERTELENMİŞ KÂRLAR		100.000.000
410	ÖZKAYNAK		300.000.000
440.02	DÖNEM NET ZARARI		(60.100.000)
	TOPLAM	339.900.000	339.900.000

3.3. Varlık Kiralama Şirketine İlişkin FFMS 8 İcare Müntehiye Bittemlik Varlıkları Standartı Kapsamında Muhasebe Kayıtları

Varlık Kiralama Şirketi ise Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetimi Standartları Kurumu'nun kararı doğrultusunda TMS/TFRS kapsamında muhasebe kayıtlarını yapmak zorundadır. Fakat bu çalışmada VKŞ kayıtlarının da AAOIFI kapsamında yapılması gerektiği savunulmaktadır. FFMS 8'de kiracı ve kiralayan tarafından yapılan kayıtlar farklılık göstermektedir. Bu açıdan VKŞ kayıtları aynı zamanda katılım bankasının kiraya veren açısından yapması gereken kayıtlara örnek teşkil etmektedir.

3.3.1. Kira Sertifikaları Sözleşmeleri Kaydı

TFRS’de kira sertifikası sözleşmeleri kaydı nazım hesaplarda izlenmemektedir. Buna ilişkin kayıt varlıkların bankaya kiralanması sırasında yapılmaktadır.

➤ AAOIFI’ye göre Kira Sertifikası Sözleşmeleri Kaydı:

İşlem Sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
1	9XX	KİRA SERTİFİKASI SÖZLEŞMELERİ	300.000.000	
2	9XY	KİRA SERTİFİKASI SÖZLEŞMELERİ KARŞILIĞI		300.000.000

Kira Sertifikası Sözleşmeleri

(1) 300.000.000

Kira Sertifikası Sözleşmeleri Karşılığı

300.000.000 (2)

Bankalar Hesabı

*100.000.000

RY VKŞ 300.000.000,00 TL tutarında kira sertifikası ihracını gerçekleştirmiştir ve ihraca ilişkin ödeme tutarını temin etmiştir.

• TFRS 16 Muhasebe Kaydı

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
1	102	BANKALAR	300.000.000	
2	304	ÇIKARILMIŞ BONOLAR, SENETLER VE DİĞER BORÇLANMA ARAÇLARI		300.000.000

102	304
* 100.000.000	300.000.000 (2)
(1)300.000.000	

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO (AAOIFI)			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
102	BANKALAR	400.000.000	
304	ÇIKARILMIŞ BONOLAR, SENETLER VE DİĞER BORÇLANMA ARAÇLARI		300.000.000
500	ÖZKAYNAK		100.000.000
	TOPLAM	400.000.000	400.000.000

• FFMS 8 Muhasebe Kaydı:

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
3	022	BANKALAR HESABI	300.000.000	
4	35X	SAHİPLİĞE DAYALI KİRA SERTİFİKASI İHRACI		300.000.000

Kira Sertifikası Sözleşmeleri

(1)
300.000.000

Kira Sertifikası Sözleşmeleri Karşılığı

300.000.000 (2)

Bankalar Hesabı

* 100.000.000
(3) 300.000.000

Sahipliğe Dayalı Kira Sertifikası İhracı

300.000.000 (4)

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
022	BANKALAR HESABI	400.000.000	
35X	SAHİPLİĞE DAYALI KİRA SERTİFİKASI İHRACI		300.000.000
410	ÖZKAYNAK		100.000.000
	TOPLAM	400.000.000	400.000.000

Sahipliğe dayalı kira sertifikası ihracı hesabı kaynak hesabı olarak çalışmaktadır.

Söz konusu varlıklar RY VKŞ'nin mülkiyetine geçmiştir.

• **TFRS 16 Muhasebe Kaydı:**

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
3	253	TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	300.000.000	
4	102	BANKALAR		300.000.000

102	304
* 100.000.000	300.000.000 (4)
(1)300.000.000	300.000.000 (2)
253	
(3) 300.000.000	

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
102	BANKALAR	100.000.000	
253	TESİS, MAKİNE VE TEÇHİZAT	300.000.000	
304	ÇIKARILMIŞ BONOLAR, SENETLER VE DİĞER BORÇLANMA ARAÇLARI		300.000.000
500	ÖZKAYNAK		100.000.000
	TOPLAM	400.000.000	400.000.000

• **FFMS 8 Muhasebe Kaydı:**

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
5	253	İCARE VARLIKLARINDAKİ YATIRIMLAR	300.000.000	
6	022	BANKALAR HESABI		300.000.000

- Standartta bahsedildiği üzere kiralama konusu varlıklar, kiraya veren taraf olan Varlık kiralama şirketinin finansal tablolarında “İcâre Varlıklarındaki Yatırımlar” başlığı altında sunulmaktadır(FFMS 8, 2019; Mad. 3/1/1/1).

Kira Sertifikası Sözleşmeleri

(1) 300.000.000	
-----------------	--

Kira Sertifikası Sözleşmeleri Karşılığı

	300.000.000 (2)
--	-----------------

Bankalar Hesabı

* 100.000.000	300.000.000 (6)
(3) 300.000.000	

Sahipliğe Dayalı Kira Sertifikası İhracı

	300.000.000 (4)
--	-----------------

İcâre Varlıklarındaki Yatırımlar

(5) 300.000.000	
-----------------	--

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
022	BANKALAR HESABI	100.000.000	
253	İCARE VARLIKLARINDAKİ YATIRIMLAR	300.000.000	
35X	SAHİPLİĞE DAYALI KİRA SERTİFİKASI İHRACI		300.000.000
410	ÖZKAYNAK		100.000.000
	TOPLAM	400.000.000	400.000.000

3.3.2. Sözleşme Esnasında Katılan Doğrudan Maliyetlerin Muhasebe Kaydı

➤ TFRS 16 Muhasebe Kaydı:

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
5	770	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ (Doğrudan Maliyetler)	100.000	
6	102	BANKALAR		100.000

102	304
* 100.000.000	300.000.000 (4)
(1)300.000.000	100.000 (6)
253	770
(3) 300.000.000	(5) 100.000

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
022	BANKALAR	99.900.000	
253	TESİS, MAKİNE VE TEÇHİZAT	300.000.000	
304	ÇIKARILMIŞ BONOLAR, SENETLER VE DİĞER BORÇLANMA ARAÇLARI		300.000.000
500	ÖZKAYNAK		100.000.000
	TOPLAM	399.900.000	400.000.000

100.000 TL'lik farkın sebebi 770 Genel Yönetim Giderleri hesabının kapatılmamasından kaynaklanmaktadır.

- **FFMS 8 Muhasebe Kaydı:**

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
7	281	PEŞİN ÖDENMİŞ GİDERLER	100.000	
8	022	BANKALAR HESABI		100.000

Kira Sertifikası Sözleşmeleri

(1) 300.000.000

Kira Sertifikası Sözleşmeleri Karşılığı

300.000.000 (2)

Bankalar Hesabı

* 100.000.000 | 300.000.000 (6)

(3) 300.000.000 | 100.000 (8)

Sahipliğe Dayalı Kira Sertifikası İhracı

300.000.000 (4)

İcare Varlıklarındaki Yatırımlar**Peşin Ödenmiş Giderler****(5)** 300.000.000**(7)** 100.000

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
022	BANKALAR HESABI	99.900.000	
253	İCARE VARLIKLARINDAKİ YATIRIMLAR	300.000.000	
35X	SAHİPLİĞE DAYALI KİRA SERTİFİKASI İHRACI		300.000.000
410	ÖZKAYNAK		100.000.000
	TOPLAM	399.900.000	400.000.000

100.000 TL'lik fark Peşin Ödenmiş Giderler hesabının kapatılmamasından kaynaklanmaktadır.

RY VKŞ tarafından söz konusu varlıklar R katılım bankasına kiralanmıştır.

• TFRS 16 Muhasebe Kaydı:

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
7	226	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	360.000.000	
8	253	TESİS, MAKİNE VE TEÇHİZAT		300.000.000
9	380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER		60.000.000

102		304	
* 100.000.000	300.000.000 (4)		300.000.000 (2)
(1)300.000.000	100.000 (6)		
253		730	
(3) 300.000.000	300.000.000 (8)	(5) 100.000	
226		380	
(7)360.000.000			60.000.000 (9)

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
102	BANKALAR	99.900.000	
226	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	360.000.000	
304	ÇIKARILMIŞ BONOLAR, SENETLER VE DİĞER BORÇLANMA ARAÇLARI		300.000.000
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER		60.000.000
500	ÖZKAYNAK		100.000.000
	TOPLAM	459.900.000	460.000.000

100.000 TL'lik farkın sebebi 770 Genel Yönetim Giderleri hesabının kapatılmamasından kaynaklanmaktadır.

• **FFMS 8 Muhasebe Kaydı:**

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
9	202 202.01	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR İcare Alacakları/Ticari Alacaklar	360.000.000	
10	253	İCARE VARLIKLARINDAKİ YATIRIMLAR		300.000.000
11	861112	FİNANSAL KİRALAMA ALACAKLARI (İcare Alacakları)		60.000.000

Kira Sertifikası Sözleşmeleri

(1) 300.000.000	
-----------------	--

Kira Sertifikası Sözleşmeleri Karşılığı

	300.000.000 (2)
--	-----------------

Bankalar Hesabı

* 100.000.000	300.000.000 (6)
(3) 300.000.000	100.000 (8)

Sahipliğe Dayalı Kira Sertifikası İhracı

	300.000.000 (4)
--	-----------------

İcare Varlıklarındaki Yatırımlar

(5) 300.000.000	300.000.000 (10)
-----------------	------------------

Peşin Ödenmiş Giderler

(7) 100.000	
-------------	--

İcare Alacakları

(9) 360.000.000	
-----------------	--

Finansal Kiralama Alacakları

	60.000.000(11)
--	----------------

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
022	BANKALAR HESABI	99.900.000	
202.01	İCARE ALACAKLARI	360.000.000	
35X	SAHİPLİĞE DAYALI KİRA SERTİFİKASI İHRACI		300.000.000
861112	FİNANSAL KİRALAMA ALACAKLARI		60.000.000
410	SERMAYE		100.000.000
	TOPLAM	459.900.000	460.000.000

100.000 TL'lik fark Peşin Ödenmiş Giderler hesabının kapatılmamasından kaynaklanmaktadır.

RY VKŞ'ye banka tarafından kira ödemeleri yapılmıştır.

- **TFRS 16 Muhasebe Kaydı:**

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
10	181	GELİR TAHAKKUKU	5.000.000	
11	668	DİĞER FİNANSAL GELİRLER		5.000.000

3.3.3. Kira Gelirleri Tahakkuk Kaydı

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
12	102	BANKA	4.750.000	
13	193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE FONLAR	250.000	
14	181	GELİR TAHAKKUKU		5.000.000

Her ay ödemelere ilişkin kayıt yapılmaktadır. Çalışmanın uzamaması açısından bir aylık kayıt örneği verilmiştir. Defteri kebirde yıllık tutar yazılmıştır.

Kira ödemeleri kiracı olan banka tarafından gider olarak muhasebeleştirirken, kiralayan taraf olan Varlık kiralama şirketi tarafından gelir olarak muhasebeleştirilir.

Yıllık Ödenecek vergi ve fonlar (stopaj kesintisi) : 60.000.000 x %5 = 3.000.000

102		304	
* 100.000.000	300.000.000 (4)		300.000.000 (2)
(1)300.000.000	100.000 (6)		
(12)57.000.000			
(4.750.000*12)			
253		730	
(3) 300.000.000	300.000.000 (8)	(5) 100.000	
226		380	
(7)360.000.000			60.000.000 (9)
181		668	
(10) 60.000.000	60.000.000(14)		60.000.000 (11)
(5.000.000*12)	(5.000.000*12)		(5.000.000*12)
193			
(13)3.000.000			
(250.000 *12)			

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
102	BANKALAR	159.900.000	
226	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	360.000.000	
304	ÇIKARILMIŞ BONOLAR, SENETLER VE DİĞER BORÇLANMA ARAÇLARI		300.000.000
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER		60.000.000
500	ÖZKAYNAK		100.000.000
	TOPLAM	519.900.000	460.000.000

59.900.000 TL'lik farkın sebebi 668 Diğer Finansal Gelirler ve 770 Genel Yönetim Giderleri hesabının kapatılmamasından kaynaklanmaktadır.

- **FFMS 8 Muhasebe Kaydı:**

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
12	202 202.01	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR İcare Alacakları/Ticari Alacaklar	5.000.0000	
13	79010	KİRALAMA GELİRLERİ (İcare Hasılatı)		5.000.000

- İcâre taksitlerinden kaynaklanan hasılat, kiraya veren taraf olan Varlık kiralama şirketinin gelir tablosunda İcâre Hasılatı başlığı altında sunulması gerekmektedir(FFMS 8, 2019; Mad. 3/1/1/2).

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
14	022	BANKALAR HESABI	4.750.0000	
15	861112	FİNANSAL KİRALAMA ALACAKLARI (İcare Alacakları)	5.000.000	
16	380011	ÖDENECEK GELİR VERGİSİ	250.000	
17	202 202.01	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR İcare Alacakları/Ticari Alacaklar		10.000.000

Kira Sertifikası Sözleşmeleri

(1) 300.000.000

Kira Sertifikası Sözleşmeleri Karşılığı

300.000.000 (2)

Bankalar Hesabı

* 100.000.000

300.000.000 (6)

(3) 300.000.000

100.000 (8)

(14) 57.000.000

Sahipliğe Dayalı Kira Sertifikası İhracı

300.000.000 (4)

İcare Varlıklarındaki Yatırımlar

(5) 300.000.000

300.000.000 (10)

Peşin Ödenmiş Giderler

(7) 100.000

İcare Alacakları

(9) 360.000.000	120.000.000(17)
(12) 60.000.000	

Finansal Kiralama Alacakları

(15) 60.000.000	60.000.000(11)
-----------------	----------------

İcare Hasılatı

60.000.000(13)
(5.000.000*12)

Ödenecek Gelir Vergisi

(16) 3.000.000

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
022	BANKALAR HESABI	156.900.000	
202.01	İCARE ALACAKLARI	300.000.000	
253	SAHİPLİĞE DAYALI KİRA SERTİFİKASI İHRACI		300.000.000
410	SERMAYE		100.000.000
	TOPLAM	456.900.000	400.000.000

İcare Hasılatı hesabı gelir hesabı olarak çalışmaktadır. 56.900.000 TL'lik farkın sebebi İcare Hasılatı(60.000.000), Peşin Ödenmiş Giderler (100.000 TL) ve Peşin Ödenmiş Vergiler (3.000.000) hesabının kapatılmamasından kaynaklanmaktadır.

3.3.4. Bakım Onarım Maliyetleri Kaydı

TFRS'de bakım onarıma ilişkin maliyetler kaynak kuruluş tarafından yapılmaktadır.

➤ **FFMS 8 Muhasebe Kaydı:**

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
18	28005	BAKIM ONARIM GİDERLERİ	1.000.000	
19	022	BANKA HESABI		1.000.000

- Faizsiz Finans Standartları (2019; mad. 5/1/8), kitabında bahsedildiği üzere, kiracı taraf olan bankanın, kira konusu varlıklara ilişkin kasıtlı veya kusurlu bir davranışı olmadığı sürece, söz konusu varlıklarla ilgili bakım onarım maliyetleri kira süresi boyunca kiraya veren taraf olan varlık kiralama şirketine ait olmaktadır.

Kira Sertifikası Sözleşmeleri

(1) 300.000.000

Kira Sertifikası Sözleşmeleri Karşılığı

300.000.000 (2)

Bankalar Hesabı

* 100.000.000

300.000.000 (6)

(3) 300.000.000

100.000 (8)

(14) 57.000.000

1.000.000 (19)

Sahipliğe Dayalı Kira Sertifikası İhracı

300.000.000 (4)

İcare Varlıklarındaki Yatırımlar

(5) 300.000.000

300.000.000 (10)

Peşin Ödenmiş Giderler

(7) 100.000

İcare Alacakları

(9) 360.000.000	120.000.000(17)
(12) 60.000.000	

Finansal Kiralama Alacakları

(15) 60.000.000	60.000.000(11)
-----------------	----------------

İcare Hasılatı

	60.000.000(13)
	(5.000.000*12)

Ödenecek Gelir Vergisi

(16) 3.000.000	
----------------	--

Bakım Onarım Giderleri

(18) 1.000.000	
----------------	--

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
022	BANKALAR HESABI	157.900.000	
202.01	İCARE ALACAKLARI	300.000.000	
253	SAHİPLİĞE DAYALI KİRA SERTİFİKASI İHRACI		300.000.000
410	SERMAYE		100.000.000
	TOPLAM	457.900.000	400.000.000

İcare Hasılatı hesabı gelir hesabı olarak çalışmaktadır. 56.900.000 TL'lik farkın sebebi İcare Hasılatı (60.000.000), Peşin Ödenmiş Giderler (100.000 TL), Peşin Ödenmiş Vergiler (3.000.000) ve Bakım Onarım Giderleri (1.000.000) hesabının kapatılmamasından kaynaklanmaktadır.

Vade sonunda R katılım bankasından anapara ödemesi alınmıştır.

• TFRS 16 Muhasebe Kaydı:

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
15	102	BANKALAR	300.000.000	
16	226	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR		300.000.000

102

* 100.000.000	300.000.000 (4)
(1)300.000.000	100.000 (6)
(12)57.000.000	
(4.750.000*12)	
(15)300.000.000	

304

	300.000.000 (2)
--	-----------------

253

(3) 300.000.000	300.000.000 (8)
-----------------	-----------------

730

(5) 100.000	
-------------	--

226

(7)360.000.000	300.000.000(16)
----------------	-----------------

380

	60.000.000 (9)
--	----------------

181

(10) 60.000.000	60.000.000(14)
(5.000.000*12)	(5.000.000*12)

668

	60.000.000 (11)
	(5.000.000*12)

(13)3.000.000	
(250.000 *12)	

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
102	BANKALAR	459.900.000	
226	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR/LEASİNG (NET)	60.000.000	
304	ÇIKARILMIŞ BONOLAR, SENETLER VE DİĞER BORÇLANMA ARAÇLARI		300.000.000
380	GELECEK AYLARA AİT GELİRLER		60.000.000
500	ÖZKAYNAK		100.000.000
	TOPLAM	519.900.000	460.000.000

59.900.000 TL'lik farkın sebebi 668 Diğer Finansal Gelirler (60.000.000) ve 770 Genel Yönetim Giderleri (100.000) hesabının kapatılmamasından kaynaklanmaktadır.

- **FFMS 8 Muhasebe Kaydı:**

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
20	850	AMORTİSMAN GİDERLERİ	30.000.000	
21	256	İCARE MÜNT. BİT VARL. BİRİKMIŞ AMORT.		30.000.000

Amortisman hesaplama: 300.000.000/10 yıl : 30.000.000 TL

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
22	022	BANKALAR HESABI	270.000.000	
23	256	İCARE MÜNT. BİT VARL. BİRİKMİŞ AMORT.	30.000.000	
24	202.01	İCARE ALACAKLARI		300.000.000

- FFMS’de kiraya veren taraf olan varlık kiralama şirketi tarafından mülk, tesis ve makineler gibi amortisman tabi duran varlıklar için uygulanan amortisman politikası, benzer şekilde kiraya verilen varlıklar için de varlığın mülkiyetinin kiraya veren taraf olan Varlık Kiralama şirketinde olması nedeniyle uygulanmaktadır.
- TMS/TFRS uygulamasında ise kiraya verilen söz konusu varlık işlem anında alacak hesabına kaydedilerek takip edilmeye başlanmaktadır. Varlığın mülkiyetinin VKŞ’den çıkması sebebiyle amortisman ve değer düşüklüğü işlemleri kiraya veren taraf olan varlık kiralama şirketi tarafından yapılmamaktadır.
- Çalışmada verilen örnekte değer düşüklüğüne rastlanmamıştır. Fakat değer düşüklüğü saptanması durumunda FFMS 8’ e göre yapılabilecek kayıt aşağıda örnek olarak gösterilmiştir.

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
		İcare Müntehiye Bittemlik Varlıkları Değer Düşüklüğü	✔	
		İcare Münt. Bit varlıkları		✔

Kira Sertifikası Sözleşmeleri

(1) 300.000.000**Kira Sertifikası Sözleşmeleri Karşılığı**

300.000.000 **(2)****Bankalar Hesabı**

*** 100.000.000** | 300.000.000 **(6)****(3)** 300.000.000 | 100.000 **(8)****(14)** 57.000.000 | 1.000.000 **(19)****(22)** 270.000.000**Sahipliğe Dayalı Kira Sertifikası İhracı**

300.000.000 **(4)****İcare Varlıklarındaki Yatırımlar**

(5) 300.000.000 | 300.000.000 **(10)****Peşin Ödenmiş Giderler**

(7) 100.000**İcare Alacakları**

(9) 360.000.000 | 120.000.000**(17)****(12)** 60.000.000 | 300.000.000**(24)****Finansal Kiralama Alacakları**

(15) 60.000.000 | 60.000.000**(11)****İcare Hasılatı**

60.000.000**(13)**

(5.000.000*12)

Ödenecek Gelir Vergisi

(16) 3.000.000

Bakım Onarım Giderleri

(18) 1.000.000

İcare Bit. Varl. Birikmiş. Amort.

(23)30.000.000	30.000.000 (21)
----------------	-----------------

Amortisman Gideri

(20) 30.000.000

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
022	BANKALAR HESABI	425.900.000	
35X	SAHİPLİĞE DAYALI KİRA SERTİFİKASI İHRACI		300.000.000
410	ÖZKAYNAK		100.000.000
	TOPLAM	425.900.000	400.000.000

25.900 TL'lik farkın sebebi İcare Hasılatı(60.000.000), Peşin Ödenmiş Giderler (100.000 TL), Bakım Onarım Giderleri (1.000.000), Peşin Ödenmiş Vergiler (3.000.000) ve Amortisman Giderleri (30.000.000) hesabının kapatılmamasından kaynaklanmaktadır.

VKŞ aldığı kiralara yatırımcılara kupon ödemesi yapmıştır.

• TFRS 16 Muhasebe Kaydı:

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
17	780	FİNANSMAN GİDERİ	4.750.000	
18	102	BANKALAR		4.750.000

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
19	371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜKLERİ (-)	3.000.000	
20	193	PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE YÜKÜMLÜLÜKLER		3.000.000

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
21	673	DİĞER FAİZ GİDERLERİ	3.000.000	
22	371	DÖNEM KARININ PEŞİN ÖDENEN VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜKLERİ (-)		3.000.000

102

304

* 100.000.000	300.000.000 (4)
(1)300.000.000	100.000 (6)
(12)57.000.000	57.000.000 (18)
(4.750.000*12)	(4.750.000*12)
(15)300.000.000	

	300.000.000 (2)
--	-----------------

253

770

(3) 300.000.000	300.000.000 (8)
-----------------	-----------------

(5) 100.000	
-------------	--

226

(7)360.000.000	300.000.000(16)
----------------	-----------------

380

	60.000.000 (9)
--	----------------

181

(10) 60.000.000	60.000.000(14)
(5.000.000*12)	(5.000.000*12)

668

	60.000.000 (11)
	(5.000.000*12)

193

(13)3.000.000	3.000.000 (20)
(250.000 *12)	

780

(17) 57.000.000	
(4.750.000*12)	

371

(19)3.000.000	3.000.000 (22)
---------------	----------------

673

(21)3.000.000	
---------------	--

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
102	BANKALAR	399.900.000	
304	ÇIKARILMIŞ BONOLAR, SENETLER VE DİĞER BORÇLANMA ARAÇLARI		300.000.000
380	ERTELENMİŞ GELİRLER		60.000.000
500	ÖZKAYNAK		100.000.000
	TOPLAM	399.900.000	460.000.000

60.100.000 TL'lik farkın sebebi 668 Diğer Finansal Gelirler (60.000.000) hesabı ile 780 Finansman Giderleri (57.000.000), 770 Genel Yönetim Giderleri (100.000) ve 673 Dönem Karının Peşin Ödenen Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükleri (-) (3.000.000) hesabının kapatılmamasından kaynaklanmaktadır.

• **FFMS 8 Muhasebe Kaydı:**

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
25	88000	İCARE GİDERLERİ	57.000.000	
26	022	BANKALAR HESABI		57.000.000

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
27	350041	GELİR VERGİSİ KARŞILIĞI	3.000.000	
28	380011	ÖDENECEK GELİR VERGİSİ		3.000.000

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
29	82002	VERGİ KARŞILIĞI	3.000.000	
30	350041	GELİR VERGİSİ KARŞILIĞI		3.000.000

Kira Sertifikası Sözleşmeleri

(1) 300.000.000	
-----------------	--

Kira Sertifikası Sözleşmeleri Karşılığı

	300.000.000 (2)
--	-----------------

Bankalar Hesabı

* 100.000.000	300.000.000 (6)
(3) 300.000.000	100.000 (8)
(14) 57.000.000	1.000.000 (19)
(22) 270.000.000	57.000.000 (26)

Sahipliğe Dayalı Kira Sertifikası İhracı

	300.000.000 (4)
--	-----------------

İcare Varlıklarındaki Yatırımlar

(5) 300.000.000	300.000.000 (10)
-----------------	------------------

Peşin Ödenmiş Giderler

(7) 100.000	
-------------	--

İcare Alacakları

(9) 360.000.000	120.000.000(17)
(12) 60.000.000	300.000.000(24)

Finansal Kiralama Alacakları

(15) 60.000.000	60.000.000(11)
-----------------	----------------

İcare Hasılatı

	60.000.000(13)
	(5.000.000*12)

Ödenecek Gelir Vergisi

(16) 3.000.000	3.000.000 (28)
----------------	----------------

Bakım Onarım Giderleri

(18) 1.000.000	
----------------	--

İcare Bit. Varl. Birikmiş. Amort.

(23)30.000.000	30.000.000 (21)
----------------	-----------------

Amortisman Gideri

(20) 30.000.000	
-----------------	--

İcare Giderleri

(25)57.000.000	
----------------	--

Gelir Vergisi Karşılığı

(27) 3.000.000	3.000.000 (30)
----------------	----------------

Vergi Karşılığı

(29)3.000.000	
---------------	--

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
022	BANKALAR HESABI	368.900.000	
35X	SAHİPLİĞE DAYALI KİRA SERTİFİKASI İHRACI		300.000.000
410	ÖZKAYNAK		100.000.000
	TOPLAM	368.900.000	400.000.000

31.100.000 TL'lik farkın sebebi Hasılat (60.000.000) hesabının, İcare Giderleri (57.000.000), Amortisman Giderleri (30.000.000), Peşin Ödenmiş Giderler (100.000), Bakım Onarım Giderleri (1.000.000) ve Vergi Karşılığı (3.000.000) hesabının kapatılmamasından kaynaklanmaktadır.

Anapara ödemesi yatırımcılara yapılmıştır.

• **TFRS 16 Muhasebe Kaydı:**

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
23	304	ÇIKARILMIŞ BONOLAR, SENETLER VE DİĞER BORÇLANMA ARAÇLARI	300.000.000	
24	102	BANKALAR		300.000.000

102

304

* 100.000.000	300.000.000 (4)
(1)300.000.000	100.000 (6)
(12)57.000.000	57.000.000 (18)
(4.750.000*12)	(4.750.000*12)
(15)300.000.000	300.000.000 (24)

(23)300.000.000	300.000.000 (2)
-----------------	-----------------

253

(3) 300.000.000	300.000.000 (8)
------------------------	------------------------

730

(5) 100.000	
--------------------	--

226

(7) 360.000.000	300.000.000 (16)
------------------------	-------------------------

380

	60.000.000 (9)
--	-----------------------

181

(10) 60.000.000	60.000.000 (14)
(5.000.000*12)	(5.000.000*12)

668

	60.000.000 (11)
	(5.000.000*12)

193

(13) 3.000.000	3.000.000 (20)
(250.000 *12)	

780

(17) 57.000.000	
(4.750.000*12)	

371

(19) 3.000.000	3.000.000 (22)
-----------------------	-----------------------

673

(21) 3.000.000	
-----------------------	--

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
102	BANKALAR	99.900.000	
500	ÖZKAYNAK		100.000.000
	TOPLAM	99.900.000	100.000.000

100.000 TL'lik farkın sebebi 668 Diğer Finansal Gelirler (60.000.000) hesabı ile 780 Finansman Giderleri (57.000.000), 770 Genel Yönetim Giderleri (100.000) ve 673 Dönem Karının Peşin Ödenen Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükleri (-) (3.000.000) hesabının kapatılmamasından kaynaklanmaktadır.

- **FFMS 8 Muhasebe Kaydı:**

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
31	35X	SAHİPLİĞE DAYALI KİRA SERTİFİKASI İHRACI	300.000.000	
32	022	BANKALAR HESABI		300.000.000

Kira Sertifikası Sözleşmeleri

(1) 300.000.000	
-----------------	--

Kira Sertifikası Sözleşmeleri Karşılığı

	300.000.000 (2)
--	-----------------

Bankalar Hesabı

* 100.000.000	300.000.000 (6)
(3) 300.000.000	100.000 (8)
(14) 57.000.000	1.000.000 (19)
(22) 270.000.000	57.000.000 (26)
	300.000.000(32)

Sahipliğe Dayalı Kira Sertifikası İhracı

(31)300.000.000	300.000.000 (4)
-----------------	-----------------

İcare Varlıklarındaki Yatırımlar

(5) 300.000.000	300.000.000 (10)
-----------------	------------------

Peşin Ödenmiş Giderler

(7) 100.000	
-------------	--

İcare Alacakları

(9) 360.000.000	120.000.000(17)
(12) 60.000.000	300.000.000(24)

Finansal Kiralama Alacakları

(15) 60.000.000	60.000.000(11)
-----------------	----------------

İcare Hasılatı

	60.000.000(13)
	(5.000.000*12)

Ödenecek Gelir Vergisi

(16) 3.000.000	3.000.000 (28)
----------------	----------------

Bakım Onarım Giderleri

(18) 1.000.000	
----------------	--

İcare Bit. Varl. Birikmiş. Amort.

(23)30.000.000	30.000.000 (21)
----------------	-----------------

Amortisman Gideri

(20) 30.000.000	
-----------------	--

İcare Giderleri

(25)57.000.000	
----------------	--

Gelir Vergisi Karşılığı

(27) 3.000.000	3.000.000 (30)
----------------	----------------

Vergi Karşılığı

(29)3.000.000	
---------------	--

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
022	BANKALAR HESABI	68.900.000	
410	ÖZKAYNAK		100.000.000
	TOPLAM	125.900.000	100.000.000

31.100.000 TL'lik farkın sebebi Hasılat (60.000.000) hesabının, İcare Giderleri (57.000.000), Amortisman Giderleri (30.000.000), Peşin Ödenmiş Giderler (100.000), Bakım Onarım Giderleri (1.000.000) ve Vergi Karşılığı (3.000.000) hesabının kapatılmamasından kaynaklanmaktadır.

3.3.5. Dönem Sonu Hesapların Kapatılması

➤ TFRS 16 Muhasebe Kaydı:

A. Yansıtma Hesaplarının Kapatılması

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
25	781	FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA HESABI	57.000.000	
26	780	FİNANSMAN GİDERLERİ		57.000.000

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
27	660	KISA VADELİ BORÇLANMA GİDERLERİ	57.000.000	
28	781	FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA HESABI		57.000.000

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
29	632	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	100.000	
30	771	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ YANSITMA HESABI		100.000

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
31	771	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ YANSITMA HESABI	100.000	
32	770	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ		100.000

B. Gelir Hesaplarının Kapatılması

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
33	668	DİĞER FİNANSAL GELİRLER	60.000.000	
34	690	DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI		60.000.000

C. Gider Hesaplarının Kapatılması

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
35	690	DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI	60.100.000	
36	660	KISA VADELİ BORÇLANMA GİDERLERİ		57.000.000
37	632	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ		100.000
38	673	DİĞER FAİZ GİDERLERİ		3.000.000

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
39	692	DÖNEM NET KÂRI VEYA ZARARI	100.000	
40	690	DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI		100.000

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
41	590	DÖNEM NET ZARARI	100.000	
42	692	DÖNEM NET KÂRI VEYA ZARARI		100.000

102

* 100.000.000	300.000.000 (4)
(1)300.000.000	100.000 (6)
(12)57.000.000	57.000.000 (18)
(4.750.000*12)	(4.750.000*12)
(15)300.000.000	300.000.000 (24)

304

(23)300.000.000	300.000.000 (2)
------------------------	------------------------

253

(3) 300.000.000	300.000.000 (8)
------------------------	------------------------

770

(5) 100.000	100.000 (32)
--------------------	---------------------

226

(7)360.000.000	300.000.000 (16)
-----------------------	-------------------------

380

	60.000.000 (9)
--	-----------------------

181

(10) 60.000.000	60.000.000 (14)
(5.000.000*12)	(5.000.000*12)

668

(33)60.000.000	60.000.000 (11)
	(5.000.000*12)

193

(13)3.000.000	3.000.000 (20)
(250.000 *12)	

780

(17) 57.000.000	57.000.000 (26)
(4.750.000*12)	

371

(19) 3.000.000	3.000.000 (22)
-----------------------	-----------------------

673

(21) 3.000.000	3.000.000 (38)
-----------------------	-----------------------

781

(25) 57.000.000	57.000.000 (28)
------------------------	------------------------

660

(27) 57.000.000	57.000.000 (36)
------------------------	------------------------

690

(35) 60.100.000	60.000.000 (34)
	100.000 (40)

692

(39) 100.000	100.000 (42)
---------------------	---------------------

771

(30) 100.000	100.000 (31)
---------------------	---------------------

632

(29) 100.000	100.000 (37)
---------------------	---------------------

590

(41) 100.000	
---------------------	--

• **FFMS 8 Muhasebe Kaydı:**

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
33	9XY	KİRA SÖZLEŞMELERİ KARŞILIĞI	300.000.000	
34	9XX	KİRA SERT. SÖZLEŞMELERİ		300.000.000

A. Gelir Hesaplarının Kapatılması

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
35	79010	İCARE HASILATI	60.000.000	
36	410001	DÖNEM KARI		60.000.000

B. Gider Hesaplarının Kapatılması

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
37	410002	DÖNEM ZARARI	91.100.000	
38	78000	İCARE GİDERLERİ		57.000.000
39	28005	BAKIM ONARIM GİDERLERİ		1.000.000
40	281	PEŞİN ÖDENMİŞ GİDERLER		100.000
41	256	AMORTİSMAN GİDERİ		30.000.000
42	82002	VERGİ KARŞILIĞI		3.000.000

Kira Sertifikası Sözleşmeleri

Kira Sertifikası Sözleşmeleri Karşılığı

(1) 300.000.000

300.000.000 (2)

Bankalar Hesabı

* 100.000.000	300.000.000 (6)
(3) 300.000.000	100.000 (8)
(14) 57.000.000	1.000.000 (19)
(22) 270.000.000	57.000.000 (26)
	300.000.000(32)

Sahipliğe Dayalı Kira Sertifikası İhracı

(31)300.000.000	300.000.000 (4)
-----------------	-----------------

İcare Varlıklarındaki Yatırımlar

(5) 300.000.000	300.000.000 (10)
-----------------	------------------

Peşin Ödenmiş Giderler

(7) 100.000	100.000(40)
-------------	-------------

İcare Alacakları

(9) 360.000.000	120.000.000(17)
(12) 60.000.000	300.000.000(24)

Finansal Kiralama Alacakları

(15) 60.000.000	60.000.000(11)
-----------------	----------------

İcare Hasılatı

(35)60.000.000	60.000.000(13)
	(5.000.000*12)

Ödenecek Gelir Vergisi

(16) 3.000.000	3.000.000 (28)
----------------	----------------

Bakım Onarım Giderleri

(18) 1.000.000	1.000.000 (39)
----------------	----------------

İcare Bit. Varl. Birikmiş. Amort.

(23)30.000.000	30.000.000 (21)
----------------	-----------------

Amortisman Gideri

(20) 30.000.000	300.000.000(41)
-----------------	-----------------

İcare Giderleri

(25)57.000.000	57.000.000(38)
----------------	----------------

Gelir Vergisi Karşılığı

(27) 3.000.000	3.000.000 (30)
----------------	----------------

Vergi Karşılığı

(29)3.000.000	3.000.000(42)
---------------	---------------

Dönem Kârı veya Zararı

(37) 91.100.000	60.000.000(36)
-----------------	----------------

R KATILIM BANKASI A.Ş SUKUK İLE İLGİLİ İŞLEM BİLANÇO			
Hesap	Hesap Adı	AKTİF	PASİF
022	Bankalar hesabı	68.900.000	
410	Özkaynak		100.000.000
410002	Dönem Net Zararı		(31.100.000)
	TOPLAM	68.900.000	68.900.000

3.4. Sukuk Yatırımcılarına İlişkin FFMS 33 ve FFMS 34 Standartları Kapsamında Muhasebe Kayıtları**3.4.1. İtfa Edilmiş Maliyeti Üzerinden Ölçülen Finansal Yatırımlar****➤ Muhasebe Kayıtları**

X A.Ş sahipliğe dayalı kira sertifikasına 1.000.000 TL ödeme yapmıştır.

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
1	112	İTFA EDİLMİŞ MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR	1.000.000	
2	102	BANKALAR		1.000.000

Her ay sonunda X A.Ş RY Varlık Kiralama Şirketi tarafından payı oranında kupon ödemesi almıştır.

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
3	112	İTFA EDİLMİŞ MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR	16.500	
4	668	DİĞER FİNANSAL GELİRLER		16.500

X A.Ş payı: $1.000.000/300.000.000= 0,0033$

Yıllık Kupon Alımı: $60.000.000*0,0033=198.000$

Aylık Kupon Alımı: $198.000/12=16.500$

İşlem sırası	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
5	102	BANKALAR	1.000.000	
6	112	İTFA EDİLMİŞ MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR		1.000.000

112	102
(1)1.000.000	(5) 1.000.000
(3) 198.000	1.000.000 (2)
668	
198.000 (4)	

3.4.2. Gerçeğe Uygun Değer Değişimi Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Yatırımlar

➤ Muhasebe Kayıtları

X A.Ş 11.10.2018 100 adet kira sertifikasını 100.000 TL'den satın almıştır ve bu yatırımı Gerçeğe Uygun Değer Farkı Özkaynaklara Yansıtılan Finansal Yatırımlarda sınıflamıştır. 11.10.2019 tarihinde sahipliğe dayalı kira sertifikalarının gerçeğe uygun değeri 120.000 TL olmuştur.

11.10.2018	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
1	111	GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI DİĞER KAPSAMLI GELİRE YANSITILAN FİNANSAL YATIRIMLAR	10.000.000	
2	102	BANKALAR		10.000.000

11.10.2019	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
3	111	GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI DİĞER KAPSAMLI GELİRE YANSITILAN FİNANSAL YATIRIMLAR	2.000.000	
4	813	GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAPSAMLI GELİRE YANSITILAN OLARAK SINIFLANDIRAN FİNANSAL YATIRIMLARA İLİŞKİN DÖNEMDE ORTAYA ÇIKAN KAZANÇLAR (KAYIPLAR)		2.000.000

$$100*(120.000-100.000) =2.000.000$$

11.10.2018	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
5	813	GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAPSAMLI GELİRE YANSITILAN OLARAK SINIFLANDIRAN FİNANSAL YATIRIMLARA İLİŞKİN DÖNEMDE ORTAYA ÇIKAN KAZANÇLAR (KAYIPLAR)	2.000.000	
6	563	GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI DİĞER KAPSAMLI GELİRE YANSITILAN OLARAK SINIFLANDIRILAN FİNANSAL YATIRIMLARDAN KAZANÇLAR/KAYIPLAR		2.000.000

İtfa tarihinde anapara ödemesi alınmıştır. Sukuk sertifikaları VKŞ'ye geri verilmiştir.

	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
7	102	BANKALAR	10.000.000	
8	111	GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI DİĞER KAPSAMLI GELİRE YANSITILAN FİNANSAL YATIRIMLAR		10.000.000

111		102	
(1)10.000.000	10.000.000 (8)	(7) 10.000.000	10.000.000 (2)
(3) 2.000.000			
813		563	
(5) 2.000.000	2.000.000 (4)		2.000.000 (6)

3.4.3. Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarara Yansıtılan Finansal Yatırımlar

11.10.2018	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
1	110	GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KÂR VEYA ZARARA YANSITILAN FİNANSAL YATIRIMLAR	10.000.000	
2	102	BANKALAR		10.000.000

X A.Ş RY Varlık Kiralama Şirketinden Aylık kupon ödemesi almıştır.

	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
3	102	BANKALAR	16.500	
4	649	DİĞER FAALİYETLERDEN ÇEŞİTLİ GELİR VE KÂRLAR		16.500

X A.Ş payı: $10.000.000/300.000.000= 0,033$

- Yıllık Kupon Alımı: $60.000.000*0,0033=198.000$
- Aylık Kupon Alımı: $198.000/12=16.500$
- X A.Ş'nin sahip olduğu sahipliğe dayalı kira sertifikalarının kayıtlı değeri 100.000 TL/adet olan 100 adet kira sertifikasının 11.10.2019 tarihinde değeri 130.000 TL/adet olduğunu varsayarsak;

	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
5	110	GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KÂR VEYA ZARARA YANSITILAN FİNANSAL YATIRIMLAR	3.000.000	
6	665	NAKİT VE NAKİT BENZERİ VARLIKLAR İLE MENKUL KIYMET YATIRIMLARINA İLİŞKİN DEĞER ARTIŞ KAZANÇLARI		3.000.000

100 Adet * (130.000-100.000) =3.000.000

İtfa tarihinde anapara ödemesi alınmıştır. Sukuk sertifikaları VKŞ'ye geri verilmiştir.

	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
7	102	BANKALAR	10.000.000	
8	110	GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KÂR VEYA ZARARA YANSITILAN FİNANSAL YATIRIMLAR		10.000.000

110

102

(1)10.000.000	10.000.000(8)
(5)3.000.000	

(3)198.000	10.000.000(2)
(7) 10.000.000	

649

665

	198.000(4)
--	------------

	3.000.000 (6)
--	---------------

3.5. FFMS'lere G6re Katılım Bankaları İçin 6nerilen İlave Hesaplar

Katılım bankaları muhasebe kayıtlarını ve finansal raporlarını hâlihazırda TMS/TRFS'ye bağlı kalarak d6zenlemektedir. Katılım bankaları Tek D6zen Hesap Planı (TDHP) olarak BBDK tarafından Resmi Gazete'de yayımlanan 2017 yılında 30186 m6kerrer Sayılı “Katılım Bankalarınca Uygulanacak Tek D6zen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ” in 2019 yılında g6ncellenen son halini kullanmaktadır. S6z konusu TDHP de TMS/TRFS'lere g6re oluşturulmuştur. Fakat hem mevcut TDHP'de hem de TMS/TRFS'lerde katılım finans 6r6nleri ile ilgili yeterince detaylı açıklamalar yer almamaktadır. AAOIFI tarafından hazırlanan ve KGK tarafından T6rke'ye çevrilerek yayımlanan FFMS'ler ise katılım finans 6r6nleri baz alınarak hazırlanan standartlardır. Nitekim FFMS'lere ilişkin ayrı bir hesap planı bulunmamaktadır. Çalışmada FFMS çerçevesinde kullanılan 6rnek 6z6mlerde 6nerilerek kullanılan Bankalar TDHP'da yer almayan hesaplar aşağıda listelenmiştir.

Tablo 17: Tek Düzen Hesap Planında Yer Almayan Hesaplar

2-YATIRIM AMAÇLI DEĞERLER VE DİĞER AKTİFLER	
202	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR
202.01	İCARE ALACAKLARI
25X	İCARE MÜNTEHİYE BİTTEMLİK VARLIKLARI
256	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR
256.01	İCARE MÜNTEHİYE BİTTEMLİK VARLIKLARI AMORTİSMANI
3-MEVDUAT VE DİĞER YABANCI KAYNAKLAR	
35X	SAHİPLİĞE DAYALI KİRA SERTİFİKASI İHRACI
352	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR
352.01	İCARE İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR
354	ERTELENMİŞ KİRALAMA GİDERLERİ
354.01	ERTELENMİŞ İCARE SUKUK GİDERİ
392	ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR
39202	KAZANILMAMIŞ GELİR
6-FAİZ GİDERLERİ	
64X	İCARE GİDERLERİ
7-FAİZ DIŞI GELİRLER	
79010	KİRALAMA GELİRLERİ
79010.01	İCARE HASILATI
8-FAİZ DIŞI GELİRLER	
861112	FİNANSAL KİRALAMA ALACAKLARI
861112.01	İCARE ALACAKLARI

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

AAOIFI FFMS'ye uygun hesap planı bulunmadığı için muhasebe kayıtları yapılırken hesap kodları türetilmiştir. Bu hesap kodları ve adları yukarıdaki tabloda verilmiştir. Kullanılan hesaplar öneri olup kesinlik taşımamaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada, faizsiz finansal sisteme son yıllarda dâhil olan ve yeni bir finansal piyasa ürünü olan sukuk sertifikalarının, tanımı, işleyişi, işleyiş aşamalarının grafikleri, yapısı ve türleri hakkında hem finansal açıdan hem de İslami fıkıh açısından bilgi verilerek, sukukun Türkiye ve Dünya piyasalarındaki uygulamalarına yer verilmiştir. AAOIFI standartlarının Türkçeye kazandırılmasıyla birlikte bu standartlara ilişkin muhasebe kayıtlarının nasıl olması gerektiği sorusu da beraberinde gelişmiştir. Bu eksikliğin saptanmasıyla birlikte, muhasebe bilimi açısından ülkemizde uygulanmakta olan TFRS 16 Kiralamalar standardındaki kayıtları ile karşılaştırmalı olarak FFMS 8, FFMS 33 ve FFMS 34 uygulamalarına sistematize edilerek sukuk taraflarınca muhasebeleştirilmesine yönelik sektöre katkı sağlayacak öneri kayıtlara yer verilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde sukukun kapsamlı şekilde ele alınmasından önce faizsiz finans ve faizsiz finans ürünlerinin işlem gördüğü katılım bankacılığı hakkında bilgi verilmiştir. Sukukun ülkemizde geleneksel bankalarla aynı standartlara tabi tutulmasındaki eksikliğinin anlaşılmasının sağlanması açısından katılım bankacılığı ve geleneksel bankacılık faaliyetlerinin birbirinden nasıl farklı olduğu açıklanmaya çalışılmıştır.

İslami bankacılığın İslami prensipler üzerine inşa edildiği göz önüne aldığımızda, İslami bankacılık ürünleri ve süreçlerinin, geleneksel bankacılıktan ayrıldığını görmek mümkün olacaktır.

Katılım bankacılığı ile geleneksel (klasik) bankacılığın fon ihtiyacı olan müşterilere fon sağlamalarıyla amaçları aynıdır. Geleneksel bankaları ve katılım bankalarını ayıran nokta ise fon toplama ve fon kullandırma yöntemleridir. Katılım bankaları müşterilerinden fon toplarken taahhüt edeceği bir faiz oranı yoktur. Geleneksel bankalarda fon karşılığında sabit faiz oranı bulunmaktadır. Katılım bankaları havuz sistemine göre çalışmaktadırlar. Vade sonunda burada oluşan kâra göre müşterilere kâr payı dağıtılmaktadır. Geleneksel bankalar faiz temeline dayanırken, katılım bankacılığı bunu, İslami açıdan tamamen reddetmekte ve kâr payı temeline dayanmaktadır.

Sukuk piyasası son yıllarda dünyada en hızlı büyüyen sektör haline gelmiştir. Sukuk, İslami finans sektörünün İslami bankacılıktan sonraki en büyük ikinci gelişmedir. 2000'li yıllardan beri çok çeşitli yatırımcıların ilgisini çekerek, İslami finans sektörüne büyük katkı sağlamaktadır. İslami finans piyasasını dünyadaki uzak pazarlara taşıyan sukuk,

Müslümanların çoğunlukta olduğu ülkelerde önemli bir fon toplama ve kullandırma aracı olarak değerlendirilmektedir.

Malezya, sukuk pazarında büyük ilerlemeler kaydetmiştir. Malezya, Endonezya gibi ülkeler kendi ülkelerinin standartlarını düzenlemektedirler. Bu ülkelerde kullanılan pek çok faizsiz finans ürünleri Türkiye’de kullanılmamaktadır. Bu da Türkiye’deki uygulama alanının darlığının yansıması olarak kabul edilmektedir. Malezya’daki faizsiz finans ürünlerinin Türkiye’de uygulanması sağlanabilir. İlgili literatürlerden de anlaşıldığı gibi Türkiye’de kullanılan faizsiz finansal ürünler Malezya’nın faizsiz finans ürünleri benzemektedir. Malezya’daki bulunan Türkiye’de kullanılmayan faizsiz finansal ürünlere yönelik yapılacak olan anlaşmalar, Malezya’da uygulanan modellerin Türkiye’de de uygulama alanı bulmasını sağlayacaktır. Diğer İslam ülkelerinde de faizsiz finans ürünlerinin kullanımının yaygınlaşmasını sağlayacaktır. AAOIFI standartlarının Türkçeye kazandırılmasıyla Türkiye’de bu yönde önemli adımlar atılmıştır. AAOIFI standartlarının Türkiye faizsiz finans sektörüne büyük katkıları olacağı muhtemeldir. Bu standartlardaki eksiklerinin saptanması ve giderilmeye çalışılması gerekmektedir. AAOIFI standartları ülkemizde şu anda ihtiyari olarak uygulanmaktadır, fakat ilerleyen zamanlarda zorunlu uygulanması beklenmektedir. Öncelikli olarak TMS/TFRS uyumlaştırma sürecinde olduğu gibi FFMS’ye özgü kurul tarafından hesap planı önerisi ve uygulama esasları yayınlanmalıdır.

Sukuk, risk ve getirisi açısından yatırımcılara cazip gelmekte, bu talebi gören birçok faizli bankalar bünyelerinde faizsiz finans kurumları oluşturarak bu talebi karşılamaya çalışmaktadır. Dolayısıyla sukuk ihracı giderek dünyada yaygınlaşmaktadır.

Sukukların İslami kurallardan ayrılmaması amacıyla Türkiye’deki her bankanın danışma kurulu vardır. Sukuk ihraçları, bankalarda bulunan fetva kurulundan icazet alındıktan sonra gerçekleşmektedir. Fakat bankalarda FFMS’ye uygun muhasebe kayıt ve raporlarının denetimine ilişkin kurulları bulunmamaktadır. Diğer taraftan FFMS kayıtlarının ihtiyari olması sebebiyle devlet tarafından denetim yapılamamaktadır. Bu açıdan sukukun muhasebe sistematüğinde eksiklikler yaşanmaktadır. Dünyada fetva süreci iki önemli kuruluş tarafından yönetilmektedir. Bu kuruluşlar İslami fıkıh akademisi ve AAOIFI’dir. AAOIFI Fıkıh Kurulu kira sertifikası işlemlerinin caiz olduğunu belirtmiştir. Çalışmada sukukun fikhî yönleri ele alınırken bu kuruluşların fetvaları esas alınarak açıklamalar yapılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde sukuk kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Sukukun özellikleri, bono ve hisse senedinden ayrılan yönleri, taşıdığı riskler, sektöre sağladığı faydalar, vergisel boyutu ele alındıktan sonra, Türkiye'deki uygulamaları ve muhasebeleştirme konusundaki sonuçlara bakıldığında; 2010 yılı Nisan ayında yasal alt yapı oluşturularak SPK'ca düzenlenen; Seri: III, No: 43 sayılı "Kira Sertifikalarına ve Varlık Kiralama Şirketlerine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ" ile uygulamaya konulmuştur. Bu tebliğ ile ilk olarak Türkiye 'kira sertifikası ihracı icara sukuk türünde başlamıştır. İlerleyen süreçte yeni türler kazandırılmıştır. Bu bölümde Türkiye'de uygulanan kira sertifikası türlerine ve AAOIFI FFMS'de yer alan sukuk türlerine yer verilmiştir. Çalışmanın anlaşılması açısından ihraç modelleri ve örneklerle çalışma detaylandırılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde İslami finans konusunda standart düzenleyen uluslararası kuruluşlara ve bu kuruluşların standartlarına, bu kuruluşların standartlarındaki temel amaçlarına ve ülkemizde uygulanmakta olan TFRS ile AAOIFI'nin çevrilen standartlarının karşılaştırılmasına yer verilmiştir. Bu amaçla bu çalışmada AAOIFI standartlarından olan sukuk standardı özü itibariyle TFRS standartları ile karşılaştırılmalı olarak ele alınmıştır. İslami Finans Kuruluşlarının muhasebe politikalarındaki eksiklikler, problemler, uluslararası muhasebe standartlarının İslami sermaye piyasası ürünlerinde kullanılması gibi durumlar İslami ilkelere uygun hareket eden ülkeleri standart yayınlamaya yönlendirmiştir. Sonrasında bu standartlar küresel alanda etkinlik kazanmıştır. Bu standartlara ilişkin muhasebe sistematığının nasıl olması gerektiği sorusu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada bu eksiklik giderilmeye çalışılmış ve öneri niteliğinde sunulan hesap ve kayıtlar hem sektöre hem akademik camiaya katkı sağlayacaktır.

İslami finans konusunda uluslararası standart üreten İslami Finansal Hizmetler Kurulu (Islamic Financial Services Board), İslami Finansal Kuruluş Muhasebe ve Denetim Organizasyonu (Accounting&Auditing Organization for Islamic Financial Institutions), Uluslararası İslami Finansal Piyasa (International Islamic Financial Market) olmak üzere üç kuruluş bulunmaktadır. Uluslararası İslami finans konusunda standart üreten kuruluşların standartları birbirlerini tamamlayıcı niteliğe sahiptir (Avşar, 2019). AAOIFI muhasebe standartlarını uygulayarak IFRS'yi reddeden ülke bulunmamaktadır. Birçok ülke IFRS ile AAOIFI standartlarını birlikte uygulamaktadır. Bu da bu kuruluşların düzenlediği standartların tamamlayıcı nitelikte olduğu tezini pekiştirmektedir (Ersoy, Çatıkkaş, & Yatbaz, 2018).

Bu kuruluşlar sukuk piyasasının gelişmesini ve büyümesini kolaylaştırmak amacıyla çeşitli standartlar belirlemiştir. Yine de bu standartlar sadece birkaç pazarda benimsendiğinden şu ana kadar küçük bir başarı elde edilmiştir. Ayrıca, özellikle piyasada mevcut olan çeşitli sukuk yapılarına ilişkin hukuki belgelerin standardizasyonu için daha fazla çaba gösterilmesi gerekmektedir. Bu standardizasyon yatırımcıların geleneksel tahvillere yönlendirilmesinde ana caydırıcı faktör olarak değerlendirilen sukuk ihraç maliyeti düşürülecektir.

Kiralama işlemlerinin TFRS kapsamında muhasebeleştirilmesi ile AAOIFI kapsamında uygulanması arasındaki en büyük fark, kira sözleşmesinin ve sözleşmeye ilişkin sorumlulukların sınıflandırılmasından kaynaklanmaktadır. Bir diğer fark da FFMS uygulamasında kira ödemeleri sabit kalabilirken TFRS uygulamasında ödeme planının bir anüite hesabı üzerinden oluşturulması hususudur. Bu çalışmada TFRS kapsamındaki kira ödemeleri bir yıllık süreçte yapıldığı için sabit kabul edilmiştir.

TMS 17 Kiralama standartına göre kiralama işlemleri, finansal kiralama ve faaliyet kiralaması işlemleri olarak sınıflandırılmaktadır. (TMS 17, 2009: Mad. 8) Aynı zamanda kiralama konusu varlığın kiracı veya kiraya veren açısından, finansal kiralama veya faaliyet kiralaması şeklinde sınıflandırılması ve muhasebeleştirilmesi öngörülmüştür. Fakat TFRS 16'ya göre kiracının gerçekleştirdiği kiralama işlemlerinin tamamı, finansal kiralama işlemi olarak sınıflandırılmıştır. Bu açıdan FFMS 8 İcâre ve İcâre Müntehiye Bittemlik standardı ile TMS 17 Kiralamalar standardı faaliyet icaresi açısından benzerlik göstermekte iken TFRS 16'nın uygulamaya konmasıyla faaliyet icaresi ve kiracı açısından yapılan kayıtlarda farklılıklar çoğalmıştır. Varlığın kiracıya devrinin gerçekleştiği icâre müntehiye bittemlik işlemlerinde kiralama konusu varlığa ilişkin bakım ve onarım maliyetleri kiracının bir ihmâl veya kusuru olmadığı sürece kiraya veren tarafından karşılanmakta iken TMS 17 ve TFRS 16 kapsamında bu işlem finansal kiralama işlemi olarak değerlendirilmekte ve kiralamaya konu olan varlığın tüm risk ve faydaları icâre sözleşmesinin başlangıcında kiracıya devredilmektedir. Bu iki standartın karşılaştırılmasında muhasebe kayıtlarındaki farklılığın, varlığın nasıl nitelendirildiğinden de kaynaklandığı sonucu varılmıştır.

FFMS 8' e göre kiralamaya konu olan varlığın mülkiyeti devredilene kadar kiraya verenin mülkiyetinde bulunmaktadır. Ancak geleneksel bankacılıkta ve katılım bankalarının TFRS 16'ya göre Türkiye uygulamasında finansal kiralamaya konu olan varlıktan doğan kira alacakları, finansal kiralama şirketinin kiralama işlemi, hakkını temsil eden bir alacak

işlemi olarak muhasebeleştirilmekte ve varlık kiracının mülkiyetine geçmekte, kiracı tarafından ileride ödenecek kira tutarları ise bir yükümlülük hesabı olarak kaydedilmektedir. Çalışmada ortaya konulan bu farklılıklardan dolayı katılım bankalarının gerekli hassasiyeti göstermesi, AAOIFI standartlarını uygulamaya koymaları hem de faizsiz finans sektörüne ilgi duyan paydaşların daha şeffaf ve doğru bir şekilde bilgilendirilmesini, analiz yapmalarını sağlayarak işlemlerin fihhi açıdan uygunluğu ile ilgili finansal tablo kullanıcılarının, algılarının olumlu yönde değişmesini sağlayabilmeleri gerekmektedir. Bu sebeple bu çalışmanın FFMS kriterlerine göre kullanılacak hesapların, belirlenerek muhasebe kayıtlarının oluşturulması anlamında sektöre ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- AAOIFI. (2015). *Faizsiz Finans Standartları*. İstanbul: TKKB yayınları.
- AAOIFI. (2015). *Faizsiz Finans Standartları*. TKKB Yayınları. https://www.izu.edu.tr/docs/default-source/default-document-library/faizsiz-finans-standartlari.pdf?sfvrsn=968bc0e9_0 adresinden alındı
- AAOIFI. (2019). *Accounting&Auditing Organization for Islamic Financial Institutions*. 2019 tarihinde AAOIFI: <http://aaoifi.com/> adresinden alındı
- Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions., & İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi. (2019). Faizsiz Finans Standardı 9, Kira ve Finansal Kiralama(Leasing). In *Faizsiz Finans Standartları* (pp. 233–266). TKKB Yayınları. https://www.izu.edu.tr/docs/default-source/default-document-library/faizsiz-finans-standartlari.pdf?sfvrsn=968bc0e9_0
- Abat, M. (2008, Nisan). Sukuk (Kira Sertifikaları).
- Adam, N. J., & Thomas, A. (2004). *Islamic Bonds: Your Guide to Issuing, Structuring and Investing in Sukuk*.
- Adı, A. A. (2018). Dünya' da ve Türkiye'de Sukuk Piyasaları Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Afshar, T. A. (2013). Compare and Contrast Sukuk (Islamic Bonds) with Conventional Bonds, Are they Compatible? *The Journal of Global Business Management* .
- Afshar, T. A. (2013, February). Compare and Contrast Sukuk (Islamic Bonds) with Conventional Bonds, Are they Compatible? *The Journal of Global Business Management, Volume 9*(Number 1), 44-52.
- Ağkan, F. (2018). AAOIFI Standartları ve Türkiye Katılım Bankalarında Uygulanabilirliği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Aksel, H. S. (2011). Kur'an ve Sünnet'te Ticaret ve Faiz Kavramları . *Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Albaraka*. (tarih yok). <https://www.albaraka.com.tr/>: <https://www.albaraka.com.tr/albarakayi-taniyin.aspx> adresinden alındı
- Allaham, A. (2018). Katılım Bankacılığında Sukuk Uygulaması: Dünya ve Türkiye'de Karşılaştırması. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü; Yüksek Lisans Tezi*. Rize.
- Alpaslan, H. İ. (2014). Yeni Bir Finansman Aracı Olarak Sukuk (Kira Sözleşmeleri ve Muhasebeleştirilmesi). *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*.
- Alpaslan, H. İ., & Kudun, C. (2016). Türkiye'de Sukuk Uygulamaları ve Vergisel Boyutu. *Yaşam Bilimleri Dergisi*.

- Aslan, H. (2012). Alternatif Bir Yatırım ve Finansman Aracı Olarak Sukuk: Yapısı, İşleyişi ve Türkiye Piyasası için Öneriler. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Avcu, E. C. (2015). KATILIM BANKACILIĞI VE SUKUK MODELLERİ. Isparta: SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ.
- Avşar, Y. (2019). Faizsiz Finans ve Muhasebe Standartları Açısından Mali Tabloların Uyum Düzeyinin Araştırılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü; Yüksek Lisans Tezi*. Isparta.
- Bilal, E. (2015). FİNANSAL KRİZLERE KARŞI DAYANIKLI BİR ENSTRÜMAN: SUKUK. *Yüksek Lisans Tezi*. Kocaeli: T.C KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ.
- Bilen, B. (2016). Sukuk ve Muhasebe Uygulamaları. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(15).
- BondEvalue. (2018). <https://bondevalue.com/apa>. Nisan 2020 tarihinde <https://bondevalue.com/>: https://bondevalue.com/bond-market/list-of-bonds/sukuk-bonds?gclid=CjwKCAjwwMn1BRAUEiwAZ_jnEi5oqZ24sMhxQ2lalVodCEycSa_yPYeDFX97LFn1kHaSydF5XiMCRRoCh9oQAvD_BwE# adresinden alındı
- Buldu, G. (2016). Katılım Bankacılığı ve Sukuk (Kira Sertifikası): Bir Katılım Bankası Örneği Olarak Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. *Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Büyükkın, F., & Önyılmaz, O. (2012). Faizsiz Finansman Bonusu Sukuk ve Türkiye Uygulaması. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 1-16.
- Cebeci, İ. (2016-2020). Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.
- COMCEC. (2018). *The Role of Sukuk in Islamic Capital Markets*.
- Çebi, A. (2018). Finansman Modeli Olarak Sukuk, Türkiye'deki İşleyişi ve Muhasebeleştirilmesi. *Aydın Üniversitesi, Muhasebe ve Finansman Yönetimi; Yüksek Lisans Tezi*.
- Deloitte. (2020). <https://www2.deloitte.com/>.
- DIFC. (2009). *Sukuk Guide Book*. 2019 tarihinde <https://www.difc.ae/files/1014/5508/7896/islamic.pdf> adresinden alındı
- Dikgöz, B. (2015). Yeni Bir Sermaye Piyasası Aracı Olarak Sukuk: Yapısı, İşleyişi Ve Muhasebeleştirilmesi. *T.C Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı*. İstanbul.
- Dinç, Y., & Bakacak, M. E. (2021). Kiralama ve mülkiyetin devri ile sona eren finansal kiralama sözleşmeleri kapsamında gerçekleşen işlemlerin tms/ tfrs ve aaoifi temelli raporlama farklılıkları. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 133.

- Diyanet. (tarih yok). <https://kurul.diyamet.gov.tr/>. 2019 tarihinde <https://kurul.diyamet.gov.tr/>: [https://fdocuments.in/document/chapter-5-sukuk-market-5pdfchapter-5-sukuk-market-makes-up-one-third.html](https://kurul.diyamet.gov.tr/Cevap-Ara/940/akit-yapanlardan-birisi-tarafından-fark-verilmesi-kaydıyla-aynı-cinsten-iki-malin-takas-edilmesi-caiz-midir- adresinden alındı</p><p><i>Documents.</i> (2018). <a href=) adresinden alındı
- Duman, S. (2019, Eylül Ekim). AAOIFI Standartları ve Fıkhi Değerlendirme Süreci. *Katılım Finansı Dergisi*(15).
- Durmuş, A., Sevinç, E., & Kütük, H. (2019). Katılım Bankacılığı LİKİDİTE YÖNETİMİ UYGULAMALARI VE KULLANILAN ÜRÜNLER. *Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı*. içinde TKKB Yayınları.
- Eldekli, F. (2019). Sukuk Finansman Modellerinden Murabaha Sukuk, Türkiye'de Uygulaması ve Muhasebeleştirilmesi. *Marmara Üniversitesi, Muhasebe ve Finansman;Yüksek Lisans Tezi*.
- Ersoy, M., & Süner, M. (2019). AAOIFI Standartlarının Türkiye'deki Katılım Bankalarına Olası Etkileri . *AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 226-245.
- Ersoy, M., Çatıkkaş, Ö., & Yatbaz, A. (2018). İslami Muhasebenin Geleneksel Muhasebe ile Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi*.
- FFMS 8. (2019). Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. *Faizsiz Finans Muhasebe Standartları*(3/1/1/2). https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/PDF%20linkleri/standartlar%20ve%20ilke%20kararlar%20C4%B1/FFMS/FFMS%208-%20C4%B0c%20A2re%20ve%20C4%B0c%20A2re%20M%20C3%BCn%20tehiye%20Bitteml%20AEk_docx.pdf adresinden alındı
- Fındık, M. (2020, Ocak). Bir Finansman Ürünü Olarak Sukuk: Yapısı, İşleyişi, Dünya ve Türkiye Piyasası için Öneriler. *İstanbul Kültür Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*.
- Görmüş, Ş., & Yabanlı, A. (tarih yok). Katılım Bankacılığı Ekosisteminin Gelişimi. *Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı*. içinde TKKB Yayınları.
- Güçlü, F. (2019). AAOIFI Faizsiz Finans Standartları ve Sermaye Piyasası Kurulu Mevzuatında Sukuk Düzenlemeleri. *II. Business and Organization Research International Conference*, (s. 1100-1120). İzmir.
- Gül, H., & Toprak, S. (2020). AAOIFI Standartlarının Türkiye de Uygulanabilirliği. *Katılım Finansı Dergisi*(19).
- Güngör, K. (2015). Malezya'daki Faizsiz Bankacılık Modelinin Türkiye'de Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma. *Ayrıntı Dergisi*, 3(29).
- Hanefah, M. M. (2013). SUKUK: GLOBAL ISSUES AND CHALLENGES . *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues* .

- Hazine Müsteşarlığı.* (2018). Kira Sertifikası Yatırım Klavuzu: <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2018/11/Sabit-Kira-%C3%96demeli-Kira-Sertifikas%C4%B1-Yat%C4%B1r%C4%B1mc%C4%B1-K%C4%B1lavuzu.pdf> adresinden alındı
- IFSB. (2020). *İslamic Financial Services Board* . <https://www.ifsb.org/> adresinden alındı
- IIFM. (2019, 07). <https://www.iifm.net/sukuk-reports/>. 12 2019 tarihinde <https://www.iifm.net/sukuk-reports/>: https://www.iifm.net/wp-content/uploads/2019/08/IIFM-Sukuk-Report-8th-Edition_4.pdf adresinden alındı
- IIFM. (2020). *International Islamic Financial Market*. <https://www.iifm.net/> adresinden alındı
- integralyatirim.* (2021). <https://www.integralyatirim.com.tr/>: https://www.integralyatirim.com.tr/PDF/borsa_integral_vergileendirme2018.pdf adresinden alındı
- İSEDAK. (2019). İslami Sermaye Piyasalarında Sukukun Rolü.
- Karahan, A. (2014). Sukukun Finansal Sistemdeki Rolü, Önemi, Muhasebesi ve Türkiye Uygulamaları. *İstanbul Ticaret Üniversitesi, Muhasebe ve Denetim; Yüksek Lisans Tezi.*
- Katılım Bankaları Sektör Raporu.* (2019). Türkiye Katılım Bankaları Birliği.
- Katılım Finansı Dergisi. (2019, Eylül Ekim).
- Katılımdünyası.* (tarih yok). katilimdunyasi.com adresinden alındı
- KGK. (2018). *TFRS 16 Kiralamalar*. 1–57. www.kgk.gov.tr
- KGK. (2019). Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 3 Müdarebe Finansmanı.
- KGK. (2019). Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 4 Müşareke Finansmanı.
- KGK. (2019). Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 7Selem ve Alt Selem.
- KGK. (2019). Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 8 İcare Muntehiye Bittemlik.
- KGK. (2019). Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 10 İstisna ve Alt İstisna.
- KGK. (2019). Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 34 Sukuk Sahipleri için Finansal Raporlama.
- KGK. (2019). *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*. Faizsiz Finans Muhasebe Standartları 33; Sukuk Pay ve Benzeri Araçlara Yapılan Yatırımlar: <https://kgk.gov.tr/> adresinden alındı

- KGK. (2019a). Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 28 Murâbaha ve Diğer Vadeli Satışlar. *Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu*. [https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/PDF linkleri/standartlar ve ilke kararları/FFMS/FFMS 28 - Murâbaha ve Diğer Vadeli Satışlar.pdf](https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/PDF%20linkleri/standartlar%20ve%20ilke%20kararları/FFMS/FFMS%20-%20Murâbaha%20ve%20Diğer%20Vadeli%20Satışlar.pdf)
- KGK. (2021). *Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağı*. Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetimi Kurumu: kgk.gov.tr adresinden alındı
- Kısacık, H. (2021). *Katılım Finans Ürünleri ve Muhasebe Süreçleri*.
- KTPortföy. (2019). <https://www.ktportfoy.com.tr/> adresinden alındı
- Kutluata, M. (1970). Sakarya'da Bankacılık ve Türk Ticaret Bankası. *Sosyoloji Konferansları*.
- Kuveyt Türk. (2017, Şubat 15). 2019 tarihinde <https://www.kuveytturk.com.tr/>: <https://www.kuveytturk.com.tr/medium/document-file-274.vsf> adresinden alındı
- Latifah, n. N., Asfadillah, C., & Sukmana, R. (2012). History and Development of IFRS and AAOIFI and Their Future Challeng. *ambridge Business & Economics Conference*.
- Nallar, A. (2020, 03 27). *Hürriyet.com.tr*. 05 06, 2020 tarihinde Hürriyet.com.tr: <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/faiz-hassasiyeti-olana-kira-sertifikasi-41478991> adresinden alındı
- Onan, F. (2019, Kasım). Yatırım Aracı Olarak Sukuk İhraçlarının Analizi Ve Türkiye Uygulaması . *Yüksek Lisans Tezi,Anakara Hacı Bayram Veli Üniversitesi.Bankacılık Anabilim Dalı*.
- Orhan, B. (2018, Kasım). Sukukun Yapısı ve İşleyişi. *Yüksek Lisans Tezi,Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Özcan, S. (2015, Aralık). Finansman Aracı Olarak Sukuk Ve Muhasebe Sistematiği. *Yüksek Lisans Tezi*. T.C Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özcan, S., & Elitaş, C. (2015, Eylül). Finansman Aracı Olarak Sukuk ve Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 559-586.
- Özsoy, M. Ş. (2012). *Katılım Bankacılığına Giriş*. İstanbul.
- Parlak, N. (2018). Kiralama İşlemlerinin UMS 17ve UFRS 16 Standartlarına Göre Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi ve Şirketlerin Finansal Durumuna Etkisi. *Hitit Üniversitesi, İşletme;Doktora Tezi*.
- Rosman, R., Hamid, M., Amin, S., & Ahmed, M. (2016). Financial Reporting of Murabaha Contracts: IFRS or AAOIFI Accounting Standards? *Middle East Insights Islamic Finance Special*.
- Sarea, A. M., & Hanefah, H. (2013). The Need of Accounting Standards for Islamic Financial Institutions. *International Management Review* .

SPK. (2013). Kira Sertifikaları Tebliği. *Tebliğ No III-61.1.*

SPK. (2013). *Kira Sertifikaları Tebliği*. 12 2019 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/06/20130607-14.htm>. adresinden alındı

Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2013). <http://www.sbb.gov.tr/orta-vadeli-programlar/>. adresinden alındı

Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2020). <http://www.sbb.gov.tr/orta-vadeli-programlar/>. adresinden alındı

Sürücü, Ş. (2018). İslami Finans: Malezya Ve Türkiye Karşılaştırması. *Yüksek Lisans Tezi*. Konya: T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı.

Şahin, N. (2018). İSLAMİ BANKALARIN DÜZENLENMESİ VE DENETLENMESİ. *Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Bildiri Kitabı* .

Şensoy, N. (2019). Katılım Finansı Konusu Standart Yapıcı Kuruluşlar. *KTO Karatay Üniversitesi, İslam Ekonomisi ve Finans Bölümü*. 04 05, 2020 tarihinde https://www.academia.edu/40798610/KATILIM_F%C4%B0NANSI_KONUSU_NDA_STANDART_YAPICI_KURULU%C5%9ELAR adresinden alındı

Tekneoğlu, M. S. (2016). Muhasebeleştirme Açısından Sukukların Tahlili ve Bir Uygulama. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(29), 23-44.

Terzi, H., Apan, M., Atar, A., & Şahin, H. (2019). Bireysel Müşterilerin Katılım Bankalarını Tercih Etme Tutumlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Kültürlerarası Karşılaştırmalı Bir Araştırma: Türkiye Ve Avrupa Örneği. A. Polat, A. Yazıcı, S. Kavakcı, F. Cevherli, E. Özdemir, M. Sözen, . . . H. Şahin içinde, *Katılım Finansmanında Yeni Yaklaşımlar 2* (s. 167). TKKB yayınları.

Testa, D. (2009). Fixed Income Sukuk Prospects for Corporate Issuance. *İslamic Economics and Finance Pedia*.

TFRS 16. (tarih yok). *md.30*.

TKBB. (2020). *Katılım Bankacılığı Nedir?* <https://www.tkbb.org.tr:https://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/TKBB-Katılım-Bankaciligi-Nedir-Brosur.pdf> adresinden alındı

TKKB. (2019). *Katılım Bankaları Sektör Raporu*.

TKKB. (2020, 05 16). <https://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Katılım-Bankalari-2019>. <https://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Katılım-Bankalari-2019:https://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Katılım-Bankalari-2019.pdf> adresinden alındı

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. (2016). Test yayını.

- Ullah, M. H., Ather, F., & Syed, M. (2010). Islamic Accounting Systems and Practices. *The Cost and Management*.
- Ulus, S. (2013). Fixed Income Investment (Sukuk) in Islamic Finance . *Afro Euroasian Studies*, 298-305.
- Wilson, R. (2004). Overview of the sukuk market. N. J. Adam, & A. Thomas. içinde *Euromoneybooks*.
- Wilson, R. (2008). Innovation in the structuring of Islamic sukuk securities . *International Journal of Ethics and Systems*.
- Wilson, R. (tarih yok). Islamic Bonds: Your Guide to Issuing, Structuring and Investing in Sukuk Overview of the sukuk market. *Institute for Middle Eastern and Islamic Studies*.
- Yakar, S., Kandır, S. Y., & Önal, Y. B. (2013). Yeni Bir Finansman Aracı Olarak “Sukuk-Kira Sertifikası” ve Vergisel Boyutunun İncelenmesi. *Bankacılar Dergisi*(84), 74-94.
- Yardımcıoğlu, M., Ayriçay, Y., & Coşkun, S. (2014). İslami Finans Çerçevesinde Menkul Kıymetleştirilmiş Varlık; Sukuk Dünya ve Türkiye Piyasası İncelemesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*.
- Yatbaz, A. (2019). *FAİZSİZ BANKACILIK FON KULLANDIRMA YÖNTEMLERİNİN ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARI KAPSAMINDA İNCELENMESİ: BİR ALAN ÇALIŞMASI* [Manisa Celal Bayar Üniversitesi]. https://www.researchgate.net/publication/333547445_FAİZSİZ_BANKACILIK_FON_KULLANDIRMA_YONTEMLERININ_ULUSLARARASI_MUHASEBE_STANDARTLARI_KAPSAMINDA_INCELENMESI_BIR_ALAN_CALISMASI Analysis_of_interest-free_banking_funding_methods_in_terms_of_International/ink/5cf2fc8492851c4dd020b5b4/download
- Yatbaz, A. (2020, 03 02). <http://islamiktisadi.net/>. 04 2020 tarihinde <http://islamiktisadi.net/index.php/2020/03/02/faizsiz-finans-muhasebe-standartlari-alternatif-mi-tamamlayici-mi/> adresinden alındı
- Yean, T. W. (2011). Sukuk: Issues and the Way Forward . *Islamic Economics and Finance Pedia*.
- Yılmaz, E. (2014). Yeni Bir Finansal Araç Olarak Sukuk: Çeşitleri, Türkiye Uygulaması ve Vergilendirilmesi . *Muhasebe ve Finansman Dergisi*.
- Yılmaz, S. (2018). İslam Ekonomisinde Tüketiciyi Koruma ve Haksız Kazancı Önlemeye Yönelik Tedbirler ve Günümüz İslam Toplularının Durumu . *Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Bildiri Kitabı*, (s. 32-39).
- Yüksel, O. (2017). Faizsiz Yatırım Aracı Olarak Sukuk (Kira Sertifikası) Ve Getirilerinin Seçilmiş Diğer Yatırım Araçlarının Getirileri İle Karşılaştırılması. *Yüksek Lisans Tezi, A.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı*.

<https://katilimfinansdergisi.com.tr/>. (tarih yok).

<https://www.iifm.net/IIFM-Sukuk-Report>. (2019).

<https://www.resmigazete.gov.tr/>. (2013).

EKLER

EK 1:Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağı

A-HESAP GRUPLARI

1 DÖNEN VARLIKLAR

NAKİT VE NAKİT BENZERLERİ

(110-118) FİNANSAL YATIRIMLAR

(119) TÜREV ARAÇLAR

TİCARİ ALACAKLAR

DİĞER ALACAKLAR

DEVAM EDEN İNŞA (TAAHHÜT), PROJE VEYA HİZMET SÖZLEŞMELERİNDEN VARLIKLAR İLE İMTİYAZLI HİZMET ANLAŞMALARINA İLİŞKİN FİNANSAL VARLIKLAR

STOKLAR

YILLARA YAYGIN İNŞAAT VE ONARIM MALİYETLERİ

CANLI VARLIKLAR

PEŞİN ÖDENMİŞ (GELECEK AYLARA AİT) GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI

(190- 195) DİĞER DÖNEN VARLIKLAR

19 (196-199) SATIŞ AMAÇLI SINIFLANDIRILAN DURAN VARLIKLAR

2 DURAN VARLIKLAR

20 (200-208) FİNANSAL YATIRIMLAR

(209) TÜREV ARAÇLAR

ORTAKLIKLARDAKİ YATIRIMLAR (BAĞLI ORTAKLIKLAR, İŞTİRAKLER, İŞ ORTAKLIKLARI VE MÜŞTEREKEN KONTROL EDİLEN İŞLETMELERDEKİ YATIRIMLAR)

TİCARİ ALACAKLAR

DİĞER ALACAKLAR

(240-244) DEVAM EDEN İNŞA (TAAHHÜT), PROJE VEYA HİZMET SÖZLEŞMELERİNDEN VARLIKLAR İLE İMTİYAZLI HİZMET ANLAŞMALARINA İLİŞKİN FİNANSAL VARLIKLAR

(245-249) YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER

MADDİ DURAN VARLIKLAR

ŞEREFİYE VE MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR

CANLI VARLIKLAR

(280-288) PEŞİN ÖDENMİŞ (GELECEK YILLARA AİT) GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI

(289) ERTELENMİŞ VERGİ VARLIĞI

DİĞER DURAN VARLIKLAR

3 KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER

30 (300-308) FİNANSAL YÜKÜMLÜLÜKLER

30 (309) TÜREV ARAÇLARDAN BORÇLAR

31

TİCARİ BORÇLAR

DİĞER BORÇLAR

(340-344) DEVAM EDEN İNŞA (TAAHHÜT), PROJE VEYA HİZMET SÖZLEŞMELERİNDEN YÜKÜMLÜLÜKLER

(345-349) ALINAN AVANSLAR

YILLARA YAYGIN İNŞAAT VE ONARIM HAKEDİŞLERİ

ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER

(370 – 371) DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI

(372 – 379) KARŞILIKLAR

ERTELENMİŞ (GELECEK AYLARA AİT) GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI

(390-395) DİĞER KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER

39 (396-399) SATIŞ AMAÇLI SINIFLANDIRILAN GRUPLARA İLİŞKİN YÜKÜMLÜLÜKLER

4 UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER

40 (400-408) FİNANSAL YÜKÜMLÜLÜKLER

40 (409) TÜREV ARAÇLARDAN BORÇLAR

41

TİCARİ BORÇLAR

DİĞER BORÇLAR

(440-444) DEVAM EDEN İNŞA (TAAHHÜT), PROJE VEYA HİZMET SÖZLEŞMELERİNDEN YÜKÜMLÜLÜKLER

44 (445-449) ALINAN AVANSLAR

45

ÖDENECEK VERĐİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER

KARŞILIKLAR

(480-488) ERTELENMİŞ (GELECEK YILLARA AİT) GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI

(489) ERTELENMİŞ VERĐİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ

DİĞER UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER

5 ÖZKAYNAKLAR

ÖDENMİŞ SERMAYE

SERMAYE KATKILARI

SERMAYE YEDEKLERİ

53

KAR YEDEKLERİ VE FONLAR

KAR VEYA ZARARDA YENİDEN SINIFLANDIRILMAYACAK ÖZKAYNAKLARDA KAYDEDİLEN BİRİKMİŞ GELİRLER (GİDERLER)

KAR VEYA ZARARDA YENİDEN SINIFLANDIRIYACAK ÖZKAYNAKLARDA
KAYDEDİLEN BİRİKMİŞ GELİRLER (GİDERLER)

GEÇMİŞ YILLAR KARLARI

GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI

DÖNEM NET KARI (ZARARI)

6 KAR VEYA ZARAR TABLOSU HESAPLARI

BRÜT SATIŞ HASILATI

SATIŞ HASILATINDAN YAPILAN İNDİRİMLER (-)

SATIŞLARIN MALİYETLERİ (-)

ESAS FAALİYET DÖNEM GİDERLERİ (-)

(640-644) ESAS FAALİYETLERDEN DİĞER GELİR VE KAZANÇLAR

(645-649) DİĞER FAALİYETLERDEN GELİR VE KAZANÇLAR

ESAS FAALİYETLERDEN DİĞER GİDER VE ZARARLAR İLE DİĞER
FAALİYETLERDEN GİDER VE ZARARLAR (-)

65 (650-654) ESAS FAALİYETLERDEN DİĞER GİDER VE ZARARLAR (-)

(655-659) DİĞER FAALİYETLERDEN GİDER VE ZARARLAR

FİNANSAL GELİRLER

FİNANSAL GİDERLER (-)

DURDURULAN FAALİYETLER GELİR VE KARLARI İLE GİDER VE
ZARARLARI

DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI

7 MALİYET HESAPLARI

7/A SEÇENEĞİNDE MALİYET HESAPLARI

70 (700-701) MALİYET MUHASEBESİ BAĞLANTI HESAPLARI

(700-709) MALİYET OLUŞUM HESAPLARI

DİREKT İLK MADDE VE MALZEME GİDERLERİ

DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ

GENEL ÜRETİM GİDERLERİ

HİZMET ÜRETİM MALİYETİ

ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE MADEN KAYNAKLARININ ARANMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ GİDERLERİ

PAZARLAMA, SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ

GENEL YÖNETİM GİDERLERİ

FİNANSMAN GİDERLERİ

7/B SEÇENEĞİNDE GİDER HESAPLARI

GİDER ÇEŞİTLERİ

8 DÖNEME İLİŞKİN DİĞER KAPSAMLI GELİRLER (GİDERLER) VE SERBEST HESAPLAR

80-83 DÖNEME İLİŞKİN DİĞER KAPSAMLI GELİRLER (GİDERLER)

KAR VEYA ZARARDA YENİDEN SINIFLANDIRILMAYACAK DÖNEME İLİŞKİN DİĞER KAPSAMLI GELİRLER (GİDERLER)

KAR VEYA ZARARDA YENİDEN SINIFLANDIRILACAK DÖNEME İLİŞKİN DİĞER KAPSAMLI GELİRLER (GİDERLER)

KAR VEYA ZARARDA YENİDEN SINIFLANDIRILACAK DİĞER KAPSAMLI GELİRLERE (GİDERLERE) İLİŞKİN YENİDEN SINIFLANDIRMA DÜZELTMELERİ

DİĞER KAPSAMLI GELİRLERE (GİDERLERE) İLİŞKİN DİĞER DÜZELTMELER

84-89 SERBEST HESAPLAR

9 FİNANSAL TABLO DIŞI BİLGİ HESAPLARI (NAZIM HESAPLAR)

B-HESAPLAR

1 DÖNEN VARLIKLAR

10 NAKİT VE NAKİT BENZERLERİ

Nakit Kasası

Alınan Çekler

Bankalar

Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri (-)

Kredi Kartıyla Yapılan Satışlardan Nakit Benzeri Niteliğindeki Alacaklar 105 Nakit Benzeri Niteliğindeki Menkul Kıymetler

106 Nakit Benzeri Diğer Varlıklar 107

Banka Mevduatı Limit Kullanımları (-)

Nakit ve Nakit Benzerleri Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)

11 (110-118) FİNANSAL YATIRIMLAR

Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar veya Zarara Yansıtılan Finansal Yatırımlar

Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelirlere Yansıtılan Finansal Yatırımlar 112 İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar

113 Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar 114 Teminata Verilen Finansal Yatırımlar 115 Bankalardaki Vadeli Mevduat

116 Kullanımı Kısıtlı Banka Bakiyeleri 117 Diğer Finansal Yatırımlar

Finansal Yatırımlar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-)

11 (119) TÜREV ARAÇLAR

Türev Araçlar

12 TİCARİ ALACAKLAR

Müşterilerden Alacaklar

Alacak Senetleri

Alınan İleri Tarihli Çekler

Kredi Kartıyla Yapılan Satışlardan Alacaklar 124 İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar

125 Üye Aidatlarından Alacaklar 126 Diğer Ticari Alacaklar

Şüpheli Ticari Alacaklar

Ertelenmiş Vade Farkı Gelirleri (-)

Ticari Alacaklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-)

13 DİĞER ALACAKLAR

Ortaklardan Alacaklar

Bağlı Ortaklıklardan, İştiraklerden ve Müşterek Girişimlerden (Anlaşmalardan)

Alacaklar 133 Diğer İlişkili Taraflardan Alacaklar

134 Verilen Depozito ve Teminatlar 135 Personelden Alacaklar

136 Diğer Çeşitli Alacaklar 137 Şüpheli Diğer Alacaklar

Ertelenmiş Vade Farkı Gelirleri (-)

Diğer Alacaklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-)

DEVAM EDEN İNŞA (TAAHHÜT), PROJE VEYA HİZMET SÖZLEŞMELERİNDEN
VARLIKLAR İLE İMTİYAZLI HİZMET ANLAŞMALARINA İLİŞKİN FİNANSAL
VARLIKLAR

140 Devam Eden İnşa (Taahhüt) Sözleşmelerinden Varlıklar 141 Devam Eden Proje veya
Hizmet Sözleşmelerinden Varlıklar 142 İmtiyazlı Sözleşmelere İlişkin Finansal Varlıklar

Ertelenmiş Vade Farkı Gelirleri (-)

Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-) 145

146

147

148

149

STOKLAR

150 İlk Madde ve Malzeme 151 Yarı Mamuller

Mamuller

Ticari Mallar

Tamamlanmamış Hizmet Maliyetleri 155 Tamamlanmış Hizmet Maliyetleri 156 Yoldaki
Stoklar

Diğer Stoklar

Stok Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-) 159 Verilen Sipariş Avansları

YILLARA YAYGIN İNŞAAT VE ONARIM MALİYETLERİ

160 - 167 Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Maliyetleri 168 Yıllara Yaygın İnşaat
Enfasyon Düzetme Hesabı 169 Taşeronlara Verilen Avanslar

CANLI VARLIKLAR

Tarla Bitkileri

Bahçe Bitkileri

Büyükbaş Hayvanlar

Küçükbaş Hayvanlar

Kanatlı Hayvanlar

Su Ürünleri ve Diğer Canlı Varlıklar

Canlı Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-) 177

178

179 Verilen Sipariş Avansları

PEŞİN ÖDENMİŞ (GELECEK AYLARA AİT) GİDERLER VE GELİR TAHAKKUKLARI

180 Peşin Ödenmiş (Gelecek Aylara Ait) Giderler 181 Gelir Tahakkukları

182 Önceden Yapılan İnşa (Taahhüt) ve Hizmet İşleri 183

184

185

186

187

Sayım ve Tesellüm Noksanları

Sayım ve Tesellüm Noksanları Karşılıkları (-)

19 (190- 195) DİĞER DÖNEN VARLIKLAR

Devreden KDV

İndirilecek KDV

Diğer KDV

Peşin Ödenen Vergi ve Fonlar 194 Verilen İş ve Personel Avansları 195 Diğer Çeşitli Dönen Varlıklar

(196-199) SATIŞ AMAÇLI SINIFLANDIRILAN DURAN VARLIKLAR

Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar

Satış Amaçlı Elde Tutulan Gruplara İlişkin Varlıklar

Ortaklara Dağıtım Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar ile Gruplara İlişkin Varlıklar

2 DURAN VARLIKLAR

(200-208) FİNANSAL YATIRIMLAR

Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar veya Zarara Yansıtılan Finansal Yatırımlar

Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelirlere Yansıtılan Finansal Yatırımlar 202

İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar

203 Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar 204 Teminata Verilen Finansal Yatırımlar 205

Bankalardaki Vadeli Mevduat

206 Kullanımı Kısıtlanmış Banka Kalanları 207 Diğer Finansal Yatırımlar

Finansal Yatırımlar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-) 20 (209) TÜREV ARAÇLAR

Türev Araçlar

ORTAKLIKLARDAKİ YATIRIMLAR (BAĞLI ORTAKLIKLAR, İŞTİRAKLER, İŞ ORTAKLIKLARI VE MÜŞTEREKEN KONTROL EDİLEN İŞLETMELERDEKİ YATIRIMLAR)

İştiraklerdeki Yatırımlar

İş Ortaklıklarındaki veya Müştereken Kontrol Edilen İşletmelerdeki Yatırımlar 212 Bağlı Ortaklıklar

213

214

215

216

217

Ortaklıklardaki Yatırımlar Sermaye Taahhütleri (-)

Ortaklıklardaki Yatırımlar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-)

22 TİCARİ ALACAKLAR

Müşterilerden Alacaklar

Alacak Senetleri

Alınan İleri Tarihli Çekler

Kredi Kartıyla Yapılan Satışlardan Alacaklar 224 İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar

225 Üye Aidatlarından Alacaklar. 226 Diğer Ticari Alacaklar

Şüpheli Ticari Alacaklar

Ertelenmiş Vade Farkı Gelirleri (-)

Ticari Alacaklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-)

23 DİĞER ALACAKLAR

Ortaklardan Alacaklar

Bağlı Ortaklıklardan, İştiraklerden ve Müşterek Girişimlerden (Anlaşmalardan)

Alacaklar 233 Diğer İlişkili Taraflardan Alacaklar

234 Verilen Depozito ve Teminatlar 235 Personelden Alacaklar

236 Diğer Çeşitli Alacaklar 237 Şüpheli Diğer Alacaklar

Ertelenmiş Vade Farkı Gelirleri (-)

Diğer Alacaklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-)

24 (240-244) DEVAM EDEN İNŞA (TAAHHÜT), PROJE VEYA HİZMET SÖZLEŞMELERİNDEN VARLIKLAR İLE İMTİYAZLI HİZMET ANLAŞMALARINA İLİŞKİN FİNANSAL VARLIKLAR

240 Devam Eden İnşa (Taahhüt) Sözleşmelerinden Varlıklar 241 Devam Eden Proje veya Hizmet Sözleşmelerinden Varlıklar 242 İmtiyazlı Sözleşmelere İlişkin Finansal Varlıklar

243 Ertelenmiş Vade Farkı Gelirleri (-)

24 (245-249) YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER

244 Şüpheli Alacaklar

245 Gerçeğe Uygun Değerle Ölçülen Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller 246 Maliyetle Ölçülen Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller

247 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-) 248 Birikmiş Amortismanlar (-)

Yapılmakta Olan Yatırım Amaçlı Gayrimenkul Yatırımları ve Verilen Avanslar 25
MADDİ DURAN VARLIKLAR

Arazi ve Arsalar

Yer Altı ve Yer Üstü Düzenlemeleri 252 Binalar

253 Tesis, Makine ve Cihazlar 254 Taşıtlar

Demirbaşlar

Diğer Maddi Duran Varlıklar

Maddi Duran Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-) 258 Birikmiş Amortismanlar (-)

Yapılmakta Olan Maddi Duran Varlık Yatırımları ve Verilen Avanslar 26 ŞEREFİYE VE MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR

Şerefiye

Haklar

İşletme Dışından Elde Edilmiş Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar 263 İşletme İçinde Oluşturulmuş Maddi Olmayan Duran Varlıklar

Geliştirme Maliyetleri

Maden Kaynakları Arama ve Değerlendirme Varlıkları 266 Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar

267 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-) 268 Birikmiş Amortismanlar (-)

269 Verilen Avanslar

CANLI VARLIKLAR

Tarla Bitkileri

Ağaçlar

Büyükbaş Hayvanlar

Küçükbaş Hayvanlar

Kanatlı Hayvanlar

Su Ürünleri ve Diğer Canlı Varlıklar

Canlı Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-) 277 Birikmiş Amortismanlar (-)

278 Yapılmakta Olan Canlı Varlık Yatırımları 279 Verilen Avanslar

(280-288) PEŞİN ÖDENMİŞ (GELECEK YILLARA AİT) GİDERLER VE GELİR
TAHAKKUKLARI

280 Peşin Ödenmiş (Gelecek Yıllara Ait) Giderler 281 Gelir Tahakkukları

282

283

284

285

286

287

288

28 (289) ERTELENMİŞ VERGİ VARLIĞI

289 Ertelenmiş Vergi Varlığı 29 DİĞER DURAN VARLIKLAR

291

Diğer KDV

Peşin Ödenen Vergi ve Fonlar 294 Gelecek Yıllar İhtiyacı Stoklar 295

296 Kullanım Dışı Maddi Duran Varlıklar 297 Diğer Çeşitli Duran Varlıklar

298 Diğer Duran Varlıklar Değer Düşüklüğü Karşılıkları (-) 299 Birikmiş Amortismanlar
(-)

3 KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER

30 (300-308) FİNANSAL YÜKÜMLÜLÜKLER

Banka Kredileri

Diğer Finans Kuruluşlarına Borçlar

Uzun Vadeli Kredilerin Anapara Taksitleri ve Faizleri 303 Kiralama İşlemlerinden Kaynaklanan Yükümlülükler

Çıkarılmış Bonolar, Senetler ve Diğer Borçlanma Araçları

Çıkarılmış Tahvil ve Uzun Vadeli Borçlanma Araçlarının Anapara Taksit ve Faizleri 306

Paylara Dönüştürülebilir Borçlanma Araçlarının Finansal Yükümlülük Bileşenleri 307

Diğer Finansal Yükümlülükler

Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri (-) 30 (309) TÜREV ARAÇLARDAN BORÇLAR

Türev Araçlardan Borçlar

31

TİCARİ BORÇLAR

Satıcılar

Borç Senetleri

Verilen İleri Tarihli Çekler 323

İlişkili Taraflara Ticari Borçlar

Faturası Beklenen Alımlardan Borçlar 326 Diğer Ticari Borçlar

327

328 Ertelenmiş Vade Farkı Giderleri (-) 329

DIĞER BORÇLAR

330

Ortaklara Borçlar

Bağlı Ortaklıklara, İştiraklere ve Müşterek Girişimlere (Anlaşmalara) Borçlar 333 Diğer İlişkili Taraflara Borçlar

334 Alınan Depozito ve Teminatlar 335 Personelle Borçlar

336 Diğer Çeşitli Borçlar 337

338 Ertelenmiş Vade Farkı Giderleri (-) 339

(340-344) DEVAM EDEN İNŞA (TAAHHÜT), PROJE VEYA HİZMET SÖZLEŞMELERİNDEN YÜKÜMLÜLÜKLER

340 Devam Eden İnşa (Taahhüt) Sözleşmelerinden Yükümlülükler 341 Devam Eden Proje veya Hizmet Sözleşmelerinden Yükümlülükler 342

343

344

(345-349) ALINAN AVANSLAR

345 Alınan Sipariş Avansları 346 Alınan İş Avansları

347

348 Alınan Diğer Avanslar 349

YILLARA YAYGIN İNŞAAT VE ONARIM HAKEDİŞLERİ

350-357 Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hakediş Bedelleri 358 Yıllara Yaygın İnşaat Enflasyon Düzeltme Hesabı

359

ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER

Gelir Üzerinden Alınan Vergiler

Sorumlu Sıfatıyla Ödenecek Vergiler 362 Ödenecek KDV

Ödenecek ÖTV

Ödenecek Diğer Vergiler

Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri 366

367

368 Vadesi Geçmiş, Ertelenmiş veya Taksitlendirilmiş Vergi ve Diğer Yükümlülükler

369 Ödenecek Diğer Yükümlülükler

(370 – 371) DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI

Dönem Karı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları

Dönem Karının Peşin Ödenen Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükleri (-)

37 (372 – 379) KARŞILIKLAR

Kıdem Tazminatı Karşılıkları

Çalışanlara Sağlanacak Diğer Faydalara İlişkin Karşılıklar 374 Gider Karşılıkları

Garanti Karşılıkları

Hizmetten Çekme, Restorasyon ve Benzeri Maliyetlere İlişkin Karşılıklar 377 Yeniden Yapılandırma Karşılıkları

378 Çevre Düzenleme Karşılıkları 379 Diğer Karşılıklar

ERTELENMİŞ (GELECEK AYLARA AİT) GELİRLER VE GİDER TAHAKKUKLARI

380 Ertelenmiş (Gelecek Aylara Ait) Gelirler 381

382 Alınan Devlet Teşvikleri 383

384

385 Gider Tahakkukları

386

387

388 Sayım ve Tesellüm Fazlaları 389

(390-395) DİĞER KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER

390

Hesaplanan KDV

Diğer KDV

Merkez ve Şubeler Cari Hesabı 394

395 Diğer Çeşitli Kısa Vadeli Yükümlülükler

39 (396-399) SATIŞ AMAÇLI SINIFLANDIRILAN GRUPLARA İLİŞKİN YÜKÜMLÜLÜKLER

396

Satış Amaçlı Elde Tutulan Gruplara İlişkin Yükümlülükler

Ortaklara Dağıtım Amacıyla Elde Tutulan Gruplara İlişkin Yükümlülükler 399
Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Yükümlülükler

4 UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER

40 (400-408) FİNANSAL YÜKÜMLÜLÜKLER

Banka Kredileri

Diğer Finans Kuruluşlarına Borçlar 402

403 Kiralama İşlemlerinden Kaynaklanan Yükümlülükler 404

405 Çıkarılmış Tahvil ve Diğer Borçlanma Araçları

406 Paylara Dönüştürülebilir Borçlanma Araçlarının Finansal Yükümlülük Bileşenleri

407 Diğer Finansal Yükümlülükler

408 Ertelenmiş Borçlanma Maliyetleri (-) 40 (409) TÜREV ARAÇLARDAN
BORÇLAR

409 Türev Araçlardan Borçlar

41

TİCARİ BORÇLAR

420 Satıcılar

421 Borç Senetleri

422 Verilen İleri Tarihli Çekler 423

424 İlişkili Taraflara Esas Faaliyetlerden Borçlar 425

426 Diğer Ticari Borçlar 427

428 Ertelenmiş Vade Farkı Giderleri (-) 429

DIĞER BORÇLAR

430

431 Ortaklara Borçlar

432 Bağlı Ortaklıklara, İştiraklere ve Müşterek Girişimlere (Anlaşmalara) Borçlar 433

Diğer İlişkili Taraflara Borçlar

434 Alınan Depozito ve Teminatlar 435 Personele Borçlar

436 Diğer Çeşitli Borçlar 437

438 Ertelenmiş Vade Farkı Giderleri (-) 439

(440-444) DEVAM EDEN İNŞA (TAAHHÜT), PROJE VEYA HİZMET
SÖZLEŞMELERİNDEN YÜKÜMLÜLÜKLER

440 Devam Eden İnşa (Taahhüt) Sözleşmelerinden Yükümlülükler 441 Devam Eden
Proje veya Hizmet Sözleşmelerinden Yükümlülükler 442

443

444

44 (445-449) ALINAN AVANSLAR

445 Alınan Sipariş Avansları 446 Alınan İş Avansları

447

448 Alınan Diğer Avanslar

45

ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER

460 Gelecek Yıllarda Ödenecek Gelir Üzerinden Alınan Vergiler 461

462

463

464

465 Gelecek Yıllarda Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri 466

467

468 Ertelenmiş veya Taksitlendirilmiş Diğer Vergi ve Yükümlülükler 469 Gelecek
Yıllarda Ödenecek Diğer Yasal Yükümlülükler

KARŞILIKLAR

470

471

472 Kıdem Tazminatı Karşılıkları

473 Çalışanlara Sağlanacak Diğer Faydalara İlişkin Karşılıklar 474

475 Garanti Karşılıkları

476 Hizmetten Çekme, Restorasyon ve Benzeri Maliyetlere İlişkin Karşılıklar 477
Yeniden Yapılandırma Karşılıkları

478 Çevre Düzenleme Karşılıkları 479 Diğer Karşılıklar

(480-488) ERTELENMİŞ (GELECEK YILLARA AİT) GELİRLER VE GİDER
TAHAKKUKLARI

480 Ertelenmiş (Gelecek Yıllara Ait) Gelirler 481

482 Alınan Devlet Teşvikleri 483

484

485 Gider Tahakkukları

486

487

488

48 (489) ERTELENMİŞ VERGİ YÜKÜMLÜLÜĞÜ

489 Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü 49 DİĞER UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER

490

491

492 Diğer KDV

493

494 Tesise Katılma Payları

495 Diğer Çeşitli Uzun Vadeli Yükümlülükler 496

497

498

499

5 ÖZKAYNAKLAR

ÖDENMİŞ SERMAYE

500 Sermaye

501 Ödenmemiş Sermaye (-)

502 Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkları

503 Sermaye Düzeltmesi Olumsuz Farkları (-) 504 Paya Dönüşen Borçlanma Araçları

506

507

508

509

SERMAYE KATKILARI

510 Pay Sahiplerinin İlave Sermaye Katkıları 511 Sermaye Tamamlama Fonu

512 Kooperatif Ortaklarının Sermaye Niteliğindeki Katkı Payları 513

514

515 Geri Alınmış Paylar (-)

516 Ortak Kontrole Tabi Teşebbüs veya İşletmeleri İçeren Birleşmelerin Etkisi 517

518

519

SERMAYE YEDEKLERİ

520 Pay İhraç Primleri 521 Pay İptal Karları

522 Geri Alınan Payların Yeniden Satışından Ortaya Çıkan Primler 523 Pay İhraç Giderleri (-)

524

525

526

527

528

529

KAR YEDEKLERİ VE FONLAR

540 Kardan Ayrılan Yasal Yedekler 541 Statü Yedekleri

542 Olağanüstü Yedekler

543 Geri Alınan Paylara İlişkin Yedekler 544 Girişim Sermayesi Fonu

545 Yedeklerde İzlenen İstisnaya Konu Satış Karları 546 Yedeklerde İzlenen Devlet Teşvik Gelirleri

547 Sabit Kıymet Yenileme Fonları

548 Kardan Ayrılan Özel Amaçlı Fonlar 549 Diğer Kar Yedekleri

KAR VEYA ZARARDA YENİDEN SINIFLANDIRILMAYACAK ÖZKAYNAKLARDA KAYDEDİLEN BİRİKMiŞ GELİRLER (GİDERLER)

550 Özkaynak Araçlarına İlişkin Gerçeğe Uygun Değer Farkları 551 Maddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Artışları

552 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Artışları

553 Tanımlanmış Fayda Planları Yeniden Ölçüm Kazançları (Kayıpları)

554 Özkaynak Araçlarına Yapılan Yatırımlara İlişkin Finansal Riskten Korunma Kazançları (Kayıpları) 555 Kredi Riskindeki Değişikliğe Bağlı Olarak Finansal Yükümlülüğün Gerçeğe Uygun Değerinde

Meydana Gelen Azalışlar (Artışlar)

556 Yabancı Para Çevrim Farkları ile Yurtdışı İşletmedeki Net Yatırım Riskinden Korunma Kazançları (Kayıpları)

557 Özkaynak Yöntemi ile Değerlenen Yatırımların Özkaynaklarında Kaydettikleri Gelirlerden (Giderlerden) Kar veya Zararda Sınıflandırılmayacak Paylar

558 Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Özkaynaklarda Kaydedilen Diğer Gelirler (Giderler)

559 Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Özkaynaklarda Kaydedilen Birikmiş Gelirlere (Giderlere) İlişkin Vergiler (\pm)

KAR VEYA ZARARDA YENİDEN SINIFLANDIRILACAK ÖZKAYNAKLARDA
KAYDEDİLEN BİRİKMİŞ GELİRLER (GİDERLER)

Yabancı Para Çevrim Farkları (±)

Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançları (Kayıpları) (±)

Yurtdışı İşletmedeki Net Yatırım Riskinden Korunma Kazançları (Kayıpları)

Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan
Finansal Yatırımlardan Kazançlar (Kayıplar)

Opsiyonların Zaman Değerindeki Değişiklikler

Forward Sözleşmesinin Forward Bileşeninin Değerindeki Değişiklikler 566 Döviz Bazlı
Farkların Değerindeki Değişiklikler

567 Özkaynak Yöntemi ile Değerlenen Yatırımların Özkaynaklarında Kaydettikleri
Gelirlerden (Giderlerden) Kar veya Zararda Sınıflandırılacak Paylar

568 Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Özkaynaklarda Kaydedilen Diğer
Gelirler (Giderler) (±)

569 Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Özkaynaklarda Kaydedilen Birikmiş
Gelirlere (Giderlere) İlişkin Vergiler (±)

GEÇMİŞ YILLAR KARLARI

570 Geçmiş Yıllar Karları

571 Muhasebe Politikalarındaki Değişikliklerden Kaynaklanan Düzeltme Karları 572
Geçmiş Yıl Hatalarından Kaynaklanan Düzeltme Karları

573 İlk Geçişte Ortaya Çıkan Karlar 574

575

576

577

578

579 Ödenen Kar Payı Avansları (-) 58 GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI

580 Geçmiş Yıllar Zararları

581 Muhasebe Politikalarındaki Değişikliklerden Kaynaklanan Düzeltme Zararları (-)

582 Geçmiş Yıl Hatalarından Kaynaklanan Düzeltme Zararları (-)

583 İlk Geçişte Ortaya Çıkan Zararlar (-) 584

585

586

587

588

589

59 DÖNEM NET KARI (ZARARI)

590 Dönem Net Karı

591 Dönem Net Zararı (-) 592

593

594

595

596

597

598

599

6 KAR VEYA ZARAR TABLOSU HESAPLARI

BRÜT SATIŞ HASILATI

600 Yurtiçi Satışlar

601 Yurtdışı Satışlar

602 İhraç Kaydıyla Satışlar

603 Özel Üretim Bölgelerden Satışlar 604

605

606

607

608

609 Diğer Satış Hasılatları

SATIŞ HASILATINDAN YAPILAN İNDİRİMLER (-)

610 Satıştan İadeler (-) 611 Satış İskontoları (-) 612 Diğer İndirimler (-) 613

614

615

616

617

618

619

SATIŞLARIN MALİYETLERİ (-)

620 Satılan Mamuller Maliyeti (-) 621 Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-) 622 Sunulan Hizmet Maliyeti (-)

623 Diğer Satışların Maliyeti (-)

624 Dağıtılmayan Sabit Genel Üretim Giderleri (-) 625 Stok Anormal Fire ve Kayıpları (-)

626 Stok Değer Düşüklüğü Karşılık Giderleri (-)

627 Stoklara İlişkin Konusu Kalmayan Karşılıklar (+) 628

629 Diğer Giderler (-)

ESAS FAALİYET DÖNEM GİDERLERİ (-)

630 Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-) 631 Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)

632 Genel Yönetim Giderleri (-)

633

634

635

636

637

638

639

(640-644) ESAS FAALİYETLERDEN DİĞER GELİR VE KAZANÇLAR

640 Esas Faaliyet Alacaklarına İlişkin Vade Farkı Gelirleri ve Esas Faaliyetlerle İlgili Kur Farkı Kazançları

641 Esas Faaliyet Alacaklarına İlişkin Konusu Kalmayan Karşılıklar 642 Esas Faaliyetlerle İlgili Komisyon Gelirleri

643 Tarımsal Faaliyetlerde Değerleme Artışları

644 Esas Faaliyetlerden Diğer Çeşitli Gelir ve Kazançlar 64 (645-649) DİĞER FAALİYETLERDEN GELİR VE KAZANÇLAR

645 Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Kârlarından Paylar 646 Ortaklıklardaki Yatırımlardan Sağlanan Gelir ve Kazançlar

647 Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerden Elde Edilen Gelir ve Kazançlar

648 Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıkların Satışından Ortaya Çıkan Kazançlar 649 Diğer Faaliyetlerden Çeşitli Gelir ve Kazançlar

ESAS FAALİYETLERDEN DİĞER GİDER VE ZARARLAR İLE DİĞER FAALİYETLERDEN GİDER VE ZARARLAR (-)

(650-654) ESAS FAALİYETLERDEN DİĞER GİDER VE ZARARLAR (-)

650 Ticari Borçlara İlişkin Vade Farkı Giderleri ve Esas Faaliyetlerle İlgili Kur Farkı Zararları (-) 651 Esas Faaliyet Alacaklarına İlişkin Değer Düşüklüğü Karşılık Giderleri (-)

652 Esas Faaliyetlerle İlgili Komisyon Giderleri (-) 653 Tarımsal Faaliyetlerde Değerleme Azalışları (-)

654 Esas Faaliyetlerden Diğer Çeşitli Gider ve Zararlar (-) 65 (655-659) DİĞER FAALİYETLERDEN GİDER VE ZARARLAR

655 Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Zararlarından Paylar (-) 656 Ortaklıklardaki Yatırımlardan Kaynaklanan Gider ve Zararlar (-)

657 Yatırım Amaçlı Gayrimenkullerden Kaynaklanan Gider ve Zararlar (-)

658 Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıkların Satışından Ortaya Çıkan Zararlar (-)

659 Diğer Faaliyetlerden Çeşitli Gider ve Zararlar (-)

FİNANSAL GELİRLER

660 Mevduat Faiz Gelirleri

661 Menkul Kıymet Yatırımlarından Faiz Gelirleri 662 Diğer Alacaklara İlişkin Vade Farkı Gelirleri 663 Diğer Faiz Gelirleri

664 Kur Farkı Kazançları

665 Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar ile Menkul Kıymet Yatırımlarına İlişkin Değer Artış Kazançları 666 Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar ile Menkul Kıymet Yatırımlarına İlişkin Diğer Gelir ve Kazançlar 667 Türev Araçlardan Sağlanan Kazançlar

668 Diğer Finansal Gelirler

669 Net Parasal Pozisyon Kazançları (Enflasyon Düzeltmesi Kârları) 67 FİNANSAL GİDERLER (-)

670 Kısa Vadeli Finansal Borçlanma Maliyetleri (-) 671 Uzun Vadeli Finansal Borçlanma Maliyetleri (-) 672 Diğer Borçlara İlişkin Vade Farkı Giderleri (-) 673 Diğer Faiz Giderleri (-)

674 Kur Farkı Zararları (-)

675 Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar ile Menkul Kıymet Yatırımlarına İlişkin Değer Azalış Zararları (-) 676 Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar ile Menkul Kıymet Yatırımlarına İlişkin Diğer Gider ve Zararlar (-) 677 Türev Araçlardan Kaynaklanan Zararlar (-)

678 Diğer Finansal Giderler (-)

679 Net Parasal Pozisyon Zararları (Enflasyon Düzeltme Zararları) (-)

DURDURULAN FAALİYETLER GELİR VE KARLARI İLE GİDER VE ZARARLARI

680 Durdurulan Faaliyetler – Net Satış Hasılatı

681 Durdurulan Faaliyetler – Diğer Gelir ve Kazançlar 682 Durdurulan Faaliyetler – Gider ve Zararlar (-)

683

684

685

686

687 Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Değer Artış ve Satış Kazançları 688 Durdurulan Faaliyetlere İlişkin Değer Azalış ve Satış Zararları (-) 689

DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI

690 Sürdürülen Faaliyetler Dönem Karı veya Zararı

691 Sürdürülen Faaliyetler Dönem Karı Yasal Vergi Gideri (-)

692 Sürdürülen Faaliyetler Ertelenmiş Vergi Gelir – Gider Etkisi (±) 693 Sürdürülen Faaliyetler Dönem Net Karı veya Zararı

694 Durdurulan Faaliyetler Dönem Karı veya Zararı

695 Durdurulan Faaliyetler Dönem Karı Yasal Vergi Gideri (-)

696 Durdurulan Faaliyetler Ertelenmiş Vergi Gelir – Gider Etkisi (±) 697 Durdurulan Faaliyetler Dönem Net Karı veya Zararı

698

699 Dönem Net Kar veya Zararı

7 MALİYET HESAPLARI

7/A SEÇENEĞİNDE MALİYET HESAPLARI

70 (700-701) MALİYET MUHASEBESİ BAĞLANTI HESAPLARI

700 Maliyet Muhasebesi Bağlantı Hesabı 701 Maliyet Muhasebesi Yansıtma Hesabı

(700-709) MALİYET OLUŞUM HESAPLARI

700

701

702

703 Üretim (İmalat) Hesabı 704 Canlı Varlık Üretim Hesabı 705 Hizmet Üretim Hesabı

706 Yapılmakta Olan Maddi Duran Varlık Yatırım Maliyetleri Hesabı

707 Yapılmakta Olan Maddi Olmayan Duran Varlık Yatırım Maliyetleri Hesabı 708
Yapılmakta Olan Yatırım Amaçlı Gayrimenkul Yatırım Maliyetleri Hesabı 709

DİREKT İLK MADDE VE MALZEME GİDERLERİ

710 Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri

711 Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri Yansıtma Hesabı 712 Direkt İlk Madde ve
Malzeme Fiyat Farkları

713 Direkt İlk Madde ve Malzeme Miktar Farkları 714

715

716

717

718

719

DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ

720 Direkt İşçilik Giderleri

721 Direkt İşçilik Giderleri Yansıtma Hesabı 722 Direkt İşçilik Ücret Farkları

723 Direkt İşçilik Süre (Zaman) Farkları 724

725

726

727

728

729

GENEL ÜRETİM GİDERLERİ

730 Genel Üretim Giderleri

731 Genel Üretim Giderleri Yansıtma Hesabı 732 Genel Üretim Giderleri Bütçe Farkları

733 Genel Üretim Giderleri Verimlilik Farkları 734 Genel Üretim Giderleri Kapasite
Farkları 736 Değişken Genel Üretim Giderleri Hesabı

737 Değişken Genel Üretim Gİderleri Yansıtma Hesabı 738 Sabit Genel Üretim Giderleri Hesabı

739 Sabit Genel Üretim Giderleri Yansıtma Hesabı 74 HİZMET ÜRETİM MALİYETİ

740 Hizmet Üretim Maliyeti

741 Hizmet Üretim Maliyeti Yansıtma Hesabı 742 Hizmet Üretim Maliyeti Fark Hesapları 743

744

745

746

747

748

749

ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME VE MADEN KAYNAKLARININ ARANMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ GİDERLERİ

750 Araştırma Giderleri

751 Araştırma Giderleri Yansıtma Hesabı 752 Araştırma Gider Farkları

753 Geliştirme Giderleri

754 Geliştirme Giderleri Yansıtma Hesabı 755 Geliştirme Gider Farkları

756 Maden Kaynaklarının Aranması ve Değerlendirilmesi Giderleri

757 Maden Kaynaklarının Aranması ve Değerlendirilmesi Giderleri Yansıtma Hesabı

758 Maden Kaynaklarının Aranması ve Değerlendirilmesi Giderleri Farkları

759

PAZARLAMA, SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ

760 Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri

761 Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri Yansıtma Hesabı 762 Pazarlama, Satış ve Dağıtım Gider Farkları

763

764

765

766

767

768

769

GENEL YÖNETİM GİDERLERİ

770 Genel Yönetim Giderleri

771 Genel Yönetim Giderleri Yansıtma Hesabı 772 Genel Yönetim Giderleri Farkları

773

774

775

776

777

778

779

FİNANSMAN GİDERLERİ

780 Finansman Giderleri

781 Finansman Giderleri Yansıtma Hesabı 782 Finansman Giderleri Farkları

783

784

785

786

787

788

789

7/B SEÇENEĞİNDE GİDER HESAPLARI

GİDER ÇEŞİTLERİ

790 İlk Madde ve Malzeme Giderleri 791 İşçi Ücret ve Giderleri

792 Memur Ücret ve Giderleri

793 Dışarıdan Sağlanan Fayda ve Giderler 794 Çeşitli Giderler

795 Vergi, Resim ve Harçlar

796 Amortismanlar ve Tükenme Payları 797 Finansman Giderleri

798 Gider Çeşitleri Yansıtma Hesapları 799 Üretim Maliyet Hesabı

8 DÖNEME İLİŞKİN DİĞER KAPSAMLI GELİRLER (GİDERLER) VE SERBEST HESAPLAR

80-83 DÖNEME İLİŞKİN DİĞER KAPSAMLI GELİRLER (GİDERLER)

KAR VEYA ZARARDA YENİDEN SINIFLANDIRILMAYACAK DÖNEME İLİŞKİN DİĞER KAPSAMLI GELİRLER (GİDERLER)

800 Özkaynak Araçlarına İlişkin Dönemde Ortaya Çıkan Gerçeğe Uygun Değer Farkları

801 Maddi Duran Varlıklara İlişkin Dönemde Ortaya Çıkan Yeniden Değerleme Artışları (Azalışları) 802 Maddi Olmayan Duran Varlıklara İlişkin Dönemde Ortaya Çıkan Yeniden Değerleme Artışları

(Azalışları)

803 Tanımlanmış Fayda Planlarına İlişkin Dönemde Ortaya Çıkan Yeniden Ölçüm Kazançları (Kayıpları)

804 Özkaynak Araçlarına Yapılan Yatırımlara İlişkin Dönemde Ortaya Çıkan Finansal Riskten Korunma Kazançları (Kayıpları)

805 Kredi Riskindeki Değişikliğe Bağlı Olarak Finansal Yükümlülüğün Gerçeğe Uygun Değerinde Dönemde Meydana Gelen Azalışlar (Artışlar)

806

807 Özkaynak Yöntemi ile Değerlenen Yatırımların Dönemde Diğer Kapsamlı Gelirinde Kaydettikleri Gelirlerden (Giderlerden) Kar veya Zararda Sınıflandırılmayacak Paylar

808 Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Diğer Kapsamlı Gelirde Dönemde Kaydedilen Diğer Gelirler (Giderler)

809 Dönemde Ortaya Çıkan Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Diğer Kapsamlı Gelirlere (Giderlere) İlişkin Vergiler (\pm)

KAR VEYA ZARARDA YENİDEN SINIFLANDIRILACAK DÖNEME İLİŞKİN DİĞER KAPSAMLI GELİRLER (GİDERLER)

Dönemde Ortaya Çıkan Yabancı Para Çevrim Farkları

Dönemde Ortaya Çıkan Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançları (Kayıpları)

Dönemde Ortaya Çıkan Yurtdışı İşletmedeki Net Yatırım Riskinden Korunma Kazançları (Kayıpları)

Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan Finansal Yatırımlara İlişkin Dönemde Ortaya Çıkan Kazançlar (Kayıplar)

Opsiyonların Zaman Değerinde Dönemde Ortaya Çıkan Değişiklikler

Forward Sözleşmesinin Forward Bileşeninin Değerindeki Dönemde Ortaya Çıkan Değişiklikler 816 Döviz Bazlı Farkların Değerindeki Dönemde Ortaya Çıkan Değişiklikler

817 Özkaynak Yöntemi ile Değerlenen Yatırımların Dönemde Diğer Kapsamlı Gelirlerinde Kaydettikleri Gelirlerden (Giderlerden) Kar veya Zararda Sınıflandırılacak Paylar

818 Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Diğer Kapsamlı Gelirde Dönemde Kaydedilen Diğer Gelirler (Giderler) (\pm)

819 Dönemde Ortaya Çıkan Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Diğer Kapsamlı Gelirlere (Giderlere) İlişkin Vergiler (\pm)

KAR VEYA ZARARDA YENİDEN SINIFLANDIRILACAK DİĞER KAPSAMLI GELİRLERE (GİDERLERE) İLİŞKİN YENİDEN SINIFLANDIRMA DÜZELTMELERİ

Yabancı Para Çevrim Farklarına İlişkin Yeniden Sınıflandırma Düzeltmeleri

Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançlarına (Kayıplarına) İlişkin Yeniden Sınıflandırma Düzeltmeleri

Yurtdışı İşletmedeki Net Yatırım Riskinden Korunma Kazançlarına (Kayıplarına) İlişkin Yeniden Sınıflandırma Düzeltmeleri

Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan Finansal Yatırımlara İlişkin Kazançlar (Kayıplar) Yeniden Sınıflandırma Düzeltmeleri

Opsiyonların Zaman Değerindeki Değişikliklere İlişkin Yeniden Sınıflandırma Düzeltmeleri

Forward Sözleşmesinin Forward Bileşeninin Değerindeki Değişikliklere İlişkin Yeniden Sınıflandırma Düzeltmeleri

Döviz Bazlı Farkların Değerindeki Değişikliklere İlişkin Yeniden Sınıflandırma Düzeltmeleri

Özkaynak Yöntemi ile Değerlenen Yatırımların Diğer Kapsamlı Gelirlerinde Kaydettikleri Gelirlerden (Giderlerden) Kar veya Zararda Sınıflandırılacak Paylara İlişkin Yeniden Sınıflandırma Düzeltmeleri

Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Diğer Kapsamlı Gelirde Kaydedilen Diğer Gelirlere (Giderlere) İlişkin Yeniden Sınıflandırma Düzeltmeleri

Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Diğer Kapsamlı Gelirlere (Giderlere) İlişkin Vergiler Yeniden Sınıflandırma Düzeltmeleri

DİĞER KAPSAMLI GELİRLERE (GİDERLERE) İLİŞKİN DİĞER DÜZELTMELER

830

831 Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançlarına (Kayıplarına) İlişkin Diğer Düzeltmeler 832

833 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Olarak Sınıflandırılan Finansal Yatırımlardan Kazançlara (Kayıplara) İlişkin Diğer Düzeltmeler

834

835

836

837 Özkaynak Yöntemi ile Değerlenen Yatırımların Diğer Kapsamlı Gelirlerinde Kaydettikleri Gelirlerden (Giderlerden) Kar veya Zararda Sınıflandırılacak Paylara İlişkin Diğer Düzeltmeler

838

839 Kar veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Diğer Kapsamlı Gelirlere (Giderlere)
İlişkin Vergilerde Diğer Düzeltmeler

84-89 SERBEST HESAPLAR

9 FİNANSAL TABLO DIŞI BİLGİ HESAPLARI (NAZIM HESAPLAR)

EK 2: Bankalar Tek Düzen Hesap Planı

Tek düzen hesap planında, hesaplar aşağıdaki şekilde sınıflandırılmaktadır:

0 DÖNEN DEĞERLER,

1 KREDİLER,

2 YATIRIM AMAÇLI DEĞERLER VE DİĞER AKTİFLER

3 TOPLANAN FONLAR VE DİĞER YABANCI KAYNAKLAR,

4 ÖZKAYNAKLAR,

5 KÂR PAYI GELİRLERİ,

6 KÂR PAYI GİDERLERİ,

7 KÂR PAYI DIŞI GELİRLER,

8 KÂR PAYI DIŞI GİDERLER,

9 NAZIM HESAPLAR,

Dönen değerler ise aşağıdaki şekilde sınıflandırılmaktadır:

0-DÖNEN DEĞERLER.

010-KASA

011-EFEKTİF DEPOSU

012-YOLDAKİ PARALAR - T.P.

013-YOLDAKİ PARALAR - Y.P.

015-SATIN ALINAN ÇEKLER - Y.P.

016-VADESİ GELMİŐ MENKUL DEĞERLER - T.P.

017-VADESİ GELMİŐ MENKUL DEĞERLER - Y.P.

019-KIYMETLİ MADEN DEPOSU - Y.P.

020-T.C. MERKEZ BANKASI - T.P.

021-T.C. MERKEZ BANKASI - Y.P.

022-YURTIÇİ BANKALAR VE ÖZEL FİNANS KURUMLARI - T.P.

023-YURTIÇİ BANKALAR VE ÖZEL FİNANS KURUMLARI - Y.P.

024-YURTDIŞI BANKALAR VE FİNANS KURULUŞLARI - T.P.

025-YURTDIŞI BANKALAR VE FİNANS KURULUŞLARI - Y.P.

026-YURTDIŞI MERKEZ VE ŞUBELER - T.P.

027-YURTDIŞI MERKEZ VE ŞUBELER - Y.P.

030-ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL DEĞERLER - T.P.

031-ALIM SATIM AMAÇLI MENKUL DEĞERLER - Y.P.

032-SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞERLER - T.P.

033-SATILMAYA HAZIR MENKUL DEĞERLER - Y.P.

038-MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-) - T.P.

039-MENKUL DEĞERLER DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-) - Y.P.

040-PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR - T.P.

041-PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR - Y.P.

Krediler aşağıdaki Şekilde sınıflandırılmaktadır:

1-KREDİLER102-MAL KARŞILIĞI VESAİKİN FİNANSMANI - T.P.

103-MAL KARŞILIĞI VESAİKİN FİNANSMANI - Y.P.

110-KISA VADELİ İHRACAT KREDİLERİ - T.P.

111-KISA VADELİ İHRACAT KREDİLERİ - Y.P.

114-KISA VADELİ İTHALAT KREDİLERİ - T.P.

115-KISA VADELİ İTHALAT KREDİLERİ - Y.P.

116-KISA VADELİ İŞLETME KREDİLERİ - T.P.

117-KISA VADELİ İŞLETME KREDİLERİ - Y.P.

118-KISA VADELİ DİĞER KREDİLER - T.P.

119-KISA VADELİ DİĞER KREDİLER - Y.P.

120-KISA VADELİ KÂR ZARAR ORTAKLIĞI YATIRIMI - T.P.

121-KISA VADELİ KÂR ZARAR ORTAKLIĞI YATIRIMI - Y.P.

123-KIYMETLİ MADEN KREDİSİ - Y.P.

- 126-MALİ KESİME VERİLEN KISA VADELİ KREDİLER - T.P.
- 127-MALİ KESİME VERİLEN KISA VADELİ KREDİLER - Y.P.
- 128-YURTDIŞI KISA VADELİ KREDİLER - T.P.
- 129-YURTDIŞI KISA VADELİ KREDİLER - Y.P.
- 130-ORTA VE UZUN VAD.İHR.GAR.YAT.KRED. - T.P.
- 131-ORTA VE UZUN VAD.İHR.GAR.YAT.KRED. - Y.P.
- 134-ORTA VE UZUN VAD. DİĞER YATIRIM KRED. - T.P.
- 135-ORTA VE UZUN VAD. DİĞER YATIRIM KRED. - Y.P.
- 136-ORTA VE UZUN VADELİ İŞLETME KREDİLERİ - T.P.
- 137-ORTA VE UZUN VADELİ İŞLETME KREDİLERİ - Y.P.
- 138-ORTA VE UZUN VADELİ DİĞER KREDİLER - T.P.
- 139-ORTA VE UZUN VADELİ DİĞER KREDİLER - Y.P.
- 140-ORTA VE UZUN VAD. KÂR-ZARAR ORTAKLIĞI YATIRIMI -
T.P.
- 141-ORTA VE UZUN VAD. KÂR-ZARAR ORTAKLIĞI YATIRIMI -Y.P.
- 146-MALİ KESİME VERİ.ORTA VE UZUN VAD.KREDİ. - T.P.
- 147-MALİ KESİME VERİ.ORTA VE UZUN VAD.KREDİ. - Y.P.
- 148-YURTDIŞI ORTA VE UZUN VADELİ KREDİLER - T.P.
- 149-YURTDIŞI ORTA VE UZUN VADELİ KREDİLER - Y.P.
- 150-YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA
BAĞLANAN KISA VADELİ KREDİLER - T.P.
- 151-YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA
BAĞLANAN KISA VADELİ KREDİLER - Y. P.
- 154-YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA
BAĞLANAN ORTA VE UZUN VADELİ KREDİLER – T. P.
- 155-YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA

BAĞLANAN ORTA VE UZUN VADELİ KREDİLER – Y. P.

158-TAZMİN EDİLEN GAYRİNAKDİ KREDİ BEDELLERİ - T.P.

159-TAZMİN EDİLEN GAYRİNAKDİ KREDİ BEDELLERİ - Y.P.

160-KANUN Ve/Veya KARARNAMELERE DAYANAN

ERTELENMİŞ Ve TAKSİTLENDİRİLMİŞ KREDİLER - T.P.

161-KANUN Ve/Veya KARARNAMELERE DAYANAN

ERTELENMİŞ Ve TAKSİTLENDİRİLMİŞ KREDİLER - Y.P.

170-TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR / TAHSİL İMKANI

SINIRLI KREDİLER VE DİĞER ALACAKLAR - T.P.

171-TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR / TAHSİL İMKANI

SINIRLI KREDİLER VE DİĞER ALACAKLAR - Y.P.

172-TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR / TAHSİLİ ŞÜPHELİ

KREDİLER - T.P.

173-TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR / TAHSİLİ ŞÜPHELİ

KREDİLER - Y.P.

174-TAHSİLİ ŞÜPHELİ ÜCRET, KOMİSYON VE DİĞER

ALACAKLAR - T.P.

175-TAHSİLİ ŞÜPHELİ ÜCRET, KOMİSYON VE DİĞER

ALACAKLAR - Y.P.

176-ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER VE DİĞER ALACAKLAR-T.P.

177-ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER VE DİĞER ALACAKLAR-Y.P.

180-ÖZEL KARŞILIKLAR (-) - T.P.

181-ÖZEL KARŞILIKLAR (-) - Y.P.

Yatırım amaçlı değerler ve diğer aktifler aşağıdaki şekilde sınıflandırılmaktadır:

2-YATIRIM AMAÇLI DEĞERLER VE DİĞER AKTİFLER202-KİRALAMA

İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR - T.P.

- 203-KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR - Y.P.
- 204-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ (-) -T.P.
- 205-KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ (-) -Y.P.
- 210-ZORUNLU KARŞILIKLAR - T.P.
- 211-ZORUNLU KARŞILIKLAR - Y.P.
- 220-KREDİ KÂR PAYI GELİR TAHAKKUK REESKONTLARI - T.P.
- 221-KREDİ KÂR PAYI GELİR TAHAKKUK REESKONTLARI - Y.P.
- 222-DİĞER KÂR PAYI VE GELİR REESKONTLARI - T.P.
- 223-DİĞER KÂR PAYI VE GELİR REESKONTLARI - Y.P.
- 240-İŞTİRAKLER - T.P.
- 241-İŞTİRAKLER - Y.P.
- 242-BAĞLI ORTAKLIKLAR - T.P.
- 243-BAĞLI ORTAKLIKLAR - Y.P.
- 244-VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MENKUL DEĞERLER- T.P.
- 245-VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MENKUL DEĞERLER- Y.P.
- 246-İŞTİRAKLER, BAĞLI ORTAKLIKLAR VE VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MD DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-) - T.P.
- 247-İŞTİRAKLER, BAĞLI ORTAKLIKLAR VE VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK MD DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-) - Y.P.
- 248-BİRLİKTE KONTROL EDİLEN ORTAKLIKLAR - T.P.
- 249-BİRLİKTE KONTROL EDİLEN ORTAKLIKLAR - Y.P.
- 250-MENKULLER - T.P.
- 251-MENKULLER - Y.P.
- 252-GAYRİMENKULLER - T.P.
- 253-GAYRİMENKULLER - Y.P.
- 254-ÖZEL MALİYET BEDELLERİ - T.P.

- 255-ÖZEL MALİYET BEDELLERİ – Y.P.
- 256-BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR - T.P.
- 257-BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR - Y.P.
- 258-MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR - T.P.
- 259-MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR - Y.P.
- 260-PEŞİN ÖDENMİŞ VERGİLER - T.P.
- 262-ERTELENMİŞ VERGİ AKTİFİ HESABI – T.P.
- 263-ERTELENMİŞ VERGİ AKTİFİ HESABI – Y.P.
- 264-MADDİ OLAN VE OLMAYAN DURAN VARLIKLARIN DEĞER DÜŞÜŞ
KARŞILIĞI (-) – T.P.
- 265-MADDİ OLAN VE OLMAYAN DURAN VARLIKLARIN DEĞER DÜŞÜŞ
KARŞILIĞI (-) – Y.P.
- 270-AYNİYAT MEVCUDU - T.P.
- 271-AYNİYAT MEVCUDU - Y.P.
- 272-AKTİFLERİMİZİN VADELİ SATIŞINDAN DOĞAN ALACAKLAR - T.P.
- 273-AKTİFLERİMİZİN VADELİ SATIŞINDAN DOĞAN ALACAKLAR – Y.P.
- 278-MUHTELİF ALACAKLAR - T.P.
- 279-MUHTELİF ALACAKLAR - Y.P.
- 280-BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR - T.P.
- 281-BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR - Y.P.
- 282-BÖLGELER VEYA İŞLETMELER CARİ HESABI - T.P.
- 284-KIYMETLİ MADEN ALIM/SATIM HESABI - T.P.
- 285-KIYMETLİ MADEN VAZİYETİ - Y.P.
- 288-ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI – T.P.
- 290-ŞUBELER CARİ HESABI - T.P.
- 291-ŞUBELER CARİ HESABI - Y.P.

292-EFEKTİF ALIM/SATIM HESABI - T.P.

293-EFEKTİF VAZİYETİ - Y.P.

294-DÖVİZ ALIM/SATIM HESABI - T.P.

295-DÖVİZ VAZİYETİ - Y.P.

296-KAMU KURUM VE KURULUŞLARINDAN ALACAKLAR –T.P.

297-KAMU KURUM VE KURULUŞLARINDAN ALACAKLAR –Y.P.

298-ELDEN ÇIKARILACAK KIYMETLER - T.P.

Toplanan fonlar ve diğer yabancı kaynaklar aşağıdaki şekilde sınıflandırılmaktadır

3-TOPLANAN FONLAR VE DİĞER YABANCI KAYNAKLAR300-ÖZEL CARİ HESAPLAR (Y.İ.Y GERÇEK KİŞİLER) - TİCARİ OLMAYAN -T.P.

301-ÖZEL CARİ HESAPLAR – Y.P.

302-ÖZEL CARİ HESAPLAR - (Y.D.Y GERÇEK KİŞİLER) - TİCARİ OLMAYAN - T.P.

304-ÖZEL CARİ HESAPLAR / RESMİ, TİCARİ VE DİĞER KUR. (Y.İ.Y.) – T.P.

-RESMİ KURULUŞLAR

-TİCARİ KURULUŞLAR

-DİĞER KURULUŞLAR

305-KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI - VADESİZ - Y.P.

306-ÖZEL CARİ HESAPLAR / TİCARİ VE DİĞER KURULUŞLAR (Y.D.Y.) T.P.

308-ÖZEL CARİ HESAPLAR / BANKALAR VE ÖZEL FİNANS KURUMLARI -T.P.

309-ÖZEL CARİ HESAPLAR /BANKALAR VE ÖZEL FİNANS KURUMLARI -Y.P.

315-KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARI – VADELİ - Y.P.

320-KATILMA HESAPLARI - T.P.

321-KATILMA HESAPLARI - Y.P.

322-KATILMA HESAPLARI ÖZEL FON HAVUZLARI - T.P.

323-KATILMA HESAPLARI - ÖZEL FON HAVUZLARI - Y.P.

- 338-PARA PİYASALARINA BORÇLAR - T.P.
- 339-PARA PİYASALARINA BORÇLAR - Y.P.
- 340-T.C. MERKEZ BANKASI KREDİLERİ - T.P.
- 341-T.C. MERKEZ BANKASI KREDİLERİ - Y.P.
- 342-YURTIÇİ BANKALAR VE ÖZEL FİNANS KURUMLARINDAN
KULLANILAN KREDİLER - T.P.
- 343-YURTIÇİ BANKALAR VE ÖZEL FİNANS KURUMLARINDAN
KULLANILAN KREDİLER - Y.P.
- 344-YURTIÇİ DİĞER KURULUŞLARDAN KULLANILAN KREDİLER - T.P.
- 345-YURTIÇİ DİĞER KURULUŞLARDAN KULLANILAN KREDİLER - Y.P.
- 346-SERMAYE BENZERİ KREDİLER - T.P.
- 347-SERMAYE BENZERİ KREDİLER - Y.P.
- 348-YURTDIŞINDAN KULLANILAN KREDİLER - T.P.
- 349-YURTDIŞINDAN KULLANILAN KREDİLER - Y.P.
- 350-KARŞILIKLAR - T.P.
- 351-KARŞILIKLAR - Y.P.
- 352-KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR - T.P.
- 353-KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR - Y.P.
- 354-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ (-) - T.P.
- 355-ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ (-) - Y.P.
- 359-YURTDIŞINDAN KULLANILAN KIYMETLİ MADEN KREDİLERİ – Y.P.
- 360-KÂR PAYI VE GİDER REESKONTLARI - T.P.
- 361-KÂR PAYI VE GİDER REESKONTLARI - Y.P.
- 362-KREDİ VE DİĞER ALACAKLAR DEĞERLEME FONU – T.P.
- 363-KREDİ VE DİĞER ALACAKLAR DEĞERLEME FONU – Y.P. -
- 366-YURTDIŞI MERKEZ VE ŞUBELER - T.P.-

- 367-YURTDIŞI MERKEZ VE ŞUBELER - Y.P.-
- 368-ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI – T.P.-
- 370-İTHALAT TRANSFER EMİRLERİ - T.P.-
- 371-İTHALAT TRANSFER EMİRLERİ - Y.P.
- 376-İHRAÇ EDİLEN MENKUL DEĞERLER - T.P.
- 377-İHRAÇ EDİLEN MENKUL DEĞERLER - Y.P.
- 378-İHRAÇ EDİLEN MENKUL DEĞER İHRAÇ FARKLARI (-) - T.P.
- 379-İHRAÇ EDİLEN MENKUL DEĞER İHRAÇ FARKLARI (-) - Y.P.
- 380-ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER - T.P.
- 381-ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER - Y.P.
- 386-ERTELENMİŞ VERGİ PASİFİ HESABI - T.P.
- 387-ERTELENMİŞ VERGİ PASİFİ HESABI - Y.P.
- 390-MUHTELİF BORÇLAR - T.P.
- 391-MUHTELİF BORÇLAR - Y.P.
- 392-ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR - T.P.
- 393-ALACAKLI GEÇİCİ HESAPLAR - Y.P.
- 394-ÖDEME EMİRLERİ - T.P.
- 395-ÖDEME EMİRLERİ - Y.P.
- Özkaynaklar aşağıdaki Şekilde sınıflandırılmaktadır
- 4-ÖZKAYNAKLAR410-SERMAYE - T.P.
- 411-SERMAYE - Y.P.
- 412-SERMAYE TAAHHÜTLERİ – T.P.
- 413-SERMAYE TAAHHÜTLERİ – Y.P.
- 414-SERMAYE YEDEKLERİ – T.P.
- 415-SERMAYE YEDEKLERİ – Y.P.
- 420-KÂR YEDEKLERİ – T.P.

421-KÂR YEDEKLERİ – Y.P.

440-KÂR VE ZARAR - T.P.

442-GEÇMİŞ YILLAR KÂR VE ZARARI - T.P.

448-ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI – T.P.

Kâr payı gelirleri aşağıdaki şekilde sınıflandırılmaktadır

5-KÂR PAYI GELİRLERİ

502-MAL KARŞILIĞI VESAİKİN FİNANSMANINDAN ALINAN KÂR
PAYLARI - T.P.

503-MAL KARŞILIĞI VESAİKİN FİNANSMANINDAN ALINAN KÂR
PAYLARI - Y.P.

510-KISA VADELİ İHRACAT KREDİLERİNDEN ALINAN KÂR
PAYLARI - T.P.

511-KISA VADELİ İHRACAT KREDİLERİNDEN ALINAN KÂR
PAYLARI - Y.P.

514-KISA VADELİ İTHALAT KREDİLERİNDEN ALINAN KÂR PAYLARI- T.P.

515-KISA VADELİ İTHALAT KREDİLERİNDEN ALINAN KÂR PAYLARI- Y.P.

516-KISA VADELİ İŞLETME KREDİLERİNDEN ALINAN KÂR PAYLARI- T.P.

517-KISA VADELİ İŞLETME KREDİLERİNDEN ALINAN KÂR PAYLARI- Y.P.

518-KISA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN KÂR PAYLARI -T.P.

519-KISA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN KÂR PAYLARI -Y.P.

520-KISA VADELİ KAR ZARAR ORTAKLIĞI YATIRIMLARINDAN ALINAN
KÂR PAYLARI - T.P.

521-KISA VADELİ KAR ZARAR ORTAKLIĞI YATIRIMLARINDAN ALINAN
KÂR PAYLARI - Y.P.

523-KIYMETLİ MADEN KREDİSİNDEN ALINAN KÂR PAYLARI - Y.P.

526-MALİ KESİME VERİLEN KISA VADELİ KREDİLERDEN ALINAN KÂR
PAYLARI - T.P.

527-MALİ KESİME VERİLEN KISA VADELİ KREDİLERDEN ALINAN KÂR PAYLARI - Y.P.

528-YURTDIŞI KISA VADELİ KREDİLERDEN ALINAN KÂR PAYLARI -T.P.

529-YURTDIŞI KISA VADELİ KREDİLERDEN ALINAN KÂR PAYLARI -Y.P.

530-ORTA VE UZUN VAD.İHR.GAR.YAT.KRED. ALINAN KÂR PAYLARI - T.P.

531-ORTA VE UZUN VAD.İHR.GAR.YAT.KRED. ALINAN KÂR PAYLARI - Y.P.

534-ORTA VE UZUN VAD. DİĞER YATIRIM KRED. ALINAN KÂR PAYLARI-T.P.

535-ORTA VE UZUN VAD. DİĞER YATIRIM KRED. ALINAN KÂRPAYLARI - Y.P.

536-ORTA VE UZUN VADELİ İŞLETME KREDİLERİNDEN ALINAN KÂR PAYLARI - T.P.

537-ORTA VE UZUN VADELİ İŞLETME KREDİLERİNDEN ALINAN KÂR PAYLARI - Y.P.

538-ORTA VE UZUN VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN KÂR PAYLARI - T.P.

539-ORTA VE UZUN VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN KÂR PAYLARI - Y.P.

540-ORTA VE UZUN VAD. KÂR-ZARAR ORTAKLIĞI YATIRIMLARINDAN ALINAN KÂR PAYLARI - T.P.

541-ORTA VE UZUN VAD. KÂR-ZARAR ORTAKLIĞI YATIRIMLARINDAN ALINAN KÂR PAYLARI - Y.P.

546-MALİ KESİME VERİ.ORTA VE UZUN VAD.KREDİ.ALINAN KÂR PAYLARI - T.P.

547-MALİ KESİME VERİ.ORTA VE UZUN VAD.KREDİ.ALINAN KÂR PAYLARI - Y.P.

548-YURTDIŞI ORTA VE UZUN VADELİ KREDİLERDEN ALINAN KÂR

PAYLARI - T.P.

549-YURTDIŞI ORTA VE UZUN VADELİ KREDİLERDEN ALINAN KÂR

PAYLARI - Y.P.

550-YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN

KISA VADELİ KREDİLERDEN ALINAN KAR PAYLARI - T. P.

551-YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN

KISA VADELİ KREDİLERDEN ALINAN KAR PAYLARI - Y. P.

554-YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN

ORTA VE UZUN VADELİ KREDİLERDEN ALINAN KAR PAYLARI –T. P.

555-YENİDEN YAPILANDIRILAN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN

ORTA VE UZUN VADELİ KREDİLERDEN ALINAN KAR PAYLARI –Y. P.

558-TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR (Tahsili Şüpheli Alacaklardan

Alınanlar Dahil) İle ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER VE DİŐER ALACAKLARDAN ALINAN KÂR PAYLARI - T.P.

559-TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR (Tahsili Şüpheli Alacaklardan

Alınanlar Dahil) İle ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER VE DİŐER

ALACAKLARDAN ALINAN KÂR PAYLARI - Y.P.

560-ZORUNLU KARŐILIKLARDAN ALINAN GELİRLER - T.P.

561-ZORUNLU KARŐILIKLARDAN ALINAN GELİRLER - Y.P.

570-BANKALAR VE ÖZEL FİNANS KURUMLARINDAN ALINAN GELİRLER - T.P.

571-BANKALAR VE ÖZEL FİNANS KURUMLARINDAN ALINAN GELİRLER - Y.P.

572-PARA PİYASASI İŞLEMLERİNDEN ALINAN GELİRLER - T.P.

573-PARA PİYASASI İŞLEMLERİNDEN ALINAN GELİRLER - Y.P.

578-ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI – T.P.

580-MENKUL DEŐERLERDEN ALINAN GELİRLER- T.P.

581-MENKUL DEĞERLERDEN ALINAN GELİRLER - Y.P.

582-FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ - T.P.

583-FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ - Y.P.

592-ŞUBELERDEN ALINAN GELİRLER - T.P.

593-ŞUBELERDEN ALINAN GELİRLER - Y.P.

598-DİĞER ALINAN GELİRLER - T.P.

599-DİĞER ALINAN GELİRLER - Y.P.

Kâr payı giderleri aşağıdaki şekilde sınıflandırılmaktadır:

6-KÂR PAYI GİDERLERİ

614-KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARINA VERİLEN KÂR PAYLARI
- T.P.

615-KIYMETLİ MADEN DEPO HESAPLARINA VERİLEN KÂR PAYLARI
- Y.P.

620-KATILMA HESAPLARINA VERİLEN KÂR PAYLARI T.P.

621-KATILMA HESAPLARINA VERİLEN KÂR PAYLARI Y.P.

622-KATILMA HESAPLARINA VERİLEN KÂR PAYLARI - ÖZEL FON
HAVUZLARI - T.P.

623-KATILMA HESAPLARINA VERİLEN KÂR PAYLARI - ÖZEL FON
HAVUZLARI - Y.P.

628-KATILMA HESAPLARINA AİT GİDERLER- T.P.

629-KATILMA HESAPLARINA AİT DİĞER KÂR PAYI GİDERLERİ - Y.P.

638-PARA PİYASASI İŞLEMLERİNE VERİLEN KÂR PAYLARI - T.P.

639-PARA PİYASASI İŞLEMLERİNE VERİLEN KÂR PAYLARI - Y.P.

640-T.C. MERKEZ BANKASI KRED. VER. KÂR PAYLARI - T.P.

641-T.C. MERKEZ BANKASI KRED. VER. KÂR PAYLARI - Y.P.

642-YURTIÇİ BANKALAR VE ÖZEL FİNANS KURUMLARINDAN

KULLANILAN KREDİLERE VERİLEN KARLAR - T.P.

643-YURTIÇİ BANKALAR VE ÖZEL FİNANS KURUMLARINDAN

KULLANILAN KREDİLERE VERİLEN KARLAR - Y.P.

644-YURTIÇİ DİĞER KURULUŞLARDAN KULLANILAN KREDİLERE

VERİLEN KARLAR - T.P

645-YURTIÇİ DİĞER KURULUŞLARDAN KULLANILAN KREDİLERE

VERİLEN KARLAR - Y.P

646-SERMAYE BENZERİ KREDİLERE VERİLEN KARLAR - T.P.

647-SERMAYE BENZERİ KREDİLERE VERİLEN KARLAR - Y.P.

648-YURTDIŞINDAN KULLANILAN KREDİLERE VERİLEN KARLAR -

T.P.

649-YURTDIŞINDAN KULLANILAN KREDİLERE VERİLEN KARLAR -

Y.P.

654-FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ - T.P.

655-FİNANSAL KİRALAMA GİDERLERİ - Y.P.

659-YURTDIŞINDAN KULLANILAN KIYMETLİ MADEN KREDİLERİNE

VERİLEN KARLAR – Y.P.

666-YURTDIŞI MERKEZ VE ŞUBELERE VERİLEN KÂRLAR - T.P.

667-YURTDIŞI MERKEZ VE ŞUBELERE VERİLEN KÂRLAR - Y.P.

676-İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLERE VERİLEN KÂR PAYLARI -

T.P.

677-İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLERE VERİLEN KÂR PAYLARI -

Y.P.

678-ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI – T.P.

692-ŞUBELERE VERİLEN GİDERLER - T.P.

693-ŞUBELERE VERİLEN GİDERLER - Y.P.

698-VERİLEN DİĞER KÂR PAYLARI - T.P.

699-VERİLEN DİĞER KÂR PAYLARI - Y.P.

Kâr payı dışı gelir aşağıdaki şekilde sınıflandırılmaktadır

7-KÂR PAYI DIŞI GELİRLER702-MAL KARŞILIĞI VESAİKİN ALIM SATIMINDAN ALINAN ÜCRET VE

KOMİSYONLAR - T.P.

703-MAL KARŞILIĞI VESAİKİN ALIM SATIMINDAN ALINAN ÜCRET VE

KOMİSYONLAR - Y.P.

704-FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALINAN ÜCRET VE

KOMİSYONLAR - T.P.

705-FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALINAN ÜCRET VE

KOMİSYONLAR - Y.P.

710-KISA VADELİ İHRACAT KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE

KOMİSYONLAR - T.P.

711-KISA VADELİ İHRACAT KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE

KOMİSYONLAR - Y.P.

714-KISA VADELİ İTHALAT KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE

KOMİSYONLAR - T.P.

715-KISA VADELİ İTHALAT KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE

KOMİSYONLAR - Y.P.

716-KISA VADELİ İŞLETME KREDİLERİNDEN ALINAN ÜCRET VE

KOMİSYONLAR - T.P.

717-KISA VADELİ İŞLETME KREDİLERİNDEN ALINAN ÜCRET VE

KOMİSYONLAR - Y.P.

718-KISA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE

KOMİSYONLAR - T.P.

719-KISA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE
KOMİSYONLAR - Y.P.

720-KISA VADELİ KÂR ZARAR ORTAKLIĞI YATIRIMLARINDAN ALINAN
ÜCRET VE KOMİSYONLAR - T.P.

721-KISA VADELİ KIYMETLİ KÂR ZARAR ORTAKLIĞI
YATIRIMLARINDAN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR - Y.P.

723-KIYMETLİ MADEN KREDİLERİNDEN ALINAN ÜCRET VE
KOMİSYONLAR - Y.P.

726-MALİ KESİME VERİLEN KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE
KOMİSYONLAR - T.P.

727-MALİ KESİME VERİLEN KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE
KOMİSYONLAR - Y.P.

728-YURT DIŞI KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR - T.P.

729-YURT DIŞI KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR - Y.P.

730-ORTA VE UZUN VADELİ İHRACAT GARANTİLİ YATIRIM
KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR - T.P.

731-ORTA VE UZUN VADELİ İHRACAT GARANTİLİ YATIRIM
KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR - Y.P.

734-ORTA VE UZUN VADELİ DİĞER YATIRIM KREDİLERDEN ALINAN
ÜCRET VE KOMİSYONLAR - T.P.

735-ORTA VE UZUN VADELİ DİĞER YATIRIM KREDİLERDEN ALINAN
ÜCRET VE KOMİSYONLAR - Y.P.

736-ORTA VE UZUN VADELİ İŞLETME KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET
VE KOMİSYONLAR - T.P.

737-ORTA VE UZUN VADELİ İŞLETME KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET
VE KOMİSYONLAR - Y.P.

738-ORTA VE UZUN VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR - T.P.

739-ORTA VE UZUN VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR - Y.P.

740-ORTA VE UZUN VADELİ KÂR ZARAR ORTAKLIĞI YATIRIMLARINDAN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR - T.P.

741-ORTA VE UZUN VADELİ KÂR ZARAR ORTAKLIĞI YATIRIMLARINDAN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR - Y.P.

744-YENİLENEN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR - T.P.

745-YENİLENEN VE İTFA PLANINA BAĞLANAN KREDİLERDEN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR - Y.P.

746-TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR (Tahsili Şüpheli Alacaklardan Alınanlar Dahil) İle ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER VE DİĞER ALACAKLARDAN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR - T.P.

747-TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR (Tahsili Şüpheli Alacaklardan Alınanlar Dahil) İle ZARAR NİTELİĞİNDEKİ KREDİLER VE DİĞER ALACAKLARDAN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR - Y.P.

748-NAKDİ OLMAYAN KRED.ALI.ÜCR. KOMİSYON. - T.P.

749-NAKDİ OLMAYAN KRED.ALI.ÜCR. KOMİSYON. - Y.P.

750-SERMAYE PİYASASI İŞLEMLERİ KÂRLARI - T.P.

751-SERMAYE PİYASASI İŞLEMLERİ KÂRLARI - Y.P.

752-TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN KÂRLAR - T.P.

753-TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN KÂRLAR - Y.P.

760-BANKACILIK HİZMETLERİ GELİRLERİ - T.P.

761-BANKACILIK HİZMETLERİ GELİRLERİ - Y.P.

771-KAMBİYO KÂRLARI - Y.P.

774-BİRLEŞME GELİRLERİ - T.P.

775-BİRLEŞME GELİRLERİ - Y.P.

778-ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI – T.P.

780-İŞTİRAKLER VE BAĞLI ORTAKLIKLARDAN ALINAN KÂR PAYLARI -
T.P.

781-İŞTİRAKLER VE BAĞLI ORTAKLIKLARDAN ALINAN KÂR PAYLARI -
Y.P.

790-DİĞER KÂR PAYI DIŞI GELİRLER - T.P.

791-DİĞER KÂR PAYI DIŞI GELİRLER - Y.P.

792-OLAĞANÜSTÜ GELİRLER - T.P.

793-OLAĞANÜSTÜ GELİRLER - Y.P.

794-ERTELENMİŞ VERGİ AKTİFİ GELİRLERİ - T.P.

795-ERTELENMİŞ VERGİ AKTİFİ GELİRLERİ - Y.P.

798-PARASAL POZİSYON KÂRI – T.P.

Kâr payı dışı giderleri aşağıdaki şekilde sınıflandırılmaktadır

8-KÂR PAYI DIŞI GİDERLER

810-PERSONEL GİDERLERİ - T.P.

811-PERSONEL GİDERLERİ - YP

820-KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ - T.P.

821-KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ - Y.P.-

830-VERGİ, RESİM, HARÇLAR VE FONLAR - T.P.

831-VERGİ, RESİM, HARÇLAR VE FONLAR - Y.P.

840-VERİLEN KOMİSYON VE ÜCRETLER – T.P.

841-VERİLEN KOMİSYON VE ÜCRETLER - Y.P.

850-AMORTİSMAN GİDERİ - T.P.

- 851-AMORTİSMAN GİDERİ - Y.P.
- 861-KAMBIYO ZARARLARI - Y.P.
- 870-SERMAYE PİYASASI İŞLEMLERİ ZARARLARI - T.P.
- 871-SERMAYE PİYASASI İŞLEMLERİ ZARARLARI - Y.P.
- 872-TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ZARARLAR – T.P.
- 873-TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ZARARLAR – Y.P.
- 874-BİRLEŞME GİDERLERİ – T.P.
- 875-BİRLEŞME GİDERLERİ – Y.P.
- 876-YENİDEN YAPILANMA GİDERLERİ – T.P.
- 877-YENİDEN YAPILANMA GİDERLERİ – Y.P.
- 878-ENFLASYONA GÖRE DÜZELTME FARKLARI – T.P.
- 880-DİĞER İŞLETME GİDERLERİ - T.P.
- 881-DİĞER İŞLETME GİDERLERİ – Y.P.
- 882-DİĞER GİDERLER VE ZARARLAR - T.P.
- 883-DİĞER GİDERLER VE ZARARLAR – Y.P.
- 890-OLAĞANÜSTÜ GİDERLER - T.P.
- 891-OLAĞANÜSTÜ GİDERLER - Y.P.
- 894-ERTELENMİŞ VERGİ AKTİFİ GİDERLERİ – T.P.
- 895-ERTELENMİŞ VERGİ AKTİFİ GİDERLERİ – Y.P.
- 896-ERTELENMİŞ VERGİ PASİFİ GİDERLERİ – T.P.
- 897-ERTELENMİŞ VERGİ PASİFİ GİDERLERİ – Y.P.
- 898-PARASAL POZİSYON ZARARI – T.P.
- 9-NAZIM HESAPLAR910-T.P.TEMİNAT MEKTUPLARINDAN ALACAKLAR
- 911-Y.P. TEMİNAT MEKTUPLARINDAN ALACAKLAR
- 912-T.P. TEMİNAT MEKTUPLARINDAN BORÇLAR
- 913-Y.P. TEMİNAT MEKTUPLARINDAN BORÇLAR

920-KABUL KREDİLERİNDEN ALACAKLAR - T.P.
103
921-KABUL KREDİLERİNDEN ALACAKLAR - Y.P.
922-KABUL KREDİLERİNDEN BORÇLAR - T.P.
923-KABUL KREDİLERİNDEN BORÇLAR - Y.P.
930-AKREDİTİF TAAHHÜTLERİMİZDEN ALACAKLAR - T.P.
931-AKREDİTİF TAAHHÜTLERİMİZDEN ALACAKLAR - Y.P.
932-AKREDİTİF TAAHHÜTLERİMİZDEN BORÇLAR - T.P.
933-AKREDİTİF TAAHHÜTLERİMİZDEN BORÇLAR - Y.P.
940-CİRANTALARIMIZ - T.P.
941-CİRANTALARIMIZ - Y.P.
942-CİROLARIMIZ - T.P.
943-CİROLARIMIZ - Y.P.
960-DİĞER GARANTİ VE KEFALETLERİMİZDEN ALACAKLAR - T.P.
961-DİĞER GARANTİ VE KEFALETLERİMİZDEN ALACAKLAR - Y.P.
962-DİĞER GARANTİ VE KEFALETLERİMİZDEN BORÇLAR - T.P.
963-DİĞER GARANTİ VE KEFALETLERİMİZDEN BORÇLAR - Y.P.
964-TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR – T.P.
965-TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN ALACAKLAR – Y.P.
966-TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR – T.P.
967-TÜREV FİNANSAL ARAÇLARDAN BORÇLAR – Y.P.
970-TEMİNAT MEKTUPSUZ PREFİNANSMAN KRED.ALACAK. - T.P.
971-TEMİNAT MEKTUPSUZ PREFİNANSMAN KRED.ALACAK. - Y.P.
972-TEMİNAT MEKTUPSUZ PREFİNANSMAN KRED.BORÇLAR - T.P.
973-TEMİNAT MEKTUPSUZ PREFİNANSMAN KRED.BORÇLAR - Y.P.
975-KULLANDIRILAN KREDİLERDEN ALACAKLAR - Y.P.

- 977-KULLANDIRILAN KREDİLERDEN BORÇLAR - Y.P.
- 978-TAAHHÜTLERDEN ALACAKLAR - T.P.
- 979-TAAHHÜTLERDEN ALACAKLAR - Y.P.
- 980-TAAHHÜTLERDEN BORÇLAR - T.P.
- CAYILAMAZ TAAHHÜTLER
- CAYILABİLİR TAAHHÜTLER
- 981-TAAHHÜTLERDEN BORÇLAR - Y.P.
- CAYILAMAZ TAAHHÜTLER
- CAYILABİLİR TAAHHÜTLER
- 982-EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER - T.P.
- 983-EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER – Y.P.
- 984-EMANET VE REHİNLİ KIYMET VERENLER / BIRAKANLAR - T.P.
- 985-EMANET VE REHİNLİ KIYMET VERENLER / BIRAKANLAR – Y.P.
- 992-SINIRLAMALARA TABİ OLMAYAN KREDİLER. ALACAKLAR -
T.P.
- 993-SINIRLAMALARA TABİ OLMAYAN KREDİLER.ALACAKLAR -
Y.P.
- 994-SINIRLAMALARA TABİ OLMAYAN KREDİLER. BORÇLAR - T.P.
- 995-SINIRLAMALARA TABİ OLMAYAN KREDİLER. BORÇLAR - Y.P.
- 996-DİĞER NAZİM HESAPLARDAN ALACAKLAR - T.P.
- 997-DİĞER NAZİM HESAPLARDAN ALACAKLAR - Y.P.
- 998-DİĞER NAZİM HESAPLARDAN BORÇLAR - T.P.
- 999-DİĞER NAZİM HESAPLARDAN BORÇLAR - Y.P.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Rabia ŞEN

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Sakarya Üniversitesi/İşletme Enstitüsü/ Muhasebe ve Finansman	Devam ediyor.
Lisans	Sakarya Üniversitesi/ İşletme Fakültesi/ İşletme	2015-2018
Lise	Büyükçekmece Hayriye Duruk Mes. ve Tek. Anadolu Lisesi	2011-2015

İŞ DENEYİMİ

Sakarya Üniversitesi, İşletme Fakültesi	2019-2020
Öğrenci Asistanlığı	
Halime Yükseköğrenim Kız Öğrenci Yurdu	2018-2019
Müdür yardımcılığı stajyer	
Sakarya Üniversitesi Rektörlük	06/2017
Basın ve Yayın Koordinatörlüğü	
FEB Dinamik Mali Müşavirlik / İstanbul	07/2016- 09/2016
Muhasebe birimi	
Prensas Bijuteri / İstanbul	06/2016- 07/2016
Ön Muhasebe birimi	

YABANCI DİL

İngilizce

ESERLER

Faizsiz Finansman Bonusu Sukuk ve Muhasebeleştirilmesi, İşletme Bilimi Dergisi (JOBS), 2020; 8(1): 167-194

BİLGİSAYAR-PROGRAM BİLGİSİ

Word: Çok iyi

Excel: Çok iyi

Powerpoint: Çok iyi

Outlook: Çok iyi

SPSS (Statistical Package for the Social Sciences): Çok iyi

Luca (Last Universal Common Ancestor) : Orta

Stata (Software for Statistics and Data Science) : Orta